

มาตรการไต่สวนการตาย : ศึกษามาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุล
ในการค้นหาความจริงกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์

ปภักร ตรีเทพชาญชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามสูตตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2556

**MEASURE FOR DEATH INVESTIGATION : A CASE STUDY OF
MEASURES FOR CHECK AND BALANCE IN THE PROOF
OF FACTS FOR DEATH OF A PATIENT UNDER THE
DOCTOR'S SUPERVISION**

PAPANGKRON TREETHEPCHANCHAI

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการไต่สวนการตาย : ศึกษามาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์
ชื่อนักศึกษา	ปภักร ศรีเทพชาญชัย
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการบำบัด รักษาหรือ วิธีการอื่นใดก็ตาม เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์เฉพาะกรณีที่มีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย แล้วแพทย์จะต้องทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองสาเหตุการตายว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด ทุกๆ พฤติการณ์แพทย์จะต้องทำความเข้าใจระบุข้อเท็จจริงให้ครบทุกประเด็น ดังนั้นการตายจากการรักษาของแพทย์จึงเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติอันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดว่าจะต้องให้มีการชันสูตรพลิกศพเสมอ เพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ 2 องค์กรก็คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช โดยหน้าที่หลักและความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่พนักงานสอบสวนซึ่งแพทย์ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น แต่มาตรการนี้ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเข้าใจของแพทย์ได้อย่างเพียงพอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง มาตรการไต่สวนการตาย ศึกษามาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการทำความเข้าใจในหนังสือรับรองการตายของแพทย์และกระบวนการค้นหาความจริงในการชันสูตรพลิกศพ ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและเยอรมนี โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารตำรากฎหมาย ผลการวิจัย คำพิพากษาฎีกา ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยพบว่า การทำความเข้าใจการตายของแพทย์และกระบวนการชันสูตรพลิกศพ นั้น มีปัญหาดังนี้

1. ปัญหาการทำความเข้าใจของแพทย์ที่เกี่ยวกับการออกหนังสือรับรองการตายว่าการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายนั้น

ผู้ป่วยได้ถึงแก่ความตายเนื่องจากสาเหตุใด ไม่ว่าจะตายจากโรคที่เป็นอยู่ก่อนหรือตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ที่เกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม

2. ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพกรณีตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชหรือแพทย์อื่นๆตามลำดับจะต้องเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเท่านั้นหาได้มีองค์กรภายนอกอื่นเข้าร่วมในการตรวจสอบการตายไม่ ทำให้มาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นของแพทย์ยังไม่มีประสิทธิภาพและความโปร่งใสอย่างเพียงพอ

3. การชันสูตรพลิกศพกรณีตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาตินั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคสามไม่ได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาลเพื่อร่วมกันค้นหาความจริงถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายไว้เช่นกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรม จึงทำให้มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ผู้ทำการรักษาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

4. ญาติของผู้ตาย ยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ โดยเฉพาะการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ กรณีที่การตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย

5. คำนิยามของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคสอง ยังไม่มีความหมายที่ครอบคลุมเพียงพอถึงการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดแล้วผู้ป่วยถึงแก่ความตาย เป็นต้น

ดังนั้น ขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้

1. กรณีการทำความเห็นของแพทย์เกี่ยวกับการออกหนังสือรับรองการตายนั้น เพื่อเสริมมาตรการในการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงควรเพิ่มให้พนักงานอัยการหรือศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกให้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เพื่อพนักงานอัยการหรือศาลจะได้ตรวจสอบการทำความเห็นของแพทย์และการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

2. เมื่อมีการตายจากการดูแลรักษาพยาบาลของแพทย์กรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงควรได้รับการแก้ไขโดยให้มีการเพิ่มมาตรการไต่สวนการตายโดยศาลเพิ่มขึ้นอีกกรณีหนึ่ง โดยนำระบบโคโรเนอร์ (Coroner System) ของประเทศ

อังกฤษมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ผู้ทำการรักษาได้อย่างแท้จริง

3. ให้สิทธิแก่ญาติผู้ตายให้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่แพทย์ทำการรักษาผู้ป่วยแล้วถึงแก่ความตาย เฉพาะกรณีที่การตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 148 วรรคสอง ควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนการกำหนดความหมายของคำว่า “ตายโดยฉิธรรมชาติ” ให้มีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์กรณีดังกล่าวด้วย ว่ามีหลักเกณฑ์ เงื่อนไข รายละเอียดอย่างไรมาแบ่ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และเกิดความเป็นธรรมกับผู้ตายและญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น

Thesis Title	Measure for Death Investigation: A Case Study of Measures for Check and Balance in the Proof of Facts for Death of a Patient Under the Doctor's Supervision
Author	Papangkron Treetepchanchai
Advisor	Dr.Uthai Arhivech
Field of Study	Laws
Academic Year	2012

ABSTRACT

Medical professions involve the patient's body either in the treatment, rehabilitation, or any other means of medication. When death is reported after being treated by the doctor, particularly death of a patient relating to general anesthesia or operation, the certificate of death must be documented to clearly identify the causes and circumstances of death by the doctor. Therefore, death under the doctor's supervision is deemed the unusual death pursuant to the Criminal Procedure Code. Regarding the autopsy to investigate the causes and circumstances of death, two main authorities involved are a police investigator and forensic doctor. The main duty and responsibility rest on a police investigator while a doctor is only to provide his assistance. However, these measures are still ineffective for checks and balances on the medical opinions.

This thesis aimed to study the measures for death investigation and the measures for checks and balances in the proof of facts for death of a patient under the doctor's supervision. It was then to identify the problem of medical opinions stated in the certificate of death and the autopsy process of Thailand compared to those of England, the United States, and Germany. The documentary research through book reviews, studies, and verdicts of Supreme Court of Thailand was collaboratively conducted. The problems of medical opinions and the autopsy process were described below.

1. The problem of medical opinions involved the certificate of death whether the death was caused by general anesthesia or operation and whether it was caused by the existing diseases or gross negligence of the medical treatments.

2. The problem of attending the autopsy process involved the case of unusual death under the medical treatments when only a police investigator and forensic doctor were allowed by laws, excluding other outsiders, which weakened the measures for checks and balances on the medical opinions.

3. Regarding the autopsy process of the unusual death under medical treatments, Section 150 Paragraph 3 of the Criminal Procedure Code failed to include the Court for death investigation on the causes and circumstances of death like the extra-judicial killing cases. Accordingly, it might affect the efficiency of right protections of the dead, involved relatives, and doctors.

4. Relatives of the dead lacked an opportunity to attend the autopsy process, particularly death under the medical treatments either caused by general anesthesia or operation.

5. The definition of “Unusual Death” pursuant to Section 148 Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code failed to cover death under the medical treatments either caused by general anesthesia or operation.

Therefore, some solutions to address the problems were given below.

1. Regarding the medical opinions in the certificate of death, the public prosecutor and Court, considered as the outsiders, should take part in the autopsy process to work with a police investigator and forensic doctor with aims to enhance the measures for checks and balances in the proof of facts for death, verification of the medical opinions by a doctor, and the autopsy process by a police investigator.

2. When death was caused by the medical treatments relating to general anesthesia or operation, considered as the unusual death, pursuant to the Criminal Procedure Code, the measures for death investigation by the Court should be adopted through the Coroner System of England to protect the rights of the dead, involved relatives, and doctors.

3. The involved relatives should be allowed to take part in the autopsy process, particularly death caused by the medical treatments; general anesthesia or operation.

4. Section 148 Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code should be further amended, in particular, the definition of “Unusual Death”, to cover death caused by the medical treatments along with necessary criteria, conditions, and details in order to render more justice to the dead and involved relatives.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เนื่องด้วยเพราะความกรุณาของท่านอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิวะช ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำทางศึกษาค้นคว้า ให้คำแนะนำทางวิชาการและให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนสละเวลาในการตรวจวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการ ตลอดจนให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ซึ่งท่านได้ให้ คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์และช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสนับสนุนโอกาสในการจัดทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลงด้วยดีได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุคม รัฐอมฤต และท่านรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาเป็นกรรมการและได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่ให้โอกาสในการศึกษาและเป็นกำลังใจให้เสมอมา ขอพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือจากเพื่อนๆ ที่เรียนปริญญาโทร่วมกัน เข้าหน้าที่ประจำคณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาบ้างไม่มากก็น้อย หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้เขียนต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ปภัทกร ตริเทพชาญชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริง	
ความสำคัญและบทบาทแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ.....	8
2.1 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	8
2.1.1 การตรวจสอบและจำกัดการใช้อำนาจรัฐ.....	8
2.1.2 ประเภทของการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	12
2.1.3 แนวคิดการตรวจสอบและถ่วงดุลเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ.....	15
2.2 หลักการค้นหาความจริง.....	17
2.2.1 ระบบการค้นหาความจริง.....	17
2.2.2 วัตถุประสงค์การตรากฎหมายในการตรวจสอบการตาย.....	20
2.3 หลักการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ.....	21
2.4 ระบบการชันสูตรพลิกศพ.....	27
2.5 มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง.....	34
2.5.1 หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. การชันสูตรพลิกศพและการตรวจสอบ ถ่วงดุลโดยมาตรการไต่สวนการตายตามกฎหมายต่างประเทศ.....	37
3.1 ประเทศอังกฤษ.....	37
3.1.1 องค์กรที่เกี่ยวข้อง.....	38
3.1.2 ขั้นตอนและกระบวนการ.....	41
3.1.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	44
3.2 ประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี.....	46
3.2.1 องค์กรที่เกี่ยวข้อง.....	47
3.2.2 ขั้นตอนและกระบวนการ.....	49
3.2.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	51
3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	53
3.3.1 องค์กรที่เกี่ยวข้อง.....	54
3.3.2 ขั้นตอนและกระบวนการ.....	57
3.3.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	60
4. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย.....	61
4.1 พัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย.....	61
4.1.1 การชันสูตรพลิกศพตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญาก่อนปัจจุบัน.....	61
4.1.2 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน.....	67
4.2 บทบาท อำนาจ และหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพของแพทย์.....	77
4.2.1 วัตถุประสงค์ในการชันสูตรพลิกศพ.....	77
4.2.2 เหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ.....	78
4.2.3 องค์กรที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ.....	80
4.2.4 วิธีการชันสูตรพลิกศพ.....	86
4.2.5 กรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย.....	94
4.2.6 กระบวนการไต่สวนการตาย.....	97

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุลกรณีการตาย ของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์โดยการชันสูตรพลิกศพและ มาตรการไต่สวนการตาย.....	105
4.3.1 ความหมายและความสำคัญของคำว่า “แพทย์” ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม.....	105
4.3.2 กรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์.....	108
4.3.3 การออกหนังสือรับรองสาเหตุการตายโดยความเห็นแพทย์.....	113
4.3.4 ปัญหาการทำความเห็นของแพทย์เกี่ยวกับการออกหนังสือ รับรองการตายกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์.....	119
4.3.5 ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลในการชันสูตรพลิกศพ.....	123
4.3.5.1 ปัญหาเกี่ยวกับระบบการชันสูตรพลิกศพและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	123
4.3.5.2 ปัญหาการให้ความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ”	127
4.3.5.3 ปัญหาด้านบุคลากร.....	129
4.3.5.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย.....	131
4.4 วิเคราะห์และเปรียบเทียบกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพและ มาตรการไต่สวนการตายตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ.....	133
4.5 ความเหมาะสมของการนำระบบการชันสูตรพลิกศพและมาตรการ ไต่สวนการตายของต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทย.....	139
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	160
5.1 บทสรุป.....	160
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	166
บรรณานุกรม.....	170
ประวัติผู้เขียน.....	180

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1 ภาพแสดงกรณีชั้นสูตรพลิกศพสำหรับศพที่ตายนอกโรงพยาบาล.....	90
4.2 กรณีที่ชั้นสูตรพลิกศพที่ตายในโรงพยาบาล (ราชการหรือเอกชน).....	91
4.3 ภาพแสดงการชั้นสูตรพลิกศพในต่างจังหวัด.....	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิในชีวิตเป็นสิทธิสูงสุดในบรรดาเสรีภาพของมนุษย์ กฎหมายหรือสนธิสัญญา ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนจึงให้ความสำคัญคุ้มครอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 วรรคแรก จึงบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” ดังนั้น การที่ชีวิตมนุษย์ต้องสูญสิ้นไปโดยมิใช่การตายตามธรรมชาตินั้น จึงมีกระบวนการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิในชีวิต กระบวนการยุติธรรมเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการที่จะเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกลไกสำคัญที่เป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้เกิดขึ้นได้จริงๆ โดยเหตุที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพนั้น มาจากหลักการที่ว่ารัฐจะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อเหตุการณ์ตายตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้น รัฐจะต้องเข้ามารับผิดชอบในการค้นหาความจริงในความตายนั้น เพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย

โดยหลักบุคลากรทางสาธารณสุขและผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข นั้นหมายถึง บุคคลที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางการแพทย์และสาธารณสุข อาจเป็นแพทย์ พยาบาล เภสัชกร ทันตแพทย์ หรือ ผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาต่างๆ ก็ได้ เช่น แพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม ก็เรียกว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทันตแพทย์ ก็เรียกได้ว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม เภสัชกรก็เรียกได้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม เป็นต้น¹

เมื่อการประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งในการรักษาบางกรณีแม้แพทย์จะใช้ความระมัดระวังในการรักษาผู้ป่วยเป็นอย่างดี ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว อาจมีเหตุแทรกซ้อนซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายของผู้ป่วยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาการกระทำของแพทย์ เพื่อชี้ให้เห็นว่ากรณีใด แพทย์กระทำโดยประมาทเดินเลื้อ เนื่องจากการใช้ความระมัดระวังต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้เกิด

---

¹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ก (2546). *กฎหมายการแพทย์: ความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข*. หน้า 34.

ความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของผู้ป่วย และกรณีใดความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากเหตุแทรกซ้อนที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้แพทย์จะได้อาศัยความระมัดระวังตามมาตรฐานแล้วก็ตาม

ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ข่าวเกี่ยวกับการกล่าวหาแพทย์ที่ปฏิบัติผิดพลาดต่อผู้ป่วยหรือละเลยการให้บริการแก่ผู้ป่วยโดยไม่สมควร ได้เกิดขึ้นอยู่เสมอ และในระยะหลังข่าวประเภทนี้มีปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างคดีต่อไปนี้ เช่น

คดีหมายเลขแดงที่ 666/2549 คำพิพากษาศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เกาะสมุย) เป็นกรณีที่แพทย์คนแรกซึ่งเป็นแพทย์ผู้รับผู้ป่วยซึ่งมีอาการปวดศีรษะเข้ารับการรักษ และได้สั่งยาเพทิดีน (Pethidine) จำนวน 50 มิลลิกรัม ให้ผู้ป่วยทุก 4 ชั่วโมง และยังสั่งยานอนหลับโดมิคุม (Dormicum) จำนวน 5 มิลลิกรัม ให้แก่ผู้ป่วยหากผู้ป่วยมีอาการนอนไม่หลับ ส่วนแพทย์คนที่สอง เป็นแพทย์เวรในโรงพยาบาลได้รับรายงานจากพยาบาลในคืนที่สองว่า ผู้ป่วยมีอาการปวดศีรษะมากจึงสั่งยาทางโทรศัพท์ให้แก่ผู้ป่วย โดยสั่งยา ترامอล (Tramol) และต่อมาก็สั่งยาแวลีียม (Valium) อันเป็นยานอนหลับหรือยาระงับประสาทให้แก่ผู้ป่วยโดยไม่ได้ไปตรวจอาการของผู้ป่วย วันรุ่งขึ้นพยาบาลไปพบว่าคนไข้เสียชีวิตแล้ว ญาติของผู้ป่วยจึงฟ้องแพทย์ทั้งสองและพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยเป็นคดีอาญา โดยคดีนี้ไม่ได้มีการชันสูตรพลิกศพ (Autopsy) เพื่อหาสาเหตุการตายของผู้ป่วยแต่อย่างใด

คดีหมายเลขแดงที่ 2961/2550 คำพิพากษาศาลจังหวัดทุ่งสง

คดีนี้จำเลยที่ 1 เป็นแพทย์ผู้ทำการลงมือผ่าตัดใส่ตั้งผู้ตาย จำเลยที่ 2 เป็นแพทย์ผู้ฉีดยาระงับความเจ็บปวดเข้าไขสันหลังผู้ตาย โดยวิธีที่เรียกว่าบล็อกหลังจำเลยทั้งสองถูกฟ้องว่า มีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ระหว่างการผ่าตัดปรากฏว่าผู้ตายเกิดอาการช็อกและหัวใจหยุดเต้น ระบบไหลเวียนของโลหิตล้มเหลว จำเลยทั้งสองหยุดผ่าตัดแล้วทำการกู้ชีพผู้ตายได้สำเร็จแล้วส่งต่อไปยังโรงพยาบาลอื่น ต่อมาผู้ตายได้ถึงแก่ความตาย ในการชันสูตรพลิกศพพบว่า สาเหตุการตายเกิดจากระบบหายใจและการไหลเวียนโลหิตล้มเหลว ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสันเลือดหัวใจหนาหรือยาชาที่ฉีดเข้าไขสันหลัง แต่ไม่ได้เกิดจากใส่ตั้งอีกเสบ

คำพิพากษาของศาลเยอรมัน

แพทย์เยอรมันถูกฟ้องฐานทำให้คนตายโดยประมาท 2 ราย จำเลยเป็นศัลยแพทย์ผ่าตัดใส่ลวดให้ผู้ป่วยเพื่อตรึงกระดูกไหปลาร้าให้แก่ผู้ป่วยทั้งสอง ซึ่งเป็นหญิงอายุ 44 ปี และชายอายุ 19 ปี ทั้งคู่กระดูกไหปลาร้าหักจากอุบัติเหตุทางรถยนต์² ต่อมาผู้ป่วยถึงแก่ความตาย เนื่องจากลวดที่แพทย์ใส่ไว้เคลื่อนที่ไปที่มททะเลหัวใจ ศาลได้ขอความเห็นจากพยานผู้เชี่ยวชาญ พบว่าการผ่าตัดในลักษณะดังกล่าวจะลดอันตรายได้ แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าจะป้องกันไม่ให้ลวดเคลื่อนตัว

² แหล่งเดิม.

ได้อย่างแน่นอน ดังนั้น ศาลจึงลงโทษศาลแพทย์ผู้นั้นในการประกอบวิชาชีพ โดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย แต่ลงโทษปรับอันเป็นโทษสถานเบาเท่านั้น³

จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว เมื่อมีการเสียชีวิตอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์โดยเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายแล้วนั้น แพทย์วิสัญญี (แพทย์ผ่าตัด) หรือแพทย์ผู้ดูแลจะต้องทำความเข้าใจถึงสาเหตุการตายลงในหนังสือรับรองการตายด้วยว่า การตายนั้นเกิดจากสาเหตุใดเป็นแน่แท้ รายละเอียดการรักษาเป็นอย่างไร ดังนั้นการตายจากการรักษาของแพทย์จึงเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติทั้งสิ้น อันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดว่าจะต้องให้มีการชันสูตรพลิกศพเสมอ การชันสูตรพลิกศพ (Post-mortem Examination) คือ การตรวจสภาพศพเพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์แห่งการตาย โดยอาศัยความรู้ทางการแพทย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขานิติเวชศาสตร์ มาเป็นหลักในการตั้งสมมติฐานเพื่อพิสูจน์และค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายนั้น โดยการชันสูตรพลิกศพแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี ได้แก่ วิธีการแรก คือ การชันสูตรพลิกศพโดยไม่ผ่าศพตรวจ ซึ่งเป็นการตรวจสภาพภายนอกของศพเพื่อสันนิษฐาน ถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตาย และวิธีการที่สอง คือ การชันสูตรพลิกศพโดยผ่าศพตรวจซึ่งจะกระทำเมื่อการตรวจสภาพภายนอกของศพไม่สามารถค้นหาหรือยืนยันสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แท้จริงได้ ซึ่งการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการพิสูจน์ถึงสาเหตุการตาย

ในปัจจุบัน การตายโดยผิดธรรมชาติจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ 2 องค์กรก็คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช โดยหน้าที่หลักและความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่พนักงานสอบสวนซึ่งแพทย์ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพใน 2 กรณี คือ การตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งการตายโดยผิดธรรมชาตินั้น คือ ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยยัง มิปรากฏเหตุ จะต้องมีพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชเป็นหลัก หากไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้จึงเป็นหน้าที่ของแพทย์อื่นตามที่กำหนดไว้ เป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ไม่ต้องมีการไต่สวนการตายโดยศาล ส่วนการตายที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือ ตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (วิสามัญฆาตกรรม) ซึ่งทั้ง 2 กรณีนั้น กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพเป็นกรณีพิเศษและต้องมีการไต่สวนการตายโดยศาล ได้กำหนดให้องค์กรฝ่ายอื่นเข้ามา

³ แหล่งเดิม.

ตรวจสอบและร่วมสอบสวน คือ พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง ทั้งนี้การไต่สวนจะทำได้ก็ต่อเมื่อการชันสูตรพลิกศพแล้วเสร็จ ดังนั้น ตามกฎหมายไทยจะมีกระบวนการตรวจสอบการตายด้วยกัน 2 ขั้นตอน กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพ กับ การไต่สวนการตายโดยศาล

การไต่สวนการตายโดยศาล เป็นการตรวจสอบกระบวนการชันสูตรพลิกศพและเป็นการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายได้ด้วย โดยให้อำนาจศาลในการตรวจสอบกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งกระทำโดยพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ฝ่ายแพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพมีความโปร่งใสยิ่งขึ้น โดยศาลขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง รวมทั้งเรียกพยานที่อัยการ นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

กรณีในต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษที่ใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพระบบโคโรเนอร์ (Coroner System) โคโรเนอร์จะเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการซึ่งขั้นตอนและกระบวนการในการค้นหาสาเหตุการตายของบุคคลนั้นมีอำนาจสืบสวนสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำผิดอาญา ผู้ที่ไต่สวนการตายในนามของศาลเรียกว่า โคโรเนอร์ (Coroner) โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาล (Coroner officer) เป็นผู้ช่วย ในการสอบสวนการตายซึ่งบางกรณีโคโรเนอร์อาจสั่งให้แพทย์ทำการตรวจศพ (Post-mortem Examination) เพื่อค้นหาเหตุการณ์ตายและหากผลการตรวจเพียงพอที่จะระบุได้ชัดเจนถึงสาเหตุการตายแล้ว โคโรเนอร์ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนการตาย (Inquest) ก็ได้ เว้นแต่มีกฎหมายได้บัญญัติให้ต้องมีการไต่สวนการตายเสมอ ในการสอบสวนหรือไต่สวนโคโรเนอร์มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานจากตำรวจมาพิจารณาได้ทั้งหมด เป็นต้น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ใช้ระบบแพทย์สอบสวน (Examiner System) เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพและรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคลและรวมถึงอำนาจในการผ่าศพด้วยตนเองด้วย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อการประกอบวิชาชีพแพทย์เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งในการรักษาย่อมมีโอกาสผิดพลาดหรือเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานและเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยจนถึงแก่ความตายได้เสมอ โดยเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ กฎหมายจึงได้กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพแบบธรรมดาเพื่อต้องการทราบถึงสาเหตุและรายละเอียดของการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ในปัจจุบันมิได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตาย ดังเช่นกรณีตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน

ด้วยเหตุนี้ เมื่อการชันสูตรพลิกศพแบบธรรมดา โดยพนักงานสอบสวน และแพทย์นิติเวชนั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถถ่วงดุลการทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองการตายของแพทย์ได้อย่างเพียงพอ ดังนั้น จึงควรนำระบบการชันสูตรพลิกศพแบบพิเศษ โดยเพิ่มพนักงานอัยการหรือศาล ที่เป็นองค์กรภายนอกที่เข้ามาตรวจสอบการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ เฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย และควรนำระบบโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นระบบการไต่สวนการตายโดยศาลมาใช้ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้ว กระบวนการไต่สวนการตาย นอกจากจะเป็นการไต่สวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ตายและญาติแล้ว ยังถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกได้อีกชั้นหนึ่ง อีกทั้งกระบวนการไต่สวนเป็นมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองการตายของแพทย์ให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น ซึ่งจะช่วยป้องกัน มิให้แพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้ทำการรักษาพยาบาลได้กระทำการอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อได้ในระดับหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการตรวจสอบ ถ่วงดุลและการค้นหาความจริงถึงสาเหตุ พฤติการณ์ การตายในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ตามหลักสากลและในประเทศไทย เช่น องค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ ขั้นตอนการปฏิบัติการ
3. เพื่อศึกษาถึง บทบาท อำนาจ หน้าที่และความสำคัญในการทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองการตายของแพทย์ เมื่อมีความตายเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย รวมถึงการชันสูตรพลิกศพของแพทย์ตามมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการตรวจสอบการตาย ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตายในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น นำมาปรับใช้ใน ประเทศไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใส

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เมื่อมีการเสียชีวิตเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของแพทย์แล้ว โดยเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่ตายระหว่างหรือภายหลังการผ่าตัดซึ่งแพทย์จะต้องทำ

ความเห็นการตายลงในหนังสือรับรองการตายว่า การตายนั้นเกิดจากสาเหตุใดอย่างละเอียดไม่ว่าผู้ป่วยจะตายด้วยสาเหตุใดตามความเห็นแพทย์ก็ตาม การตายที่เกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการลงมือผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายนั้น จึงเป็นกรณีตายโดยผิดธรรมชาติทั้งสิ้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก กำหนดไว้ว่าให้มีการชันสูตรพลิกศพ โดยพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่กับแพทย์นิติเวช ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อต้องการทราบถึงสาเหตุและรายละเอียดของการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์

อย่างไรก็ตาม การชันสูตรพลิกศพแบบธรรมดา 2 องค์กรนั้นยังไม่เป็นมาตรการที่จะทำการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองการตายของแพทย์ให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใสอย่างเพียงพอ ดังนั้น จึงควรนำหลักการชันสูตรพลิกศพแบบพิเศษโดยเพิ่มพนักงานอัยการหรือศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกได้เข้ามาทำการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเข้าใจของแพทย์ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตายเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงควรนำมาตรการไต่สวนการตายโดยศาลตามระบบ โคโรเนอร์ (Coroner) ของประเทศอังกฤษมาใช้ เพื่อให้ศาลเป็นองค์กรเข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ อีกทั้งยังเป็นระบบที่ตรวจสอบการตายได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นกลางซึ่งเป็นหลักประกันอันเพียงพอที่จะสามารถคุ้มครองสิทธิในชีวิตและเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ตายและญาติของผู้ตาย แพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม และสังคมมากที่สุด

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เมื่อมีการเสียชีวิตอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์โดยเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่ตายระหว่างหรือภายหลังการผ่าตัด ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายเสมอ เนื่องด้วยการชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการตรวจสอบเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติกรรมแห่งการตายแก่บุคคล การรวบรวมพยานหลักฐาน และยังรวมถึงกระบวนการในการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์ จึงต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์ของกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ไม่ว่าจะเป็นส่วนขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลขององค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตาย ตลอดจนการตรวจสอบความเห็นของแพทย์ด้วยการนำหลักการชันสูตรพลิกศพแบบพิเศษ คือ พนักงานสอบสวน แพทย์นิติเวช พนักงานอัยการหรือศาล และควรนำเรื่องการไต่สวนการตายโดยศาลของต่างประเทศมาปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อเกิดความโปร่งใสและเป็นกลาง

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ หนังสือพิมพ์ คัมภีร์ ตำรา บทความวิชาการจากวารสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษา ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและแนวคิดของข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบและเข้าใจถึงกระบวนการตรวจสอบ ถ่วงดุลและการค้นหาความจริงถึงสาเหตุพฤติการณ์การตายในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อทราบและเข้าใจถึงรูปแบบกระบวนการค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ตามหลักสากลและในประเทศไทย เช่น องค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ ขั้นตอนการปฏิบัติการ
3. เพื่อทราบและเข้าใจถึงบทบาท อำนาจ หน้าที่และความสำคัญในการทำความเข้าใจในหนังสือรับรองการตายของแพทย์ เมื่อมีความตายเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่ตายระหว่างหรือภายหลังจากการผ่าตัด รวมถึงการชันสูตรพลิกศพของแพทย์ตามมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อทราบและเข้าใจถึงกระบวนการตรวจสอบการตาย ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตายในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น นำมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใส

บทที่ 2

แนวคิด และหลักการ เกี่ยวกับการตรวจสอบ ถ่วงดุล ในการค้นหาความจริง ความสำคัญและบทบาทแพทย์ ในการชันสูตรพลิกศพ

โดยที่รัฐมีสภาพเป็นนิติบุคคล รัฐจึงไม่อาจกระทำการใดๆ ด้วยตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องกระทำการโดยผ่านบุคคลธรรมดาทั้งหลายที่ดำรงตำแหน่งเป็นบุคคลของรัฐ โดยถือว่าการกระทำของบุคคลธรรมดาที่ได้กระทำภายในขอบเขต เจตนา และวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ให้ถือเป็นการกระทำของรัฐ โดยมีกระทำการของรัฐหรือการใช้อำนาจของรัฐ เป็นการใช้อำนาจของมหาชนโดยผ่านบุคคลธรรมดาซึ่งอาจมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าว

การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งผลของการชันสูตรพลิกศพ อาจจะนำไปสู่การสอบสวนฟ้องร้องคดีต่อบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อให้ ความผิดเกิดขึ้น ทั้งนี้การชันสูตรพลิกศพถือเป็นกระบวนการที่จะช่วยค้นหาความจริงในคดีอาญา เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ตายและญาติของผู้ตายที่จะ ได้รับความเป็นธรรม แต่ในขณะเดียวกันกระบวนการดังกล่าว ถือเป็นการใช้อำนาจรัฐที่ยังส่ง ผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนในคดีนั้น

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานไม่ว่าจะเป็นตำรวจ แพทย์ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา จะต้องเป็นไปในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ และต้องได้รับการตรวจสอบการใช้ อำนาจดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรหรือโดยองค์กรภายนอกที่เป็นการดูแลและ คานอำนาจระหว่างองค์กร

2.1 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

2.1.1 การตรวจสอบและจำกัดการใช้อำนาจรัฐ

หากพิจารณาถึงบรรดาระัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายจะพบว่ามีหลักการ ที่สำคัญ 2 หลักการ กล่าวคือหลักประชาธิปไตย (dad demokratische Prinzip) และหลักนิติรัฐ (das Rechtsstaatsprinzip) หลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐเป็นหลักที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและ กัน จนอาจกล่าวได้ว่าหลักประชาธิปไตยเป็นหลักที่เอื้อให้ผิิดหลักนิติรัฐ และขณะเดียวกันหลัก นิติรัฐก็เป็นหลักที่ส่งเสริมสนับสนุนต่อหลักประชาธิปไตย แต่หากจะกล่าวถึงประเด็นเรื่องการ

ควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้น หลักการที่มีบทบาทสำคัญคือหลักนิติรัฐ โดยที่หลักนิติรัฐเป็นหลักใหญ่ที่เป็นหลักการพื้นฐานในที่นี้ จึงสามารถแบ่งหลักย่อยของหลักนิติรัฐที่เกี่ยวกับเรื่องการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ 3 หลักย่อย ดังนี้¹

1. หลักการแบ่งแยกอำนาจ(das Prinzip der Gewaltentrennung)

หลักการแบ่งแยกอำนาจอันเป็นหลักการทางเทคนิคทางรัฐธรรมนูญ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะหลีกเลี่ยงการผูกขาดอำนาจและเพื่อเป็นการรับประกันเสรีภาพของประชาชน การแบ่งแยกอำนาจนั้นมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ทางปรัชญาและทางตรรกศาสตร์ซึ่งเป็นหลักในการจัดสรรอำนาจในรัฐเสรีนิยม²

หลักการแบ่งแยกอำนาจสืบเนื่องมาจากแนวความคิดที่ไม่ต้องการให้อำนาจรวมอยู่ที่บุคคลคนเดียวหรือองค์กรเดียวกับผูกขาดอำนาจไว้โดยไม่มีองค์กรใดมาตรวจสอบ และถ่วงดุลอำนาจก็อาจเกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ ซึ่งย่อมส่งผลเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนโดยปริยาย³

การแบ่งแยกอำนาจย่อมหมายถึงองค์กรที่ใช้อำนาจด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายมิให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจมากจนเป็นการผูกขาด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าได้มีการแบ่งแยกองค์กรใช้อำนาจออกเป็น 3 องค์กร กล่าวคือ องค์กรนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตรากฎหมาย องค์กรบริหาร ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจในการปกครองประเทศ และองค์กรตุลาการ ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจในการอำนวยความยุติธรรมเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น

โดยหลักการและทฤษฎีนั้น การแบ่งแยกอำนาจไม่จำเป็นเสมอไปที่จะต้องให้องค์กรใช้อำนาจทั้งสามมีความเท่าเทียมกัน อำนาจใดอำนาจหนึ่งอาจอยู่เหนืออีกอำนาจได้ แต่มิใช่อยู่นเหนือกว่าในลักษณะเด็ดขาดสมบูรณ์ กล่าวคือ จะต้องมีการที่เป็นหลักประกันในการดำเนินการตามอำนาจในแต่ละองค์กรคือมีการถ่วงดุลอำนาจ (check and balance) ระหว่างกัน และถือว่าเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของการแบ่งแยกอำนาจ ก็คือ การคานและดุลอำนาจนั่นเอง⁴

2. หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการ (Gesetzmaessigkeit von Verwaltung und Justiz)

¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, "การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ", *บทความสาร*, 29 กันยายน 2544, <http://publaw.net/publaw/view.asp?PublawIDs=241>, 6 พฤษภาคม 2551.

² เกรียงไกร เจริญธนวัฒน์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1 หน้า 211.

³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549). หน้า 329.

⁴ เกรียงไกร เจริญธนวัฒน์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1 หน้า 219.

หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองหรือเรียกว่า “หลักความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง) หลักในเรื่องนี้เป็นการเชื่อมโยงหลักความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองเข้ากับหลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน กล่าวคือ การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการที่ดี หรือฝ่ายปกครองที่ดีจะต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติอันเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานมาจากตัวแทนของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติของกฎหมาย ที่เป็นการกระทบต่อสิทธิหรือจำกัดสิทธิของประชาชน นั้นจะกระทำได้เฉพาะภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ โดยผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนก่อน ดังนั้น การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการหรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนจึงมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนแล้ว ซึ่งอาจแยกพิจารณาความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองได้ดังนี้

(1) ความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการ หรือหลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการ (Gesetzmaessigkeit von Justiz) ความผูกพันของฝ่ายตุลาการต่อการใช้กฎหมายเป็นไปตามหลักความเสมอภาคของการใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือว่าเป็นหลักความเสมอภาคในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรูปแบบของการใช้กฎหมายตามหลักความเสมอภาคดังกล่าวมี 3 รูปแบบ ดังนี้

(1.1) ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายหรือเรียกว่า ความผูกพันของฝ่ายตุลาการในทางปฏิเสธ กล่าวคือ เป็นความผูกพันที่จะต้องไม่พิจารณาพิพากษาให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของ กฎหมายซึ่งความหมายว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเรียกร้องมิให้มีการ ใช้กฎหมายให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติในลักษณะของการบังคับในเรื่องนั้นๆ กล่าวคือ ฝ่ายตุลาการจะต้องใช้กฎหมายให้เป็นไปตามองค์ประกอบและผลของกฎหมายในเรื่องนั้นๆ

(1.2) ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ บุคคลย่อมมีสิทธิเรียกร้องอย่างเท่าเทียมกันในการที่จะให้ฝ่ายตุลาการใช้บทบัญญัติกฎหมายให้ตรงกับข้อเท็จจริงในกรณีของตนในกรณีนี้เป็นการเรียกร้องให้ฝ่ายตุลาการยอมรับการผูกพันตนอย่างเคร่งครัดต่อกฎหมาย แม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นลักษณะพิเศษในกรณีใดกรณีหนึ่งก็ตาม

(1.3) ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจโดยปราศจากข้อบกพร่อง ในกรณีนี้หมายความว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเรียกร้องอย่างเท่าเทียมกันต่อฝ่ายตุลาการ ในกรณีที่กฎหมาย

⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว เชนอร์ธที่ 7.

กำหนดให้มีการใช้ดุลพินิจโดยเรียกร้องให้ฝ่ายตุลาการใช้ดุลพินิจโดยปราศจากข้อบกพร่องใดๆ ทั้งสิ้น

(2) ความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายปกครองหรือ “หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง” (Gesetzmaessigkeit der Verwaltung) ซึ่งแบ่งเป็นหลักย่อยได้ 2 หลัก ดังนี้

(2.1) หลักความมาก่อนของกฎหมาย (der Grundsatz der Vorrangs des Gesetzes) ซึ่งหมายความว่า การกระทำของรัฐที่ออกมาในรูปแบบบัญญัติของกฎหมาย ย่อมอยู่ในลำดับที่มาก่อน การกระทำต่างๆ ของรัฐทั้งหลาย รวมทั้งการกระทำของฝ่ายปกครองด้วย ดังนั้น การกระทำของรัฐ (รวมทั้งการกระทำของฝ่ายปกครอง) ทั้งหลาย จึงไม่อาจขัดแย้งกับบทบัญญัติของกฎหมายได้ หลักนี้เรียกร้องในทางปฏิเสธว่าการกระทำของฝ่ายปกครองหรือมาตรการอันใดอันหนึ่งของฝ่ายปกครองจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายทั้งหลายที่มีอยู่ไม่ได้ ดังนั้น หากการกระทำของฝ่ายปกครองหรือมาตรการอันใดของฝ่ายปกครองขัดหรือแย้งกับกฎหมาย การกระทำหรือมาตรการนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(2.2) หลักเงื่อนไขของกฎหมาย (der Grundsatz des Vorbehalts des Gesetzes) ในขณะที่หลักความมาก่อนของกฎหมายเรียกร้องให้ทางปฏิเสธมิให้ฝ่ายปกครองจะมีอำนาจกระทำการอันใดที่เป็นการขัดแย้งกับกฎหมายที่มีอยู่ แต่หลักเงื่อนไขของกฎหมายกลับเรียกร้องว่าฝ่ายปกครองจะมีอำนาจกระทำการอันใดอันหนึ่งได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำของฝ่ายปกครองที่เป็นการกระทบสิทธิของปัจเจกบุคคล หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการดังกล่าว การกระทำของฝ่ายปกครองนั้นย่อมไม่ชอบด้วยหลักเงื่อนไขของกฎหมายดังกล่าว

3. หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (die Gewährleistung persönlicher Grundrechte)⁶

หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่งกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล (Freiheitsrecht) และสิทธิในความเสมอภาค (Gleichheitsrecht) สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น ดังนั้น เพื่อเห็นแก่ความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 7

การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยอำนาจรัฐจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมาย ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยได้ ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถกระทำได้ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้มีการนำหลักการแบ่งแยกอำนาจมาใช้ เพื่อความมุ่งหมายจะให้อำนาจแต่ละอำนาจควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกัน ก็เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความรับรองคุ้มครอง นอกเหนือจากหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้ว ได้มีการบัญญัติหลักการต่างๆ อีกหลายประการเพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมิให้ถูกละเมิดจากรัฐ เช่น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง (Allgemeinheit and Einzelfallverbot) การกำหนดให้ระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ (Zitiergebot) หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้ (Wesengehaltgarantie) และหลักประกันที่สำคัญคือหลักประกันการใช้สิทธิในทางศาล (Rechtsschutzgarantie) ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล เพราะการคุ้มครองหรือหลักประกันทั้งหลายจะปราศจากความหมาย หากไม่ให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการโต้แย้งการกระทำของรัฐ เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูกโต้แย้งว่าละเมิดต่อสิทธิ และเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

2.1.2 ประเภทของการตรวจสอบและถ่วงดุล

การตรวจสอบและถ่วงดุลในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Check and Balance ซึ่งมีความหมายในทางวิชาการดังนี้

Check หมายถึง ความสามารถ สิทธิ และความรับผิดชอบขององค์กรที่จะสอดส่องหรือตรวจสอบ (Monitor) การดำเนินการหรือการกระทำขององค์กรอื่น

Balance หมายถึง ความสามารถขององค์กรที่จะใช้อำนาจตามกฎหมาย (Authority) ในหารยับยั้ง (Limit) การใช้อำนาจขององค์กรอื่น

ดังนั้น การตรวจสอบและการถ่วงดุล จึงหมายความว่า การที่องค์กรหนึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือการกระทำของอีกองค์กรหนึ่ง และยังรวมถึงอำนาจในการยับยั้งหรือถ่วงดุลการใช้อำนาจของอีกองค์กรหนึ่งด้วย

ซึ่งการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ ถือเป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยก่อให้เกิดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จากการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่มีชอบ โดยที่รัฐสมัยใหม่ซึ่งยึดถือหลักนิติรัฐ (Legal state) ต่างก็ยอมรับการนำเอาหลักการตรวจสอบและ

ถ่วงดุลในอำนาจรัฐ ไปใช้ในการปกครองประชาชนของตน⁷ โดยที่การตรวจสอบนั้น หมายความว่า การสอดส่องตรวจดูการดำเนินการหรือการกระทำขององค์กรของรัฐ ในทางวิชาการยังแบ่ง การตรวจสอบออกเป็น 2 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

2.1.2.1 การตรวจสอบโดยองค์กรภายใน

หมายถึง กระบวนการตรวจสอบที่ดำเนินการโดยองค์กรนั่นเอง โดยยังไม่ต้องมีองค์กร ภายนอกอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องโดยอาศัยการดำเนินการดังนี้

“การบังคับบัญชา” และ “การกำกับดูแล” โดยที่การบังคับบัญชาเป็นการกำหนด ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ภายในองค์กรนั้น ในรูปแบบของการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น (Bureaucracy) โดยให้ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจของตนในการตรวจสอบการกระทำของผู้ใต้บังคับ บัญชาไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่เหมาะสม ผู้บังคับบัญชาสามารถสั่งการให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการได้ รวมถึงยังมีอำนาจเพิกถอน แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือใช้อำนาจแทน ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ส่วนการกำกับดูแลเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมในเรื่องของความชอบด้วยกฎหมาย⁸

อาทิเช่น การอุทธรณ์และฎีกา เป็นกลไกที่ใช้อำนาจศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาตรวจสอบ การใช้อำนาจการพิพากษาคดีของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพื่อเป็นการควบคุม ความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษา โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 214 และ 215 กำหนดให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จะต้องมีคำพิพากษาว่า ยืน ยก แก้ หรือกลับคำ พิพากษาของศาลล่าง⁹

2.1.2.2 การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก

หมายถึง กระบวนการตรวจสอบที่ดำเนินการโดยองค์กรหนึ่งเพื่อตรวจดูการดำเนินการ หรือการใช้อำนาจของอีกองค์กรหนึ่ง และในกรณีที่องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบนั้น มี อำนาจในการยับยั้งการใช้อำนาจขององค์กรที่ถูกตรวจสอบด้วยแล้ว การตรวจสอบดังกล่าว ก็ถือ เป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจด้วย

⁷ สมยศ เชื้อไทย และ วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2529). “แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและ ประชาธิปไตย.” *วารสารนิติศาสตร์*, 14, 3. หน้า 44-45.

⁸ ไพรัช โดสวัสดี. (2547). “การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของปฏิบัติการทางปกครอง.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 13-15.

⁹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ก (2541). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา ตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” *บทบัญญัติ*, 54, 4. หน้า 75-76.

ตัวอย่างของการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกในการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ การขอหมายจับ ซึ่งเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง โดยจะต้องร้องขอต่อศาลเพื่อขอหมายจับ ซึ่งกำหนดให้ศาลตรวจสอบความชอบด้วยเหตุและผลในการควบคุมตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา หรือในกรณีของการชันสูตรพลิกศพ กรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ เพื่อเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน¹⁰

สำหรับการถ่วงดุลนั้น หมายถึง การที่องค์กรหนึ่งมีอำนาจถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจของอีกองค์กรหนึ่งได้ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการใช้อำนาจขององค์กรต่างๆ และป้องกันมิให้องค์กรหนึ่งองค์กรใด มีอำนาจมากเกินไปจนไม่สามารถตรวจสอบการกระทำหรือการใช้อำนาจขององค์กรนั้นได้

การถ่วงดุลการใช้อำนาจนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก เนื่องจากเพราะก่อนที่จะมีการยับยั้งการใช้อำนาจขององค์กรอื่น จำเป็นต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจว่าสมควรแก่กรณีแล้วหรือไม่ สมควรที่จะถูกยับยั้งหรือไม่ หากยับยั้งไว้โดยขาดการตรวจสอบแล้ว ต้องถือว่าเป็นการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ ย่อมไม่ชอบด้วยหลักความชอบด้วยกฎหมาย ที่กำหนดให้การใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรของรัฐนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) เป็นไปตามหลักเกณฑ์และขอบเขตของกฎหมาย

การที่จะทำให้อำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญหลายประการด้วยกัน ได้แก่¹¹

1) ระบบการตรวจสอบและการใช้อำนาจรัฐ ต้องครอบคลุมภารกิจทุกด้านเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นไปโดยทั่วถึงอย่างแท้จริง จึงควรกำหนดให้องค์กรตรวจสอบหลายๆ องค์กร เพื่อให้ทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ แต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังมิให้อำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรซ้ำซ้อนกัน

2) ระบบตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ จะต้องคำนึงถึงดุลยภาพระหว่างการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 และ มาตรา 150 วรรค 3.

¹¹ ชาลูนชัย แสงวงศ์. (2540). การปรับปรุงองค์การภาครัฐ: การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ. หน้า 14-16.

3) องค์กรที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลจะต้องมีความเป็นอิสระ แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรนั้นก็ยังสามารถถูกตรวจสอบได้เช่นกัน

4) ปรับปรุงกลไกหรือช่องทางต่างๆ ที่ประชาชนจะสามารถใช้สิทธินำเรื่องมาสู่องค์กร ตรวจสอบและถ่วงดุลทั้งหลายได้กว้างขวางและสะดวกยิ่งขึ้น

ดังนั้น การตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ จึงเป็นหลักการในการจัดแยกองค์กรของรัฐในการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้เกิดการตรวจสอบการดำเนินการหรือการใช้อำนาจขององค์กร และเพื่อยับยั้งการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่มีขอบด้วยกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมาย ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และอำนวยความสะดวกธรรมให้แก่ประชาชน

2.1.3 แนวความคิดการตรวจสอบและถ่วงดุลเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ

หลักการตรวจสอบเป็นหลักสากล โดยการตรวจสอบที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน¹² ดังนั้น พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนคดีที่เกี่ยวกับการตาย มีอำนาจชันสูตรพลิกศพได้ด้วย ซึ่งกระบวนการตรงนี้มีความสำคัญต่อการค้นหาความจริงถึงสาเหตุการตาย การค้นหาความจริงในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั่นเอง¹³ จึงต้องพิสูจน์จากพยานหลักฐานแวดล้อมต่างๆ ซึ่งรวมถึงสภาพศพ สภาพบาดแผลที่ถูกทำร้าย สภาพสถานที่เกิดเหตุ¹⁴

การดำเนินคดีอาญารัฐมีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญามีหลักประกันสองประการคือ ป้องกันมิให้ความยุติธรรมที่ผิดพลาดเกิดขึ้น ประการที่สองคือ มิให้การดำเนินคดีอาญาก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ถูกกล่าวหาเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นแนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการดำเนินคดีอาญาแต่เดิมนั้น¹⁵ เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นการดำเนินคดีที่รัฐมุ่งแต่ประโยชน์ของรัฐฝ่ายเดียวเพราะฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มักมุ่งแต่ให้ได้มาซึ่งความจริงเพียงอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ

¹² คณิต ฒ นคร. (2546). “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:วิญญูชน. หน้า 354-355.

¹³ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2532). การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย กาศวชิราวุฒิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. หน้า 160.

¹⁴ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 106.

¹⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. อ้างแล้ว. หน้า 57.

ของประชาชนว่าจะถูกกระทบกระเทือนไปด้วยหรือไม่ วิธีการค้นหาความจริงในอดีตมักใช้ความรุนแรงและกระทบต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ สามารถใช้ความทรมาณบังคับให้ผู้ถูกกล่าวหารับสารภาพได้ด้วย

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมี 2 ประการ กล่าวคือ

ก. การหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

ข. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

จึงเห็นได้ว่าหลักการดำเนินคดีอาญาที่ดีต้องมีหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่จะมาควบคุมการใช้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐภายในขอบเขตของกฎหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) ไม่ใช่ใช้อย่างอำภอใจ (Subjectivity) ของเจ้าพนักงานของรัฐแต่ละคน จึงชอบที่จะได้รับการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระที่อื่น เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบที่เรียกว่า (accountability) หรือการถ่วงดุลอำนาจ (Check and balance) ที่แท้จริงอย่างใด¹⁶

แต่อย่างไรก็ตามผู้ให้ความเห็นว่า การชันสูตรพลิกศพเป็นการตรวจร่างกายของผู้ตายเพื่อหาสาเหตุการตายและพฤติการณ์ที่ทำให้ตาย การชันสูตรพลิกศพถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนเพื่อแสดงว่าผู้ตาย ตายเนื่องจากสาเหตุอะไร และผู้กระทำและผู้ตายถึงแก่ความตายหรือไม่ และกระบวนการไต่สวนการตาย เป็นกระบวนการพิสูจน์ความจริงในทางคดีและรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าการตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติหรือในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น มีสาเหตุการตายอย่างไร แม้จะมีใช้การดำเนินคดีอาญาโดยตรงในความผิดที่ทำให้ผู้นั้นตายหรือความผิดที่ผู้ตายได้กระทำความผิด แต่เมื่อศาลได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่าเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย ก็เริ่มจากการดำเนินคดีต่อไปยังพนักงานสอบสวนและศาลที่มีเขตอำนาจเหนือความผิดที่ทำให้ผู้ตายนั้นถึงแก่ความตาย¹⁷

ดังนั้น ในกรณีการตายของบุคคลโดยผิดธรรมชาติ กฎหมายมิได้กำหนดให้การตายของบุคคล โดยผิดธรรมชาติประเภทอื่นๆ ต้องทำการไต่สวน ลงกำหนดให้ทำการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น โดยกำหนดให้ทำการไต่สวนเฉพาะกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และการไต่สวนจะทำได้ก็ต่อเมื่อการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้ว ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเบื้องต้นและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ว่ามี

¹⁶ คณิต ฌ นคร. อ้างแล้ว. เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ ณรงค์ ใจหาญ. (2538). “หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1” (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 232-239.

สาเหตุการตายอย่างไร แม้จะมีใช้การดำเนินคดีอาญาโดยตรงของความผิดที่ทำให้ผู้ตายเพราะการ
ชั้นสูตรพลิกศพถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน ดังนั้นหลักการค้นหาความจริงในคดี จำเป็น
ต้องมีมาตรการตรวจสอบควบคุมกันไปด้วย¹⁸

2.2 หลักการค้นหาความจริง

2.2.1 ระบบการค้นหาความจริง

การค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญานั้น จำต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายว่าด้วย
พยานหลักฐานซึ่งในทางวิชาการได้มีการสรุปไว้เป็น 2 ระบบใหญ่ คือ ระบบไต่สวน และระบบ
กล่าวหา

(1) ระบบไต่สวน (inquisitorial System)¹⁹

เป็นระบบที่ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ โดยมีอำนาจเต็มที่ในกาค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้
ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด สามารถใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางและยืดหยุ่นและในการดำเนินคดีอาญา
จะมีลักษณะเป็นการดำเนินระหว่างศาลและจำเลย โจทก์มีบทบาทเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลค้นหา
พยานหลักฐาน

ประการที่สำคัญ คือ ไม่มีกฎเกณฑ์การสืบพยานอย่างเคร่งครัดเปิด โอกาสให้มีการ
นำเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดสู่ศาล จึงไม่มีบทตัดพยานที่เด็ดขาด (Exclusionary rules) โดยระบบ
ไต่สวนนั้นมีที่มาจากประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวิธีชำระความของศาสนาจักร
ที่มุ่งจะค้นหาความจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพของผู้ถูกไต่สวนและมีการใช้วิธีการทรมาน
ร่างกายด้วย ซึ่งส่งผลให้สถานภาพของผู้ถูกไต่สวนนั้น ถูกทำให้ลดลงจนมีสภาพเป็นแค่วัตถุแห่งการ
ซักฟอกในคดี และมีฐานะกรรมในคดี (Prozess-Objekt) เท่านั้น

(2) ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)²⁰

เป็นระบบที่ศาลเป็นเพียงผู้ตัดสินคดี ที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นกรรมการในการแข่งขัน
กีฬา ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐานศาล
จะต้องวางตัวเป็นกลางและวางเฉย (Passive) ในการพิจารณาพิพากษาคดี โจทก์และจำเลยมีหน้าที่
ในการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล จึงเป็นระบบที่เน้นการมีคู่ความ (Adversary system)

¹⁸ คณิต ฒ นคร. อ่างแล้ว เรื่องเดียวกัน

¹⁹ อุดม รัฐอมฤต. “ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา” *วารสาร
นิติศาสตร์*, ปีที่ 24, ฉบับที่ 2, หน้า 305-306.

²⁰ แหล่งเดิม. หน้า 306 และ 309 และคณิต ฒ นคร. “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ”. *วารสาร
อัยกา*, ปีที่ 5, ฉบับที่ 57, หน้า 32-33.

สิ่งสำคัญที่แตกต่างไปจากระบบไต่สวน คือในระบบกล่าวหาจะมีกฎเกณฑ์ในการสืบพยานที่ละเอียดและเคร่งครัดมาก และจำกัดการใช้ดุลพินิจของศาล โดยมีบทตัดพยานที่เด็ดขาดที่ไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายการสืบพยาน ซึ่งระบบกล่าวหานี้เป็นระบบที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law)

สำหรับประเด็นความเป็นมาและสาระสำคัญของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา นั้น ศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร ได้แสดงความเห็นบางประการดังนี้²¹

(1) ความเข้าใจที่ว่า ประเทศในภาคพื้นยุโรปซึ่งใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil law) นั้น จะใช้ระบบการค้นหาคำความจริงแบบระบบไต่สวน และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ นั้นจะใช้ระบบกล่าวหา เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะแท้ที่จริงแล้วไม่ว่าประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์หรือคอมมอนลอว์ ในปัจจุบันนั้นต่างก็ใช้ระบบการค้นหาคำความจริงแบบระบบกล่าวหาทั้งสิ้น แต่ที่จะแตกต่างกันคือ บาทบาทในการค้นหาคำความจริงของเจ้าพนักงานและศาลของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะมีมากกว่าประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

(2) ระบบไต่สวนนั้น เป็นระบบที่มีได้มีการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีออกจากอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งศาลสามารถเป็นผู้เริ่มต้นคดีได้ด้วยตนเอง ทำให้ระบบไต่สวนขาดการตรวจสอบการใช้อำนาจ และยังไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้กล่าวหาในคดี

ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องของระบบไต่สวน จนพัฒนาเป็นระบบกล่าวหาที่ได้มีการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้อง ออกจากอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการเป็นผู้มีหน้าที่เริ่มต้นคดี ส่วนศาลจะทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจโดยการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งการตรวจสอบโดยศาลและพนักงานอัยการ (พนักงานอัยการจะตรวจสอบการเริ่มต้นคดีและการสอบสวนของตำรวจ) เป็นกระบวนการที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นระบบกล่าวหา จึงเป็นระบบที่ให้ความสำคัญแก่ผู้กล่าวหาในคดีอาญา โดยยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจากที่เป็นกรรมในคดี ให้เป็นประธานในคดี (Prozess-Subjekt)

โดยสรุปแล้ว ระบบไต่สวนนั้นเป็นระบบที่ให้ดุลพินิจแก่ผู้ทำการไต่สวนอย่างกว้างขวาง และไม่ให้ความสำคัญต่อการมีอยู่ของคู่ความ ถือเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการระหว่างผู้ไต่สวนกับผู้ถูกไต่สวน จึงไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการสืบพยานที่เคร่งครัด

²¹ คณิต ฌ นคร. เพิ่มอ้าง. หน้า 32 และคณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2549. หน้า 59-64.

ส่วนระบบกล่าวหาเป็นระบบที่จำกัดการใช้ดุลพินิจของผู้ตัดสินคดี โดยให้พิจารณาจากพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอขึ้นมา เป็นระบบที่เน้นการมีคู่ความและมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสืบพยานที่ละเอียดและเคร่งครัดไม่เปิดโอกาสให้ผู้ตัดสินคดีได้ใช้ดุลพินิจมากนัก ซึ่งบทบาทของการค้นหาความจริงที่แตกต่างกัน จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือศาลในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีและทำให้ความจริงที่ได้มานั้นอาจมิใช่ความจริงที่แท้จริงได้

หลักการค้นหาความจริง (Principle of Investigation)²² ได้วางหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้น ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง (Fact) อันเป็นพยานหลักฐานที่นำเข้าสู่การดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเกิดจากการนำเสนอของคู่ความหรือพยานหลักฐานที่ศาลเรียกมาสืบเพิ่มเติมซึ่งเราอาจแยกรูปแบบการค้นหาความจริงได้เป็น 2 ประเภท

(1) การค้นหาความจริงตามแบบ (Formal truth)

หมายถึง การพิจารณาข้อเท็จจริงที่มีคู่ความนำเสนอต่อศาลเท่านั้น โดยจะมุ่งการพิจารณาไปที่รูปแบบและพิธีการ อาทิเช่น พยานหลักฐานนั้นยื่นมาโดยชอบหรือไม่ การค้นหาความจริงจะถูกตีกรอบอยู่ภายในพยานหลักฐานที่คู่ความประสงค์จะนำเสนอให้พิจารณาเท่านั้น²³

(2) การค้นหาความจริงตามเนื้อหา (material truth)

หมายถึง การพิจารณาพยานหลักฐานโดยมุ่งที่จะรู้ให้ได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในคดีนั้นแท้จริงแล้วเป็นอย่างไร ดังนั้นหากพยานหลักฐานที่มีอยู่ขณะนั้นไม่อาจทำให้ข้อเท็จจริงกระจ่างชัดได้แล้ว ก็ต้องดำเนินการสืบหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมขึ้นเพื่อให้สามารถเข้าถึงความจริงแท้ในคดีให้ได้ ซึ่งในประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน การค้นหาความจริงตามเนื้อหา ไม่เพียงผูกพันให้ศาลมีหน้าที่ค้นหาความจริงเท่านั้น แต่ยังใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนฟ้องร้องซึ่งได้แก่ ตำรวจและพนักงานอัยการด้วย²⁴

²² ณรงค์ ในหาญ. (2550). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : วิทยุชน หน้า 35-36.

²³ ในประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน ถือว่าการค้นหาความจริงตามแบบนี้เป็นหลักการค้นหาความจริงตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งจะพิจารณาพยานหลักฐานที่คู่ความยอมรับว่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี

²⁴ Wemer F.Ebke and Matthew W.Finkin, *Introduction to German Law*. (The Hague : Kluwer Lsw International, 1996). p. 428.

การค้นหาความจริงตามเนื้อหา มุ่งให้ทุกองค์กรของรัฐในคดีอาญาหาความจริงแท้ในคดี ถ้าหากปรากฏว่าระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐาน ได้พบข้อสงสัยหรือหลักฐานเบื้องต้นว่าผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเป็นข้อต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหา ก็ต้องดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงในด้านที่เป็นคุณแก่ผู้กล่าวหาด้วย แต่ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวต้องอยู่บนหลักที่ว่าเพื่อการค้นหาความจริงในคดีให้ปรากฏ²⁵

2.2.2 วัตถุประสงค์การตรากฎหมายในการตรวจสอบการตาย

ในนามอารยะประเทศต่างยอมรับในคุณค่าของชีวิตมนุษย์ (a high value on human life) ด้วยเหตุนี้ หากมีการประทุษร้ายต่อชีวิตของบุคคลใดขึ้น จึงต้องมีการตรวจสอบเพื่อให้ได้ความว่าความตายนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้ประทุษร้าย ดังนั้น รัฐจึงได้มีการตรากฎหมายเพื่อกำหนดกลไกที่จะตรวจสอบประเภทของความตายซึ่งปรากฏว่า เป็นความตายที่เกิดขึ้นโดยผิดธรรมชาติ (unnatural death) และจะต้องอธิบายถึงการเกิดขึ้นของสาเหตุดังกล่าว ทั้งนี้ประโยชน์ที่ได้จากการตรวจสอบความตาย นอกจากจะเป็นการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางอาญาแล้ว ยังจะนำไปสู่การแสวงหาวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นโดยสาเหตุเดียวกันนั้นได้ในอนาคต รวมไปถึงการกำหนดสิทธิของประชาชนในการเข้าร่วมตรวจสอบความตายนั้นด้วย (public accountability)²⁶

กระบวนการยุติธรรมเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่มุ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ และในขณะเดียวกันก็มุ่งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดให้ต่อสู้ข้อกล่าวหาอย่างเป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่จะต้องปกป้องและคุ้มครองสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดให้ได้รับการเยียวยาทั้งจากรัฐและผู้ที่ทำให้ผิดก่อความเดือดร้อนเสียหายด้วย ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในหลายด้านและหลายฝ่ายด้วยกัน

²⁵ Nigel G.Foster and Satish Sule, German Legal system & Laws, 3rd edition (New York : Oxford University Press, 2002). pp. 342-343.

²⁶ Barbara Pattor. The Fatlaity Inquiries Act : A Discussion Paper (Haligax : Department of Justice, 1990). p. 1.

2.3 หลักการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ

2.3.1 ความหมาย

ชันสูตรพลิกศพ ประกอบด้วยคำว่า ชันสูตร พลิก ศพ

ชันสูตร²⁷ เป็นคำกริยา หมายถึง สอบสวนโดยเหตุผล ตรวจตรา เพื่อหาหลักฐานข้อเท็จจริง

พลิก²⁸ เป็นคำกริยา หมายถึง กลับ เปลี่ยน

ศพ²⁹ เป็นคำนาม หมายถึง ซากศพ ร่างคนที่ตายแล้ว

สำหรับความหมายของคำว่า “การชันสูตรพลิกศพ” นั้นมีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่าง แต่ที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้ เช่น

- 1) การชันสูตรพลิกศพ เป็นการกระทำเพื่อให้รู้ว่าการตายของบุคคลเกิดจากอะไร³⁰
- 2) การชันสูตรพลิกศพ คือการตรวจสอบศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั่นขึ้น³¹
- 3) การชันสูตรพลิกศพ³² คือ การตรวจพิจารณาศพผู้ใดเพื่อทราบว่ายตายไปเพราะเหตุใด และศพนั้นเป็นของใครแน่ และรายละเอียดอื่นๆ เท่าที่จำเป็นแก่การสอบสวนเพื่อให้รู้ถึงข้อที่กล่าวข้างต้น
- 4) การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจร่างกายของผู้ตายเพื่อให้ทราบสาเหตุการตายที่แท้จริง นอกจากนั้นยังหมายรวมถึงการตรวจชันสูตรเพื่อให้ทราบว่า ผู้ตายคือใคร ตายเมื่อใดอีกด้วย³³
- 5) การชันสูตรพลิกศพ เป็นวิธีการในการตรวจสอบร่างกายของผู้ตาย เพื่อค้นหาถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายแก่บุคคลนั้น³⁴

²⁷ ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. หน้า 262.

²⁸ แหล่งเดิม.

²⁹ แหล่งเดิม.

³⁰ แวว ยอดพุง. (2510). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง*. หน้า 227.

³¹ คณิต ฅ นคร ก (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 471.

³² ลัญญา ธรรมศักดิ์. (2524). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 175.

³³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2528). *เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายวิธีสบัญญัติ 3 หน่วยที่ 8-15*. หน้า 343.

³⁴ คณิง ภาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 321-322.

6) การชันสูตรพลิกศพ คือ การตรวจพิจารณาว่าศพนี้เป็นศพใคร ตายเพราะเหตุใด และรายละเอียดอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสอบสวนต่อไป³⁵

7) การชันสูตรพลิกศพก็คือ การตรวจศพยังสถานที่พบศพหรืออาจตรวจศพยังสถานที่ตรวจศพก็ได้ เป็นเรื่องที่แพทย์และพนักงานสอบสวนตลอดจนญาติที่เกี่ยวข้องจะต้องทราบ เพื่อจะได้การอย่างใดอย่างหนึ่งให้ถูกต้องตามกฎหมาย หรือในกรณีการตายที่เป็นปัญหาทางด้านคดี เพื่อจะได้ร่องรอยและหลักฐานรวดเร็ว เพื่อนำความยุติธรรมสู่ญาติมิตรผู้ตาย และประชาชน ทั้งยังหาสาเหตุว่าการตายเกิดจากอะไร ตายนานเท่าไร เกี่ยวพันกับบาดแผลใหม่หรือไม่ อะไรเป็นสาเหตุของการตายแน่นอน เกิดจากพยาธิสภาพใหม่หรือเก่าหรือทั้งสองอย่าง³⁶

2.3.2 วัตถุประสงค์

1) เพื่อทราบถึงเหตุตายและพฤติการณ์ที่ตาย

เหตุตายหรือสาเหตุการตาย หมายถึง เหตุที่ทำให้เกิดการตายขึ้นทโดยตรงหรือในทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ เหตุตาย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ที่ทำให้ตาย หรือในทางสถิติ เหตุตาย หมายถึง พยาธิสภาพหรือโรค ความพิการ อันตราย หรือพิษที่ทำให้ตาย โดยตรงหรือโดยอ้อม³⁷

พฤติการณ์ที่ตาย หมายถึง การตายนั้นเกิดขึ้นจากกรณีใด ได้แก่ เกิดจากการกระทำของตนเอง ถูกผู้อื่นกระทำ ถูกสัตว์ทำร้าย อุบัติเหตุ หรือเป็นการตายโดยธรรมชาติ

2) เพื่อทราบว่าผู้ตายเป็นใคร

3) เพื่อทราบถึงสถานที่และเวลาตาย

4) ถ้าเป็นกรณีที่ถูกทำร้ายตายก็ตรวจพิสูจน์เพื่อให้ทราบว่าใครเป็นผู้ทำร้ายหรือมีใครเกี่ยวข้องบ้างเท่าที่จะพอบอกได้

2.3.3 แนวคิดและหลักการทางกฎหมาย

ความผิดต่อชีวิตนั้นถือว่าเป็นความผิดที่รุนแรง เพราะคุณธรรมในทางกฎหมายนั้นถือการคุ้มครองชีวิตเป็นเรื่องสำคัญ³⁸ บ้านเมืองใดที่มีกฎหมายมารองรับความผิดต่อชีวิตได้อย่างรัดกุมก็จะมีผลให้บ้านเมืองนั้นมีความเป็นอยู่อย่างสุขสงบ จึงเป็นได้ว่า มาตรการซึ่งกำหนดขึ้น

³⁵ ระพี แม้นโกศล. (2530, มกราคม). “การชันสูตรพลิกศพ.” *แพทยสภาสาร*, 15, 1. หน้า 29.

³⁶ Charles E. O’Hara. (1975). *Fundamental of Criminal Investigation*. p. 501. อ้างถึงใน ทักษะ สุวรรณจุฑะ. (2531). *นิติเวชศาสตร์*. หน้า 199-200.

³⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ข (2507, มกราคม). “เหตุตาย.” *สารศิริราช*, 16, 1. หน้า 527-528.

³⁸ คณิต ณ นคร ข (2553). *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. หน้า 47.

เพื่อหาสาเหตุแห่งความตาย คือ “การชันสูตรพลิกศพ” ซึ่งมีความสำคัญมากและกฎหมายของทุกประเทศก็ระบุให้มีการชันสูตรพลิกศพ³⁹ และมีหลักการทางกฎหมายดังนี้

2.3.3.1 เพื่อช่วยเหลือกระบวนการยุติธรรมและพนักงานสอบสวน

เพื่อให้ได้หลักฐาน และข้อเท็จจริงการตรวจศพ และผ่าศพ โดยเฉพาะในคดีฆาตกรรม เช่น ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร ตายมานานเท่าใด สาเหตุตาย และพฤติการณ์ที่ตายได้ว่าเป็นการตายแบบอุบัติเหตุ ฆ่าตัวตาย หรือเป็นการถูกฆ่าตาย ในทางปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง อาจต้องไปยังสถานที่เกิดเหตุตรวจด้วย เพื่อสรุปผลหาพฤติการณ์ที่ตายได้แน่ชัดขึ้น

2.3.3.2 เพื่อป้องกันคนบริสุทธิ์ให้พ้นข้อหาว่าเป็นผู้ประกอบอาชญากรรม

เพราะให้บางครั้ง การตายที่เกิดขึ้นเป็นการตายโดยธรรมชาติ อาจถูกกล่าวหาว่าเป็นคนฆ่า เช่น คนร้ายวิ่งหนีตำรวจซึ่งมีอายุมากตำรวจหกล้มเอง และมีบาดแผลฟกช้ำที่หน้าอกและแขนขา ต่อมาเกิดอาการเขียว หมดสติและตาย สาเหตุตายอาจเป็นจากโรคธรรมชาติ เช่น หัวใจวายจากเส้นเลือดไปเลี้ยงหัวใจตีบ หรืออาจตายจากหกล้มหัวและหน้าอกฟาดพื้น แล้วเลือดออกในเนื้อสมองก็ได้ ถ้าตรวจศพและผ่าอย่างละเอียดก็สามารถบอกได้ว่า สาเหตุการตายและพฤติการณ์ที่ตายคืออะไร

2.3.3.3 เพื่อเป็นการช่วยเหลือและให้ความยุติธรรมในคดีแพ่ง

1) การประกันชีวิตและประกันอุบัติเหตุต่างๆ ในแง่ของการประกันชีวิตถ้าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ เช่น อุบัติเหตุทางบริษัทประกันชีวิต อาจจะต้องจ่ายค่าประกัน 2 เท่า แต่บางครั้งผู้เอาประกันกินยาฆ่าตัวตาย ทางบริษัทประกันชีวิตอาจจะไม่จ่ายค่าประกันก็ได้ บางครั้งผู้รับประโยชน์อาจฆ่าคนที่มิประกันแล้วอำพรางให้เป็นอุบัติเหตุเพื่อจะรับเงินประกันก็ได้

2) การจ่ายเงินทดแทนในการทำงานจากโรคที่เกิดจากการทำงานและถึงแก่ความตาย

3) ช่วยตอบปัญหาต่างๆ จากการตายเพื่อช่วยในกระบวนการยุติธรรม เช่น บอกสาเหตุว่าเป็นการตายจากธรรมชาติ⁴⁰ ไม่ว่าจะถูกวางยาพิษหรือให้การรักษาการพยาบาลไม่ทัน ตัวอย่างเช่น ผู้ตายป่วยด้วยโรคหัวใจมีมรดกมาก ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้กับคนใกล้ชิด เมื่อเกิดการตายขึ้นญาติสงสัยว่าคนใกล้ชิดอาจวางยาเพื่อหวังมรดกหรือหวังเหนี่ยวไม่ให้การรักษา เพื่อให้คนไข้ตายจากโรคหัวใจ หรือหวังเหนี่ยว เพื่อให้ไปโรงพยาบาลไม่ทัน เพราะกลัวว่า ถ้ามีชีวิตต่อไปอาจเปลี่ยนใจทำพินัยกรรมใหม่ การตรวจศพอย่างละเอียดก็สามารถบอกได้ว่า เป็นการตาย

³⁹ Voigt, Jorgen. (1977, July-December). “Legal Medicine in Europe.” *Forensic Science* 10. pp. 3-86.

⁴⁰ สมชาย ผลเอี่ยมเอก ก (2525). *นิติพยาธิวิทยา*. หน้า 2-4.

จากโรครธรรมชาติจริง คือโรคหัวใจไม่ได้ถูกวางยาพิษและถึงแม้จะไปโรงพยาบาลทันที ก็จะต้องตาย เพราะหัวใจหยุดนานแล้ว

2.3.4 องค์กรผู้ชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นงานสืบสวนสอบสวนการตายของบุคคลที่ตายโดยผิดธรรมชาติ ได้แก่ การรวบรวมพยานหลักฐานจากศพ และสถานที่พบศพ ตลอดจนการผ่าศพตรวจและการตรวจวัตถุพยานจากศพ ซึ่งหลักการที่สำคัญในการชันสูตรพลิกศพ ก็คือ หลักการค้นหาความจริง ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตามหลักดังกล่าว โดยต้องทำหน้าที่ค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

ซึ่งกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปได้ให้ความสำคัญของการชันสูตรพลิกศพ โดยถือว่าการชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิของประชาชน และเชื่อมั่นว่า การดำเนินการที่ได้มาตรฐานนั้นจะสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีที่เจ้าหน้าที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตได้ด้วย

การจัดองค์กรของรัฐที่จะทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพนั้นมีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ จึงจำเป็นต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรให้สามารถตรวจสอบการดำเนินการซึ่งกันและกัน และกระบวนการต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ซึ่งระบบการชันสูตรพลิกศพที่นานาประเทศใช้กันมีอยู่ 3 ระบบ ซึ่งพิจารณาจากองค์กรหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ อันได้แก่ ระบบตำรวจ (Police System) ระบบผู้พิพากษาหรือศาล (Coroner System) และระบบแพทย์สอบสวน (Medical examiner System)

ระบบการชันสูตรพลิกศพที่จะถือว่าเป็นระบบที่ดีและมีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับองค์กรหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบว่าจะต้องเป็นตำรวจ ศาล หรือแพทย์ แต่ความสำคัญนั้นขึ้นอยู่กับการวางระบบให้องค์กรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถตรวจสอบการดำเนินการซึ่งกันและกัน และตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการชันสูตรพลิกศพนั้น

โดยสภาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรสหประชาชาติ ได้แนะนำหลักว่าด้วยการป้องกันและการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรม และการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด (Principle on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions) เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 โดยมีความ

มุ่งหมายให้แต่ละประเทศมีมาตรการในการป้องกันวิสามัญฆาตกรรมและคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย และญาติของผู้ตายที่มีประสิทธิภาพ และสามารถอำนวยความสะดวกได้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้⁴¹

ข้อ 9 “จะต้องมีการสอบสวนที่มีความพร้อม ครบถ้วน และเป็นธรรม กรณีที่เกิดการวิสามัญฆาตกรรมหรือการประหารชีวิตบุคคลอื่น โดยไร้เหตุผลและรวบรัดดังกล่าว รวมถึงคดีที่มีผู้ร้องทุกข์ว่าญาติของตนหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องถึงแก่ความตาย โดยผิดธรรมชาติในระหว่างเวลาที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่และวิธีพิจารณาความโดยเฉพาะสำหรับการสอบสวนหาความจริงนั้น การสอบสวนมีความมุ่งหมายที่จะค้นหาสาเหตุ พฤติการณ์ และเวลาที่ตาย บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ ตลอดจนรูปแบบหรือการปฏิบัติที่นำไปสู่ความตายดังกล่าว นอกจากนี้การสอบสวนนั้นยังต้องรวมถึงการชันสูตรพลิกศพด้วยวิธีที่เหมาะสม ตลอดจนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์พยานหลักฐานทั้งที่เป็นวัตถุและเอกสารและคำให้การของพยานต่างๆ การสอบสวนยังต้องจำแนกให้เห็นชัดเจนว่าการตายที่เกิดขึ้นเป็นการตายโดยธรรมชาติ อุบัติเหตุ ฆ่าตัวตาย หรือการฆาตกรรม”

ข้อ 13 “ศพนั้นจะต้องถูกจัดเตรียมพร้อมให้แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพสามารถดำเนินการชันสูตรพลิกศพได้อย่างรวดเร็ว ในการที่แพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น อย่างน้อยต้องพยายามบ่งชี้ให้ได้ถึงสาเหตุและลักษณะการตาย ก็จะต้องตรวจสอบให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่ตายเท่าที่จะกระทำได้ พึงบันทึกภาพสีของสภาพศพเพื่อรวมไว้ในรายงานชันสูตรพลิกศพ เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการสอบสวนนั้นด้วย นอกจากนี้รายงานชันสูตรพลิกศพจะต้องมีการบรรยายถึงสภาพบาดแผลของผู้ตายรวมถึงพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการถูกทำร้าย”

ข้อ 14 “ผู้ที่ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพนั้นจะต้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นธรรมและเป็นอิสระจากบุคคลหรือหน่วยงานใดหรือองค์กรใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตายนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าชันสูตรพลิกศพจะทำให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริง”

ข้อ 17 “จะต้องมีการจัดทำรายงานการสอบสวนเป็นลายลักษณ์อักษรภายในเวลาอันควรตามระดับความยากง่ายของการสอบสวนคดีนั้น รายงานดังกล่าวพึงมีการเปิดเผยในที่นี้ โดยจะต้องแสดงถึงขอบเขตของการค้นหาความจริง หลักเกณฑ์และวิธีที่ใช้ในการตรวจสอบพยานหลักฐาน ตลอดจนการสรุปและความเห็นทั้งต่อข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ในรายงานนั้น ยังจะต้องบรรยายถึงรายละเอียดของพฤติการณ์พิเศษที่เกิดขึ้น และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการนั้น ก็จะต้องมีบัญชีรายชื่อของพยานบุคคลที่ให้ปากคำ เว้นแต่รายที่มีความจำเป็นต้องปกปิด เพื่อคุ้มครองความ

⁴¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2547). *มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. หน้า 135-138.

ปลอดภัย รัฐบาลจะต้องให้คำตอบต่อรายงานการสอบสวนดังกล่าวหรือแจ้งว่า จะมีการดำเนินการอย่างไรขั้นตอนต่อไปนั้นภายในเวลาอันสมควร”

โดยสรุปแล้วหลักการดังกล่าวได้วางหลักการพื้นฐานไว้ดังนี้

1) หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐจะต้องจัดเตรียมบุคลากรที่มีความพร้อมในการสอบสวน และต้องมีกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพให้เหมาะสม เพื่อให้การค้นหาความจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

ซึ่งเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริง หรือหลักการตรวจสอบ ซึ่งการตรวจสอบความจริงของเรื่องเกิดขึ้นนั้น โดยเจ้าพนักงานทุกฝ่ายมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริงทุกเรื่อง ทุกประเด็น และโดยปราศจากข้อผูกมัดใดๆ

2) คุณสมบัติของผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งต้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นธรรมและเป็นอิสระจากบุคคลหรือหน่วยงานใดและรวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสอบสวน

2.3.5 การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย

หลักว่าด้วยการป้องกันและการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรม และการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด ซึ่งนำเสนอโดยสภาเศรษฐกิจและสังคม ขององค์การสหประชาชาตินั้น นอกจากจะวางหลักการเกี่ยวกับองค์กรผู้ทำหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพแล้ว ยังกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของญาติของผู้ตายในกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพด้วย ดังนี้

ข้อ 16 “ครอบครัวของผู้ตายและผู้แทน โดยชอบของบุคคลเหล่านั้นพึงมีสิทธิได้รับการแจ้งรวมทั้งมีสิทธิเข้าไปฟังหรือตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน กับพึงมีสิทธิแสดงพยานหลักฐานอื่นเพื่อประโยชน์ต่อการสอบสวนนั้น ครอบครัวของผู้ตายพึงมีสิทธิที่จะขอให้ มีบุคคลที่มีความรู้ด้านการแพทย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเข้าไปสังเกตการณ์ในการชั้นสูตรพลิกศพนั้น ได้ด้วย ในกรณีที่มีการตรวจสอบสภาพศพเสร็จแล้วพึงมีการปิดประกาศเกี่ยวกับการสอบสวนการตายนั้น ซึ่งจะต้องมีการแจ้งให้ครอบครัวหรือญาติผู้ตายได้ทราบในทันทีด้วย ศพของผู้ตายจะต้องถูกส่งมอบให้แก่ครอบครัวหรือญาติของผู้ตายดังกล่าวภายหลังการสอบสวนเสร็จสิ้น”

ซึ่งหลักการดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) สิทธิได้รับการแจ้งถึงการสอบสวนการตาย และผลการสอบสวนการตายนั้น
- 2) สิทธิเข้าฟังหรือตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน และสิทธิในการแสดงพยานหลักฐานต่างๆ
- 3) สิทธิที่จะขอให้ มีบุคคลที่มีความรู้ด้านการแพทย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการชั้นสูตรพลิกศพด้วย

ซึ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแล้ว ญาติของผู้ตายได้รับการประกันสิทธิและมีสิทธิตามที่กล่าวข้างต้นไว้เกือบครบถ้วนแล้ว ยังขาดแต่เพียงสิทธิการตั้งบุคคลเข้าร่วมในการตั้งเหตุการณ์ในการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น ซึ่งหากได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิไว้ จะทำให้การโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการว่าได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือสาเหตุของการตายถูกต้องหรือไม่ลดลง เพราะญาติของผู้ตายได้รับรู้กระบวนการในการชันสูตรพลิกศพ และมีโอกาสโต้แย้งในขณะทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ

2.4 ระบบการชันสูตรพลิกศพตามมาตรฐานสากล

โดยที่แต่ละประเทศมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา และแนวคิดที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีระบบการชันสูตรพลิกศพที่แตกต่างกันไป ซึ่งในปัจจุบันอาจแบ่งการชันสูตรพลิกศพ ออกตามประเภทขององค์กรผู้ที่มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพได้เป็น 5 ระบบ คือ

2.4.1 ระบบศาล (Court system)

การชันสูตรพลิกศพระบบศาล คือระบบที่ให้ศาลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากศาล มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วน เข้ามาร่วมงานด้วยได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจศาล ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ระบบย่อย ดังนี้

2.4.1.1 ระบบโคโรเนอร์ (Coroner system)

เป็นระบบที่ให้อำนาจศาลทำการสืบสวนการตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือการตายที่ไม่ทราบสาเหตุ โดยผู้ทำการสอบสวนในนามของศาล เรียกว่า Coroner⁴² ซึ่งอาจจะเป็นนักกฎหมายหรือแพทย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่นซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น โดยโคโรเนอร์จะมีความเป็นอิสระจากรัฐบาลและจะทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับจากศาลเท่านั้น ซึ่งระบบนี้ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย แคนาดา และในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

(1) ประเทศอังกฤษ

ได้ให้อำนาจศาลทำการสืบสวนสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา การตายที่ไม่ทราบสาเหตุ การตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตาย และการตายในระหว่างหรือภายหลังการผ่าตัด ผู้ทำการสอบสวนในนามของศาล เรียกว่า Coroner โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ช่วยในการชันสูตรพลิกศพ

⁴² วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2532). การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา. หน้า 124-125.

นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของโคโรเนอร์ด้วย ได้แก่ พนักงานสอบสวนของโคโรเนอร์ ซึ่งก็คือ ตำรวจประจำท้องถิ่นที่มาปฏิบัติงานภายใต้การควบคุมดูแลของโคโรเนอร์ โดยจะทำหน้าที่ตั้งแต่แจ้งให้โคโรเนอร์ทราบเมื่อมีการพบศพ ปฏิบัติตามคำแนะนำของโคโรเนอร์ และประสานงานไปยังหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.4.1.2 ระบบผู้พิพากษา (Judge system)

เป็นระบบที่ผู้พิพากษาเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนการตายโดยฆาตกรรมฆาตกรรม และการตายที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ เยอรมันนี ฝรั่งเศส

ในประเทศเยอรมันนั้น ระบบการชันสูตรพลิกศพและระบบงานนิติเวช จะมีความซับซ้อน เนื่องจากแต่ละรัฐมีการใช้กฎหมายที่มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไป เมื่อมีการตายโดยฆาตกรรมฆาตกรรมเกิดขึ้น การชันสูตรพลิกศพจะต้องมีพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาช่วยในการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วย และหากมีกรณีที่จะต้องผ่าศพเพื่อตรวจดูภายในจะต้องได้รับคำสั่งอนุญาตจากผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาจะต้องเข้าร่วมในการผ่าศพเพื่อพิสูจน์ด้วย⁴³

2.4.2 ระบบแพทย์สอบสวน (Medical examiner system)

พัฒนามาจากระบบโคโรเนอร์ โดยเริ่มเมื่อปี ค.ศ. 1877 ในรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นระบบที่แพทย์เป็นผู้สั่งการและดำเนินการ เมื่อได้รับการแจ้งการตาย แพทย์จะเป็นผู้พิจารณาว่า กรณีใดเป็นการตายโดยฆาตกรรมฆาตกรรมต้องทำการชันสูตรพลิกศพและหรือผ่าศพตรวจ โดยความร่วมมือของเจ้าพนักงานสอบสวนในการค้นหาพยานหลักฐาน หาข้อมูลเพิ่มเติมหรือตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 87 (1) “The post mortem examination shall be made by the public prosecution office and, upon application by the public prosecution office, also by the judge with the assistance of a physician. The physician shall not be called in if this is obviously not necessary for clarification of the facts.”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 87 (4) “The autopsy and exhumation of an interred corpse shall be ordered by the judge; the public prosecution office shall be authorized to order such action if the success of the investigation were to be endangered by a delay. Where exhumation is ordered, notification of a relative of the deceased person has to be ordered at the same time, if the relative can be located without special difficulty and the purpose of the investigation is not endangered by such notification.”

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

การสอบสวนการตายในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐ ซึ่งมีทั้งระบบโคโรเนอร์และระบบแพทย์สอบสวน โดยทั้งโคโรเนอร์และแพทย์สอบสวนต่างก็เป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการสอบสวนภายใต้เขตอำนาจที่ได้รับจากรัฐหรือท้องถิ่น

ระบบแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกายังมีความแตกต่างในเรื่องของโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ โดยขึ้นอยู่กับว่าได้รับแต่งตั้งจากเคาน์ตีหรือรัฐ

ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐเท็กซัส ได้กำหนดให้แพทย์สอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพร่วมกับจัสติส ออฟ เดอะ พีส (Justice of the peace) และการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ให้กระทำโดยแพทย์สอบสวน ส่วนในกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพของรัฐมิชิแกน ได้กำหนดให้แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (County Medical Examiner) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ

ในรัฐมิชิแกน ใช้ระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีเช่นเดียวกัน โดยจะแบ่งเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นแต่ละเคาน์ตี ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่อื่นคอยช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานด้วย เช่น ผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน และนิติพยาธิแพทย์ เป็นต้น

2) ประเทศญี่ปุ่น

ระบบแพทย์สอบสวนเกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เมื่อ ค.ศ. 1948 โดยใช้ระบบนี้ในเมืองใหญ่ เช่น โตเกียว โยโกฮามา โอซากา และโกเบ เป็นต้น และได้มีการจัดตั้งสำนักงานแพทย์สอบสวนเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา กระจายไปทั่วประเทศญี่ปุ่น⁴⁴

สำนักงานแพทย์สอบสวนแห่งแรก คือ สำนักงานแพทย์สอบสวนประจำกรุงโตเกียว ซึ่งก่อตั้งขึ้นตามมาตรา 8 แห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการชันสูตรพลิกศพ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายในเขตพื้นที่ของกรุงโตเกียว เมื่อมีการตายโดยธรรมชาติเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะแจ้งไปยังสำนักงานเพื่อขอให้แพทย์สอบสวนเดินทางไปยังสถานที่พบศพหรือที่ศพนั้นอยู่ แล้วทำการสอบสวนสาเหตุการตาย ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการสืบสวนร่วมกันด้วย⁴⁵

⁴⁴ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ค (2537, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ.” *คุณภาพ*, 6, 41. หน้า 93.

⁴⁵ Munesuke Shoji. (1996). “History and present status of the Tokyo Metropolitan Medical Examiner System.” *80 Forensic Science International* 23. pp. 24-26.

2.4.3 ระบบตำรวจ (Police system)

การชันสูตรพลิกศพระบบตำรวจ เป็นระบบที่เจ้าพนักงานสอบสวนหรือตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการรายงานการตายโดยผิดธรรมชาติและการชันสูตรพลิกศพ และมีอำนาจเต็มแต่ฝ่ายเดียว หรือมีอำนาจที่จะชี้แนะหรือมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยจัดอยู่ในระบบนี้เช่นเดียวกัน แต่กำหนดให้แพทย์เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพด้วย โดยมีบทบาทสำคัญรองลงมาจากพนักงานสอบสวน เพียงแต่คอยให้ความช่วยเหลือการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ⁴⁶ โดยระบบนี้ใช้ในประเทศต่างๆ ได้แก่

1) สาธารณรัฐประชาชนจีน⁴⁷

ระบบตำรวจของจีน ประกอบด้วยสำนักงานรักษาความปลอดภัยสาธารณะ สำนักงานตำรวจในระดับตำบล ระดับเมือง ระดับจังหวัด โดยจะมีฝ่ายนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะรับผิดชอบงานด้านนิติเวชและงานพิสูจน์หลักฐาน โดยเมื่อมีการตายจากการทำร้ายเกิดขึ้นแล้ว ตำรวจ พยาธิแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ ฝ่ายพิสูจน์หลักฐาน จะไปตรวจสถานที่พบศพพร้อมกัน หากจำเป็นที่จะต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ แพทย์จะนำศพไปผ่าตรวจพิสูจน์ที่สำนักงานตำรวจ

2) สาธารณรัฐไอร์แลนด์

แม้ว่าจะใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพที่มีโคโรเนอร์แต่ปรากฏว่าโคโรเนอร์นั้นจะไม่มีบทบาทมากนัก โดยหน้าที่และอำนาจสั่งการต่างๆ ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียเป็นส่วนใหญ่ หากมีการตายผิดธรรมชาติเกิดขึ้น แพทย์หรือผู้พบเห็นการตายจะต้องแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือโคโรเนอร์ทราบ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือโคโรเนอร์จะร่วมกันค้นหาพยานหลักฐานเพื่อหาสาเหตุแห่งการตาย แต่อำนาจในการสั่งทำการชันสูตรพลิกศพจะเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยโคโรเนอร์จะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น

หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำศพไปยังสถาบันนิติเวชที่เป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัยเพื่อให้พยาธิแพทย์ของรัฐ ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับตน หรือโคโรเนอร์แล้วจึงนำรายงานที่ได้รับนั้นไปให้โคโรเนอร์ทำการไต่สวนก่อนที่จะส่งในยังศาล

3) กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย⁴⁸

ได้แก่ นอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์ก ซึ่งการชันสูตรพลิกศพของประเทศในกลุ่มนี้จะใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมกับสาธารณสุขตำบล ซึ่งเป็นแพทย์จากการดูแลสุขภาพ สถานที่พบศพและรวบรวม

⁴⁶ วิฑูรย์ อึ้งประพนธ์ ง (2541, มิถุนายน). “งานนิติเวชกับกระทรวงยุติธรรม.” *บทบัญญัติ*, 54, 1. หน้า 131-144.

⁴⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพนธ์ ค เล่มเดิม. หน้า 54-55.

⁴⁸ แหล่งเดิม.

พยานหลักฐานต่างๆ แล้ว แพทย์ที่เป็นสาธารณสุขตำบลจะเป็นผู้แนะนำว่าควรที่จะได้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่ โดยอำนาจในการสั่งการให้มีการผ่าศพเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

หากจำเป็นต้องมีการผ่าศพเพื่อค้นหาสาเหตุการตายแล้ว ก็จะให้แพทย์ทางนิติพยาธิวิทยาเป็นผู้ทำการผ่าศพ จากนั้น แพทย์จะทำรายงานส่งมอบให้ตำรวจเพื่อรวบรวมเป็นสำนวนการสอบสวนก่อนส่งให้ศาลเป็นผู้พิจารณาต่อไป

2.4.4 ระบบโปรคิสเรเตอร์ฟิสคัล (Procurator-Fiscal system)⁴⁹

เป็นระบบการชันสูตรพลิกศพที่ใช้อยู่ในประเทศสกอตแลนด์ โดยคอมมอนลอว์และกฎหมายหลายฉบับได้กำหนดให้พนักงานอัยการสกอตแลนด์ที่เรียกว่า Procurator-Fiscal มีหน้าที่ตรวจสอบสาเหตุการตายที่สงสัยว่าเกิดขึ้นโดยเหตุผิดธรรมชาติ โดยเข้าควบคุมดูแลการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งโดยปกติแล้วโปรคิสเรเตอร์ฟิสคัล จะได้รับการแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ แพทย์ญาติของผู้ตาย หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีกรณีการตายดังต่อไปนี้เกิดขึ้น

- 1) การตายที่เกิดขึ้นจากการถูกทำร้าย เป็นที่น่าสงสัย หรือไม่ทราบเหตุการณ์ตาย
  - 2) การตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยความผิด หรือประมาทเลินเล่อของผู้อื่น
  - 3) กรณีมีเหตุอันควรเชื่อหรือสงสัยว่าเป็นการฆ่าตัวตาย
  - 4) การตายโดยอุบัติเหตุ
  - 5) การตายที่เกิดขึ้นจากการใช้ยานพาหนะ รวมทั้งอากาศยาน เรือ หรือรถไฟ
  - 6) การตายที่เกิดจากการถูกเพลิงไหม้หรือการระเบิด
  - 7) การตายของเด็ก และทารกแรกเกิด
  - 8) การตายที่เกิดขึ้นขณะทำงาน หรือการประกอบอาชีพ
  - 9) การตายที่เป็นผลมาจากการทำแท้งหรือพยายามทำแท้ง
  - 10) การตายที่มีการร้องเรียนว่าการรักษาหรือไม่รักษาของแพทย์มีส่วนทำให้เกิดความ
- ตายขึ้น
- 11) การตายที่เกิดขึ้นจากการได้รับสารพิษหรือสงสัยว่าได้รับสารพิษ
  - 12) การตายที่เกิดขึ้นจากโรคติดต่อร้ายแรงหรืออาหารเป็นพิษ
  - 13) การตายที่เกิดขึ้นในขณะที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย
  - 14) การตายใดๆ ซึ่งแพทย์ไม่อาจระบุสาเหตุการตายที่ชัดเจนได้

⁴⁹ Crown Office and Procurator Fiscal Service. (2007, May 20). "Death and the Procurator Fiscal."

Publication. Retrieved October 1, 2011, from

<http://www.crownoffice.gov.uk/Publications/1998/11/DeathandthePF>

การชันสูตรพลิกศพนั้น ไม่จำเป็นต้องกระทำเสมอไป หากโปรคิสเรเตอร์ฟิสคัล เชื่อว่าการตายนั้นเกิดขึ้นด้วยเหตุธรรมชาติและไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดอาญา ก็จะให้แพทย์ออกหนังสือรับรองสาเหตุการตายได้ แต่หากเป็นกรณีที่มีความเป็นไปได้ว่าการตายเป็นผลหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำทางอาญา ซึ่งจำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงและสาเหตุการตายแล้ว เมื่อโปรคิสเรเตอร์ฟิสคัล ได้รับแจ้งรายงานการตายมาแล้ว ก็จะมีการสอบสวนถึงสาเหตุการตายและแจ้งไปยังศัลยแพทย์ตำรวจ (Police Surgeon) เพื่อทำการตรวจศพ ซึ่งหากเป็นกรณีที่ต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์แล้ว จำเป็นต้องกระทำโดยพยาธิแพทย์ 2 คน ซึ่งแพทย์แต่ละคนจะต้องทำความเข้าใจเป็นรายงานการชันสูตรพลิกศพด้วย โดยรายงานดังกล่าวอาจจะถูกนำไปใช้เป็นพยานหลักฐาน ในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้

โดยสรุปแล้วโปรคิสเรเตอร์ฟิสคัล เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ แต่ก็มิได้ดำเนินการโดยลำพัง แต่จะขอความร่วมมือจากแพทย์และผู้เชี่ยวชาญต่างๆ เพื่อร่วมกันค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย

2.4.5 ระบบผสม (Mixed system)⁵⁰

เป็นระบบการชันสูตรพลิกศพที่ให้อำนาจในการชันสูตรพลิกศพขึ้นอยู่กับองค์กรหลายฝ่าย เช่น ตำรวจ พนักงานอัยการ หรือศาล เป็นการผสมผสานกันระหว่าง 2 ระบบขึ้นไป โดยจะไม่ให้อำนาจแก่ตำรวจฝ่ายเดียว แต่จะให้องค์กรฝ่ายกระบวนการยุติธรรมเข้าร่วมด้วย ประเทศที่ใช้ระบบผสมนี้ได้แก่ สาธารณรัฐรัสเซีย ฝรั่งเศส และอินเดีย เป็นต้น

1) ประเทศสาธารณรัฐรัสเซีย

โดยปกติแพทย์ผู้ดูแลผู้ป่วยก่อนตายจะเป็นผู้ออกใบมรณะบัตรให้กับผู้ตายเสมอ แต่ในกรณีที่มีเหตุสงสัยในการตายหรือเป็นการตายผิดธรรมชาติแล้วแพทย์จะยังไม่ออกใบมรณะบัตรให้การตายผิดธรรมชาติ เช่น การตายจากเหตุอันไม่ปรากฏโดยทันทีทันใด ตายจากถูกฆ่าตาย การฆ่าตัวตาย ตายจากอุบัติเหตุ ตายเนื่องจากสงสัยว่าจะเกิดจากการใช้ยาผิดในการรักษาพยาบาลผู้ตายด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นต้องทำการผ่าศพตรวจทุกรายและแพทย์ผู้พบศพจะต้องแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การตรวจศพเช่นนั้นสามารถกระทำโดยคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหัวหน้าอัยการหรือศาลก็ได้ แต่โดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานสำหรับการสืบค้นพิเศษที่จะต้องใช้ความรู้พิเศษอาจส่งไปยังเมืองมอสโค เพราะที่นั่นมีห้องปฏิบัติการอันทันสมัย

⁵⁰ นิวัธ ทังทอง. (2540). การพัฒนาระบบงานนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ. หน้า 122-123.

แพทย์ประจำเขต (District) จะเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพและทำรายงานการชันสูตรพลิกศพ โดยปกติแล้วรายงานของแพทย์จะเป็นที่ยอมรับในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี แต่แพทย์อาจถูกเรียกมาโดยจำเลย อัยการหรือศาลได้ถ้าจำเป็นที่จะต้องซักถามรายงานนั้นและอาจมีการอ้างถึงผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นๆ ได้

2) ประเทศฝรั่งเศส

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นปกติแพทย์ผู้ดูแลผู้ป่วยก่อนตายจะเป็นผู้ออกใบมรณะบัตรให้ แต่ถ้าไม่มีแพทย์ผู้ดูแลผู้ป่วยก่อนตายและไม่มีใบมรณะบัตร หรือในกรณีที่มีใบมรณะบัตรแต่เป็นการตายอย่างปัจจุบันทันด่วน หรือตายโดยไม่คาดคิดมาก่อน เช่น ถูกฆ่าตาย ฆ่าตัวเองตาย ตายจากอุบัติเหตุ หรือตายจากเหตุที่กฎหมายระบุว่า การตายดังกล่าวต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานทราบ ในกรณีทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะต้องแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตำรวจหรือพนักงานอัยการ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จะส่งศพมาที่สถาบันนิติเวช (Medico-legal Institute) ผู้มีอำนาจในการสอบสวนก็จะทำการสอบสวนเหตุที่ตายไปได้ แต่จะทำการผ่าศพตรวจนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากพนักงานอัยการหรือศาลเท่านั้น

เมื่อได้รับคำสั่งแพทย์ที่สถาบันนิติเวชจะทำการผ่าศพตรวจและทำรายงานการตรวจศพกลับไปยังผู้ที่มีคำสั่งมา

3) ประเทศอินเดีย⁵¹

ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยมีอยู่ 2 ระบบ ได้แก่ ระบบโคโรเนอร์และระบบตำรวจ

โดยได้นำรูปแบบของโคโรเนอร์ในประเทศอังกฤษมาดัดแปลงให้ในประเทศของตน ซึ่งจะใช้ระบบโคโรเนอร์ในเมืองขนาดใหญ่ อาทิเช่น กัลกัตตา บอมเบย์ และมัทราส เป็นต้น แต่สำหรับในเขตชนบทของประเทศแล้ว จะเป็นการชันสูตรพลิกศพระบบตำรวจ โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีอำนาจไต่สวนการตายโดยพิจารณาจากคดีต่างๆ มีอำนาจพิจารณาให้ ทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์หรือไม่ ซึ่งหากต้องทำการผ่าศพก็จะให้แพทย์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการ (Medical officer of state) เป็นผู้ผ่าศพตรวจ

⁵¹ วิฑูรย์ อึ้งประพนธ์ ค เล่มเดิม. หน้า 55 และ 59.

2.5 มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 โดยหลักพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

1) แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของส่วนบุคคล

แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า “เสรีภาพอันเป็นหลักฐานของชีวิตและสิทธิโดยธรรมชาติ (Essential Freedom and Natural Right) ของมนุษย์จะต้องได้รับการเคารพจากบุคคลอื่นและต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ” ในสภาพความเป็นจริงเมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมสิทธิเสรีภาพของแต่ละคนจะต้องถูกจำกัดเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมที่ต้องมีการอยู่ร่วมกัน สิทธิเสรีภาพของบุคคลจากสภาพธรรมชาติการได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากรัฐ ย่อมไม่ทำได้เท่าเทียมกัน ประการสำคัญอันดับแรกมนุษย์ ในสังคมมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันได้ก็แต่โดยมีกฎหมายที่เป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ทุกคนให้เท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิของมนุษย์จะต้องกำหนดไว้โดยกฎหมายและกฎหมายต้องให้เท่าเทียมกันทุกคนและการลงโทษโดยกฎหมายจะมีได้เพราะในกรณีที่น่าเป็นอภัยอย่างยิ่งและ ไม่มีทางลงโทษแบบกตัญญู การปฏิบัติใดๆ จะต้องให้ความคุ้มครองถูกกล่าวหาด้วย แม้อำนาจของเจ้าพนักงานอันถูกจำกัดลงไปก็ตาม⁵²

จากแนวความคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อหลักการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ ก็คือการหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล กล่าวคือกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย องค์การของรัฐจะต้องใช้อำนาจขอบเขตของกฎหมายที่บัญญัติไว้ ตามหลักนิติรัฐ (Legal state) วิธีการอย่างหนึ่งทำให้หลักนิติรัฐซึ่งเป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชน และเพื่อป้องกันหรือการแก้ไขการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กระบวนการไต่สวนการตาย กรณีการตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ก็คือ กระบวนการตรวจสอบการตายต้องโปร่งใส ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีจึงต้องมีหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่จะมาควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้ใช้ภายในขอบเขตของกฎหมาย เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้อำนาจอย่างมีภาวะวิสัย (Objectivity) ไม่ใช่ใช้อำนาจอำเภอใจ (Subjectivity) ของเจ้าพนักงานของรัฐแต่ละคน⁵³

⁵² จงรัก จุฑานนท์. (2525). *การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม*. หน้า 1.

⁵³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ข (2541, ธันวาคม). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.” *บทสัมภาษณ์*, 54, 4. หน้า 1-2.

2) หลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของส่วนบุคคล

มนุษย์เกิดมามีสิทธิตามธรรมชาติตามตัวมาตั้งแต่เกิด ต่อมาได้มีการประกาศยอมรับถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่เรียกว่า “สิทธิตามธรรมชาติ” โดยประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1776 และบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังปรากฏในคำประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมืองซึ่งได้ออกโดยสมัชชาแห่งชาติของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ซึ่งได้ออกมารับรองและให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิตามธรรมชาติ⁵⁴ บทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ มาตรา 3 บัญญัติว่า “บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความปลอดภัยของตน” ดังนี้ปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายที่ประเทศสมาชิกต้องยึดถือตามกระนั้นก็ดี ประโยชน์ที่ได้รับในด้านกฎหมายก็คือช่วยเหลือด้านการตีความบทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนหรือเสรีภาพขั้นพื้นฐาน แต่ทำให้ประเทศที่เป็นสมาชิกได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศที่เป็นสมาชิกดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมาถือว่ารัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์และเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีบทคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เรียกว่า “Bill of Right” ด้วย สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีภาพประชาธิปไตยบัญญัติรองรับไว้แก่ราษฎรนั้น เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ถือกันว่ามนุษย์แต่ละคนจำเป็นต้องมีและใช้พัฒนาบุคลิกภาพแห่งตน ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจเป็นคุณค่าสูงสุดที่องค์กรของรัฐทุกองค์กร ไม่ว่าจะป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ องค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร หรือองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการจะต้องเคารพและคำนึงอยู่เสมอว่าบรรดาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิและเสรีภาพมิได้มีฐานะเป็นเพียงคำประกาศอุดมการณ์ของรัฐเท่านั้น หากแต่ฐานะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงแก่องค์กรของรัฐเหล่านั้นเลยทีเดียว⁵⁵

กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนตามปกติต้องสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบจากบุคคลในองค์กรในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวนอกจากจะเป็นในรูปแบบการควบคุมตรวจสอบภายในองค์กร ที่สำคัญต้องมีกฎหมายกำหนดกลไกควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้นจากภายนอกด้วย ท้ายที่สุดต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐและศาลได้ด้วย การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจจากภายนอกคือ

⁵⁴ วิวัฒน์ วงศ์กิตติรักษ์. (2539, ธันวาคม). “สิทธิมนุษยชนในระดับสากล.” *วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช*, 8, 2. หน้า 9.

⁵⁵ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. หน้า 9.

การดูแลและการคานอำนาจซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมตลอดถึงความรับผิดชอบ (Accountability) ในการบริหารงานยุติธรรมด้วย ส่วนการเปิดให้ประชาชนสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ก็คือ การเปิดเผยและให้ประชาชนวิพากและวิจารณ์การกระทำของเจ้าพนักงานและงานศาลได้ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจภายนอกและการเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้นี้ จัดเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่งของหลักประชาธิปไตย⁵⁶

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง...” ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีจะต้องมีมาตราต่างๆ ที่จะดำเนินการหา ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพและวิธีการต่างๆ ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Principle of Legality) และถูกตรวจสอบได้ (Accountability) ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในบางครั้งจะต้องทำโดยเปิดเผยและโปร่งใส หมายความว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของตนโดยไม่ถูกปกปิดอาจทำให้มีผลต่อผู้นั้นทราบได้ว่าการดำเนิน คดีอาญาในขั้นตอนต่างๆ ได้ดำเนินการไปโดยมีชอบด้วยกฎหมายหรือมีการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมหรือไม่ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในมาตรา 56 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อ ความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่นหรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ดังนั้นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่มีกฎหมายรองรับในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ กรณีกระบวนการตรวจสอบการไต่สวนการตายของบุคคลในปัจจุบันแทนการร่วมชันสูตรพลิกศพ กล่าวคือเมื่อชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้วจึงให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อทำการไต่สวนการตาย ซึ่งเป็นรูปการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเท่านั้น แต่หาใช่เป็นระบบตรวจสอบและถ่วงดุลที่ดีไม่⁵⁷

⁵⁶ คณิต ฒ นคร ค (2541, ธันวาคม). “กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบตรวจสอบตามแนวทางรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัญญัติ*, 54, 4. หน้า 51.

⁵⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ข เล่มเดิม. หน้า 56-59.

บทที่ 3

ระบบการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสอบ ถ่วงดุล โดยมาตรการไต่สวนการตาย ตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้จะกล่าวถึงระบบการชันสูตรพลิกศพในระบบต่างๆ ที่ใช้กับอยู่นานาประเทศ โดยการศึกษาถึงการชันสูตรพลิกศพของประเทศอังกฤษ ประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส โดยพิจารณาถึงองค์กรที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนและกระบวนการ และมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐในการชันสูตรพลิกศพ

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าระบบการชันสูตรพลิกศพนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายระบบ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในเรื่องขององค์กรหลักที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ แต่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจขององค์กรที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จึงมีการแบ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพให้แก่องค์กรมากกว่า 1 องค์กรขึ้นไป หรือมิฉะนั้นก็จะให้้องค์กรที่รับผิดชอบนั้นมีหน้าที่ต้องรายงานหรือได้รับตรวจสอบจากองค์กรอื่น

โดยในส่วนนี้จะทำให้การศึกษาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพในต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน และประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีระบบการชันสูตรพลิกศพที่แตกต่างกันออกไป

3.1 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ โคอโรเนอร์ถือเป็นองค์กรฝ่ายศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำผิดอาญา การตายที่ไม่ทราบสาเหตุการตาย หรือการตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตายได้¹ ผู้ที่ทำการสืบสวนในนามของศาล เรียกว่า Coroner และจะมีเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า Coroner's officer เป็นผู้ช่วยในการสืบสวนสอบสวน²

¹ วิฑูรย์ อึ้งประพนธ์ ค เล่มเดิม. หน้า 59.

² House of Commons, Constitutional Affairs Committee. (2006). *Reform of the coroners' system and death certification*. p. 25.

สำหรับโคโรเนอร์นั้นได้เริ่มจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 โดยในปี ค.ศ. 1194 มีการจัดตั้งสำนักงานโคโรเนอร์ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ด้านสืบสวนสอบสวนตามคำสั่งศาล โดยในระยะแรกหน้าที่ของโคโรเนอร์นั้นมีความหลากหลายมาก ซึ่งรวมถึงต้องทำการสืบสวนสอบสวนในกรณีใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐในการจัดเก็บรายได้หรือภาษีด้วย ต่อมาในปี ค.ศ. 1887 จึงได้มีการออกกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของโคโรเนอร์ให้ชัดเจนขึ้นไว้ใน The Coroners Act 1887 กำหนดให้โคโรเนอร์มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงสาเหตุการตายต่างๆ เช่น การตายแบบกะทันหัน การตายจากความรุนแรง หรือการตายโดยผิดธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้แก่ประโยชน์แก่สาธารณะมากขึ้น³

3.1.1 องค์กรที่เกี่ยวข้อง

ระบบโคโรเนอร์ในประเทศอังกฤษนั้น แม้ว่าผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะเป็นโคโรเนอร์ก็ตามแต่ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพและกระบวนการค้นหาความจริงในคดีนั้น เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว โคโรเนอร์จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นเข้ามาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วย ได้แก่ คณะลูกขุน พนักงานสืบสวนสอบสวนของโคโรเนอร์ นิติพยาธิแพทย์ พนักงานช่วยตรวจศพ ผู้เชี่ยวชาญและพยานอื่นๆ

1) โคโรเนอร์

หลักกฎหมายเกี่ยวกับโคโรเนอร์บัญญัติไว้ใน The Coroners Act 1988 โดยในมาตรา 2 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ที่จะได้การแต่งตั้งให้เป็นโคโรเนอร์นั้นจะต้องเป็นนักกฎหมาย (Solicitor or Barrister) หรือแพทย์ (Medical practitioner) ซึ่งประกอบวิชาชีพนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และต้องไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่นหรือเขตพื้นที่นั้นๆ ภายในเวลา 6 เดือนก่อนได้รับแต่งตั้ง

โคโรเนอร์อาจแต่งตั้งผู้แทนโคโรเนอร์ (Deputy coroner) เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนในกรณีไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ อาทิเช่น ป่วยหรือลงงาน เป็นต้น และในกรณีที่ตำแหน่งโคโรเนอร์ว่างลงผู้แทนโคโรเนอร์ต้องทำหน้าที่เสมือนเป็นโคโรเนอร์จนกว่าจะมีการแต่งตั้งโคโรเนอร์และผู้แทนโคโรเนอร์คนใหม่ นอกจากนี้ โคโรเนอร์อาจแต่งตั้งผู้ช่วยผู้แทนโคโรเนอร์ (Assistant deputy coroner) เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนโคโรเนอร์ ในกรณีที่โคโรเนอร์และผู้แทนโคโรเนอร์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้⁴

³ The Coroner's Society of England and Wales. (2007, March 19). "A Brief History." Public Information, Retrieved October 1, 2011. from <http://www.coroner.org.uk/public/history.asp>

⁴ The Coroners Act 1988, Section 8 and 9.

2) เจ้าพนักงานโคโรเนอร์

ในขณะที่โคโรเนอร์ได้รับการแต่งตั้งและจัดสรรงบประมาณจากองค์กร ส่วนท้องถิ่น (Local authorities) แต่เจ้าพนักงานโคโรเนอร์ (Coroner's officers) จะได้รับการจ้างหรือสรรหาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและองค์กรส่วนท้องถิ่น โดยจะปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การควบคุมดูแลของโคโรเนอร์ โดยหากเป็นเมืองขนาดใหญ่ เช่น ลอนดอน จะมีตำรวจประจำท้องถิ่นที่ทำงานให้กับโคโรเนอร์แบบเต็มเวลา และรับผิดชอบเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพโดยเฉพาะ แต่หากเป็นเมืองขนาดเล็ก ก็จะแต่งตั้งประชาชนเป็นเจ้าพนักงานโคโรเนอร์ด้วย⁵

เมื่อได้รับการแจ้งการตาย เจ้าพนักงานโคโรเนอร์จะเริ่มต้นปฏิบัติหน้าที่ โดยอาศัยคำแนะนำจากโคโรเนอร์ผู้เป็นหัวหน้า เริ่มตั้งแต่การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหรือที่พบศพ การเคลื่อนย้ายศพ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการสอบพยานบุคคล รวมทั้งติดต่อประสานงานไปยังแพทย์ ญาติผู้ตายหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

3) คณะลูกขุน

แต่เดิมนั้นการไต่สวนการตายของโคโรเนอร์ จะกระทำได้โดยมีคณะลูกขุน (Jury) ร่วมด้วยเสมอ โดยจะทำหน้าที่ไต่สวนและค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย และหากเป็นกรณีการตายนั้นต้องสงสัยว่าเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญา (Criminal Killing) แล้ว บทบาทหน้าที่ของคณะลูกขุนจะทำหน้าที่เสมือนกับคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ที่จะต้องพิจารณาส่งตัวบุคคล ผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลด้วย ยกตัวอย่างเช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Murder) หรือฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) จนกระทั่งปี ค.ศ. 1927 คณะลูกขุนได้ถูกจำกัดกรณีที่จะต้องร่วมไต่สวนกับโคโรเนอร์ลง โดยส่วนใหญ่แล้วโคโรเนอร์จะทำการไต่สวนโดยลำพังและจำนวนของลูกขุน (Juror) ก็ถูกกำหนดให้ลดลงเหลือเพียงคณะละไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกินกว่า 11 คน

The Coroners Act 1988 มาตรา 8 (3) กำหนดให้โคโรเนอร์จะต้องแต่งตั้งคณะลูกขุนเพื่อทำการไต่สวนไว้ 4 กรณี คือ

(1) การตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือสถานที่อื่นใดที่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้ให้ทำการไต่สวน

(2) การตายเกิดขึ้นระหว่างการควบคุมของตำรวจ หรือผลจากอาการบาดเจ็บที่ตำรวจเป็นผู้กระทำในระหว่างปฏิบัติหน้าที่

(3) การตายเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ สารพิษ หรือโรคที่จะต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบตาม มาตรา 19 ของ The Health and Safety at Work Act 1974

⁵ House of Commons, Constitutional Affairs Committee. Op.cit. pp. 54-55.

(4) การตายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรืออาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีกซึ่งส่งผลเสียหายต่อสุขภาพ หรือความปลอดภัยของประชาชน

คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นลูกขุนนั้น The Coroners Act 1988 มาตรา 9 (1) กำหนดให้ต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับลูกขุนใน The Crown Court, The High Court หรือ County Court ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 1 ของ The juries Act 1974

การแต่งตั้งคณะลูกขุนสำหรับการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพนั้น กำหนดไว้ในมาตรา 8 (2) โดยกำหนดให้โคโรเนอร์หมายเรียกบุคคลไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกิน 11 คน มาในวันและเวลาที่กำหนดโดยผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะลูกขุนจะต้องสาบานตนว่าจะรับหน้าที่ทำการไต่สวน และจะให้คำวินิจฉัยถูกต้องตามที่ปรากฏตามพยานหลักฐาน

เมื่อคณะลูกขุนได้พิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ แล้ว มีหน้าที่ที่จะต้องทำ คำวินิจฉัย (Verdict) ซึ่งต้องค้นหาสาเหตุเกี่ยวกับการตายว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายอย่างไร ตายเมื่อไร และตายที่ไหน เมื่อได้ทำคำวินิจฉัยแล้ว จึงมาลงลายมือชื่อรับรองไว้ในรายงาน การไต่สวน (Inquisition) ร่วมกับโคโรเนอร์ด้วย

โดยสรุปแล้วคณะลูกขุนจะเข้ามามีบทบาทในการชันสูตรพลิกศพเฉพาะกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนพิเศษที่โคโรเนอร์จะต้องทำร่วมกับคณะลูกขุน โดยหากเป็นกรณีอื่นๆ แล้วโคโรเนอร์สามารถทำการไต่สวนได้โดยลำพัง (Inquest without Jury)

4) แพทย์

ในการค้นหาสาเหตุการตายไม่ว่าการไต่สวนนั้นจะดำเนินการโดยโคโรเนอร์เพียงลำพัง หรือร่วมกับลูกขุน จะต้องมีการตรวจศพ (Post-mortem Examination) ด้วยทุกกรณี ซึ่งใน The Coroners rules 1984 กำหนดให้แพทย์ที่จะทำหน้าที่ตรวจศพนั้นจะต้องเป็นพยาธิแพทย์ (Pathologist) ที่มีคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดไว้

ในกรณีที่ญาติของผู้ตายไม่พอใจคุณสมบัติของพยาธิแพทย์ ก็อาจขอให้เปลี่ยนพยาธิแพทย์ใหม่ได้ โดยเฉพาะหากเป็นการตายในโรงพยาบาลและมีเหตุอันสงสัยว่า อาจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผิดพลาด แพทย์ของโรงพยาบาลนั้นไม่อาจทำการตรวจศพนั้นได้ ต้องให้พยาธิแพทย์อื่นที่มีใบแพทย์ของโรงพยาบาลนั้นเป็นผู้ทำการตรวจศพ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

โดยปกติแล้วโคโรเนอร์มีดุลพินิจในการพิจารณาคัดเลือกแพทย์ที่จะมาทำการตรวจศพ โดยจะต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมและประสบการณ์ของแพทย์ และต้องคำนึงถึงความพร้อมของอุปกรณ์ทางการแพทย์ด้วย แต่ในบางกรณี เช่นกรณีที่โคโรเนอร์ได้รับแจ้งจาก The Chief Officer of police ว่าในกรณีดังกล่าวอาจจะมีบุคคลต้องถูกดำเนินคดีในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ฆ่า

ผู้อื่นโดยไม่เจตนา หรือฆ่าเด็กทารก (Infanticide) แล้ว ในการเลือกแพทย์นั้น โครเนอร์จะต้องปรึกษาร่วมกับ The Chief Officer of police ด้วย⁶

3.1.2 ขั้นตอนและกระบวนการ

การชันสูตรพลิกศพของประเทศอังกฤษนั้น โครเนอร์จะเป็นองค์กรหลัก ในการดำเนินการซึ่งขั้นตอนและกระบวนการในการค้นหาสาเหตุการตายของบุคคลนั้น จะแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะของการตายในแต่ละกรณี ซึ่งบางกรณีโครเนอร์อาจสั่งให้แพทย์ทำการตรวจศพ (Post-mortem examination) เพื่อค้นหาสาเหตุการตายและหากผลการตรวจเพียงพอที่จะระบุได้ชัดเจนถึงสาเหตุการตายแล้ว โครเนอร์ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนการตาย (Inquest) ก็ได้

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นและได้มีการแจ้งรายงานเหตุการณ์ตายให้โครเนอร์ทราบ ก็จะเป็นดุลพินิจของโครเนอร์ว่าจะดำเนินการประการใด ในบางกรณีโครเนอร์อาจมีหนังสือถึงนายทะเบียนให้ยอมรับในใบมรณบัตรตามหลักฐานที่แพทย์รับรองก็ได้ ในบางกรณีโครเนอร์จำเป็นต้องทำการไต่สวน แต่ไม่จำเป็นต้องทำร่วมกับคณะลูกขุน แต่หากเป็นกรณีการตายบางประการ เช่น การตายในเรือนจำ หรือตายในระหว่างการควบคุมของตำรวจ เป็นต้น จะต้องทำการไต่สวนร่วมกับคณะลูกขุน ซึ่งสรุปมาตรการเกี่ยวกับการตรวจสอบการตายได้ดังนี้

1) การตรวจศพ (Post-mortem examination)

The Coroners Rules 1984 ได้กำหนดคำนิยามไว้ว่า หมายถึง การตรวจศพ ซึ่งกระทำโดยแพทย์ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแพทย์นั้นได้กระทำภายใต้การควบคุมหรือคำร้องของโครเนอร์ ซึ่งการตรวจศพนั้นจะกระทำขึ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

การตรวจศพนั้นเป็นการตรวจสอบทางการแพทย์ ซึ่งกระทำโดยพยาธิแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากโครเนอร์ ซึ่งพยาธิแพทย์นั้นมีหน้าที่รายงานผลการตรวจสอบเป็นลายลักษณ์อักษรให้แก่โครเนอร์ด้วย⁷ ในบางกรณีที่โครเนอร์เห็นว่าการตรวจศพนั้น เพียงพอที่จะระบุสาเหตุการตายได้แล้ว ก็อาจไม่ต้องทำการไต่สวนก็ได้ และหากเป็นเช่นนั้น โครเนอร์ก็สามารถออกหนังสือรับรองการตาย (Death Certificate) ให้แก่สำนักงานทะเบียนได้

ก่อนที่จะเริ่มทำการตรวจศพ โครเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ ที่จะทำการตรวจศพไปยังบุคคลเหล่านี้ด้วย⁸

⁶ The Coroners Rules 1984, Rule 6.

⁷ The Coroners Act 1988, Section 19 (1).

⁸ The Coroners Rules 1984, Rule 7.

- (1) ญาติของผู้ตาย
- (2) ผู้ทำการรักษาหรือพยาบาลผู้ตายอยู่เป็นประจำ
- (3) ผู้แทนจากโรงพยาบาล ในกรณีผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาล
- (4) ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้ร่วมการตรวจศพนั้น

ด้วย

ซึ่งบุคคลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการตรวจศพนั้นแทนตนเองได้ การตรวจศพนั้นถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะต้องกระทำเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการตาย โดยจะกระทำทุกกรณี ซึ่งจะแตกต่างจากการไต่สวนที่ไม่จำเป็นต้องมีขึ้นทุกกรณี การไต่สวนนั้น จะกระทำเฉพาะในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

นอกจากการตรวจศพแล้ว ยังมีการตรวจสอบทางการแพทย์เกี่ยวกับศพของผู้ตายที่โคโรเนอร์มีอำนาจสั่งให้ตรวจเพิ่มเติมได้ ซึ่งเรียกว่า การตรวจพิเศษ (Special Examination) โดยอาจเรียกแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาทำการตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทดสอบ หรือกระทำการใดๆ ต่อศพหรือชิ้นส่วนของศพนั้น เพื่อค้นหาว่าผู้ตายได้เสียชีวิตเพราะสาเหตุใด

2) การไต่สวน (Inquest)

The Coroners Rules 1984 ได้ให้ความหมายของการไต่สวนไว้ว่า หมายถึงการไต่สวนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสวนสอบสวนในความตายของบุคคลซึ่ง The Coroners Act 1988 มาตรา 11 และ The Coroners Rules 1984 ข้อ 36 กำหนดให้โคโรเนอร์และคณะลูกขุน (ถ้ามี) จะต้องทำการไต่สวนเพื่อค้นหาความจริง 4 ประการสำคัญคือ

- (1) ผู้ตายเป็นใคร (Who the deceased was)
- (2) ตายอย่างไร (How the deceased came by his death)
- (3) ตายเมื่อไร (When the deceased came by his death)
- (4) ตายที่ไหน (Where the deceased came by his death)

การไต่สวนนั้น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การไต่สวนโดยโคโรเนอร์ (Inquest without jury) และการไต่สวนโดยโคโรเนอร์ร่วมกับคณะลูกขุน (Inquest with jury) ซึ่งกฎหมายจะกำหนดไว้ว่ากรณีใดบ้างที่โคโรเนอร์มีอำนาจทำการไต่สวนโดยลำพังและกรณีใดบ้างที่จะต้องแต่งตั้งลูกขุนเพื่อร่วมไต่สวนด้วย

การไต่สวนโดยโคโรเนอร์

ในกรณีที่รายงานการตรวจศพสามารถระบุได้ถึงสาเหตุการตายที่ชัดเจน โคโรเนอร์ก็ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนก็ได้ แต่มีข้อยกเว้นว่าหากเป็นการตายบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนด

ไว้โคโรเนอร์จำเป็นต้องทำการไต่สวนด้วยซึ่งใน The Coroners Act 1984 มาตรา 8 (1) ได้กำหนดกรณีที่โคโรเนอร์จะต้องทำการไต่สวนเสนอในกรณีต่อไปนี้

- (1) กรณีสงสัยว่าการตายเกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรง หรือตายโดยผิดธรรมชาติ
- (2) กรณีสงสัยว่าการตายเกิดขึ้นโดยกะทันหันซึ่งยังไม่ทราบสาเหตุการตาย
- (3) กรณีสงสัยว่าการตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือสถานที่อื่นใดที่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้ให้ทำการไต่สวน

ซึ่งในกรณีดังกล่าวข้างต้นในกรณีที่ 1 และ 2 โคโรเนอร์สามารถทำการไต่สวนไปได้โดยลำพัง แต่หากเป็นกรณีที่ 3 แล้วจะต้องมีการแต่งตั้งคณะลูกขุนตามที่กำหนดไว้ มาตรา 8 (3) ซึ่งเป็นกรณีต้องทำการไต่สวนร่วมกับคณะลูกขุน

การไต่สวนโดยโคโรเนอร์ร่วมกับคณะลูกขุน

The Coroners Act 1988 มาตรา 8 (3) กำหนดไว้ว่า ให้โคโรเนอร์ทำการไต่สวนร่วมกับคณะลูกขุน เมื่อปรากฏว่ามีเหตุอันควรสงสัยดังต่อไปนี้

- (1) การตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือสถานที่อื่นใดที่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้ให้ทำการไต่สวน
- (2) การตายเกิดขึ้นระหว่างควบคุมของตำรวจ หรือเป็นผลจากอาการบาดเจ็บที่ตำรวจเป็นผู้กระทำในระหว่างปฏิบัติหน้าที่
- (3) การตายเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ สารพิษ หรือ โรคที่จะต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบตามมาตรา 19 ของ The health and Safety at Work Act 1974
- (4) การตายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรืออาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีกซึ่งส่งผลเสียหายต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของประชาชน

ซึ่งโคโรเนอร์จะต้องแต่งตั้งคณะลูกขุนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 (2) ซึ่งกำหนดให้แต่งตั้งคณะลูกขุนมีจำนวนน้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกินกว่าสิบเอ็ดคน เพื่อร่วมกันกับ โคโรเนอร์ในการไต่สวนหาสาเหตุการตายนั้น

ในการไต่สวนนั้น โคโรเนอร์สามารถที่จะหมายเรียกพยานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีมาได้โดยแจ้งวัน เวลา และเรื่องที่พยานผู้นั้นจะต้องมาร่วมในการไต่สวน เมื่อพยานมายังศาลแล้วโคโรเนอร์จะทำการซักถามถึงเรื่องราวต่างๆ จากนั้นก็จะเปิดโอกาสให้ลูกขุน ทนายความ หรือญาติของผู้ตาย ซักถามพยานได้โดยต้องรับอนุญาตจากโคโรเนอร์เสียก่อน⁹

⁹ รำแพน นามจวี. (2546). การตรวจสอบการตายในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย. หน้า 25.

3) รายงานการไต่สวน (Inquisition)

เมื่อ โครเนอร์และคณะลูกขุน (ถ้ามี) ได้พิจารณาพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแล้ว มีหน้าที่ที่จะต้องทำคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสาเหตุการตาย อาทิเช่น ตายตามธรรมชาติ อุบัติเหตุ มาตัวตาย หรือตายการฆ่าที่ผิดกฎหมายเป็นต้นแต่อย่างไรก็ตาม ใน The Coroners Rules 1984 ข้อ 42 กำหนดไว้ว่า ในคำวินิจฉัยนั้น ห้ามมิให้ระบุเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางแพ่งของบุคคลใด ดังนั้น คำวินิจฉัยจึงเป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับการตายของบุคคลเท่านั้น ไม่รวมถึงการพิจารณาหาตัวบุคคลผู้จะต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือทางแพ่ง

ในกรณีที่การไต่สวนนั้นกระทำร่วมกับคณะลูกขุน การทำคำวินิจฉัยของคณะลูกขุน จะต้องดำเนินการดังนี้

(1) หากเสียงส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย มีไม่เกิน 2 เสียง ให้โครเนอร์ถือตามเสียงส่วนมาก และดำเนินการรับรองคำวินิจฉัยไว้ในรายงานการไต่สวน

(2) ในกรณีอื่นใดที่คณะลูกขุนเห็นไม่ตรงกัน ให้โครเนอร์ถอดถอน คณะลูกขุนนั้นเสียและหมายเรียกบุคคลเพื่อแต่งตั้งคณะลูกขุนใหม่เพื่อทำการไต่สวนอีกครั้ง

เมื่อได้ให้คำวินิจฉัยแล้ว โครเนอร์และคณะลูกขุน (ถ้ามี) จะต้องลงลายมือชื่อไว้ในรายงานการไต่สวน ซึ่งจะต้องระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับการไต่สวนการตาย อันได้แก่

- (1) ชื่อของผู้ตาย
- (2) อาการบาดเจ็บหรือโรคที่เป็นสาเหตุให้ตาย
- (3) เวลา สถานที่ และพฤติการณ์ที่ตาย
- (4) ข้อสรุปของโครเนอร์และคณะลูกขุน (ถ้ามี) เกี่ยวกับการตายนั้น

นอกจากนี้ ภายใน 5 วัน นับแต่วันเริ่มทำการไต่สวน โครเนอร์จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตายนั้น พร้อมกับใบรับรองรายละเอียดสาเหตุการตายไปยังนายทะเบียน (The registrar of deaths) ด้วย

3.1.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล

ดังที่กล่าวในข้างต้นแล้วจะพบได้ว่าใน The Coroners Act 1988 และ The Coroners Rules 1984 ได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นมาตรการในการตรวจสอบ การใช้อำนาจของโครเนอร์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไว้หลายประการด้วยกัน คือ

- 1) การแจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการตรวจศพ

ใน The Coroners Rules 1984 นอกจากให้อำนาจโครเนอร์ในการควบคุมการตรวจศพ ซึ่งกระทำโดยพยาธิแพทย์แล้ว ในเวลาก่อนที่จะเริ่มกระบวนการตรวจสอบศพ กฎหมายได้กำหนด

ให้โคโรเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการตรวจศพไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งได้แก่

- (1) ญาติของผู้ตาย
- (2) ผู้ซึ่งทำการรักษาหรือพยาบาลผู้ตายอยู่เป็นประจำ
- (3) ผู้แทนจากโรงพยาบาล ในกรณีที่ผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาล
- (4) ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ที่มีกฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมการตรวจศพ

เพื่อให้บุคคลดังกล่าวข้างต้นเข้าร่วมในการตรวจสอบค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย ซึ่งเป็นมาตรการที่จะนำไปสู่การใช้สิทธิหรืออำนาจในการตรวจสอบการทำงานของโคโรเนอร์

- 2) การแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ

นอกจากจะกำหนดให้โคโรเนอร์ต้องแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการตรวจศพแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุไว้ใน The Coroners Rules 1984 มาตรา 7 สามารถเข้าร่วมการตรวจศพได้ด้วยตนเองแล้ว ยังมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการตรวจศพนั้นแทนตนได้ ซึ่งถือเป็นสิทธิอันสำคัญที่จะทำให้ญาติของผู้ตายมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการตายนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะแพทย์ย่อมมีความรู้ทางวิชาการแพทย์มากกว่าบุคคลในสาขาอาชีพอื่น เมื่อพบข้อสงสัยประการใดก็จะสามารถซักถามหรือโต้แย้งได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน อันจะเป็นการรักษาประโยชน์ของผู้ตายและญาติได้ยิ่งขึ้น

- 3) การไต่สวนโดยคณะลูกขุน

โดยปกติแล้วการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายอังกฤษไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนก็ได้หากโคโรเนอร์สามารถระบุสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แน่ชัดได้ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีกฎหมายกำหนดไว้ให้โคโรเนอร์จำเป็นต้องทำการไต่สวนการตายร่วมกับคณะลูกขุนด้วยโดยใน The Coroners Rules 1984 มาตรา 8 (3) กำหนดไว้ว่าให้โคโรเนอร์ทำการไต่สวนร่วมกับคณะลูกขุนเมื่อปรากฏว่ามีเหตุอันควรสงสัย ดังต่อไปนี้

(1) การตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่ลักษณะเดียวกันหรือสถานที่อื่นใดที่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้ให้ทำการไต่สวน

(2) การตายเกิดขึ้นระหว่างการควบคุมของตำรวจ หรือเป็นผลจากอาการบาดเจ็บที่ตำรวจเป็นผู้กระทำในระหว่างปฏิบัติหน้าที่

(3) การตายเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ สารพิษ หรือโรคที่จะต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบตามมาตรา 19 ของ The Health and Safety at Work Act 1974

(4) การตายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรืออาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีกซึ่งส่งผลเสียหายต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของประชาชน

ซึ่งโคโรเนอร์จะต้องแต่งตั้งคณะลูกขุนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 (2) ซึ่งกำหนดให้แต่งตั้งคณะลูกขุนมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกิดกว่าสิบเอ็ดคน เพื่อร่วมกันกับโคโรเนอร์ในการไต่สวนสาเหตุการตายนั้น

3.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมันนั้น จะมีความแตกต่างกันบ้าง ในรายละเอียดปลีกย่อยเนื่องจากประเทศเยอรมันมีการปกครองแบบสหพันธรัฐ ซึ่งประกอบด้วย 16 รัฐ โดยที่แต่ละรัฐจะมีรัฐบาลและรัฐธรรมนูญของตนเอง แต่รัฐธรรมนูญของแต่ละรัฐนั้นต้องเป็นไปตามหลักการพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐ (Grundgesetz)

ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้เริ่มต้นพัฒนาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง โดยในปี ค.ศ. 1945 มหาวิทยาลัย Berlin, Greifswald, Halle-Wittenberg, Jena และ Leipzig ซึ่งแต่ละแห่งมีสถานบันนิติเวชศาสตร์เป็นของตนเองได้เริ่มต้นทำการวิจัยและให้บริการทางนิติเวชศาสตร์อีกครั้ง แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากสงครามแต่อุปกรณ์และเครื่องมือต่างยังคงสามารถปฏิบัติงานด้านนิติเวชศาสตร์ได้อยู่ ผลที่เกิดขึ้นตามมานำไปสู่การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการตรวจสอบศพในปี ค.ศ. 1949 ที่เรียกว่า Regulation on Medical Post-Mortem Examination ซึ่งประกาศใช้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 1949¹⁰

ในปี ค.ศ. 1966 ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับประกาศนียบัตรของแพทย์โดยกำหนดให้วิชานิติเวชศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาหลักของหลักสูตร มิใช่เป็นเพียงวิชาในสาขาเฉพาะทางอีกต่อไป และในปี ค.ศ. 1976 คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ (Medical Specialist Commission) ได้กำหนดแนวทางการศึกษาอบรมด้านนิติเวชศาสตร์ให้แก่แพทย์ในประเทศไทยโดยมุ่งหวังจะสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งส่งผลให้ในปี ค.ศ. 2002 ประเทศเยอรมันมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งขึ้นทะเบียนกับสหพันธรัฐกว่า 200 คน¹¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 1978 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องทำการตรวจศพและรับรองสาเหตุการตาย และปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับตำรวจ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษา ซึ่งการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำนั้น เรียกว่า Admonistrative

¹⁰ H. Strauch, I Wirth and G. Geserick. (2004, September). "Forensic medicine in the German Democratic Republic." *144 Fofensic Science Intemational* 129. pp. 129.

¹¹ F. Fischer, M. Graw and W. Eisenmenger. (2004, September). "Legal medicine the Federal Republic of Germany and after reunification." *144 Fofensic Science Intemational* 137. pp. 137-138.

Post-mortem Examination และยังคงกำหนดถึงกรณีแพทย์จะต้องทำการผ่าศพ เพื่อตรวจพิสูจน์ด้วย ซึ่งเรียกว่า Admonistrative Autopsy¹²

ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน (Steafprozebordnung: StPO) ได้บัญญัติเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพไว้ในมาตรา 87 ถึง 91

โดยมาตรา 159¹³ ได้กำหนดถึงกรณีที่มีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้นหรือพบศพที่ยังไม่อาจจะระบุตัวบุคคลได้ ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีหน้าที่แจ้งให้สำนักงานอัยการหรือศาลทราบ โดยทันที และการฝังศพดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสำนักงานอัยการเสียก่อน

ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายประสงค์จะให้มีการตรวจสอบการตายเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงกำหนดให้ต้องการแจ้งการตายโดยผิดธรรมชาติหรือการพบศพที่ไม่ทราบตัวบุคคลแก่พนักงานอัยการหรือศาล ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ เพื่อจะได้ทำการชันสูตรพลิกศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์แห่งการตายต่อไป

3.2.1 องค์การที่เกี่ยวข้อง

แม้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน จะได้กล่าวถึงระบบการชันสูตรพลิกศพไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจากมาตรา 87 (1) ที่กำหนดให้การชันสูตรพลิกศพจะต้องมีพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาช่วยในการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วย และมาตรา 87 (2) ได้กำหนดให้การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์นั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อมีคำสั่งของศาล เว้นแต่หากเป็นกรณีที่หากปล่อยให้เนิ่นช้าไป จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน ก็ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้ทำการผ่าศพ

ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นระบบที่ให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือแพทย์อาจมีส่วนร่วมด้วย แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของศาล จึงถือเป็นการชันสูตรพลิกศพในระบบศาลโดยผู้พิพากษา

1) ศาล

StPO มาตรา 87 (1) บัญญัติให้การชันสูตรพลิกศพนั้นให้กระทำโดยศาล โดยจะมีแพทย์เป็นผู้ช่วยเหลือให้ความรู้ความเห็นเพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตายนั้นกระจ่างชัด แต่หากเป็น

¹² Ibid.

¹³ Unnatural Death; Discovery of a Corpse, Section 159.

(1) If there are indication that a person has died an unnatural death, or if the corpse of an unknown person is found, the police and municipal authorities shall be obliged to inform the public prosecution office or the Local Court immediately.

(2) The written permission of the public prosecution office is required for the burial.

กรณีที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเห็นของแพทย์ ก็สามารถทราบสาเหตุการตายได้ ศาลจะพิจารณาไปสวนไปโดยลำพังไม่ต้องเรียกแพทย์มาช่วยเหลือก็ได้ ผู้พิพากษาสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยแพทย์และสามารถลงความเห็นได้เลย

ในกรณีที่การตรวจศพภายนอกไม่อาจทำให้ทราบสาเหตุการตายได้ จำเป็นต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ (Autopsy) แล้ว การผ่าศพนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อมีคำสั่งของศาล นอกจากนี้ในกรณีที่จำเป็นต้องขุดศพที่ฝังแล้วขึ้นมาทำการชันสูตรพลิกศพ คำสั่งให้ขุดศพนั้น ศาลจะเป็นผู้ออกคำสั่งเช่นเดียวกัน และจะต้องแจ้งไปยังญาติของผู้ตายทราบโดยทันที

โดยสรุปแล้ว ศาลถือเป็นองค์กรหลักที่มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ โดยเริ่มตั้งแต่การตรวจศพได้เองโดยไม่ต้องมีแพทย์ร่วมด้วย และหากจำเป็นต้องผ่าศพหรือขุดศพที่ฝังอยู่ก็จะต้องมีคำสั่งอนุญาตจากศาลเสียก่อน

2) พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการ (Staatsanwalt) นั้น ใน StPO มาตรา 87 ก็บัญญัติให้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพได้เช่นกัน แต่ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องทำคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลอนุญาตเสียก่อน ซึ่งผู้พิพากษาจะพิจารณาว่าสมควรจะต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์หรือไม่ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการผ่าศพ ก็จะสั่งให้พนักงานอัยการทำการชันสูตรพลิกศพต่อไป

แต่ในบางกรณีที่เกี่ยวข้องกับการผ่าศพและการขุดศพที่ฝังอยู่ หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การสอบสวน พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้ทำการผ่าศพหรือขุดศพที่ฝังอยู่เพื่อทำการชันสูตรพลิกศพได้โดยไม่ต้องร้องขอต่อศาล¹⁴

3) แพทย์

ในการชันสูตรพลิกศพไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการตรวจสอบหรือการผ่าศพแล้ว ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการตายที่แท้จริง สำหรับการเข้ามามีส่วนร่วมของแพทย์ในการค้นหาสาเหตุการตายนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันนั้น หากเป็นการตรวจศพภายนอกแล้วจะไม่มีกำหนดคุณสมบัติของแพทย์ไว้ แต่หากจำเป็นต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์แล้ว มาตรา 87 (2) กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

(1) การผ่าศพจะต้องกระทำโดยแพทย์ 2 คน

(2) แพทย์ 1 ใน 2 คนนั้น จะต้องเป็น

แพทย์ของศาล (Court Physician or Gerichtsarzt) หรือ

แพทย์ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าสถาบันนิติเวชศาสตร์หรือพยาธิวิทยาของรัฐ หรือ

แพทย์ของสถานที่ปฏิบัติงานและมีความชำนาญด้านนิติเวชศาสตร์

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 87 (4).

(3) ห้ามมิให้แพทย์ผู้ทำการรักษาผู้ตายในช่วงเวลาสุดท้ายก่อนเสียชีวิต เป็นผู้ทำการผ่าศพ แต่แพทย์นั้นอาจถูกเรียกมาสอบถามเกี่ยวกับประวัติการรักษาได้

ซึ่งโดยปกติแล้วแพทย์ของศาล จะเป็นอาจารย์แพทย์จากมหาวิทยาลัยที่มีการให้บริการด้านนิติเวชศาสตร์ กล่าวคือ มีการตั้งสถาบันนิติเวชศาสตร์ (Institut für Rechtsmedizin) ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย อาทิเช่น มหาวิทยาลัย Berlin, Bonn, Humboldt หรือ Leipzig เป็นต้น¹⁵

3.2.2 ขั้นตอนและกระบวนการ

การชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมันนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ใช้คำว่า Post-Mortem Examination ซึ่งขั้นตอนและวิธีการแบ่งได้เป็นการตรวจศพภายนอก (External Examination) และการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ (Autopsy) ซึ่งตามกฎหมายแล้วศาลสามารถทำการตรวจศพได้ด้วยตนเอง

นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพยังคงมีบัญญัติรายละเอียดไว้ใน Regulation on Medical Post-Mortem Examination ด้วย ซึ่งในกฎหมายดังกล่าวมีการกำหนดเกี่ยวกับกรณีที่จะต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วย

ซึ่งโดยปกติแล้วเมื่อมีการตายเกิดขึ้นและมีการแจ้งให้ตำรวจทราบแล้ว ตำรวจจะรายงานไปที่พนักงานอัยการเพื่อให้ความเห็นว่าการที่จะต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์หรือไม่ จากนั้นก็จะส่งคำร้องมายังศาลเพื่อจัดให้มีการไต่สวนการตาย ซึ่งศาลอาจจะจัดการพิจารณาไต่สวนไปโดยลำพัง ไม่ต้องอาศัยความเห็นหรือความช่วยเหลือจากแพทย์ก็ได้ แต่หากพิจารณาแล้วว่าการไต่สวนจำเป็นต้องอาศัยความเห็นจากแพทย์ หรือต้องมีคำสั่งและปฏิบัติตามมาตรา 87 (2) ต่อไป¹⁶

1) การตรวจศพ

StPO มาตรา 87 (1) บัญญัติไว้ว่า การตรวจศพนั้นให้กระทำโดยศาล หรือพนักงานอัยการ แต่ในกรณีของพนักงานอัยการนั้นก่อนที่จะเริ่มทำการตรวจศพได้จะต้องร้องขอต่อศาลให้อนุญาตเสียก่อน ซึ่งทั้ง 2 กรณี ศาลหรือพนักงานอัยการอาจให้แพทย์มาเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตายนั้นกระจ่างชัดได้ แต่ในกรณีอื่นใดซึ่งสาเหตุการตายนั้นชัดเจนปราศจากข้อสงสัยศาลหรือพนักงานอัยการสามารถทำการชันสูตรพลิกศพได้โดยไม่ต้องมีแพทย์เข้าร่วมด้วย

¹⁵ H. Strauch, I. Wirth and G. Geserick. Supra note 25. p. 131.

¹⁶ สกัลเคมธ ปรารณา. (2545). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542. หน้า 56-57.

ในกรณีที่การตรวจศพภายนอกไม่เพียงพอที่จะระบุสาเหตุการตายที่ชัดเจนได้ ศาลหรือพนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งให้แพทย์ทำการผ่าศพพิสูจน์ต่อไป ซึ่งตามกฎหมายแล้วแพทย์ไม่มีสิทธิทำการผ่าศพจนกว่าจะได้รับคำสั่งให้ทำการผ่าศพ

2) การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์

การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์นี้หากเทียบเคียงกับระบบโคโรเนออร์แล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศเยอรมันให้ความสำคัญเกี่ยวกับเงื่อนไขในการสั่งให้มีการผ่าศพ ซึ่งการผ่าศพเพื่อทำการตรวจพิสูจน์นั้นจะต้องมีคำสั่งศาลเท่านั้น

StPO มาตรา 87 (2) กำหนดให้การผ่าศพจะต้องทำการโดยแพทย์ 2 คน ซึ่งแพทย์หนึ่งคนนั้นจะต้องเป็นแพทย์ของศาล หรือแพทย์ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าสถาบันนิติเวชศาสตร์หรือพยาธิวิทยาของรัฐ หรือแพทย์ของสถาบันที่ปฏิบัติงานและมีความชำนาญด้านนิติเวชศาสตร์ และห้ามมิให้แพทย์ผู้ซึ่งทำการรักษาผู้ตายในช่วงสุดท้ายก่อนเสียชีวิตเป็นผู้ทำการผ่าศพ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำโดยทุจริตหรือปกปิดข้อเท็จจริง แต่แพทย์นั้นอาจถูกเรียกมาสอบถามเกี่ยวกับประวัติการรักษาได้ และใน Regulation on Medical Post-Mortem Examination ได้กำหนดกรณีที่ต้องมีการผ่าศพตรวจพิสูจน์ (Autopsy must be performed) เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพเสร็จสมบูรณ์ ไว้ในมาตรา 8 โดยกำหนดให้ต้องผ่าศพในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) กรณีที่การตรวจศพภายนอกด้วยตาไม่อาจทำให้ค้นพบสาเหตุการตาย
- (2) กรณีหญิงตั้งครรภ์เสียชีวิตระหว่างการทำงานหรือภายใน 6 เดือนหลังจากคลอด
- (3) กรณีการตายของทารกแรกเกิด
- (4) กรณีบุคคลที่เสียชีวิตมีอายุต่ำกว่า 16 ปี
- (5) กรณีศพที่ไม่อาจระบุเอกลักษณ์บุคคลได้
- (6) กรณีญาติของผู้ตายร้องขอให้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์สาเหตุการตาย

ซึ่งกรณีดังกล่าวข้างต้น คือ กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำการผ่าศพ เพื่อตรวจพิสูจน์สาเหตุการตาย แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีอื่นๆ ศาลอาจสั่งให้ทำการผ่าศพได้เช่นกัน (Autopsy should be performed) โดยหากเข้ากรณีดังต่อไปนี้

- (1) กรณีบุคคลตายผิดปกติหรือพฤติการณ์การตายยังไม่ชัดเจน
- (2) กรณีบุคคลตายโดยโรคติดต่อ โรคจากการทำงาน หรือโรคเนื้องอก
- (3) กรณีบุคคลตายภายใน 4 สัปดาห์หลังจากได้รับการให้ภูมิคุ้มกันโรค
- (4) กรณีบุคคลตายโดยผ่านการปลูกถ่ายหรือโอนอวัยวะภายใน
- (5) กรณีเพื่อประโยชน์ในด้านวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ ยังมีข้อยกเว้นไว้บางประการด้วยกัน ที่แพทย์จะต้องรายงานการตายเป็นกรณีพิเศษไปยังผู้มีอำนาจที่ไม่ใช่ศาลให้มีสั่งให้ผ่าศพ คือ

(1) การตายเนื่องจากการทำงานหรือโรคที่เกิดจากการทำงาน จะต้องส่งรายงานให้สำนักงานประกันอุบัติเหตุเนื่องจากการทำงานเป็นผู้สั่งการ

(2) การตายเกิดจากโรคติดต่อร้ายแรง จะต้องส่งรายงานไปยังสำนักงานสาธารณสุขเพื่อสั่งการ

(3) ก่อนที่จะมีการผ่าศพซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่อนามัยประจำเขต ซึ่งเจ้าหน้าที่นั้นสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ก็สามารถสั่งให้ผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ได้¹⁷

3.2.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของเยอรมัน ได้บัญญัติมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ไว้หลายประการด้วยกัน ได้แก่

1) คำสั่งอนุญาตให้ฝังศพ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 159 กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการตรวจสอบการตายของบุคคลด้วย โดยบัญญัติไว้ให้การฝังศพผู้ตายนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการป้องกันมิให้มีการเร่งรีบฝังศพนั้นเพื่อปิดบังข้อเท็จจริงหรือทำให้พยานหลักฐานเสื่อมเสียไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แท้จริง

2) แพทย์ผู้ทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์

การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์นั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 (2) กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

(1) การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์นั้น จะต้องกระทำโดยแพทย์ 2 คน

(2) จะต้องมิแพทย์อย่างน้อย 1 คน เป็น

แพทย์ของศาล (Court Physician or Gerichtsarzt) หรือ

แพทย์ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าสถาบันนิติเวชศาสตร์หรือพยาธิวิทยาของรัฐ หรือ

แพทย์ของสถาบันที่ปฏิบัติงานและมีความชำนาญด้านนิติเวชศาสตร์

(3) ห้ามมิให้แพทย์ผู้ทำการรักษาผู้ตายในช่วงเวลาสุดท้ายก่อนเสียชีวิต เป็นผู้ทำการ

ผ่าศพ

¹⁷ แหล่งเดิม.

เหตุที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ เนื่องจากเล็งเห็นว่าการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะได้มาซึ่งสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แท้จริง ตลอดจนพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องดำเนินคดี จึงกำหนดให้แพทย์อย่างน้อยหนึ่งคน จะต้องเป็นแพทย์ของศาล หรือแพทย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนิติเวชศาสตร์ และอีกประการหนึ่ง ที่สำคัญคือ การห้ามมิให้แพทย์ผู้ซึ่งทำการรักษาผู้ตายในระยะสุดท้ายก่อนเสียชีวิต เป็นผู้ทำการผ่าศพ เนื่องจากต้องการป้องกันมิให้มีการบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในการชันสูตรพลิกศพนั้น

3) กรณีที่ต้องผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์

ใน Regulation on Medical Post-Mortem Examination¹⁸ ได้กำหนดกรณีที่ต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพเสร็จสมบูรณ์ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) กรณีที่การตรวจศพภายนอกด้วยตาไม่อาจทำให้ค้นพบสาเหตุการตาย
- (2) กรณีหญิงตั้งครรภ์เสียชีวิตระหว่างการทำงานหรือภายใน 6 เดือนหลังจากคลอด
- (3) กรณีการตายของทารกแรกเกิด
- (4) กรณีบุคคลที่เสียชีวิตมีอายุต่ำกว่า 16 ปี
- (5) กรณีศพที่ไม่อาจระบุเอกลักษณ์บุคคลได้
- (6) กรณีญาติของผู้ตายร้องขอให้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์สาเหตุการตาย

การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ เพื่อให้แพทย์เข้ามามีหน้าที่ในการค้นหาความจริงร่วมกับศาล ซึ่งการค้นหาสาเหตุการตายนั้นจำเป็นต้องอาศัยความชำนาญทางการแพทย์ ซึ่งศาลจะรับฟังและพิจารณาความเห็นของแพทย์ซึ่งปรากฏอยู่ในรายงานความเห็นของแพทย์มาประกอบการพิจารณาวินิจฉัยถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายด้วย

4) การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 (1) กำหนดให้ศาลมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบ โดยทันทีเมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลที่ฝังแล้วขึ้นมาเพื่อตรวจพิสูจน์สาเหตุและพฤติการณ์การตาย และใน Regulation on Medical Post-Mortem Examination มาตรา 8 ยังบัญญัติรับรองของญาติผู้ตาย ในการที่จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วย จะเห็นได้ว่าญาติของผู้ตายมีสิทธิที่จะร่วมในกระบวนการตรวจสอบการตายได้ โดยเมื่อเห็นว่าสาเหตุและพฤติการณ์การตายยังเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้มีการผ่าศพหรือค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริงได้

¹⁸ Regulation on Medical Post-Mortem Examination, Section 8.

3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การสอบสวนการตาย (Medico-Legal Death Investigation) ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐ (State Law) ซึ่งทั้งโคโรเนอร์หรือแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) ต่างเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการสอบสวนภายใต้เขตอำนาจที่ได้รับจากท้องถิ่น (County) ดังนั้น ระบบการชันสูตรพลิกศพจึงมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าในแต่ละท้องถิ่นจะใช้ระบบโคโรเนอร์หรือระบบแพทย์สอบสวน ซึ่งเป็นเหตุให้ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงยังไม่มีความเป็นเอกภาพ ในบางรัฐใช้ระบบโคโรเนอร์หรือระบบแพทย์สอบสวน แต่เพียงระบบเดียวทั้งรัฐ แต่บางรัฐจะใช้ทั้ง 2 ระบบควบคู่กัน ไปขึ้นอยู่กับความต้องการของท้องถิ่น จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1877 เริ่มมีแนวคิดและค่านิยมที่จะปรับเปลี่ยนระบบการชันสูตรพลิกศพจากระบบโคโรเนอร์เป็นระบบแพทย์สอบสวน¹⁹

ในปัจจุบันระบบแพทย์สอบสวนเป็นที่นิยมแพร่หลายกว่าระบบโคโรเนอร์ โดยบางรัฐจะใช้แต่เพียงระบบแพทย์สอบสวนเพียงระบบเดียว ซึ่งแม้จะใช้แต่ระบบแพทย์สอบสวนก็ยังมี ความแตกต่างในเรื่องของโครงสร้างและเขตอำนาจหน้าที่ด้วย ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้²⁰

1) ระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (County Medical Examiner System) คือระบบนี้ จะไม่มีโคโรเนอร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับการสอบสวนการตาย โดยในแต่ละท้องถิ่นจะมีการแต่งตั้ง แพทย์สอบสวนขึ้นในเคาน์ตีของตนเอง

2) ระบบแพทย์สอบสวนประจำเขต (District Regional Medical Examiner System) คือ จะมีการแต่งตั้งแพทย์สอบสวนเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนการตายขึ้นภายในเขต (District) ซึ่งเขตต่างๆ เกิดขึ้นจากการรวบรวมกลุ่มของเมืองหลายๆ เมือง

3) ระบบแพทย์สอบสวนประจำรัฐ (State Medical Examiner System) คือ จะมีการ แต่งตั้งแพทย์สอบสวนเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนการตายขึ้นภายในรัฐ ซึ่งจะ ดำเนินการโดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ส่วนกลางแต่เพียงแห่งเดียว หรืออาจตั้งสำนักงานสาขาไว้ ในเขตต่างๆ

4) ระบบแพทย์สอบสวนระบบส่งต่อ (Referral-Based Medical Examiner System) คือ ระบบที่แต่งตั้งแพทย์สอบสวนขึ้น โดยให้อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนการตายและคอยให้ความ ช่วยเหลือสนับสนุนแก่โคโรเนอร์

¹⁹ Randy Hanzlick and Debra Combs. (1988, March). "Medical Examiner and Coroner System: History and Trends." 279 *Journal of American Medical Association* 870. p. 870.

²⁰ Ibid.

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ระบบแพทย์สอบสวนของประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลายรูปแบบ ซึ่งจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐว่าจะใช้ระบบแพทย์สอบสวนในรูปแบบใด เพื่อให้เหมาะสมกับรัฐของตน

โดยในที่นี้ จะทำการศึกษาระบบแพทย์สอบสวนที่ใช้อยู่ในรัฐมิชิแกน (Michigan) ซึ่งได้นำระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี มาใช้โดยแบ่งเขตอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบ ออกเป็นแต่ละเคาน์ตี

เคาน์ตีเป็นการแบ่งเขตการปกครองที่ใช้อยู่หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และกลุ่มประเทศคอมมอนเวลท์ (Commonwealth Countries) โดยในสหรัฐอเมริกา เคาน์ตี หมายถึง เขตการปกครองระดับท้องถิ่น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีขนาดเล็กกว่ารัฐ แต่ใหญ่กว่าเมือง (City or Town) โดยการแบ่งเขตภูมิศาสตร์และอำนาจหน้าที่ของแต่ละเคาน์ตี จะแตกต่างกันไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐ

สำหรับรัฐมิชิแกน ซึ่งใช้ระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ได้มีการตรากฎหมาย ที่เกี่ยวกับระบบแพทย์สอบสวนไว้หลายฉบับด้วยกัน โดยกฎหมายที่สำคัญได้แก่ County Medical Examiner Act 1986 (Michigan Complied Law) ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนถึงสาเหตุการตายของบุคคลที่เกิดขึ้นภายในรัฐ การยุบเลิกสำนักงานโคโรเนอร์ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

3.3.1 องค์การที่เกี่ยวข้อง

ในระบบแพทย์สอบสวน นอกจากจะมีแพทย์สอบสวนผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบหลักแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหลายตำแหน่งด้วยกัน

1) แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (County Medical Examiner System)

คุณสมบัติของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี บัญญัติไว้ใน MCL 52.201 โดยจะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติวิชาชีพในรัฐมิชิแกน หรือถ้าในเคาน์ตีนั้น ไม่มีโรงพยาบาลที่มีความน่าเชื่อถือเพียงพอ ก็อาจให้แพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติวิชาชีพในรัฐอื่น ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเคาน์ตีนั้น

การแต่งตั้งแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีนั้น จะต้องได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการเคาน์ตี (The County Board of Commissioners)²¹ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 4 ปี

²¹ คณะกรรมการเคาน์ตี หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับเลือกจากประชาชนในเคาน์ตีนั้น โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็นเขต (District) โดยกรรมการแต่ละคนจะเป็นผู้แทนของประชาชนในเขตที่เลือกตั้งตนเองเข้ามา โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสำคัญให้ฝ่ายบริหาร คือผู้บริหารเคาน์ตี (County Executive) การตรากฎหมาย รวมถึงการอนุมัติงบประมาณด้วย

นอกจากนี้ เคานต์ตั้งแต่ 2 เคานต์ขึ้นไป อาจตกลงแต่งตั้งแพทย์คนเดียวกัน เพื่อทำหน้าที่เป็นแพทย์สอบสวนได้

แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- (1) ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
- (2) ออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงาน
- (3) มอบอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้แทนตามที่กฎหมายอนุญาต
- (4) เสนอชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี หรือเสนอถอดถอนออกจากตำแหน่ง
- (5) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน และพิจารณากำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้น
- (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการเคาน์ตี

2) ผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (Deputy County Medical Examiner)

ใน MCL 52.201 a (1) กำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีไว้ โดยกำหนดให้เป็นแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติวิชาชีพในรัฐมิชิแกน และต้องได้รับการรับรองจากแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี จากนั้นคณะกรรมการเคาน์ตีจะเป็นผู้แต่งตั้ง

ผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- (1) ปฏิบัติหน้าที่แทนแพทย์สอบสวน เมื่อแพทย์สอบสวนไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
- (2) รับแจ้งรายงานการตายตามที่กำหนดไว้ใน MCL 52.203 และพิจารณาคำเนินการสอบสวนหากกรณีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจ
- (3) ออกใบมรณะบัตร
- (4) ออกใบอนุญาตให้ฌาปนกิจศพ
- (5) ออกคำสั่งส่งศพผู้ตายให้แก่ญาติ
- (6) ออกคำสั่งอนุญาตให้ผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์
- (7) ตรวจสอบสถานที่ที่พบศพ และทำการสืบสวนสอบสวน หากกรณีนั้นเป็นการฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม
- (8) ออกคำสั่งและควบคุมเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน ณ สถานที่เกิดเหตุ ให้ทำการสืบสวนสอบสวนและรายงานผลการสืบสวนสอบสวน

อำนาจหน้าที่ของผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ซึ่งแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีสามารถดำเนินการต่างๆ ด้วยตนเองก็ได้

3) เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน (Medical Examiner Investigator)

ใน MCL 52.201 (a) 2 กำหนดให้แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี มีอำนาจ ในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน เพื่อคอยช่วยเหลือสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยให้แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน โดยคำนึงถึงวุฒิการศึกษา การอบรมหรือประสบการณ์ ที่เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะได้รับมอบหมาย

โดยส่วนใหญ่แล้ว เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นเจ้าพนักงานซึ่งมาจากตำรวจ โดยอาจจะเป็นตำรวจประจำเคาน์ตีหรือประจำรัฐ เนื่องจากจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเชี่ยวชาญกว่าบุคคลในสาขาอาชีพอื่น หน้าที่สำคัญของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน ได้แก่

- (1) ไปยังสถานที่พบศพ ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของตน
- (2) ดำเนินการเพื่อจะระบุตัวบุคคลผู้ตาย
- (3) แจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่พบศพนั้นอยู่
- (4) ตรวจสอบศพผู้ตายและสอบสวนสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย
- (5) ส่งรายงานผลการสืบสวนสอบสวนไปยังสำนักงานภายในวันทำการวันถัดไป
- (6) เก็บรักษาทรัพย์สินของผู้ตายไว้จนกว่าจะส่งคืนให้แก่ผู้มีสิทธิ
- (7) รายงานผลการสืบสวนสอบสวนทางโทรศัพท์ไปยังแพทย์สอบสวนหรือผู้แทน

แพทย์สอบสวน และหากเป็นกรณีฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม ให้แจ้งไปยังพนักงานอัยการด้วย

เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนนั้น ไม่มีอำนาจในการสั่งให้ผ่าศพหรือเคลื่อนย้ายศพก่อนได้รับอนุญาตจากแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวน เว้นแต่กรณีที่ศพนั้นกีดขวางการจราจรหรือเป็นที่ปรากฏชัดต่อสาธารณชนก็สามารถเคลื่อนย้ายศพได้

4) นิติพยาธิแพทย์ (Forensic Pathologist)

นิติพยาธิแพทย์นั้น จะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพ ในรัฐมิชิแกน และต้องเป็นพยาธิแพทย์ โดยจะต้องได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการเคาน์ตี ซึ่ง นิติพยาธิแพทย์มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) ทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ตามคำร้องของแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวน

(2) รายงานผลการตรวจสอบเบื้องต้นทางโทรศัพท์ทำให้แพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวนทราบ

(3) ส่งรายงานผลการตรวจสอบไปยังแพทย์สอบสวนเมื่อทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้น และระบุสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

3.3.2 ขั้นตอนและกระบวนการ

กฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแพทย์สอบสวนที่สำคัญคือ County Medical Examiner Act 1953 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนถึงสาเหตุการตายของบุคคลที่เกิดขึ้นภายในรัฐมิชิแกน โดยมีขั้นตอนดำเนินการ สรุปได้ดังนี้

1) กรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ

ใน County Medical Examiners Act 1953 และ Public Health Code 1978 ได้บัญญัติถึงการตายที่จะต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทำการสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไว้ดังนี้

(1) การตายโดยกะทันหันหรือโดยไม่คาดคิดอันได้แก่ การตายในห้องผ่าตัดหรือห้องพักฟื้น การตายตามธรรมชาติแต่ความตายเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เป็นต้น

(2) การตายโดยอุบัติเหตุ เช่น อุบัติเหตุทางรถยนต์ เพลิงไหม้ ตกจากที่สูง การใช้ยาเกินขนาดหรือการแพ้ยา เป็นต้น

(3) การตายจากการใช้ความรุนแรง เช่น ฆาตกรรม ถูกยิงด้วยอาวุธปืน การฆ่าตัวตาย เป็นต้น

(4) การตายที่สาเหตุการตายเป็นที่สงสัย

(5) การตายโดยไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์ภายใน 48 ชั่วโมง ก่อนเวลาที่ตาย เว้นแต่แพทย์ผู้ตรวจศพจะสามารถวินิจฉัยสาเหตุการตายที่แท้จริงได้

(6) การตายซึ่งเป็นผลจากการคลอดหรือการทำแท้ง

(7) การตายของนักโทษในเรือนจำหรือคุก

(8) การตายของเด็กแรกเกิดซึ่งได้รับการดูแลทางการแพทย์ ในขณะที่หรือภายหลังการคลอด

(9) เมื่อคำสั่งจากพนักงานอัยการ

โดยปกติแล้วคดีเกี่ยวกับการตายนั้นจะมาถึงแพทย์สอบสวนโดยการแจ้งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ต้องรายงาน หรือประชาชนผู้รับรู้การตายได้รายงานการตายที่น่าสงสัยและต้องทำการสืบสวนสอบสวนหาสาเหตุและพฤติการณ์ตายต่อไป

2) กรณีที่จำเป็นต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์

(1) กรณีตายโดยกะทันหันหรือโดยไม่คาดคิด ในกรณีที่มีข้อมูลประวัติการรักษาไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

(2) การตายโดยอุบัติเหตุ เช่น อุบัติเหตุทางรถยนต์ เพลิงไหม้ ตกจากที่สูง การใช้ยาเกินขนาดหรือการแพ้ยา เป็นต้น

(3) กรณีตายโดยอุบัติเหตุ

(4) กรณีตายจากการใช้ความรุนแรง

(5) กรณีที่สาเหตุการตายยังไม่เป็นที่สงสัย รวมถึงศพที่ไม่อาจจะระบุตัวบุคคลได้

(6) กรณีตายจากการคลอดหรือทำแท้ง

(7) กรณีทารกตายโดยกะทันหันและกรณีเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตายโดยปราศจากประวัติการรักษาทางการแพทย์

(8) กรณีนักโทษตายในเรือนจำหรือคุก

(9) กรณีเด็กแรกเกิดตายโดยไม่ได้รับการดูแลทางการแพทย์ ในขณะที่หรือภายหลังการคลอด

การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ไม่จำเป็นต้องกระทำในทุกกรณี แม้ว่าจะเป็นการตายที่ต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทราบก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากแพทย์สอบสวนสามารถระบุถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอันแท้จริงได้แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องผ่าศพอีก แต่ก็มีบางกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วยทุกครั้ง ซึ่งหลักการสำคัญที่บังคับให้ต้องมีการผ่าศพ ก็เนื่องจากต้องค้นหาความจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

3) ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน

ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนนั้น จะเป็นไปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) บุคคลผู้พบหรือทราบถึงการตายที่จะต้องแจ้งหรือรายงานได้แจ้งไปยังสำนักงานแพทย์สอบสวนโดยติดต่อไปยังเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน

(2) เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนเดินทางไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ และเริ่มดำเนินการตรวจสอบ

(3) หากผู้ตายเสียชีวิตระหว่างการรักษาของแพทย์ และสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไม่เป็นที่สงสัยให้แพทย์ผู้ดูแลรักษาผู้ตายออกไปรับรองการตาย และส่งคืนศพผู้ตายให้แก่ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

(4) หากผู้ตายเป็นผู้เสียหาย (Victim) แพทย์ผู้ตรวจรักษาจะส่งเรื่องต่อไปยังแพทย์สอบสวน

(5) ถ้าการตายเกิดจากการใช้ความรุนแรง การตายโดยกะทันหัน หรือโดยไม่คาดคิด ผู้ตายไม่มีแพทย์ประจำ หรือแพทย์ประจำของผู้ตายส่งเรื่องต่อให้แพทย์สอบสวน ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน ดำเนินการดังนี้

- ก. ระบุงบศพผู้ตาย
- ข. แจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ที่ศพนั้นอยู่
- ค. ตรวจสอบเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย
- ง. เก็บรักษาทรัพย์สินของผู้ตายไว้จนกว่าจะมีผู้มีสิทธิมารับคืน
- จ. รายงานผลการสอบสวนไปยังสำนักงานภายในวันทำการวันถัดไป
- ฉ. รายงานผลทางโทรศัพท์ให้แพทย์สอบสวนทราบ และหากเป็นกรณีฆาตกรรม หรือสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรมแล้ว ให้รายงานไปยังพนักงานอัยการด้วย

(6) แพทย์สอบสวนเดินทางไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ซึ่งจำเป็นต้องไปทุกกรณีที่เป็น การฆาตกรรมและกรณีอื่นใดที่แพทย์สอบสวนหรือเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน เห็นว่าการไป ตรวจสอบเช่นนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน

(7) แพทย์สอบสวนมีคำสั่งให้ผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์และแจ้งให้เจ้าหน้าที่สืบสวน สอบสวนทราบถึงคำสั่งและกระบวนการที่ต้องดำเนินการ

(8) แพทย์สอบสวน สรุปสำนวน และส่งมอบศพผู้ตายคืนแก่ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์นั้น จะต้องมีคำสั่งจากแพทย์สอบสวนซึ่ง คำใช้จ่ายต่างๆ นั้น เคา่นัดี้จะเป็นผู้รับผิดชอบ

การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ คือ การผ่าศพในทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบ ภายนอกและการตรวจสอบภายใน ซึ่งโดยปกติจะกระทำโดยทันที ในวันถัดไปจากวันที่ตายและ สามารถวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้โดยใช้เวลาไม่นานนัก เมื่อการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ และการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น จะต้องมีกรบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย ได้แก่

(1) รายงานของแพทย์สอบสวน (Medical Examiners Case Report) ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนของแพทย์สอบสวน ประวัติผู้ตาย สาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย และปัญหาที่เกี่ยวกับการตายนั้น

(2) รายงานการผ่าศพ (Autopsy Report) ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับศพผู้ตาย รวมถึงโรคหรือ อาการบาดเจ็บที่ตรวจพบ ผลการตรวจสอบทางพิษวิทยา บาดแผล หรือผลการตรวจสอบทาง ห้องปฏิบัติการอื่นๆ

3.3.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล

กฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพของรัฐมิชิแกนกำหนดเกี่ยวกับมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล ไว้ดังนี้

พนักงานอัยการตรวจสอบกรณีฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเป็นกรณีฆาตกรรม

กำหนดให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากแพทย์สอบสวนประจำเขตที่มีหน้าที่แจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงรายงานผลการสืบสวนสอบสวนด้วย ในกรณีที่การสืบสวนสอบสวนนั้นเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมหรือต้องสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา และร่วมกับแพทย์สอบสวนในการค้นหาสืบสวนความจริงต่อไป

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ ตามกฎหมายไทย

ในบทนี้จะกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยและการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอน กระบวนการ มาตรการต่างๆที่เป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพรวมทั้งบทบาทหน้าที่และความสำคัญของแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและกรณีผู้ป่วยตายในความดูแลของแพทย์ การออกหนังสือรับรองการตาย รวมทั้งปัญหาการตรวจสอบ ถ่วงดุลในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกาชันสูตรพลิกศพตั้งแต่พัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาการให้คำจำกัดความของคำว่า“ตายโดยผิดธรรมชาติ” เป็นต้น โดยนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกฎหมายของต่างประเทศมาวิเคราะห์เพื่อจะได้นำหลักการ ระบบการชันสูตรพลิกศพ มาตรการไต่สวนการตาย และมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลของแต่ละระบบมาปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใสมากที่สุด

4.1 พัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย

4.1.1 การชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ก่อนปัจจุบัน

4.1.1.1 การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 เริ่มประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2578 เป็นต้นมา และบังคับให้ศาลและเจ้าหน้าที่ทั้งหลายผู้ดำเนินคดีอาญาตลอดราชอาณาจักร ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับนี้ ด้วบทได้แบ่งออกเป็น 7 ภาคจำนวน 267 มาตรา คือ¹

ภาค 1 ว่าด้วยข้อความเบื้องต้น

ภาค 2 ว่าด้วยการสอบสวน

ภาค 3 ว่าด้วยการพิจารณาในศาลชั้นต้น

¹ “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477” ราชกิจจานุเบกษา

ภาค 4 ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา

ภาค 5 ว่าด้วยพยานหลักฐาน

ภาค 6 ว่าด้วยการบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม

ภาค 7 ว่าด้วยอภัย เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ

ในส่วนของ การชันสูตรพลิกศพนั้นจะปรากฏอยู่ในภาค 2 ลักษณะ 2 หมวด 2 ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวข้อง คือมาตรา 148 ถึง มาตรา 146 ซึ่งมีหลักสำคัญๆ พอที่จะกำหนดได้ดังนี้คือ

1) ผู้ที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 150 บัญญัติไว้ว่า ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์กับแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรศพนั้นไว้

ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่การชันสูตรพลิกศพนั้นจะต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษาคนหนึ่งของศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขตให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แจกแก่ผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

2) วิธีการชันสูตรพลิกศพ หมายถึงการปฏิบัติการชันสูตรพลิกศพโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการชันสูตรพลิกศพได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151-154

3) กรณีที่จะต้องมีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ การที่กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เพิ่มเติมจากการชันสูตรพลิกศพโดยทั่วไปนั้น ซึ่งมีจุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อ

(1) คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจที่มีตามกฎหมายทำร้ายหรือทำมาตรการบุคคลอื่นใดโดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่ หรือเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าการตายนั้นเกิดจากสาเหตุใดมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานผู้ทำการควบคุมในขณะนั้นหรือไม่

(2) คຸ້ມครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวควรที่จะได้หลักประกันด้วยว่า ในการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยชอบนั้น หากก่อให้เกิดการตายขึ้น เจ้าหน้าที่ผู้นั้นควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่ามีได้กระทำความผิดแต่อย่างใด เพื่อที่จะสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้น การดำเนินการในส่วนของการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ก็จำเป็นต้องรักษาไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับหลักประกันด้านขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐด้วย²

4) กระบวนการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ การชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่การตายเกิดขึ้นโดยกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (การชั้นสูตรพลิกศพแบบวิสามัญ) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง 4 ฝ่าย ได้แก่ พนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์รวม 2 ฝ่าย ตามแบบสามัญแล้วก็ยังมีพนักงานอัยการและศาลอีก 2 ฝ่าย วิธีการชั้นสูตรพลิกศพดังกล่าวได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง เดิมที่เมื่อต้องการชั้นสูตรตามแบบวิสามัญ จะต้องมีเจ้าหน้าที่ทั้ง 4 ฝ่ายเดินทางไปชั้นสูตรพลิกศพที่ศพนั้นตั้งอยู่

4.1.1.2 การชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 ให้ยกเลิกมาตรา 150 ข้างต้น แล้วแก้ไขใหม่ ดังต่อไปนี้³

มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพนั้นอยู่กับแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นแต่ถ้าแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ เป็นผู้ชั้นสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นสูตรนั้นไว้

ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชั้นสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษาคนหนึ่งของศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ทำการชั้นสูตรนั้นอยู่ในเขตให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชั้นสูตรพลิกศพทราบ”

พระราชบัญญัตินี้ได้เปลี่ยนแปลงผู้มีหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพ โดยได้เพิ่มให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ สามารถทำการชั้นสูตรได้ ในกรณีที่ไม่มีแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

² กุลพล พลวัน. (2533, กันยายน). “การชั้นสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม”. *วารสารอัยการ* 3,33 หน้า 27.

³ เสถียร วิชัยลักษณ์. (2497). *ประชุมกฎหมายประจำศก* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิติเวช). หน้า 204-207

4.1.1.3 การชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499⁴ ในมาตรา 150 ดังนี้

“มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับอนามัยจังหวัดหรือแพทย์ประจำสุสาน หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าว ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบล...”

จากบทบัญญัติดังกล่าวในพระราชบัญญัตินี้ จะพบว่าได้กำหนดเปลี่ยนแปลงผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ คือ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมชันสูตรกับอนามัยจังหวัดหรือแพทย์ประจำสุสาน เว้นแต่บุคคลทั้งสองประเภทดังกล่าว ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ กรณีนี้จะใช้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

4.1.1.4 การชันสูตรพลิกศพตามประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เปลี่ยนแปลงบทบัญญัติในมาตรา 150 เสียใหม่ ดังนี้

มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับอนามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัยหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าว ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องการทำพร้อมด้วยพนักงานอัยการนายหนึ่งซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น...”

บทบัญญัติในวรรคแรกนั้นมิได้มีการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เพียงแต่เปลี่ยนถ้อยคำจากคำว่า “แพทย์ประจำสุสาน” มาเป็น “แพทย์ประจำสถานี

⁴ เสถียร วิชัยลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก. หน้า 29.39

⁵ “ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333”, ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 89 ตอนที่ 90 ตอนพิเศษ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515). หน้า 167.

อนามัย” สาเหตุเนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขได้เปลี่ยนชื่อเรียก สถานีอนามัยระดับอำเภอจากสุขศาลา มาเป็น สถานีอนามัย ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นศูนย์การแพทย์และอนามัย และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงพยาบาลชุมชน นั่นเอง จึงส่งผลให้ต้องทำการเปลี่ยนชื่อตำแหน่งแพทย์ที่ประจำอยู่ตามไปด้วย ส่วนแพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้น หมายถึงแพทย์ประจำโรงพยาบาลจังหวัดทั่วไป สำหรับในส่วนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องที่และแพทย์ประจำตำบลยังคงมีหน้าที่ในเรื่องนี้เช่นเดิม⁶

4.1.1.5 การชันสูตรพลิกศพตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523

ต่อมาในครั้งหลัง ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 ได้ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 150 ดังนี้⁷

“มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้ทำการบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

.....ฯลฯ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวในข้างต้น เห็นได้ว่า มิได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงเปลี่ยนชื่อตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายแพทย์บางตำแหน่งเท่านั้น คือ เปลี่ยนจากคำว่า “อนามัยจังหวัด” เป็น “สาธารณสุขจังหวัด” เท่านั้น ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าในปัจจุบัน บุคคลผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกันในกรณีที่มีการตายโดยผิดธรรมชาติขึ้นได้แก่

1) พนักงานสอบสวน หมายถึง พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวน ทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งในบางกรณีอาจไม่ใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ สอบสวนคดีอาญาก็ได้ พนักงานสอบสวนอื่นแม้จะมีอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้น ก็ไม่มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ⁸ เช่น ผู้ต้องหาลงมือชิงทรัพย์ ทำร้ายเจ้าทรัพย์ในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลบางลำภู แต่เจ้าทรัพย์ได้ถึงแก่ความตายในท้องที่ของสถานีตำรวจนครบาลบางรัก เช่นนี้ พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพหรือ พนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลบางรัก เป็นต้น แต่นักกฎหมายบางท่านเห็นว่า สาเหตุที่กฎหมายกำหนดให้พนักงาน

⁶ วิสูตร ฟองศิริไพบุลย์, “การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา”. หน้า 71.

⁷ “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523” ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 97 ตอนที่ 113 วันที่ 25 กรกฎาคม 2523). หน้า 1.

⁸ คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 32.

สอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่มีหน้าที่ดังกล่าว เพราะเป็นเรื่องของความสะดวกในการปฏิบัติงาน โดยที่การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนและดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าอำนาจสอบสวนมิได้ติดอยู่กับท้องที่ ฉะนั้น พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีเกี่ยวเนื่องกับการตายก็มีอำนาจชันสูตรพลิกศพได้ด้วย เพราะบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อบัญญัติ (Ordnungsvorschrift) มิใช่เป็นบทบัญญัติบังคับ⁹

2) เจ้าพนักงานแพทย์ ซึ่งมีหลายฝ่ายด้วยกันที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ คือ สาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัย และแพทย์ประจำโรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องถิ่น หรือแพทย์ประจำตำบล

ต่อมาได้มีระเบียบของกรมตำรวจด้วยอำนาจและหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2528 ได้ยกเลิกและแก้ไข ระเบียบฯ ข้อ 317 เดิมเสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 ในเรื่องที่มีอำนาจหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ ซึ่งมีข้อความดังนี้¹⁰

“ข้อ 317 ผู้มีอำนาจที่จะทำการชันสูตรพลิกศพนั้น ได้แก่ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่นั้น ก็ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบล โดยให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

.....ฯลฯ”

เฉพาะในกรุงเทพมหานคร โดยปกติให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจเป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ถ้าบุคคลนั้นตายในโรงพยาบาลของทางราชการหรือโรงพยาบาลเอกชนใด ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้น หรือแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาลเอกชนหรือโรงพยาบาลของทางราชการในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพได้”

เนื้อหาของระเบียบฯ ที่ถูกแก้ไขดังกล่าวได้กำหนดให้ในเขตกรุงเทพมหานครนั้น แพทย์ที่สามารถร่วมทำการชันสูตรพลิกศพได้ คือ

⁹ คณิศ ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 241.

¹⁰ ทวี ตาตะยานนท์. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2540 (กรุงเทพมหานคร : กรมตำรวจ. หน้า 312-313.

- 1) แพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจ
- 2) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของทางราชการ หรือเอกชน ในกรณีที่มีผู้ตายได้ตายที่โรงพยาบาลของทางราชการหรือเอกชน แล้วแต่กรณี
- 3) แพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาลเอกชนหรือโรงพยาบาลของทางราชการในเขตกรุงเทพมหานคร

4.1.2 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน

4.1.2.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 148-156)

การชันสูตรพลิกศพเป็นวิธีการพิเศษในเรื่องพยานวัตถุ และจัดเป็นเรื่องสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในกระบวนการดำเนินคดีอาญา อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายของประเทศไทยจะกระทำโดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เท่านั้น การที่กฎหมายบังคับให้นำแพทย์เข้าร่วมนั้นถือว่าการช่วยเหลือพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา ในฐานะที่แพทย์เป็นผู้ชำนาญการพิเศษหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อมิให้เกิดการผิดพลาดในการวินิจฉัยสาเหตุ และพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- 1) ฆ่าตัวตาย
- 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- 3) ถูกสัตว์ทำให้ตาย
- 4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคแรก บัญญัติสาระสำคัญว่าการชันสูตรพลิกศพจะกระทำเมื่อ (INDICATIONS)

- 1) ปรากฏแน่ชัด
- 2) หรือมีสาเหตุอันควรสงสัยว่า
  - (1) บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ (UNNATURAL DEATH)
  - (2) ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน (NATURAL OR UNNATURAL DEATH)

คำว่า “การควบคุม” ในที่นี้ มีความหมายกว้างออกไปใน 3 นัย คือ

1) หมายถึงการควบคุม หรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างการสืบสวนและสอบสวน¹¹

2) ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 (ประชุมใหญ่) นักโทษเด็ดขาดซึ่งต้องโทษจำคุกตายในเรือนจำเพราะเส้นโลหิตในสมองแตก เป็นการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 และ 150

3) หมายถึง การที่บุคคลถูกจำกัดเสรีภาพ ในการเคลื่อนไหว เปลี่ยนที่ทางสืบเนื่องจากการถูกใช้มาตรการบังคับ สภาพบังคับ หรือกรณีอื่น เช่น กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14¹²

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคสอง ระบุการตายโดยผิดธรรมชาติไว้ (VIOLENT DEATH) 5 กรณี คือ

1) การฆ่าตัวตาย (COMMITTED SUICIDE)

หมายถึงการจบชีวิตตนเองโดยการใช้กำลังประทุษร้าย ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่ได้กระทำโดยมีความประสงค์เพียงการประทุษร้ายแต่ทำให้เกิดผลถึงตายขึ้น การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีนี้ก็เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้ตายตายเพราะการฆ่าตัวตายจริงและไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นอันอาจทำให้ผู้นั้นมีความผิดทางอาญา

การฆ่าตัวตายตามกฎหมายของไทยโดยหลักแล้ว ไม่เป็นความผิดอาญา ฉะนั้นการร่วมกระทำความผิดในการฆ่าตัวตายจึงเกิดขึ้นไม่ได้ คือ ไม่มีกรณีของผู้ใช้และผู้สนับสนุนอย่างใดก็ตาม ในบางกรณีในการฆ่าตัวตายของผู้หนึ่งผู้ใดนั้น อาจมีผู้อื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยจนถือได้ว่าการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำของผู้หนึ่งนั้น หรือเป็นการกระทำความผิดทางอ้อมของเขาและโดยที่กฎหมายคำนึงถึงความอิสระในการตัดสินใจของมนุษย์ จึงไม่เอาโทษกับการฆ่าตัวตาย ฉะนั้นสภาพการกระทำความผิดทางอ้อมในกรณีของการฆ่าตัวตายจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็ต่อเมื่อในกรณีที่การตัดสินใจของผู้ที่ฆ่าตัวตายนั้นมีความบกพร่องอันได้แก่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 292 ความผิดฐานนี้คือ การทำด้วยการปฏิบัติอันทารุณหรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกันแก่บุคคลที่ต้องพึ่งตนในการดำรงชีพ หรือในการอื่นใด ให้ฆ่าตัวตายโดยเจตนา

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (21).

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 14 วรรคสอง ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้แจ้งการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับ ไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร.

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 ความผิดฐานนี้คือ การช่วยเหลือผู้เยาว์ที่ยังไม่ถึง 16 ปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ให้ฆ่าตัวตายโดยเจตนา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374 ความผิดฐานนี้คือ การไม่ช่วยผู้อื่นที่ตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตตามความจำเป็น ซึ่งตนเองอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น โดยเจตนา

2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (HOMICIDE)

หมายถึง กรณีการตายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่นทุกสถานไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่

3) ถูกสัตว์ทำร้าย

หมายถึงกรณีการตายเกิดจากการถูกสัตว์ทำร้ายโดยตรง มิใช่เกิดจากโรคที่สัตว์นั้นเป็นพาหะนำโรค เช่น โรคมาเลเรีย พิษสุนัขบ้า กาฬโรค การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพก็เพื่อความกระจ่างชัดของสาเหตุแห่งการตาย เพราะอาจเป็นไปได้ว่ามีการใช้สัตว์ เป็นเครื่องมือในการทำความผิดอาญา (INNOCENT AGENT)

ส่วนกรณีอื่นที่อาจเป็นความผิดได้แก่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ความผิดฐานนี้คือ ผู้ใดควบคุมสัตว์ดุหรือสัตว์ร้ายปล่อยปลดละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพัง ในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ความผิดฐานนี้ไม่ต้องการเจตนา

4) ตายโดยอุบัติเหตุ (ACCIDENT)

หมายถึงกรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดและโดยบังเอิญ จัดเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่พบได้มากที่สุด โดยเฉพาะอุบัติเหตุการจราจรทางบก การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องชันสูตรพลิกศพ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าการตายมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา

5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ (SUDDEN & UNEXPECTED DEATH)

เป็นกรณีที่ก่อความสงสัยเกี่ยวกับความผิดอาญาได้มากที่สุด การชันสูตรพลิกศพก็เพื่อจะแยกการตายโดยกะทันหัน และไม่คาดคิดที่เป็นการตายตามธรรมชาติออกไป เช่น โรคท้องนอนกมดลูก โรคไหลตาย (SUNDS: Sudden Unexpected Nocturnal Death Syndrome) โรคกล้ามเนื้อหัวใจตายจากการขาดเลือดเฉียบพลัน เป็นต้น

กรณีที่เป็นข้อยกเว้นไม่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ คือการตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย (Execution According to Law)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 ความตายผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยาญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการดังต่อไปนี้

- 1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั่นเองเพียงเท่าที่จะทำได้
- 2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนี้มีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังกล่าวบัญญัติไว้ในมาตรานี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท¹³

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 กล่าวถึงบุคคลผู้มีหน้าที่ คือ

- 1) สามี ภรรยา มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตาย
- 2) ผู้อื่นซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีบุคคลในข้อ 1.

หน้าที่ที่ต้องกระทำ คือ

1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั่นเองเพียงเท่าที่จะทำได้ ซึ่งหมายถึงการห้ามเคลื่อนย้ายศพ เพราะถ้ามีการเคลื่อนย้าย ร่องรอยหรือหลักฐานอันจะแสดงให้เห็นถึงสาเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตายอาจลบเลือนหรือสลายไป ยิ่งถ้าเป็นการตายโดยการกระทำผิดอาญา อาจจะเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดในภายหลัง อย่างไรก็ตามมีความจำเป็น เช่น ศพผู้ตายนอนอยู่ริมตลิ่งหากไม่เคลื่อนย้ายศพอาจเลื้อยลงน้ำไป หรือการตายคาเตียงผ่าตัดขณะแพทย์พยายามช่วยชีวิต (DOT: Death on Table) ผู้มีหน้าที่อาจเคลื่อนย้ายให้พ้นไปได้

2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด การไม่กระทำตามหน้าที่มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150¹⁴ ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุข

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 149 วรรคสาม แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542, มาตรา 3.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 150 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542, มาตรา 4.

จังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบและก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้ว มาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรานี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ทวิ¹⁵ ผู้ใดกระทำการใดๆ แก่ศพ หรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำให้ การชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่ อนามัยของประชาชนหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยทุจริตหรือเพื่ออำพรางคดี ผู้กระทำต้อง ระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 ให้ทำการสอบสวนรวมทั้งการ ชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ความตายเป็นผลแห่งการกระทำความผิดอาญา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายนี้อันว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ

ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 ให้ทำการสอบสวนและชันสูตร พลิกศพในกรณีความตายเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่สำเร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาล

กฎหมายห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ การฟ้องคดีในกรณี ต่อไปนี้จึงทำได้โดยไม่ต้องห้าม คือ

1) คดีนั้นไม่มีการชันสูตรพลิกศพทั้งที่อาจกระทำได้ การฟ้องคดีในกรณีต่อไปนี้ จึงทำได้โดยไม่ต้องห้าม คือ ไม่ผ่านด้วย มาตรา 129 มีเจตนารมณ์ให้ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีความตายเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญาทุกราย ถ้าชันสูตร “ยังไม่เสร็จ” ห้ามมิให้ ฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาล มุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแห่งการตายที่ครบถ้วนเท่าที่ จะเป็นไปได้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่าย และเพื่อให้การลงโทษหรือการบังคับคดีเป็นไปโดย ยุติธรรม ถูกต้องและโปร่งใส คำว่า “ยังไม่เสร็จ” จึงรวมความถึง “ยังมิได้กระทำ” ด้วย ทั้งนี้เว้นแต่ การนั้นเป็นพันวิสัย

2) ไม่ใช้บุคลากรทางการแพทย์ ที่กฎหมายบัญญัติไว้ทำการชันสูตรพลิกศพ การ ชันสูตรพลิกศพนั้นย่อมบกพร่องไม่สมบูรณ์ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การชันสูตรพลิกศพนั้นไม่เสีย ไป อุทธรณ์คดีฎีกาที่ 393/2489 ให้สลับหรือชันสูตรพลิกศพ

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 150 ทวิ แก้ไข โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542, มาตรา 5.

3) การชันสูตรพลิกศพเป็นอันพันวิสัย เช่น ทำการเผาศพไปแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/2488)

4) กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพ จัดให้บุคคลขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามัยของประชาชน ปัญหาข้อกฎหมายในส่วนที่อาจเกี่ยวข้องกับแพทย์ ในฐานะเจ้าพนักงาน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ความผิดฐานนี้คือ การที่เจ้าพนักงานปฏิบัติหรือ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยเจตนา และโดยมีมูลเหตุชกใจเพื่อให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้หนึ่งผู้ใด และการที่เจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยเจตนา และโดยมีมูลเหตุ ชกใจโดยทุจริต

เจ้าพนักงาน หมายถึงบุคคลดังต่อไปนี้

- 1) บุคคลซึ่งกฎหมายระบุไว้ชัดว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา
- 2) บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือชั่วคราว และ ไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อเป็นการนั้นหรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุ ของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือ จะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วน ไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 สารระสำคัญบัญญัติถึงอำนาจ หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ถ้าจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตายเท่านั้น จะสั่งการ เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางวิชาการย่อมไม่ได้

- 1) มีอำนาจสั่งให้ผ่าศพ แยกธาตุส่วนใด
- 2) ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์ หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาล

ดังนั้นการชันสูตรพลิกศพภายนอกโดยไม่ได้ผ่าศพจึงอาจกระทำได้ส่วนใหญ่เป็นศพที่ เสียชีวิตก่อนถึงโรงพยาบาลหรือถึงแก่กรรมขณะอยู่ในห้องแพทย์เวรฉุกเฉิน ซึ่งเป็นการตายที่ผู้ตาย มีประวัติการเจ็บป่วยที่รักษาอยู่ในโรงพยาบาลและเป็นผู้ป่วยที่อายุมาก ส่วนใหญ่ญาติไม่ตั้งใจ สงสัยในการตายที่ผิดธรรมชาติ แต่ในกรณีที่ผู้ตายอายุน้อยและไม่มีประวัติการเจ็บป่วยแม้ญาติ ไม่ตั้งใจสงสัยการตาย ส่วนมากก็จะทำการผ่าศพตรวจดูโดยละเอียดเพื่อหาเหตุการณ์ตายที่แท้จริง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 152 ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุ ของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

1) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

3) ลง วัน เดือน ปี และลายมือชื่อ ในรายงานแล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้บุคคลขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามัยของประชาชน เป็นกรณีที่ศพฝังไว้แล้วก่อนที่จะมีการชันสูตรพลิกศพ กฎหมายกำหนดให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้บุคคลขึ้นเพื่อตรวจดูอย่างไรก็ดี เจ้าพนักงานอาจไม่ขุดศพใน 2 กรณี คือ

1) เห็นว่าไม่จำเป็น เช่น แพทย์ผู้รักษาพยาบาลได้ตรวจบาดแผลโดยละเอียดไว้ก่อน และลงความเห็นที่ผู้ตายตายเพราะบาดแผลนั้น ไม่มีพฤติการณ์ที่ควรสงสัยเป็นอย่างอื่นอีก

2) การขุดศพจะเป็นอันตรายแก่นามัยของประชาชน ข้อนี้แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของการค้นหาความจริงในคดีอาญาอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ นอกจากจะต้องคำนึงถึงฐานะความเป็นประธานในคดีของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาหรือจำเลย) แล้ว ยังต้องคำนึงถึงสาธารณชนอีกด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงวัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพ โดยแสดงรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

1) ผู้ตายเป็นใคร เป็นเรื่องการพิสูจน์เอกลักษณ์ (Identification)

2) ตายที่ไหน เป็นเรื่องที่ต้องตรวจสอบว่า สถานที่ตาย และสถานที่ที่พบศพเป็นสถานที่เดียวกันหรือไม่ จัดเป็นเรื่องการตรวจสถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene Investigation)

3) ตายเมื่อใด เป็นเรื่องเวลาที่ตาย และการตรวจหาการเปลี่ยนแปลงหลังตาย (Time Since Death and Change After Death)

4) เหตุตาย ในทางนิติเวชศาสตร์อาจสรุปเหตุตายผิดธรรมชาติ (Cause of Death) ได้ 5 ประการ คือ

(1) การตายจากบาดแผล (Death from wounds)

(2) การตายจากการขาดอากาศ (Asphyxial Death)

(3) การตายจากพลังงานกายภาพ (Death from Physical Energy)

(4) การตายจากสารพิษ (Death from Toxic Agents)

(5) การตายจากการอดอาหาร (Death from Starvation)

5) พฤติการณ์ที่ตาย เป็นการประมวลข้อมูลเพื่อสันนิษฐานการตายนั้นว่า มีพฤติการณ์ที่ตาย (Manner of Death) โน้มเอียงไปทางใด เป็นอัตวินิบาตกรรม ฆาตกรรม หรือเป็นการตายจากอุบัติเหตุ

6) ถ้าตายโดยคนร้ายให้กล่าวหาใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้
ข้อนี้จัดเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน โดยตรงที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการร่วมชันสูตรพลิกศพกับแพทย์ไปทำการสืบสวนสอบสวน เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษต่อไป

4.1.2.2 ระเบียบและคำสั่ง

1) ระเบียบสำนักตำรวจแห่งชาติ

การชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพจะปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 ลักษณะ 10 บทที่ 1 ซึ่งกำหนดว่า (ข้อ 5) การชันสูตรพลิกศพทุกกรณีรวมถึงกรณีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ในกทม. ให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำสถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ และหากจำเป็นต้องผ่าศพ (ข้อ 6) ในกทม. ให้ส่งไปยังสถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วมีประสิทธิภาพ กองบัญชาการตำรวจนครบาลจึงได้ออกบันทึก บข.น. เรื่องการกำหนดแบ่งมอบความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ (Zoning) ให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด ในการปฏิบัติราชการในการตามแพทย์ไปชันสูตรพลิกศพในเขต กทม. ดังนี้

1) ภาควิชานิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลวชิระพยาบาล โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และ โรงพยาบาลราชวิถี รับผิดชอบในเขตของพื้นที่ บก.น.1 (โดยมีภาควิชานิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน)

2) ภาควิชานิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผิดชอบเขตพื้นที่ บก.น.5 สน.ทางด่วน และสน.ท่าเรือ

3) ภาควิชานิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราชพยาบาล รับผิดชอบเขตพื้นที่ บก.น. 7,8,9

4) ภาควิชานิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช รับผิดชอบเขตพื้นที่ บก.น.2 เฉพาะ สน.สายไหม สน.บางเขน สน.ดอนเมือง และสน.ทุ่งสองห้อง

5) สถาบันนิติเวชวิทยา รับผิดชอบเขตพื้นที่ บก.น. 3, 4, 6 และ บก.น.2 เฉพาะสน. โลกคราม สน.สุทธีสาร สน.คันทายาว สน.เตาปูน สน.ประชาชื่น สน.บางซื่อ และสน.พหลโยธิน
 หนึ่ง หากพนักงานสอบสวนไม่สามารถติดต่อแพทย์ตามที่กำหนดไว้ไปทำการชันสูตรพลิกศพได้ ขอให้ติดต่อไปยังสถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อจัดส่งแพทย์ไปทำการชันสูตรพลิกศพแทน

การชันสูตรพลิกศพที่ไม่ทราบว่ามีผู้ตายเป็นใคร

พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพจะปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 ลักษณะ 10 บทที่ 2 ซึ่งกำหนดว่าใน กทม. ให้เป็นหน้าที่ของกองพิสูจน์หลักฐานสำนักงานวิทยาการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในจังหวัดอื่น ให้เป็นหน้าที่ของตำรวจวิทยาการจังหวัดหรือกองกำกับการวิทยาเขต ส่วนการส่งศพ เศษ หรือส่วนของศพ ถ้ามีเหตุสมควรให้ส่งไปยังสถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4.2 บทบาท อำนาจ และหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพของแพทย์

4.2.1 วัตถุประสงค์ในการชันสูตรพลิกศพ

วัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพ มีบัญญัติไว้ในมาตรา 154 ว่า

“ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุผลและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดนคนทำร้าย ให้กล่าวว่ามีใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้”

บทบัญญัติมาตรา 154 แสดงถึงวัตถุประสงค์ในการชันสูตรพลิกศพ อันได้แก่

- (1) เพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ตายคือใคร เป็นจุดเริ่มต้นของการสืบสวนถึงสาเหตุการตาย และสามารถสืบไปถึงตัวผู้กระทำความผิดได้
- (2) เพื่อพิสูจน์ว่า ตายที่ไหน กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพมาสารบอกได้ว่าผู้ตาย ตาย ณ สถานที่พบศพ หรือสถานที่อื่น
- (3) เพื่อพิสูจน์ว่า ตายเมื่อใด ซึ่งการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ มีหลักสันนิษฐานเบื้องต้นว่า เวลาตาย คือ เวลาที่เกิดเหตุ การพิสูจน์เวลาตายมีความสำคัญต่อการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งหากไม่สามารถระบุเวลาให้ชัดเจนได้พอสมควรแล้ว ศาลอาจจะยกฟ้อง
- (4) เพื่อพิสูจน์ เหตุที่ตาย หมายถึง การตรวจหาสาเหตุที่ตายโดยตรง ตามต้นเหตุหรือตามพยาธิสภาพ

(5) เพื่อพิสูจน์ พฤติการณ์ที่ตาย หมายถึง การตรวจหาการกระทำที่ทำให้ตาย เช่น เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ถูกผู้อื่นกระทำไปถึงแก่ความตาย หรือการตายนั้นเป็นเพราะอุบัติเหตุ

อย่างไรก็ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเรา ยังให้ความสำคัญต่อการชั้นสูตรพลิกศพค่อนข้างน้อย เพราะการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทยเราในกรณีปกติให้กระทำโดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์ แต่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน การชั้นสูตรพลิกศพต้องกระทำโดยมีพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาเข้าร่วมกับแพทย์ด้วย¹⁶ เช่นเดียวกันกับในประเทศญี่ปุ่น เมื่อมีการพบว่า มีผู้เสียชีวิตโดยผิดธรรมชาติ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นกำหนดให้พนักงานอัยการทำการชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจด้วย¹⁷

4.2.2 เหตุที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ

แต่เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- 1) ฆ่าตัวตาย
- 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- 3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- 4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ¹⁸

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499¹⁹ มาตรา 7 ให้ยกเลิกความในมาตรา 148 บรรทัดแรกแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ เว้นแต่การตาย โดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย”

¹⁶ คณิศ ณ นคร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5, น.473.

¹⁷ Shigemitsu Dando, *Japanese criminal Procedure*, (South Hackensack, N.J., Fred B. Rothman, 1965) pp.322-323.

¹⁸ เสถียร ลายลักษณ์, บุญเรือง นาคินพคุณ, บุญธรรม ตีรฤทธิ และบรรจง เพชรชาติ. (2478). *ประชุมกฎหมายประจำศก.* หน้า 452-512.

¹⁹ เสถียร วิชัยลักษณ์. (2500). *ประชุมกฎหมายประจำศก.* หน้า 29-37.

พระราชบัญญัติที่ได้เพิ่มเติมกรณีที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพขึ้นอีก คือ “การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน” คือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นแก่บุคคลใดในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการตายตามธรรมชาติ หรือตายโดยผิดธรรมชาติก็ตาม²⁰

สรุปแล้วบทบัญญัติในมาตรานี้กำหนดไว้ว่า ความตายที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพมีอยู่ 2 ประการ คือ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือสงสัยว่ามีการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน

การตายผิดธรรมชาติ นั้น หมายถึง การตายที่ผิดไปจากปกติธรรมดาที่ควรจะเป็นส่วนมากเป็นผลของการกระทำที่รุนแรง เช่น ถูกรถชนตาย ถูกยิงตาย ถูกแทงตาย ถูกบีบคอตาย เป็นต้น หรือ ตายจากสารพิษ เช่น ถูกลอบวางยาพิษกินยาเบื่อหนูตาย เป็นต้น²¹ ซึ่งการตายในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) การฆ่าตัวตาย หมายถึง การจบชีวิตตนเองโดยการใช้อำนาจประทุษร้าย ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่ได้กระทำโดยมีความประสงค์ถึงการตาย หรือโดยมีความประสงค์เพียงการประทุษร้ายแต่ทำให้เกิดผลถึงตายขึ้น²²

2) การถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่นทุกสถาน ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่²³ ไม่ว่าจะการกระทำด้วยเจตนาฆ่า หรือไม่เจตนาฆ่า หรือโดยประมาท หรือแม้จะมีได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทที่เข้ากรณีนั้น และบุคคลอื่นที่ทำให้ตายนี้อาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือเจ้าพนักงานก็ได้ ในกรณีที่ความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน นอกจากจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพแล้วยังต้องมีการไต่สวนการตายโดยศาลอีกด้วย²⁴

3) การถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดจากการถูกสัตว์ทำร้ายโดยตรง เช่น ถูกเสือกกัด ถูกงูกัด ถูกช้างเหยียบตาย เป็นต้น มิใช่เกิดจากโรคที่สัตว์นั้นเป็นพาหนะนำโรค²⁵ เช่น ถูกสุนัขกัดแล้วต่อมาเป็นโรคพิษสุนัขบ้าตาย การตายด้วยเหตุนี้ไม่ถือว่าเป็นการถูกสัตว์ทำร้ายตาย

²⁰ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. เล่มเดิม. หน้า 61.

²¹ แมน อิงคตานุวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 171.

²² คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 474.

²³ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 474.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 150.

²⁵ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 475.

การชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อความกระจ่างชัดของสาเหตุการตายว่าเกิดจากสัตว์โดยตรง มิใช่ว่าการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอาญา²⁶

4) การตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เกิดจากอุบัติเหตุ ปัจจุบันทันด่วนอันไม่อาจคาดหมายได้และเป็นการเกิดโดยบังเอิญ²⁷ เช่น ตกน้ำตาย รถคว่ำ เครื่องบินตก ไฟฟ้าตาย เป็นต้น การตายในกรณีดังกล่าวมิได้เกิดจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะ เป็นไปโดยเจตนาหรือประมาทก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ การตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น โดยประมาท เช่น ถูกรถชนตายก็จัดเป็นการตายนั้นโดยอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง²⁸

5) การตายโดยมิปรากฏเหตุ หมายถึง การตายที่ยังไม่ทราบสาเหตุเนื่องมาจากอะไร และในขณะเดียวกันก็เป็นกรณีที่ก่อความสงสัยเคลือบแคลงว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติข้อใด ข้อหนึ่งในสี่ข้างต้นดังกล่าว เช่น สงสัยจะถูกลูกปืนยิง ถูกบีบคอตาย เป็นต้น²⁹ สำหรับกรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น ได้แก่ การตายที่อยู่ในระหว่างควบคุมหรือขัง หรือกักขัง หรือจำคุก หรือควบคุมตัวของเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาลแล้วแต่กรณี³⁰

วัตถุประสงค์ของกฎหมายที่กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อทราบสาเหตุของการตายที่แน่ชัดและเพื่อแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องและอาจเป็นเครื่องยืนยันเจ้าพนักงานมิให้คิดกระทำการ โดยมีข้อด้วย³¹

4.2.3 องค์กรณีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดถึงองค์กรณีที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพไว้หลายองค์กรณีด้วยกัน ได้แก่ บุคคลผู้พบการตายโดยผิดธรรมชาติ พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งแต่ละองค์กรณีมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

4.2.3.1 บุคคลผู้พบการตายโดยผิดธรรมชาติ

เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ และหน้าที่ที่จะต้องกระทำไว้ใน มาตรา 149

²⁶ คณิง ภาชัย. เล่มเดิม. หน้า 322.

²⁷ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 475.

²⁸ แมน อิงคตานุวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 172.

²⁹ แมน อิงคตานุวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 171.

³⁰ แหล่งเดิม.

³¹ คณิง ภาชัย. เล่มเดิม. หน้า 323.

“มาตรา 149 ความตายพิศขรรมชาติเกิดขึ้นมี ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้น จัดการดังต่อไปนี้

- (1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั่นเองเพียงเท่าที่จะทำได้
- (2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนั้นมีตลอดจนถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

สาระสำคัญของมาตรา 149 แบ่งได้เป็น

(1) บุคคลผู้มีหน้าที่ ได้แก่ สามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้น หรือบุคคลอื่นซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายในที่ที่พบศพนั้น

(2) หน้าที่ที่จะต้องกระทำ ได้แก่ เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั่นเองเพียงเท่าที่จะทำได้ และไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

มาตรา 149 บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ถึงเหตุและพฤติการณ์แห่งการตาย หรือเพื่อพิสูจน์ความผิดในกรณีที่มีการตายมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา จึงได้กำหนดไว้ให้เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบศพนั้นไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายศพ และยังสามารถให้แจ้งความแก่เจ้าพนักงานโดยเร็วที่สุด ก็เพื่อให้เจ้าพนักงานมีโอกาสได้ทำการชันสูตรพลิกศพโดยรวดเร็ว และสะดวกในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ

4.2.3.2 พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่

การที่กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพเป็นพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ก็เพื่อให้สามารถเริ่มการชันสูตรพลิกศพได้อย่างรวดเร็ว และมีความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่

สำหรับผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ นั้น ยังคงมีความเห็นทางกฎหมายที่แตกต่างกันอยู่ คือ ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า พนักงานสอบสวนอื่นแม้จะมีอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้น ก็ไม่มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ³² อีกความเห็นหนึ่ง เห็นว่าการชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน ซึ่งอำนาจสอบสวนมิได้ติดอยู่กับท้องที่ ดังนั้น พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดี ก็มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพได้ด้วย³³

³² คณิง ภาไชย, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, หน้า 347.

³³ คณิต ณ นคร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5, หน้า 478-479.

นอกจากนี้ ในข้อ 12 ของระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานหรือผู้ควบคุมผู้ทำให้ตาย ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้ชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่จะบันทึกคำชี้แจงแสดงรายละเอียดที่เกิดขึ้นมอบให้พนักงานสอบสวนผู้ชันสูตรพลิกศพเข้าไปไว้ในสำนวนเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อห้ามดังกล่าว มีขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการชันสูตรพลิกศพที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือเกิดผลทางคดีที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเป็นหลักประกันสร้างความยุติธรรมให้แก่ผู้ตาย จึงให้เจ้าพนักงานอื่นที่มีใช้ผู้ทำให้ตาย เป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแทน

4.2.3.3 แพทย์

แต่เดิมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ ร่วมชันสูตรพลิกศพได้ ต่อมาใน พ.ศ. 2542 ได้มีการแก้ไขกฎหมายให้ผู้ร่วมการชันสูตรพลิกศพจะต้องเป็นแพทย์เท่านั้น และยังกำหนดลำดับในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

(1) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์

(2) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ

(3) แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

(4) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้น

ทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัคร ตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข

ซึ่งแพทย์ในลำดับที่รองลงมา จะเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพแทนแพทย์ที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่าตนได้ ก็ต่อเมื่อแพทย์ในลำดับที่สูงกว่านั้น ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ จะต้องเป็นแพทย์เท่านั้น เพราะต้องการบุคคลที่มีความชำนาญเพียงพอต่อการวินิจฉัยสาเหตุการตายและพฤติการณ์ที่ตายได้อย่างถูกต้องตรงความเป็นจริง³⁴ ซึ่งจะช่วยเหลือให้พนักงานสอบสวนสามารถทำสำนวนการสอบสวนมิให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

4.2.3.4 พนักงานอัยการ

การชันสูตรพลิกศพกรณีวิสามัญฆาตกรรมได้กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเข้ามามีบทบาทร่วมในการชันสูตรพลิกศพเพิ่มขึ้น ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 150 วรรคสาม และสี่ และ 155/1

³⁴ ณรงค์ ใจหาญ. (2543, มีนาคม). การปรับปรุงกระบวนการชันสูตรพลิกศพ, วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 1, ปีที่ 30, หน้า 146-147.

มาตรา 150 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ”

มาตรา 150 วรรคสี่ บัญญัติไว้ว่า “เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้ง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน นับแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ”

มาตรา 155/1 บัญญัติไว้ว่า “การสอบสวนในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้อัตตาฆาตของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวน

การทำสำนวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบโดยพนักงานอัยการอาจให้คำแนะนำ ตรวจสอบพยานหลักฐาน ถามปากคำ หรือสั่งให้ถามปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ตั้งเริ่มทำการสอบสวนนับแต่โอกาสแรกเท่าที่ฟังจะกระทำได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควรไม่อาจรอพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนต่อไปได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการไว้ในสำนวน และถือว่าเป็นการทำสำนวนสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย”

ดังนั้น พนักงานอัยการจะต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพด้วย โดยเมื่อศูนย์อำนวยการคดีชันสูตรพลิกศพ ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนเพื่อขอให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพแล้ว จากนั้นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะบันทึกการแจ้งไว้ในแบบรับแจ้งการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ และแจ้งให้พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ไปร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ และต้องร่วมรับผิดชอบในการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ ได้รับแจ้ง จากนั้น พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนและจัดทำสำนวนการสอบสวนในกรณีการตายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 150 วรรคสาม และรวมถึงกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้อัตตาฆาตของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ด้วย ตามความใน

มาตรา 155/1 ภารกิจที่กล่าวมานั้นถือเป็นหน้าที่ที่พนักงานอัยการจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นญาติของผู้ตายหรือเจ้าพนักงานรวมไปถึงการดูแลสิทธิของทุกฝ่ายในการไต่สวนการตาย การซักถามพยาน และการนำสืบพยาน³⁵

4.2.3.5 พนักงานฝ่ายปกครอง

การชันสูตรพลิกศพกรณีวิสามัญฆาตกรรม ได้กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเข้ามามีบทบาทร่วมในการชันสูตรพลิกศพเพิ่มขึ้น ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 150 วรรคสาม

มาตรา 150 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ”

คุณสมบัติของพนักงานฝ่ายปกครองกำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543

พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ได้แก่

(1) ในกรุงเทพมหานคร หมายถึง เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนัก กรรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทย

(2) ในจังหวัดอื่น หมายถึง ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอนายอำเภอ ป้องกันกันจังหวัด จำจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด

(3) กรณีพิเศษ ได้แก่กรณีก็ตามข้อ 6 ที่กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกระทรวงมหาดไทยเข้ามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพได้ โดยมีหลักการดังนี้

(3.1) เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นดุลพินิจของผู้ใช้อำนาจ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกระทรวงมหาดไทย ว่ากรณีใดเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อสังเกตประการหนึ่ง เนื่องจากจะใช้หลักเกณฑ์ใดในการวินิจฉัย

³⁵ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 5 และ 9.

(3.2) เป็นกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจหรือสะท้อนขวัญของประชาชน ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจขณะทำการจับกุมคนร้าย ได้ยิงปืนไปถูกเด็กซึ่งอยู่ข้างคนร้ายเสียชีวิตเป็นต้น

ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจ 2 ประการได้แก่

1) ร่วมให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่พนักงานฝ่ายปกครองผู้ทำหน้าที่ชั้นสูงสุดพลิกศพ เพราะในบางคดี เจ้าหน้าที่ระดับล่างที่มีหน้าที่ชั้นสูงสุดพลิกศพ อาจเกิดความไม่มั่นใจหรือต้องการคำปรึกษาจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างถูกต้อง ซึ่งอาจมองในอีกมุมหนึ่งแล้ว อาจจะเป็นการแทรกแซงหรือใช้อำนาจครอบงำได้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำจะก้าวล่วงไปยังพนักงานฝ่ายอื่นมิได้

2) เข้าร่วมชั้นสูงสุดพลิกศพด้วยตนเองหรือจะมอบหมายให้ผู้อื่นก็ได้ แต่จะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานปกครองผู้ทำหน้าที่ชั้นสูงสุดพลิกศพทราบโดยพลัน เมื่อได้รับแจ้งแล้วพนักงานฝ่ายปกครองผู้รับผิดชอบประจำท้องที่จะต้องออกไปร่วมอำนวยความสะดวกด้วยตามสมควรและติดต่อประสานงานด้านอื่นๆ ให้ตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ ระเบียบดังกล่าวยังได้กำหนดถึงข้อห้ามเจ้าพนักงานหรือผู้ควบคุมผู้ทำให้ตาย³⁶ มิได้เป็นผู้ชั้นสูงสุดพลิกศพและหรือเป็นพนักงานสอบสวนคดีนั้น และห้ามมิให้บันทึกคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง เว้นแต่บันทึกคำชี้แจงแสดงรายละเอียดที่เกิดขึ้นเพื่อมอบให้ผู้ชั้นสูงสุดพลิกศพทราบ ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวกำหนดไว้เช่นเดียวกันกับพนักงานสอบสวน เพราะเกรงว่าจะทำให้เกิดมีการชั้นสูงสุดพลิกศพที่ไม่ตรงกับความจริง หรือผลทางคดีอาจเปลี่ยนแปลงไป หรือจะมีการกระทำโดยทุจริตเกิดขึ้น หรือมีการกระทำเพื่ออำพรางคดีเกิดขึ้น และยังห้ามมิให้บันทึกคำพยานหลักฐานด้วย เพราะเกรงว่าจะมีการบิดเบือนข้อเท็จจริงให้เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจริง

จากหัวข้อ 2.2.4 และ 2.2.5 จะเห็นได้ว่า สำหรับกรณีกรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่แล้ว ผู้มีหน้าที่ในการชั้นสูงสุดพลิกศพ นอกจากพนักงานสอบสวนและแพทย์แล้ว กฎหมายยังกำหนดให้มีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นผู้ร่วมชั้นสูงสุดพลิกศพด้วย ซึ่งจะเป็นการ

³⁶ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูงสุดพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 13.

ช่วยเหลือให้พนักงานสอบสวนสามารถทำบันทึกการชันสูตรซึ่งต้องส่งให้พนักงานอัยการเพื่อร้องขอให้ศาลได้สอบสวนการตายต่อไปได้ครบถ้วนยิ่งขึ้น และจะเป็นการตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพให้เกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

4.2.4 วิธีการชันสูตรพลิกศพ

วิธีการชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การปฏิบัติการชันสูตรพลิกศพโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151-154 ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 151 ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วน ไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

มาตรา 152 ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

1) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

3) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 153 ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามียของประชาชน

มาตรา 154 ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่ามีใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว จะพบว่ากฎหมายมิได้บอกถึงวิธีการชันสูตรพลิกศพโดยละเอียดเอาไว้ แต่ก็พอทราบถึงเนื้อหาของวิธีการชันสูตรพลิกศพได้ว่ากฎหมายได้แบ่งการชันสูตรพลิกศพออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ³⁷ ซึ่งจะกล่าวในลำดับหัวข้อต่อไปนี้

4.2.4.1 การตรวจสภาพภายนอกศพ

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสถานที่พบศพ และดูศพ ณ สถานที่พบศพ เนื่องจากสถานที่พบศพบางครั้งอาจเป็นสถานที่เกิดเหตุด้วย ซึ่งการตรวจยังสถานที่ดังกล่าวก็เพื่อหาวัตถุพยานและร่องรอยต่างๆ ของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำมาซึ่งคำตอบได้ว่า ใครควร

³⁷ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ค “การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ.” *อุลพาท.* หน้า 45.

เป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้นๆ กระทำความผิดด้วยวิธีการ
 ใดๆ เมื่อเวลาอะไร และการกระทำด้วยประสงค์ต่อสิ่งใด โดยสภาพของที่เกิดเหตุหากไม่ถูก
 คัดแปลงแก้ไขและเจ้าหน้าที่ตรวจภายหลังจากเหตุที่เกิดขึ้นทันทีโดยปล่อยให้เนิ่นนาน
 ประกอบกับได้ตรวจทั้งภายในสถานที่เกิดเหตุและบริเวณต่อเนื่องสถานที่เกิดเหตุโดยละเอียด
 รอบคอบแล้วเชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่การสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้ที่
 ทำหน้าที่สำคัญนี้ก็คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองพิสูจน์หลักฐานนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามผู้ชันสูตร
 พลิกศพฝ่ายแพทย์ก็ควรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วย
 ถ้าเป็นไปได้ควรทำร่วมกัน หรืออย่างน้อยผู้ชันสูตรพลิกศพฝ่ายแพทย์ก็ต้องปฏิบัติตามระมัดระวัง
 ไม่ทำให้พยานหลักฐานในสถานที่พบศพเสียหายหรือคลาดเคลื่อนไป³⁸ ซึ่งในเรื่องนี้มีบทบัญญัติ
 ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 และมาตรา 149
 “มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

1)...ตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้...

2)...ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือ
 สงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติ
 แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น”

“มาตรา 149 ความตายผิดธรรมชาติเกิดมีขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของ.....
 จัดการดังต่อไปนี้

1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงเท่าที่จะทำได้

2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด”

ขั้นตอนในส่วนนี้นับได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าการจะทำการ
 ป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุให้อยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ในการตรวจหาวัตถุ
 พยานและร่องรอยต่างๆ ของผู้กระทำความผิด เช่น ควรทำการป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุ
 เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ กรณีนี้รวมถึงผู้สื่อข่าว
 ญาติมิตรของผู้ตาย โดยเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือให้รออยู่นอกสถานที่เกิดเหตุก่อน จนกว่า
 เจ้าหน้าที่จะได้ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในที่นี้เจ้าหน้าที่อาจใช้เชือกหรือ
 วัสดุสิ่งของอื่นใดวางกั้น พร้อมทั้งวางยามรักษาสถานที่เกิดเหตุตามจุดที่สำคัญๆ ทิวทัศน์ที่เกิดเหตุ
 และบริเวณต่อเนื่องอีกด้วย เป็นต้น

³⁸ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ช (2518). “แนวทางปฏิบัติทั่วไปในการชันสูตรพลิกศพ.” *แพทยสภาสาร*, 4.
 หน้า 571.

4.2.4.2 การตรวจสภาพภายในศพ

การปฏิบัติในขั้นตอนนี้หากได้ข้อยุติตามความมุ่งหมายในการชันสูตรพลิกศพแล้ว การชันสูตรพลิกศพก็เสร็จสิ้นลงเพียงเท่านั้น แต่หากไม่สามารถบอกเหตุการณ์ตายที่แน่นอนได้ จึงจะดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 ต่อไป คือ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจดูสภาพภายในของศพ

ขั้นตอนนี้เป็นการปฏิบัติหลังจากตรวจสภาพภายนอกแล้วยังไม่ได้ความกระจ่างเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติกรรมที่ตาย ก็จำเป็นต้องผ่าศพตรวจดูสภาพภายในของศพ การผ่าศพจะผ่าทั้งตัวหรือเฉพาะส่วนก็ได้ กรณีผ่าศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 นี้ อาจทำได้ 2 กรณีคือ

1) เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพสั่งให้ผ่าศพ กรณีนี้ถ้าคำว่าเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพตีความรวมถึง ฝ่ายพนักงานสอบสวนและฝ่ายแพทย์ ทั้ง 2 ฝ่ายแล้วและการปฏิบัติดังกล่าวมีแพทย์ร่วมชันสูตร การสั่งให้มีการผ่าศพยอมทำให้ผู้ชันสูตรพลิกศพสามารถค้นหาสาเหตุของการตายได้ แต่ในทางปฏิบัติการชันสูตรพลิกศพที่กระทำนอกโรงพยาบาลผู้ชันสูตรพลิกศพคงไม่อาจสั่งให้ใครผ่าศพได้ เพราะผู้ที่จะทำการผ่าศพได้ ต้องได้รับการฝึกอบรมมาจึงจะทำให้ถูกต้อง เว้นแต่จะมีพนักงานผู้ช่วยผ่าศพที่ได้รับการฝึกอบรมมา่วมไปกับผู้ชันสูตรพลิกศพด้วย ซึ่งในปัจจุบันไม่มีพนักงานประเภทนี้อยู่ในสังกัดของพนักงานสอบสวนหรือสังกัดของแพทย์ที่ร่วมชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด หรือแม้จะมีพนักงานผู้ช่วยผ่าศพดังกล่าวอยู่ข้างในหน่วยงานเหล่านี้ แต่การจะนำพนักงานเหล่านี้ออกไปปฏิบัติงานกับผู้ชันสูตรพลิกศพก็ต้องมีงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ สนับสนุนด้วย ซึ่งในปัจจุบันรัฐมิได้มีงบประมาณสนับสนุนในส่วนนี้แต่อย่างใด ดังนั้นผู้ชันสูตรพลิกศพที่กฎหมายให้อำนาจสั่งให้ผ่าศพได้นั้นจึงเป็นอำนาจที่ไม่มีที่ไว้ในกรณีชันสูตรพลิกศพนอกโรงพยาบาล แต่กรณีการตายที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่มีสถานที่ผ่าศพพร้อม การสั่งให้ผ่าศพหรือแม้แต่แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพจะทำการผ่าศพเองก็ยอมปฏิบัติได้³⁹ แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า หากกฎหมายมิได้กำหนดจำเพาะเจาะจงว่าให้ผู้ชันสูตรพลิกศพฝ่ายแพทย์ จะต้องเป็นแพทย์จากโรงพยาบาลของรัฐเท่านั้น โดยกรณีดังกล่าวอาจใช้แพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนทำการชันสูตรพลิกศพก็ได้ เช่นนี้ก็ย่อมมีความหมายอยู่ในตัวว่าผู้ชันสูตรพลิกศพที่มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐยอมมีเพียงพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียวเท่านั้น ฝ่ายแพทย์ที่จะร่วมทำการชันสูตรพลิกศพนั้นไม่จำเป็นต้องมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลที่ว่า ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทย เช่น ระบบตำรวจ (Police System) ซึ่งเป็นระบบที่พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจมีอำนาจเต็มฝ่ายเดียวในการชันสูตรพลิกศพแพทย์ที่เข้าร่วมใน

³⁹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ค เล่มเดิม. หน้า 45-46.

การชันสูตรพลิกศพตามที่บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้แล้วจะมีฐานะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการชันสูตรพลิกศพ เพื่อมิให้เกิดการผิดพลาดในการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายเท่านั้น ฉะนั้นคำว่า “พนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ” ในบทบัญญัติ มาตรา 151 จึงหมายถึงพนักงานสอบสวนนั่นเอง ดังนั้น กรณีนี้ผู้มีอำนาจสั่งให้ผ่าศพหรือแยกธาตุตามบทบัญญัติในมาตรานี้ก็คือ พนักงานสอบสวนและผู้ที่ได้รับคำสั่งหรือเป็นผู้ที่ถูกสั่งให้ดำเนินการดังกล่าวก็คือ แพทย์ (ซึ่งอาจเป็นแพทย์จากโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชนก็ได้) หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลนั่นเอง ดังนั้น ในกรณีนี้จึงเห็นได้ว่า พนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพที่กฎหมายให้อำนาจสั่งให้ผ่าศพได้นั้น เป็นอำนาจที่มีที่ใช่ คือ มีทั้งผู้สั่งและผู้รับคำสั่งดังกล่าวหาได้เป็นไปตามความเห็นที่ว่าบทบัญญัติในมาตราดังกล่าว กฎหมายให้อำนาจที่ไม่มีที่ใช่แต่อย่างใดไม่

2) การส่งศพไปให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุผ่า กรณีนี้ผู้ผ่าศพต้องทำรายงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 152 แล้วส่งรายงานไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวน นั่นเอง ในเรื่องนี้ได้มีระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2528 ข้อ 317 วรรคห้า กำหนดว่า “ถ้าจำเป็นต้องส่งศพหรือส่วนของศพนั้นไปตรวจพิสูจน์ยังโรงพยาบาลอื่น สำหรับในกรุงเทพมหานครให้ส่งไปยังสถาบันนิติเวชวิทยา หรือโรงพยาบาลศิริราช หรือ โรงพยาบาลของทางราชการที่มีแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทยสภา หรือผู้เชี่ยวชาญศาล ในสาขานิติเวชศาสตร์ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ เป็นผู้ตรวจพิสูจน์หรือส่วนของศพ ส่วนในจังหวัดอื่นให้ส่งไปยังโรงพยาบาลราชการที่ใกล้เคียง” แต่สำหรับแนวทางปฏิบัติที่ทำกันอยู่ในขณะนี้นั้นปรากฏว่า สถานที่ที่จะรับศพเพื่อผ่าศพชันสูตรสำหรับกรณีนี้โดยตรง ก็คือ สถาบันนิติเวชวิทยา สดช. เพียงแห่งเดียว ส่วนสถาบันอื่นที่รับศพ เพื่อผ่าชันสูตรสำหรับในส่วนกลาง ได้แก่ ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ในส่วนภูมิภาค ได้แก่ ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเหล่านั้นรับศพไว้ เพื่อจุดประสงค์ หลักคือใช้เป็นวัตถุเพื่อสอนนักศึกษาและเพื่องานวิจัยของอาจารย์ที่สนใจเท่านั้นซึ่งมหาวิทยาลัย แต่ละแห่งอาจมีนโยบายจำกัดการผ่าศพเพื่อชันสูตรนี้ไว้เพียงใดก็ได้ ดังนั้น สถาบันนิติเวชวิทยา สดช. จึงเป็นหน่วยบริการโดยตรงที่ต้องรับศพจากทุกส่วนของประเทศ⁴⁰

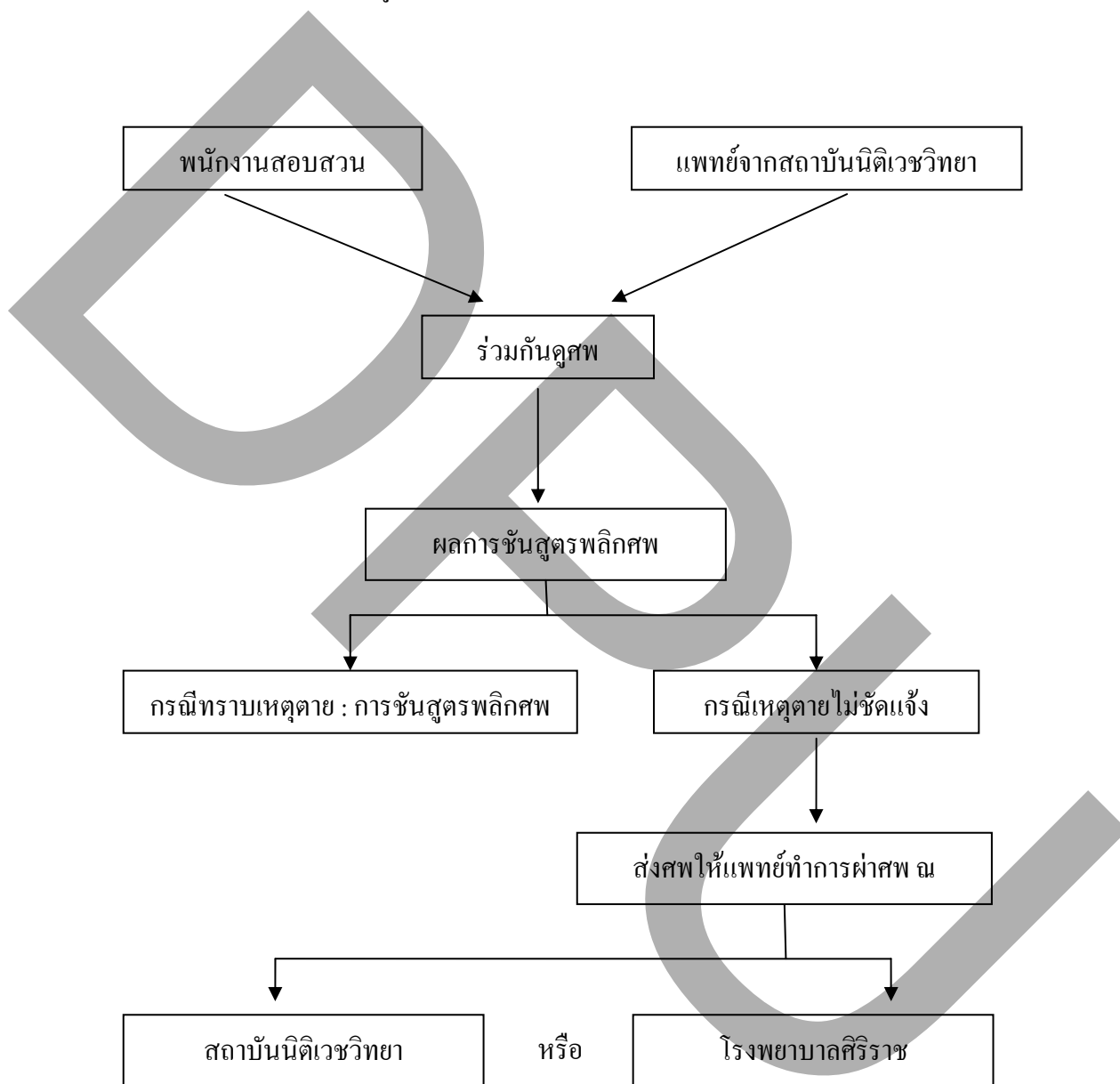
จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด พอจะสรุปขั้นตอนหรือกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพสำหรับประเทศไทยเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้⁴¹

⁴⁰ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ค เล่มเดิม. หน้า 46.

⁴¹ แหล่งเดิม.

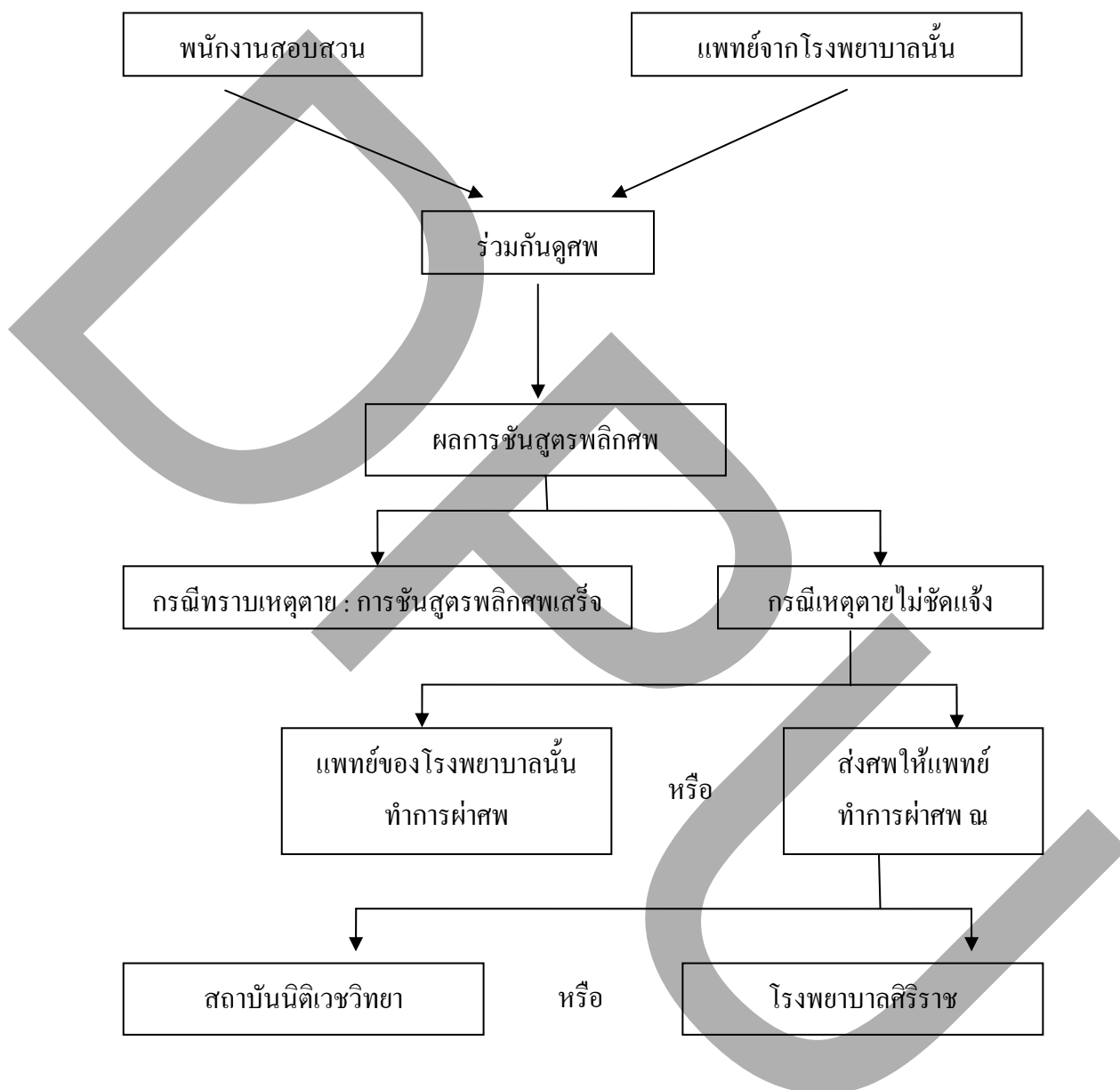
1) การชันสูตรพลิกศพในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

(1) กรณีชันสูตรพลิกศพสำหรับศพที่ตายนอกโรงพยาบาล

ภาพที่ 4.1 ภาพแสดงกรณีชันสูตรพลิกศพสำหรับศพที่ตายนอกโรงพยาบาล

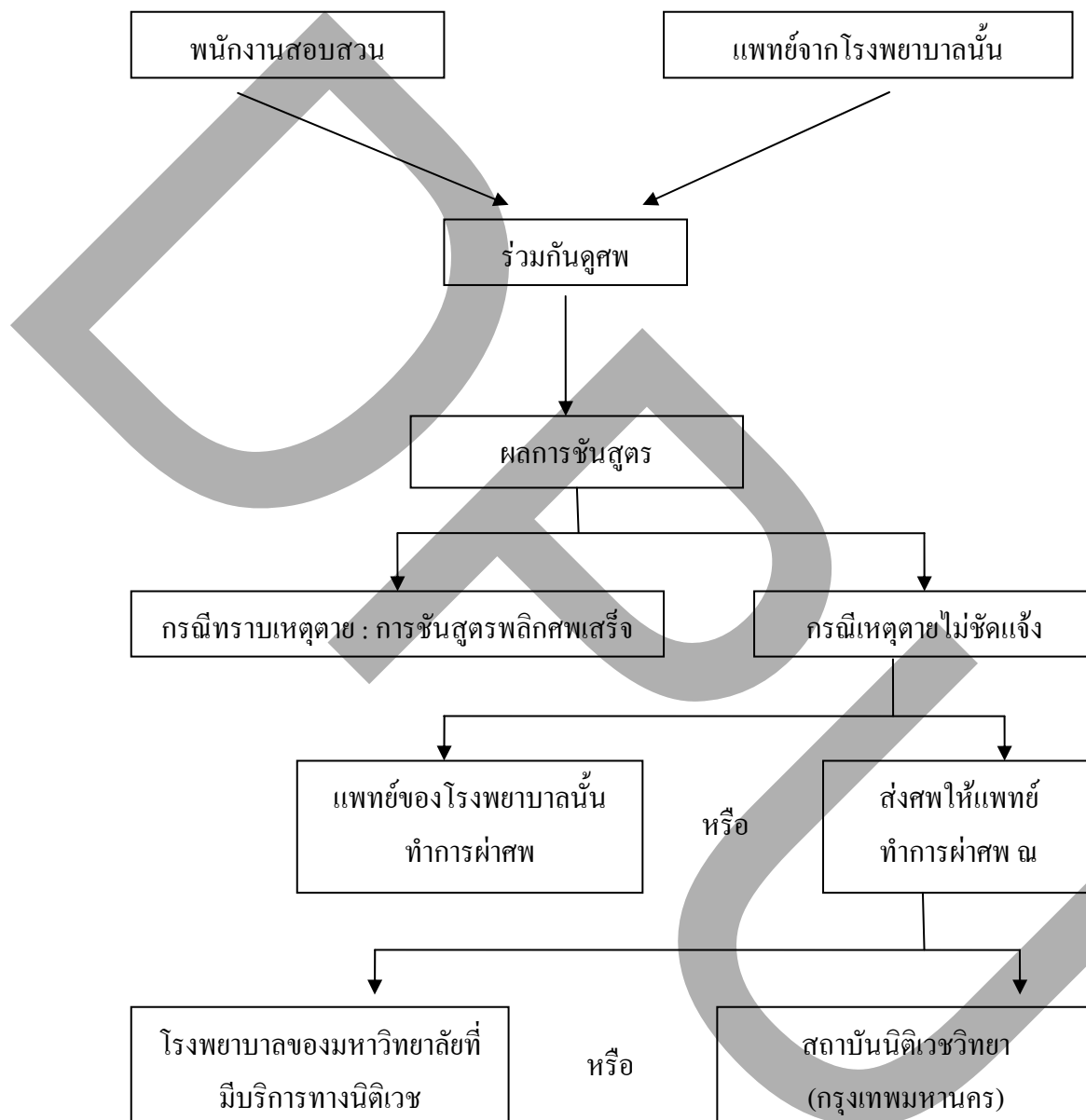
(2) กรณีที่ชั้นสูตรพลิกศพที่ตายในโรงพยาบาล (ราชการหรือเอกชน)

ภาพที่ 4.2 กรณีที่ชั้นสูตรพลิกศพที่ตายในโรงพยาบาล (ราชการหรือเอกชน)

หมายเหตุ. ในกรณีที่แพทย์ของโรงพยาบาลที่ศพนั้นตายไม่อาจร่วมดูศพกับพนักงานสอบสวนได้ การชันสูตรพลิกศพก็อาจเป็นไปตามแผนภูมิที่ 1 หรือแผนภูมิที่ 2 ซึ่งมักจะดำเนินการเหมือนกับกรณีที่ศพตายนอกโรงพยาบาล แต่โอกาสที่จะเป็นไปตามแผนภูมิที่ 1 เกิดขึ้นน้อยมาก เพราะแพทย์จากสถาบันนิติเวชวิทยา มักจะไม่ออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพในโรงพยาบาล ดังกล่าว

(3) การชันสูตรพลิกศพในต่างจังหวัด

ภาพที่ 4.3 ภาพแสดงการชันสูตรพลิกศพในต่างจังหวัด

ก) การเขียนรายงานการชันสูตรพลิกศพที่สมบูรณ์

การเขียนรายงานการชันสูตรพลิกศพที่สมบูรณ์ ควรมีการสรุปประวัติ การบรรยายลักษณะภายนอกและภายในศพ การบรรยายลักษณะทางกล้องจุลทรรศน์ การสรุปผลขั้นสุดท้าย ซึ่งประเทศไทยคงมีเพียงการเขียนสรุปการตรวจ ในแบบฟอร์มของพนักงานสอบสวนที่นำส่งพร้อมศพ โรงเรียนแพทย์อาจจะมีแบบฟอร์มเฉพาะของแต่ละแห่ง รายงานการตรวจชันสูตรพลิกศพที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีใบพยาธิ (Final diagnosis) สรุปประวัติ (Summary of Clinical history) สรุปผลตรวจศพ (Gross anatomical description) ใบรายงานน้ำหนักของอวัยวะ ใบแสดงรายงานชิ้นเนื้อที่ตัดตรวจ (Block sheet) และสรุปการตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ (Microscopic description) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการชันสูตร โดยสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะทำได้โดยแพทย์ธรรมดา แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐาน เนื่องจากปัญหาความขาดแคลนบุคลากรทางด้านพยาธิวิทยาและนิติเวช

โดยทั่วไปการชันสูตรศพคดี มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาสรุปให้ได้จากการชันสูตรหลายอย่าง ซึ่งต้องอาศัยกฎหมายสำหรับการตายผิดธรรมชาติ ประมวลกฎหมายมาตรา 154 ระบุว่าผู้ทำการชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่จะทราบได้ ซึ่งโดยหน้าที่ของแพทย์การหาเหตุตายคือ Cause of death ซึ่งเป็นพยาธิสภาพที่เป็นเหตุให้เสียชีวิต พฤติการณ์การตายคือการบอกว่าการตายเกิดขึ้นได้อย่างไร หรือ Manner of death ในการตายของบุคคลไม่ทราบชื่อแพทย์ต้องพิสูจน์บุคคล (Identification) จากหลักฐานที่มีในศพซึ่งวิธีพิสูจน์มีรายละเอียดมากมาย

สำหรับประเด็นที่ระบุว่าใครกระทำความผิด อาจทำได้สองลักษณะคือประเมินบาดแผลเทียบกับอาวุธ เช่น บาดแผลอาวุธปืนลูกโคด พิสูจน์ผู้ยิงจากเกลียวที่ปรากฏบนกระสุน อาวุธมีดจากประเมินจากความกว้างและความลึกของบาดแผลเทียบกับอาวุธ หรือในกรณีเสียชีวิตจากการกระทำชำเรา ก็อาจพิสูจน์ผู้กระทำความผิดจากคราบอสุจิในช่องคลอดผู้ตาย ส่วนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ตามกฎหมายนี้คือการชันสูตรศพในการเสียชีวิตจากโรคติดต่อร้ายแรง โรคที่เกิดจากภัยของโรงงานอุตสาหกรรมหรือในปัจจุบันการชันสูตรพลิกศพอาจถูกร้องขอ เมื่อมีการตายก็เกี่ยวข้องกับเจ็บป่วยหรือมีการรักษาพยาบาลและญาติอาจเกิดความสงสัย ว่าอาจจะเกิดจากความบกพร่องของขบวนการรักษาพยาบาลจะมีมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการยากที่แพทย์ธรรมดาคะประเมินได้ กระบวนการชันสูตรพลิกศพ แพทย์นิติเวชและแพทย์พยาธิวิทยาจึงมีความสำคัญมาก

4.2.5 กรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นกรณีพิเศษเพิ่มเติมจากการชันสูตรพลิกศพโดยทั่วไปนั้น จุดประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อ

1) คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจที่มีตามกฎหมายทำร้ายหรือทำการฆาตกรรมบุคคลอื่นใด โดยอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าการตายของบุคคลที่เกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้น เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุใด มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานผู้ทำการควบคุมในขณะนั้นหรือไม่

2) คຸ້ມครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะป้องกันปราบปรามกระทำผิดกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวควรจะได้รับหลักประกันด้วยว่า ในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่โดยชอบนั้น หากก่อให้เกิดการตายขึ้นเจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็ควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่ามีได้กระทำผิดแต่อย่างใดเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้น การดำเนินการในส่วนของการไต่สวนชันสูตรพลิกศพเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ก็จำเป็นต้องรักษาไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของประชาชนกับหลักประกันด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐด้วย⁴²

โดยในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 150 วรรคสาม ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้”

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม ดังกล่าวพบได้ว่า กรณีที่จะต้องทำการไต่สวนชันสูตรพลิกศพนั้น ได้แก่

1. กรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือเดิมเรียกว่า วิสามัญฆาตกรรม ซึ่งหากเจ้าพนักงานจะกระทำการตามกรณีนี้ได้

⁴² กุลพล พลวัน , “การชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม” , วารสารอัยการ (ปีที่ 3 ฉบับที่ 33 กันยายน 2533) . หน้า 27.

จะต้องมีเหตุที่อ้างได้ว่าตนได้กระทำตามที่ราชการและเป็นหน้าที่ราชการที่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับต้องเป็นการกระทำเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นเท่านั้น จึงจะถือว่ากฎหมายอนุญาตให้กระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

สำหรับกรณีดังกล่าว นอกจากจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพธรรมดาเช่นการตายโดยผิดธรรมชาติอื่น ๆ ตามมาตรา 148 แล้ว ยังจะต้องมีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพในชั้นศาลอีกชั้นตอนหนึ่ง เหตุผลที่กฎหมายกำหนดวิธีการไต่สวนไว้อีกชั้นหนึ่ง ก็เพื่อจะคุ้มครองผู้ตายที่ถูกกระทำให้ถึงแก่ความตายเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน โดยมุ่งหมายที่จะค้นหาความจริงในระหว่างเจ้าพนักงานกับผู้ตายว่า เป็นไปโดยชอบหรือไม่ประการใด ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยศาลอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง

2. กรณีที่ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

การตายที่อยู่ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น จะเกิดจากการกระทำของ เจ้าพนักงานที่เรียกว่าวิสามัญฆาตกรรมหรือไม่ก็ตามหรือเกิดจากการตายผิดธรรมชาติโดยเหตุอื่น เช่น ฆ่าตัวเองโดยผูกคอตายในห้องขัง ถูกสัตว์กัดตายในเรือนจำ หรือแม้จะตายโดยธรรมชาติ เช่น เส้นโลหิตแตกตายในเรือนจำก็ต้องมีการไต่สวนทั้งสิ้น⁴³

สำหรับการตายที่อยู่ในระหว่างอยู่ในความควบคุมขอเจ้าพนักงานนั้นจะมีความหมายแค่ไหน เพียงใด คงต้องนำนิยามของคำว่า “ควบคุม” ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(21) มาพิจารณาประกอบด้วย ดังนี้

มาตรา 2 (21) “ควบคุม” หมายความว่า การคุมหรือขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน

สืบเนื่องจากบทบัญญัติในมาตราดังกล่าว ทำให้ในระยะแรก ๆ มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ต้องแปลตามคำนิยามตรงตามตัวบทในมาตรา 2 (21) โดยอธิบายว่า การตายในกรณีดังกล่าวควรจะหมายถึงเฉพาะ การตายในระหว่างการคุมหรือขังโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวนเท่านั้น หากผู้ตายตายในขณะที่เป็นจำเลย ซึ่งเป็นกรณีที่ไม่มี การสืบสวนสอบสวนแล้ว เพราะเหตุว่าถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว หรือศาลได้พิพากษาจำคุกไปแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องทำการชันสูตรพลิกศพและไต่สวนตามมาตรา 150 อีก โดยให้เหตุผลว่า การตายของนักโทษนั้นเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพและขอให้ศาลไต่สวนตามมาตรา 150 แล้ว จะทำกันไม่ไหว คอยสังเวยชันสูตรพลิกศพเท่านั้น จึงเห็นว่าคำว่า “ควบคุม” ในมาตรา 148 และ 150

⁴³ วุฒิ ฎีกา วุฒิ “การชันสูตรพลิกศพ “ ,ตุลพาห (ปีที่ 28 เล่มที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2524). หน้า 54.

น่าจะมีความหมายตามคำนิยามในมาตรา 2 (21)⁴⁴ ไม่ว่าจะเป็นการตายขณะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานในชั้นใด หากอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานและตายลงแล้ว จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพและได้สวนตามมาตรา 150 เหมือนกันทั้งสิ้น⁴⁵ ซึ่งเรื่องนี้ มีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หากระลึกว่าผู้ต้องควบคุมหรือต้องโทษมีฐานะอย่างเดียวกัน คือ ขาดอิสรภาพอยู่ใต้อำนาจบังคับของเจ้าหน้าที่ สภาพไม่ต่างกันเลย จะต่างกันเพียงสถานที่และลำดับชั้นของหน่วยราชการเท่านั้น เหตุใดความตายในเรือนจำหรือสถานกักขังจึงจะไม่ได้รับความเป็นธรรมบ้าง⁴⁶

ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาตัดสิน ตามความเห็นของฝ่ายหลังนี้ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) จะอธิบายคำว่า “ควบคุม” หมายความว่า การควบคุมหรือกักขัง ผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวนก็จริงอยู่ แต่มิได้ยุติเพียงเท่านั้น เพราะปรากฏข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ว่า ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้ว ให้ถือตามความหมายดังกล่าวไว้ เว้นแต่ข้อความใดในดวงบทจะขัดกับคำอธิบายนั้น เมื่อพิจารณาความในมาตรา 148 กับ 150 จะเห็นว่าเป็นบทที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ คือนอกจากชันสูตรพลิกศพเนื่องจากแน่ชัดหรือสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติของเดิมแล้ว ยังเพิ่มให้ต้องชันสูตรพลิกศพบุคคลที่ตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานอีกด้วย แล้วกำหนดวิธีการไว้เป็นพิเศษสำหรับกรณีเช่นนี้ในมาตรา 150 เพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นตายไปด้วยอาการที่ไม่สมควร จึงบัญญัติให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ดังนี้จะเห็นความประสงค์ของกฎหมายว่า ไม่จำกัดแต่การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างสืบสวนและสอบสวนเท่านั้น ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่มีมติว่า เมื่อผู้ถูกควบคุม กักขังอยู่ในเรือนจำตายลง ก็ถือว่าตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ชอบที่ศาลจะต้องทำการไต่สวนและมีคำสั่งตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ปัญหาในข้อนี้จึงได้ยุติในที่สุด

⁴⁴ อร่าม หุตางกูร, “การชันสูตรพลิกศพ”, บทบัญญัติ: 112

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน

⁴⁶ เสถียร ลิ้มปิชญ์เยียร, “คำสั่งศาลในคดีชันสูตรพลิกศพ” ดุลพาห (ปีที่ 4 เล่มที่ 11 พฤศจิกายน

4.2.6 กระบวนการไต่สวนการตาย

การชันสูตรพลิกศพในกรณีการตายที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือ ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (การชันสูตรพลิกศพแบบวิสามัญ) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้อง 4 ฝ่าย ได้แก่ พนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ รวม 2 ฝ่าย ตามแบบสามัญแล้วก็ยังมีพนักงานอัยการและศาลอีก 2 ฝ่าย วิธีการชันสูตรพลิกศพกรณีดังกล่าวได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง เดิมทีเมื่อต้องชันสูตรตามแบบวิสามัญ จะต้องมีเจ้าหน้าที่ทั้ง 4 ฝ่ายเดิมทางไปชันสูตรที่ศพนั้นตั้งอยู่ แล้วมีการแก้ไขกฎหมายโดยให้ทำการไต่สวนที่ศาล ต่อมาตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 แก้ไขโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวน แพทย์ ร่วมกับ พนักงานอัยการรวม 3 ฝ่าย ไปชันสูตรที่ศพอยู่ โดยศาลไม่ต้องเกี่ยวข้องในการชันสูตรแต่ประการใด ปัจจุบันตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 มาตรา 3 แก้ไขมาตรา 150 กลับให้มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพอีก ซึ่งเหตุผลตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้อ้างว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่ง ได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น เมื่อถึงราษฎรตายหรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้วมักจะทำเป็นเรื่องวิสามัญฆาตกรรมและสรุปสำนวนส่งอธิบดีกรมอัยการวินิจฉัย โดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติผู้ตายไม่สามารถนำพยานเข้าสืบเป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับวิธีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพนั้น ได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม ถึงวรรคแปด ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 150 วรรคสาม ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

วรรคสี่ ในการไต่สวน ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายดังกล่าวในวรรคก่อนมาสืบ

วรรคห้า เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามปี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลผู้ตาย มีสิทธิยื่น

คำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ให้มีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ให้พนักงานอัยการแจ้งกำหนดการไต่สวนไปให้บุคคลดังกล่าวแล้วคนหนึ่งคนใดทราบเท่าที่สามารถจะทำได้

วรรคหก เมื่อศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

วรรคเจ็ด คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

วรรคแปด เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำเนาคำสั่งของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งให้แก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป ตามแต่กรณี”

จากบทบัญญัตินี้เห็นได้ว่า เมื่อปรากฏกรณีที่จะต้องมีการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพดังกล่าวในข้างต้นแล้ว ก็จะมีกระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เจ้าพนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพ และสอบสวนคดีอาญา

ในทางปฏิบัติ เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งเหตุว่ามีการตายเกิดขึ้น โดยในขณะนั้นอาจยังไม่ทราบว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติต่างๆ ไป หรือเป็นการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรืออยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ พนักงานสอบสวนกับแพทย์เป็นผู้ไปร่วมชันสูตรพลิกศพยังสถานที่ที่พบศพ เมื่อชันสูตรเสร็จแล้ว ก็จะทำรายงานการชันสูตรพลิกศพขึ้นหากปรากฏว่าเป็นการตายเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ก็จะปิดสำนวนชันสูตรพลิกศพรายนั้นยังไม่ได้ พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งต่อไปและขณะเดียวกันเจ้าพนักงานสอบสวนก็ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาในคดีนั้นไปด้วย

2) ส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพในขั้นต้นเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพนั้นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการทำคำร้องของต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งต่อไป ซึ่งเรื่องดังกล่าวกรมตำรวจได้เคยมีหนังสือบันทึกข้อความ ค่วนมาก ที่ 0503(ส)/22778 ลงวันที่ 10 กันยายน 2523 เรื่อง คำขับการปฏิบัติในการสอบสวนชันสูตรพลิกศพ แจ้งไปยังหน่วยงานต่างๆ ในกรมตำรวจเพื่อให้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ถูกแก้ไขใหม่ ซึ่งมีผลใช้

บังคับตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม 2523 เป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปโดยพนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแทนการให้พนักงานอัยการร่วมการชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งเคยปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 เดิมก่อนแก้ไข⁴⁷

ส่วนพนักงานอัยการที่รับสำนวนชั้นสูตรพลิกศพโดยปกติจะเป็นพนักงานอัยการประจำศาลแขวงจังหวัดถ้าจังหวัดใดไม่มีศาลแขวงก็จะส่งแก่พนักงานอัยการจังหวัดที่เกิดเหตุสำหรับในส่วนกลางก็จะนำส่งพนักงานอัยการประจำศาลแขวงกองคดีแขวงแห่งท้องที่นครบาลนั้นๆ⁴⁸

3) พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพแล้ว ก็จะดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนนั้นเสียก่อนว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ เมื่อเห็นว่าเป็นการถูกต้องแล้วพนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งตาม มาตรา 150 วรรคสาม ซึ่งคำว่าศาลชั้นต้นในที่นี้ หมายถึง ศาลแขวงในท้องที่นั้น แต่ถ้าเป็นกรณีไม่มีศาลแขวงก็ต้องทำคำร้องต่อศาลจังหวัด⁴⁹ คำร้องดังกล่าวนี้เป็นคำร้องขอฝ่ายเดียว ไม่มีผู้ต้องหาหรือจำเลยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง สำหรับข้อความที่ขอให้ศาลทำคำสั่งนั้น ในชั้นนี้มีได้ขอให้ศาลทำคำสั่งแสดงว่า ผู้ใดกระทำความผิดหรือไม่อย่างไร จึงไม่ควรเขียนคำร้องให้ผู้กมัตตัว ควรเขียนเฉพาะข้อความที่จะขอให้ศาลทำคำสั่งเท่านั้น ไม่ต้องอ้างเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะหากอัยการสูงสุดมีคำสั่งให้ฟ้อง จะเป็นการแย้งกันในตัว⁵⁰

สำหรับในการไต่สวนนั้น ศาลต้องปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล ก่อนวันทำการไต่สวนไม่น้อยกว่า 15 วัน โดยพนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งกำหนดไต่สวนของศาลไปยังสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลของผู้ตายคนใด

⁴⁷ คณะทำงานพิจารณาปรับปรุงพัฒนางานสอบสวนคดีอาญา, คู่มือพนักงานสอบสวน (กรุงเทพมหานคร: กรมตำรวจ, 2532). หน้า 1.

⁴⁸ สมพร พรหมพิลาธร, คู่มือวิสามัญฆาตกรรม. หน้า 23.

⁴⁹ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, การชั้นสูตรพลิกศพ (กรุงเทพมหานคร: โดยการวิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, 2531). หน้า 57.

⁵⁰ สนิท สนั่นศิลป์ และบุญธรรม เทียมจันทร์ คู่มือคดีวิสามัญฆาตกรรม (กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, 2527). หน้า 12.

คนหนึ่งให้ทราบเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบได้ รวมทั้งมีสิทธินำพยานหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตายเข้ามาสืบได้ด้วย โดยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ และในการนี้ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

1) ศาลชั้นต้นทำการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ

การทำการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพในชั้นศาลนี้ แบ่งออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

เมื่อศาลรับคำร้องแล้ว จะสั่งให้นัดไต่สวน และปิดประกาศนัดวันไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวนไม่น้อยกว่า 15 วัน เพื่อให้ญาติหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตายได้ทราบ และดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบในวันไต่สวนหรือแต่งตั้งทนายมาซักถามก็ได้

ขั้นตอนที่ 2

พนักงานอัยการจะจัดทำบัญชีระบุพยานที่จะนำไปไต่สวนในวาระนัดไต่สวนของศาลพร้อมทำหนังสือแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลของผู้ตายทราบวันนัดไต่สวนของศาลด้วย

จากนั้นพนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องขอหมายเรียกพยานพร้อมบัญชีระบุพยานต่อศาล และเมื่ออัยการได้รับหมายเรียกพยานจากศาลแล้ว ก็จะมีหนังสือนำส่งหมายเรียกนั้นให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อจัดการส่งให้แก่พยานตามหมายเรียกและกำชับให้พนักงานสอบสวนแจ้งผลการส่งหมายเรียกก่อนวันนัดไต่สวนด้วย

ขั้นตอนที่ 3

ในวันไต่สวนพนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานทั้งปวงมาแสดงต่อศาล ซึ่งพยานดังกล่าวอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ใดๆก็ได้ ที่จะทำให้ศาลเชื่อและมีคำสั่งแสดงว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตายเป็นอย่างไร ถ้าเป็นการตายโดยคนทำร้ายก็ต้องแสดงต่อศาล เพื่อศาลจะได้มีคำสั่งในเรื่องนี้เช่นกัน ซึ่งในวันนี้หากญาติหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตายซึ่งได้รับทราบวันนัดไต่สวนแล้ว ไม่ติดใจมาซักถามหรือมิได้แต่งตั้งทนายมาซักถามพยานของพนักงานอัยการ การไต่สวนดังกล่าวก็ถือเป็นการไต่สวนฝ่ายเดียว ใช้เวลาไม่นานนัก แต่หากบุคคลดังกล่าวติดใจหรือสงสัยถึงสาเหตุการตาย ก็จะมาซักถามพยานของพนักงานอัยการหรือแต่งตั้งทนายเข้ามา ซึ่งประเด็นที่พยานของพนักงานอัยการถูกซักถามหรือถามค้าน ก็จะ

เป็นประเด็นที่ว่าผู้ตายถูกทำร้ายข้างเดียว หรือการกระทำของเจ้าพนักงานมิใช่การกระทำตามหน้าที่ หรือมิได้เป็นการป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย

ในเรื่องของการซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำมาสืบนี้ปัญหามีอยู่ว่าจะซักถามกัน ในรูปใดเพราะมีความเห็นไม่ตรงกันอยู่ นักกฎหมายฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรซักถามกันตามหลักกรรมาค คือ เมื่อพนักงานอัยการถามเสร็จ ผู้เข้าซักถาม ถามอย่างถามค้านแล้วพนักงานอัยการถามดิงได้ แต่นักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเมื่อกฎหมายใช้คำว่า “ซักถาม” ก็น่าจะหมายถึง การซักถามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 และ 118 ซึ่งถามนำไม่ได้และหากไม่ใช่เป็นการถามค้าน พนักงานอัยการก็จะถามดิงไม่ได้ ปัญหาในข้อนี้เคยมีผู้ให้ความเห็นว่ากระบวนพิจารณาว่าด้วยการ ชันสูตรพลิกศพ โดยทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า นั้น เป็นการไต่สวน ซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้นำพยานมาสืบก็ดี หรือญาติของผู้ตายที่เข้ามาซักถามก็ดี หากได้มีฝ่ายใดเป็นคู่ความหรือเป็นโจทก์ จำเลยซึ่งกันและกันไม่แต่เป็นกระบวนพิจารณาของศาล ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ตายที่ตายเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรืออยู่ใน ความควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยมุ่งหมายที่จะค้นหาความจริงในระหว่างเจ้าพนักงานกับผู้ตายว่า ได้เป็นไปโดยชอบธรรมหรือไม่ประการใด ฉะนั้น บุคคลที่เป็นฝ่ายในเรื่องนี้ที่แท้จริงก็คือเจ้าพนักงาน ฝ่ายหนึ่งและผู้ตายอีกฝ่ายหนึ่งนั่นเอง สำหรับพนักงานฝ่ายอัยการนั้นไม่ได้เป็นฝ่ายใด เป็นเพียง บุคคลที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้เป็นผู้นำพยานมาสืบให้ศาลเห็นความจริง ส่วนทางฝ่ายผู้ตายนั้น กฎหมายก็เปิดโอกาสให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของ ผู้ตาย มาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำมาสืบได้ หรือจะนำพยานอื่นมาสืบได้ด้วย ฉะนั้นใน การซักถามพยานของพนักงานอัยการก็ดี และทางฝ่ายญาติผู้ตายก็ดี จึงไม่น่าจะถือว่าเป็นคู่ความที่ พิพาทกันในศาล หากแต่เป็นกรณีที่ต่างฝ่ายต่างช่วยกันนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ฉะนั้นเพื่อให้ศาล ค้นหาความจริงในเรื่องที่เกิดขึ้นได้ บุคคลเหล่านี้ชอบที่จะถามพยานด้วยคำถามใดๆ ก็ได้ หาก คำถามนั้นเป็นคำถามเพื่อที่จะพิสูจน์ความจริงในการตายนั้น⁵¹

ขั้นตอนที่ 4

เมื่อศาลทำการไต่สวนพยานของพนักงานอัยการ พยานของญาติผู้ตาย (ถ้ามี) หรือพยาน อื่นที่ศาลเรียกมาสืบหมดแล้ว ศาลก็จะจดยางานกระบวนพิจารณาและนัดฟังคำสั่งต่อไป ใน ส่วนของการจัดทำคำสั่งไต่สวนการชันสูตรพลิกศพที่ใช้แบบพิมพ์เดียวกันกับการจัดทำคำพิพากษา นั้นก็คือ แบบพิมพ์เบอร์ 30 เพียงแต่แก้คำว่า “คำพิพากษา” เป็นคำว่า “คำสั่งไต่สวนชันสูตรพลิก ศพ”

⁵¹ อร่าม หุตางกูร, “การชันสูตรพลิกศพ”. *บทบัญญัติ* หน้า 116.

สำหรับในคำสั่งชั้นสูตรพลิกศพนั้น จะต้องประกอบด้วยข้อความที่มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ผู้ตายเป็นใคร หมายถึง ชื่อและนามสกุล
2. ตายที่ไหน หมายถึง สถานที่ตายหรือสถานที่เกิดเหตุตาย
3. เมื่อใด หมายถึง เวลาที่ตาย โดยดูว่าตายมานานแล้วเท่าใด
4. เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย
5. หากเป็นกรณีถูกคนทำร้าย ให้ระบุว่าใครเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ในส่วนของคำสั่งศาลในข้อ 4 นั้น เมื่อดูเจตนารมณ์ตามมาตรา 150 วรรคสาม นี้แล้ว จะเห็นว่าสำหรับกรณีเหตุการณืและพฤติการณ์ที่ตายนั้น ศาลจะต้องสั่งว่า การตายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือไม่ เช่น ตายเพราะขัดขวางการจับกุมขอเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือฟังไม่แน่ชัดว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือกรณีตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เจ้าพนักงานผู้ควบคุมนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายหรือไม่ แต่ศาลก็ไม่ควรมีคำสั่งว่า เจ้าพนักงานนั้นได้กระทำความผิดทางอาญาหรือไม่ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดโดยเฉพาะ⁵² ในกรณีนี้ ศาลไม่ควรชี้ขาดในเรื่องไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพนี้ในรูปของคำพิพากษาว่า ใครผิด ไม่ผิด ประการใด โดยให้กล่าวในลักษณะกลางๆ ทั้งนี้หากชี้ไปว่าผิดหรือไม่ผิดแล้ว จะเป็นการลำบาคต่อโจทก์และจำเลยซึ่งจะฟ้องร้องกันภายหลัง จึงเห็นได้ว่า การทำคำสั่งของศาลนี้ หลักการที่ศาลจะต้องแสดงถึงก็เช่นเดียวกับการทำการชันสูตรพลิกศพทั่วไปในชั้นต้นตามมาตรา 154 นั้นเอง⁵³

มีข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับการทำคำสั่งของศาลซึ่งเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายว่า มีความจำเป็นหรือควรเขียนไว้ในคำสั่งด้วยหรือไม่ ในเมื่อพยานของพนักงานอัยการกับพยานของผู้เข้าซักถาม ต่างนำสืบกันไปคนละอย่าง อันนี้เห็นว่าเป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะกฎหมายได้เขียนไว้ชัดเจน ไม่มีทางที่จะจดเว้นเสียได้ แม้ว่าพยานของพนักงานอัยการกับพยานของฝ่ายญาติผู้ตาย จะนำสืบไปคนละอย่าง ศาลก็ต้องวินิจฉัยไปทางใดทางหนึ่ง เมื่อเห็นว่าพยานที่นำสืบมาแล้วยังไม่เพียงพอ ศาลจะเรียกพยานที่สืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

ในส่วนของคำสั่งศาลในเรื่องการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 นี้ บทบัญญัติในวรรคเจ็ดกำหนดให้คำสั่งศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด คือไม่สามารถที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและพิจารณา

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย.

⁵³ อร่าม หุตางกูร, “การชันสูตรพลิกศพ”, *บทบัญญัติ*, หน้า 117.

คดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น ทั้งนี้จึงหมายความว่าถึงที่สุดเฉพาะคำสั่งไต่สวนการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น

5) ศาลส่งสำนวนการไต่สวนไปยังพนักงานอัยการ

ภายหลังศาลอ่านคำสั่งให้พนักงานอัยการ(ผู้ร้อง) และญาติผู้ตายฟังแล้ว ก็จะสั่งให้เจ้าหน้าที่ธุรการจัดทำหนังสือนำส่งสำนวนการไต่สวนไปให้พนักงานอัยการ โดยในขั้นตอนนี้ศาลจะต้องส่งสำนวนไต่สวนของศาลไปทั้งหมด คือ ตั้งแต่หน้าปกสีน้ำตาลไปจนถึงแผ่นสุดท้ายที่เป็นปกหลังสีน้ำตาล ศาลเก็บแต่เพียงสำเนาคำสั่งการไต่สวนกับสำเนาหนังสือนำส่งการที่กฎหมายให้ส่งไปทั้งสำนวนก็เพื่อประโยชน์ของอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน จะได้ทราบรายละเอียดตั้งแต่ว่าใจความตามคำร้องว่าอ้างพยานไว้กี่ปาก ขอบหมายเรียกกี่ปาก นำพยานเข้าสืบจริงกี่ปาก งดสืบพยานกี่ปาก ญาติผู้ตายยื่นคำร้องประการใด นำสืบกี่ปาก ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลอาจใช้เป็นหลักในการมีคำสั่ง⁵⁴ อันจะส่งผลให้เกิดความสะดวกและความเป็นธรรมต่อการทำคำสั่งในเรื่องดังกล่าวแก่อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาราชการแทนต่อไป

6) พนักงานอัยการส่งสำนวนการไต่สวนคืนให้เจ้าพนักงานสอบสวน

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการไต่สวนแล้ว ต้องส่งสำนวนดังกล่าวคืนให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป ซึ่งพนักงานสอบสวนจะนำสำนวนการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพรวมเข้าไว้กับสำนวนการสอบสวน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะถือเป็นหลักฐานที่พิจารณาว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับสำนวนคืนจากพนักงานอัยการแล้วจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้⁵⁵

(1) ถ้าตามสำนวนชันสูตรพลิกศพ และสำนวนการไต่สวนของศาลปรากฏว่าความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำความผิดอาญา เช่น ผู้ตายได้ฆ่าตัวตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน กรณีนี้ต้องส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพและสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่มีการชันสูตรพลิกศพนั้นหรือหากเกิดในเขตกรุงเทพมหานครก็ให้เสนอสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีดังกล่าวข้างต้นไปยังผู้บัญชาการตำรวจนครบาลเพื่อส่งไปยังผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต่อไป เป็นไปตามระเบียบกรมตำรวจ ว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2537 ข้อ 322⁵⁶ เพราะในกรณีเช่นนี้ มิใช่คดีฆาตกรรมจึงไม่มีการสอบสวน

⁵⁴ วุฒิ คราววุฒิ, “การชันสูตรพลิกศพ”, คุณพาท. หน้า 62.

⁵⁵ สนธิ สนันสนิบ และบุญธรรม เทียนจันทร์. คู่มือคดีวิสามัญฆาตกรรม. หน้า 15.

⁵⁶ ทวี ตาตะยานนท์. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2540. หน้า 315.

ความผิดทางอาญาอันเป็นผลให้ไม่มีผู้กระทำความผิดที่พนักงานสอบสวนจะมีความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี

สำหรับในกรณีที่มีการตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ มีข้อสังเกตว่า ต้องยื่นคำร้องให้ศาลไต่สวนทุกเรื่องแต่จะสอบสวนความผิดทางอาญาและส่งสำเนาให้อัยการสูงสุดสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง เฉพาะเป็นคดีฆาตกรรมเท่านั้น⁵⁷

(2) ในกรณีการตายเป็นผลแห่งการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดหรือไม่ ต้องส่งสำนวนการไต่สวนของศาลและสำนวนชั้นสูตรพลิกศพประกอบเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งแห่งสำนวนสอบสวนคดีอาญา เพราะในกรณีนี้ต้องมีการสอบสวนคดีอาญาก่อน จึงจะทราบได้ว่ามีความผิดหรือไม่ดังนั้นจึงต้องมีการสอบสวนคดีอาญาทุกเรื่อง และเมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญาเสร็จแล้ว จะต้องส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการผู้มีอำนาจสั่งคดีดังนี้

ก. คดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตายหรือตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ต้องส่งสำนวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง การส่งสำนวนตามข้อนี้ตามระเบียบในส่วนภูมิภาค พนักงานสอบสวนต้องส่งผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปยังอัยการสูงสุด

กรณีการตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ แต่เป็นคดีฆาตกรรมที่ผู้อื่นทำให้ตายโดยผู้ที่ทำให้ตายนั้นไม่ใช่เจ้าพนักงาน เช่น นักโทษด้วยกันฆ่ากันตายในเรือนจำ กรณีดังกล่าวก็ต้องส่งสำนวนไปยังอัยการสูงสุดสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี โดยมีผู้ให้เหตุผลว่า การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้ายบัญญัติให้อำนาจการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง “คดีฆาตกรรม” ตามมาตรานี้มี 2 กรณี คือ ในคดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตายประการหนึ่ง หรือ คดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่อีกประการหนึ่ง โดยหากเป็นคดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายตายในระหว่างอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่แล้ว แม้จะเป็นการตายโดยถูกผู้อื่นซึ่งมิใช่เจ้าพนักงานฆ่าตายเช่น ถูกนักโทษด้วยกันฆ่าตายในเรือนจำ การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องก็ต้องเป็นอำนาจของอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเท่านั้น พนักงานอัยการอื่นไม่มีอำนาจสั่ง เพราะเป็นคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้ตายอยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย.

ราชการ ตามหน้าที่เพราะกฎหมายต้องการให้ความคุ้มครองทั้งผู้ตายและผู้กระทำให้ตายโดยกำหนดวิธีการสอบสวนไว้ให้แตกต่างจากคดีอาญาธรรมดา⁵⁸ คือ ให้มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพก่อน จึงจะสั่งสำนวนคดีอาญาได้ และถ้าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย ไม่ประสงค์จะให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง เพราะถือว่าเป็นคดีฆาตกรรมธรรมดาแล้วก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติสำหรับในกรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ไว้ด้วย

ข. ในกรณีอื่นนอกจากกรณีในข้อ ก. เช่น ปรากฏจากการไต่สวนของศาลการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนว่า ผู้ทำให้ตายมิใช่เจ้าพนักงานที่อ้างต้องสำนวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้น แล้วแต่กรณี แต่ถ้าปรากฏว่า ผู้ทำให้ตายเป็นเจ้าพนักงาน แม้จะฟังได้ว่าการกระทำของเขามีใช่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่หรือไม่มีอำนาจกระทำการตามกฎหมาย แต่ถ้ามีการอ้างว่าเขาได้กระทำการตามหน้าที่ กรณีดังกล่าวก็ต้องส่งสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน เพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีต่อไป

ถ้าสำหรับมูลเหตุการณตายที่ปรากฏตามผลของสำนวนชันสูตรพลิกศพแม้ว่าตายเพราะเหตุใด หรือคำสั่งไต่สวนชันสูตรพลิกศพจะแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไว้ประการใดก็ตาม หลักฐานการชันสูตร ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนเท่านั้น ไม่ผูกมัดไปถึงสำนวนการสอบสวนทั้งหมด อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน ย่อมสามารถตรวจหลักฐานอื่น ๆ ในสำนวนการสอบสวนทั้งหมดโดยละเอียดและมีอำนาจหน้าที่สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องเกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญานั้นได้

4.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการตรวจสอบ ตัวคุณกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์โดยการชันสูตรพลิกศพและมาตรการไต่สวนการตาย

4.3.1 ความหมายและความสำคัญของคำว่า “แพทย์” ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

ก่อนที่จะศึกษาเกี่ยวกับความเห็นแพทย์ จึงจะต้องศึกษาและเข้าใจให้ถ่องแท้กับคำว่า “แพทย์” เสียก่อน ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง บุคคลที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข เช่น แพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ก็ได้ชื่อว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทำนองเดียวกับพยาบาลหรือผดุงครรภ์ ก็ได้ชื่อว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมการพยาบาลและการผดุงครรภ์ เภสัชกร ก็ได้ชื่อว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชเภสัชกรรม ทันตแพทย์ก็ได้ชื่อว่า ผู้ประกอบ

⁵⁸ สนิท สนั่นศิลป์ และบุญร่วม เทียมจันทร์, คู่มือคดีวิสามัญฆาตกรรม, หน้า 16.

วิชาชีพทันตกรรม ส่วนนักกายภาพบำบัด นักเทคนิคการแพทย์ และผู้ประกอบโรคศิลปะการแพทย์แผนไทย ก็ได้ชื่อว่า ผู้ประกอบโรคศิลปะในสาขานั้นๆ

ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของ “วิชาชีพเวชกรรม” ไว้ว่า หมายถึง วิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับ การตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การป้องกัน การผดุงครรภ์ การปรับสายตาด้วยเลนส์สัมผัส การแทงเข็มหรือการฝังเข็มเพื่อบำบัดโรคหรือเพื่อระงับความรู้สึก และหมายความรวมถึงการกระทำทางศัลยกรรม การใช้รังสี การฉีดยาหรือสสาร การสอดใส่วัตถุใดๆเข้าไปในร่างกายเพื่อคุมกำเนิด การเสริมสวยและบำรุงร่างกายด้วย

“โรค” หมายความว่า ความเจ็บป่วย การบาดเจ็บ ความผิดปกติของร่างกายหรือจิตใจ และ หมายความรวมถึง อาการที่เกิดจากภาวะดังกล่าวด้วย

“ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากแพทยสภา จากความหมายดังกล่าว การประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามความหมายของกฎหมาย ได้แก่ การกระทำที่มืองค์ประกอบ 2 ประการคือ

1. เพื่อเป็นการกระทำต่อมนุษย์ หมายถึง การกระทำเกี่ยวกับมนุษย์ไม่ว่าจะกระทำโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ถือเป็นการกระทำต่อมนุษย์ สำหรับการกระทำต่อสัตว์ไม่ว่าจะเป็นการรักษาหรือการทดลองในสัตว์ ไม่เป็นการกระทำต่อมนุษย์ และการประกอบวิชาชีพของสัตวแพทย์จึงไม่อยู่ในการควบคุมของแพทยสภา

2. การกระทำนั้นต้องเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งดังต่อไปนี้

การตรวจโรค

การวินิจฉัยโรค

การบำบัดโรค

การป้องกันโรค

การผดุงครรภ์

การปรับสายตาด้วยเลนส์สัมผัส

การแทงเข็มหรือฝังเข็ม เพื่อบำบัดโรค หรือ เพื่อระงับความรู้สึก

การคุมกำเนิด ซึ่งเป็นการกระทำทางศัลยกรรม การใช้รังสี การฉีดยา หรือ สสารโดยการสอดใส่วัตถุใดๆ เข้าไปในร่างกาย

การเสริมสวย ที่มีการกระทำในลักษณะเดียวกันกับการคุมกำเนิดในข้อก่อนหน้านี

การบำรุงร่างกายที่มีลักษณะเป็นการฉีดยา หรือสสารเข้าไปในร่างกาย

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมซึ่งผู้ให้บริการด้านสุขภาพมีความหมายที่กว้างกว่าลักษณะการให้บริการด้านสุขภาพของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

นั้นอาจทำได้หลายวิธี นอกจากการตรวจรักษาโรคตามความเข้าใจทั่วไปแล้วการให้บริการยังรวมไปถึงการกระทำทางศัลยกรรมซึ่งอาจไม่ใช่เพื่อการรักษาโรค แต่เพื่อการคุมกำเนิด เสริมสวย หรือการบำรุงร่างกายซึ่งมีลักษณะเป็นโรงพยาบาลที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การปฏิบัติการทางการแพทย์ภายในขอบเขตของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม หมายถึง การปฏิบัติการที่เป็นการบำบัดรักษาและที่ไม่ใช่การบำบัดรักษา

การบำบัดรักษา หมายถึง การปฏิบัติการที่เป็นการบำบัด โรคหรือความผิดปกติด้วยวิธีการมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปในวงการแพทย์ และการคาดว่าจะประสบความสำเร็จตามสมควร การประกอบวิชาชีพเวชกรรมถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ดังนั้น การบำบัดรักษาไม่ว่าจะโดยใช้ยา การผ่าตัด หรือวิธีการอื่นใด อาจจะยืดหยุ่นหรือดัดแปลงได้ตามความเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของแพทย์ผู้รักษาและขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อม และการตอบสนองของผู้ป่วยแต่ละราย

โดยทั่วไปผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมไม่อยู่ในหน้าที่ที่จะต้องให้การรักษาพยาบาลใคร โดยไม่คิดค่ารักษาพยาบาล แต่ถ้าเมื่อใดผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมได้ยอมรับเอาการรักษาคนไข้รายใดเข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของตนแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้นก็มีความผูกพันที่จะต้องทำการรักษาโดยใช้ความระมัดระวังและความชำนาญให้ถูกต้องสมควรแก่การรักษา (Exercise due care and skill)

เนื่องจากการประกอบวิชาชีพเวชกรรมบางเรื่องนั้น เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื่องตัวร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว ในบางครั้งการกระทำดังกล่าว อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้ เนื่องจากวิชาชีพเวชกรรมนี้เป็นวิชาที่บุคคลที่ได้รับการศึกษาอบรมเฉพาะด้านนี้มาโดยตรงเท่านั้น ที่จะประกอบวิชาชีพเวชกรรมได้ บุคคลอื่นที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมมาอาจไม่ทราบถึงแนวปฏิบัติในการรักษาว่ามีวิธีการรักษาเช่นไร ซึ่งวิธีการในการรักษาก็มีความแตกต่างกันไป และก็เป็นเรื่องยากที่คนธรรมดาจะทราบได้ถึงขนาดของความระมัดระวัง และเจตนาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ เนื่องจากการรักษาบางครั้งต้องอาศัยการตัดสินใจทันทีทันใดตามที่ตนเห็นสมควรซึ่งอาจต่ำกว่าหรือสูงกว่าแพทย์ที่มีความรอบคอบจะปฏิบัติกัน เพราะในเวลาเร่งด่วนที่จะต้องตัดสินใจรักษาทันทีทันใดเพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วยนั้นวิธีการในการรักษาของแต่ละคนก็อาจต่างกันได้

การรักษาที่ความผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอน แต่บางครั้งความผิดพลาดก็ไม่ได้เกิดจากการไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร อาจเกิดจากเหตุแทรกซ้อนที่เราไม่อาจคาดหมายได้ หรือเกิดผลข้างเคียงซึ่งในแต่ละรายก็แตกต่างกันไป ซึ่งการรักษาในกรณีเหล่านี้้อาจเกิด ความ

ผิดพลาดที่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าวิธีการรักษาของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปประกอบกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ ในการรักษา เช่น ในเรื่องของเวลาที่เร่งด่วนที่ต้องตัดสินใจทันทีทันใด

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 ฉบับนี้มีการกำหนดองค์กรเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพแพทย์ขึ้นมาสำหรับวิชาชีพแพทย์นั้น ได้จัดตั้งแพทยสภามีอำนาจในการสอบสวนผู้ที่ถูกกล่าวหาว่า ประพฤติตนละเมิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ รวมทั้งลงโทษผู้ประกอบหน้าที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษอาจจะเป็นการว่ากล่าว ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตไม่เกิน 2 ปี ไปจนถึงเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้ เมื่อมีการกล่าวหาที่จะมีคณะกรรมการจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น (มาตรา 34) เพื่อให้คณะกรรมการแพทยสภาพิจารณาว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่ ถ้ามีมูลแพทยสภาจะส่งเรื่องให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเสนอคณะกรรมการแพทยสภาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด อย่างไรก็ตาม การพิจารณาข้อกล่าวหาทางด้านจริยธรรมนั้น มีข้อน่าสังเกตว่า แม้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม จะถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตแล้วก็ตาม แต่คำสั่งดังกล่าวนี้หาได้เป็นคำสั่งที่ตัดโอกาสเด็ดขาดในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ประพฤติผิดจริยธรรมไม่ แต่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมซึ่งถูกเพิกถอนใบอนุญาตอาจยื่นขอรับใบอนุญาตอีกเมื่อพ้นสองปีไปแล้ว นับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ในส่วนของคำวินิจฉัยที่เป็นการลงโทษนั้น ต้องทำเป็นคำสั่งของแพทยสภาเท่านั้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่าแพทยสภาในแต่ละคณะกรรมการที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทั้งสิ้นอีกทั้งกรรมการทั้งสองชุดที่เข้ามาสืบสวนหาข้อเท็จจริงก็ต้องเป็นสมาชิกของแพทยสภาทั้งคณะ ซึ่งไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมกระบวนการสืบสวนด้วย ซึ่งการให้สมาชิกแพทยสภาสืบสวนอาจเกิดความลำเอียงและไม่เป็นธรรมในการวินิจฉัยได้ ดังนั้นในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกไม่ว่าจะเป็นนักกฎหมายและนักวิชาการหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมเป็นกรรมการในการสอบสวนนั้นๆ ด้วยเพื่อจะได้มีการสอบสวนที่รอบคอบและมีมุมมองที่อาจแตกต่างไปจากเดิม เหมือนในประเทศอังกฤษ และนิวซีแลนด์ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนหรือการวินิจฉัย

4.3.2 กรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์

4.3.2.1 กรณีการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์

ก่อนที่จะอธิบายความหมายและความสำคัญของคำว่าผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์นั้น จะต้องทราบก่อนว่า กรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เจาะจงเฉพาะกรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายเท่านั้น เนื่องจากการประกอบวิชาชีพเวชกรรมดังกล่าวนี้ เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำ

ต่อเนื่องตัวร่างกายของผู้ป่วยซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆของผู้ป่วยแล้ว ในบางครั้งการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้ อีกทั้งการวางยาสลบหรือการผ่าตัดโดยแพทย์วิสัญญีก็เป็นการกระทำเกี่ยวกับมนุษย์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม จึงเห็นได้ว่าการผ่าตัดเป็นการบำบัด รักษา และป้องกันโรค ส่วนการวางยาสลบก็เป็นการแทงเข็มเพื่อระงับความรู้สึกจึงอยู่ในความหมายของคำว่ารักษาพยาบาลโดยแพทย์ทั้งสิ้น

การรักษาพยาบาล หมายความว่า การให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขโดยตรงแก่ผู้มีสิทธิและบุคคลในครอบครัวของผู้มีสิทธิ เพื่อการรักษาโรค การตรวจวินิจฉัย การฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตและให้หมายความรวมถึงการตรวจสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคเพื่อประโยชน์ด้านสาธารณสุข ทั้งนี้ตามที่กระทรวงการคลังกำหนด แต่ไม่รวมถึงการเสริมความงาม

การรักษา หมายถึง การระวัง การดูแล การป้องกัน หรือการเยียวยา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของการพยาบาล หมายถึง การดูแลคนไข้ การปรนนิบัติคนไข้ การเอื้อเพื่อเลี้ยงดู

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การวางยาสลบหรือการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย จึงเป็นการดูแลรักษาพยาบาลทั้งสิ้นและการรักษาพยาบาล เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลแต่ละคนคงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสภาวะ โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์และศิลปะช่วยเหลือผู้ป่วยให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์

4.3.2.2 ผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์

ส่วนผู้ป่วยตามความหมายของภาษาแพทย์นั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1. ผู้ป่วยนอก (คนไข้นอกก็เรียก) ภาษาอังกฤษเรียกว่า Out-patient (out แปลว่า นอก patient แปลว่า ผู้ป่วย) หมายถึงผู้ป่วยที่มารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาล หมอตรวจรักษาเสร็จก็ให้yakกลับไปกินที่บ้าน ไม่ได้รับตัวไว้รักษาในห้องผู้ป่วย (วอร์ด) เรียกให้เข้าง่ายก็คือ “ผู้ป่วยที่ไปกลับ” หรือจะเรียก “ผู้ป่วยเข้าไป เย็นกลับ” ก็ได้เพราะผู้ป่วยจำนวนมากที่มาตรวจที่โรงพยาบาลใหญ่ ๆ จะต้องตื่นแต่เช้ามีคमारอคิวบัตรตั้งแต่ 4 ถึง 5 เสร็จแล้วรอหมอตรวจ 2-3 ชั่วโมง (ได้เจอหมอเพียง 5-10 นาที) แล้วรอชื่ออีก 2-3 ชั่วโมง กลับถึงบ้านก็เย็นพอดี หรือจะเรียก “ผู้ป่วยเที่ยวไล่เที่ยวชื่อ” (ไปๆ มาๆ) ก็ได้ เพราะผู้ป่วยที่เป็นโรคที่ต้องรักษากันนานๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หมอจะนัดตรวจทุก 2-3 เดือน บางครั้งก่อนถึงวันนัดตรวจต้องมาเจาะเลือด อีกวันหนึ่งก่อน (ในการนัดตรวจ 1 ครั้ง ต้องกินทางมาโรงพยาบาล 2 เทียว)

2. ผู้ป่วยใน (คนไข้ในก็เรียก) หมายถึงผู้ป่วยที่รับตัวไว้รักษาในโรงพยาบาล จะพักอยู่ตามห้องผู้ป่วย (วอร์ด) ต่างๆ ภาษาอังกฤษเรียกว่า In-patient (In แปลว่า ใน patient แปลว่า ผู้ป่วย) ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยประเภทใดก็ดูรายละเอียดได้จากเวชระเบียนซึ่งเป็นเอกสารลับของทางโรงพยาบาลทั้งรัฐและเอกชนทั่วประเทศ

เวชระเบียน (medical record) หมายถึง เอกสารทางการแพทย์ทุกประเภท ที่ใช้บันทึกและเก็บรวบรวมเรื่องราวประวัติของผู้ป่วยทั้งประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ประวัติการแพ้ยา เอกสารการยินยอมให้ทำการรักษาพยาบาล ประวัติการเจ็บป่วยในอดีตและปัจจุบัน ข้อมูลบ่งชี้เฉพาะของบุคคล การรักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล ผลจากห้องปฏิบัติการ ผลการชันสูตรบาดแผลหรือพลิกศพ ผลการบันทึกค่าทั้งที่เป็นตัวเลข ตัวอักษร รูปภาพหรือเครื่องหมายอื่นใด จากอุปกรณ์ เครื่องมือในสถานบริการสาธารณสุขหรือเครื่องมือทางการแพทย์ทุกประเภท หรือเอกสารการบันทึกการกระทำใดๆ ที่เป็นการสั่งการรักษา การปรึกษาเพื่อการรักษาพยาบาล การส่งต่อผู้ป่วยไปทำการรักษาที่อื่น การรับผู้ป่วยรักษาต่อ การกระทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจในการรักษาพยาบาล ตามที่สถานบริการสาธารณสุขกำหนดไว้ เอกสารอื่นๆ ที่ใช้ประกอบเพื่อการตัดสินใจทางการแพทย์ เพื่อการประสานงานในการรักษาพยาบาลผู้ป่วย และเอกสารอื่นใดที่ทางองค์การอนามัยโลก หรือสถานบริการสาธารณสุขกำหนดไว้ว่าเป็นเอกสารทางเวชระเบียน หมายรวมถึงชื่อของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดทำเอกสารดังกล่าว การเก็บรวบรวม การค้นหา การบันทึก การแก้ไข การให้รหัสโรค การจัดทำรายงานทางการแพทย์ การนำมาจัดทำสถิติผู้ป่วย การนำมาเพื่อการศึกษาวิจัย หรือเพื่อการอื่นใดตามที่สถานบริการสาธารณสุขกำหนด นอกจากนี้ยังรวมถึงเอกสารทางการแพทย์ที่อยู่ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Medical Record-EMR) ซึ่งเป็นรูปแบบของเวชระเบียนที่มีการพัฒนาขึ้นในปัจจุบัน⁵⁹

เวชระเบียน หมายถึง การรวบรวมข้อเขียนหรือบันทึกที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วย เป็นข้อมูลที่บันทึกเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยที่โรงพยาบาล คลินิก หรือสถานอนามัย เวชระเบียนนั้นเป็นบันทึกขบวนการทุกอย่างที่จัดกระทำกับผู้ป่วยซึ่งข้อมูลนั้นๆ ควรจะต้องประกอบด้วยประวัติการเจ็บป่วยในอดีตรวมทั้งความคิดเห็น การค้นหา สืบสวนผลทางห้องปฏิบัติการและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพของผู้ป่วย เวชระเบียนเป็นเอกสารที่อาจมีหลายขนาดหลายรูปแบบ และหลายข้อมูล โดยการบันทึกของหลายบุคคลในหลายๆ วิธีการ แต่ตามรูปลักษณะทั่วไปแล้ว เวชระเบียนจะประกอบ

⁵⁹ แสงเทียน อยู่เถา, เวชระเบียน, มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม, 2551.

ด้วยจำนวนแผ่นกระดาษ หรือบัตร ซึ่งอาจจะบรรจุอยู่ในแฟ้มหรือซอง และยิ่งนำสมัยมากไปกว่านี้ก็จะบันทึกในคอมพิวเตอร์หรือบันทึกลงแผ่นกระดาษแล้วถ่ายไว้ในไมโครฟิล์มก็ได้⁶⁰

เวชระเบียน หมายถึง การรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสุขภาพของผู้ป่วยและประวัติสุขภาพรวมถึงประวัติการเจ็บป่วยในอดีตและในปัจจุบันและการรักษาซึ่งจดบันทึกไว้โดยแพทย์ผู้ดูแล เวชระเบียนจะต้องบันทึกตามเวลาที่ศึกษาดูแลผู้ป่วย และควรจะต้องมีข้อมูลที่เพียงพอที่จะต้องบอกให้ทราบถึงการพิจารณาโรค และการดูแลรักษาโรคได้ และต้องเป็นเอกสารที่ถูกต้องครบถ้วน⁶¹

การเรียงลำดับแบบฟอร์มในเวชระเบียนในสถานบริการสาธารณสุข

แบบฟอร์มใบสรุปผู้ป่วยใน – รหัสแบบฟอร์มที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ แบบ รง. 501

แบบฟอร์มใบเชิณัตินยอมให้ทำการรักษา

แบบฟอร์มใบคำยินยอมให้ผ่าตัด

แบบฟอร์มใบคำยินยอมให้ยาระงับความรู้สึก

แบบฟอร์มใบส่งการรักษาของแพทย์

แบบฟอร์มใบส่งแพทย์ตอนผู้ป่วยแรกเข้า -First Day Doctors Order Sheet

แบบฟอร์มใบส่งแพทย์ -Doctors Order Sheet

แบบฟอร์มใบส่งการรักษาของแพทย์ต่างสาขา

ใบฟอร์มปรอท

แบบฟอร์มใบบันทึกการให้ยาสลบ

แบบฟอร์มการบันทึกการให้ยาระงับความรู้สึกในห้องผ่าตัด งานวิสัญญี

แบบฟอร์มการประเมินสภาพผู้ป่วยก่อนให้ยาระงับความรู้สึก

แบบฟอร์มใบบันทึกการผ่าตัด -รหัสแบบฟอร์มที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ แบบ รบ. 2ด. 05

แบบฟอร์มรายงานการเตรียมผ่าตัด ฯลฯ

แนวทางในการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยโดยแพทย์สภา

การบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วย มีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดูแลรักษาผู้ป่วย เกิดการสื่อสารที่กระหว่างทีมผู้ให้บริการ การบันทึกข้อมูลทางคลินิกของผู้ป่วยเป็นความรับผิดชอบของแพทย์ผู้ดูแลรักษาผู้ป่วยซึ่งจะต้องทำการบันทึกข้อมูลนี้ด้วยตนเองหรือกำกับตรวจสอบให้มีการบันทึกที่ถูกต้อง

⁶⁰ สมพร เอกรัตน์,พญ., เวชระเบียนศาสตร์1, มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม, 2537.

⁶¹ Huffman,E.K., Medical Record Management, 8th Edition,Physical Record Co., Chicago,1985.

สำหรับผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี

1. ผู้ป่วยผ่าตัด Elective จากการประเมินผู้ป่วยตามสถานะของผู้ป่วยจะแบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1.1 Elective non-complicated GA&RA หมายถึง ผู้ป่วยที่ไม่มีโรคประจำตัว หรือ ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวระดับ mild degree หรือ ผู้ป่วยที่จัดอยู่ใน ASA class I-II

1.2 Elective complicated GA&RA หมายถึง ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวระดับ Moderate-Severe degree หรือ ผู้ป่วยที่จัดอยู่ใน ASA Class III-V

ASA Classification (American Society of Anesthesiologist) มี 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 (ASA physical class I) ผู้ป่วยสุขภาพดี ไม่มีความผิดปกติทางสรีรวิทยา สุขภาพจิตดีและโรคที่มารับการผ่าตัดไม่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของระบบอื่น เช่น การผ่าตัดไส้เลื่อน การผ่าตัดไส้ติ่ง หรือ เนื้องอกไม่ร้ายแรงของเต้านม

กลุ่มที่ 2 (ASA physical class II) ผู้ป่วยที่มีพยาธิสภาพของร่างกายเล็กน้อย เช่น ผู้ป่วยสูงอายุโรคหัวใจหรือความดันเลือดสูงระยะเริ่มแรกโรคเบาหวานระยะเริ่มแรกและผู้ป่วยอ้วน

กลุ่มที่ 3 (ASA physical class III) ผู้ป่วยที่มีพยาธิสภาพขั้นรุนแรงขึ้น และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของผู้ป่วย เช่น ผู้ป่วยโรคปอดขณะพัก ยังมีอาการหอบ โรคเบาหวานที่มีผลแทรกซ้อน เช่น โรคไตหรือโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด/ตาย และอาการเจ็บหน้าอกยังรักษาไม่ดีขึ้น ซึ่งภาวะดังกล่าวจะเป็นปัญหามากในการเลือกให้ยา ขนาดยา และเทคนิคของการให้ยาระงับความรู้สึก รวมทั้งต้องการการดูแลและการใช้เครื่องมือตรวจผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดเพิ่มขึ้น

กลุ่มที่ 4 (ASA physical class IV) ผู้ป่วยที่มีพยาธิสภาพของร่างกายรุนแรงมาก และไม่สามารถรักษาให้กลับมาสู่ภาวะปกติโดยยาหรือการผ่าตัด เช่น โรคของต่อมไร้ท่อที่สูญเสียหน้าที่อย่างมาก โรคไตโรคตับ หรือโรคหัวใจที่มีพยาธิสภาพและสูญเสียหน้าที่มาก

กลุ่มที่ 5 (ASA physical class V) ผู้ป่วยที่มีชีวิตอยู่ได้เพียง 2-4 ชั่วโมง ไม่ว่าจะได้รับการรักษาด้วยยาหรือผ่าตัด

2. ผู้ป่วยผ่าตัด Emergency หมายถึงผู้ป่วยที่มีภาวะหรือโรคที่ต้องได้รับการผ่าตัดฉุกเฉิน แบ่งออกเป็น

2.1 True emergency case ภาวะฉุกเฉินที่ต้องทำผ่าตัดอย่างรีบด่วนเช่น blunt abdominal trauma, rupture ectopic pregnancy, rupture aneurysm หรือภาวะที่อาจจะเกิดผลเสียแก่ผู้ป่วยได้ เช่น opened fracture เป็นต้น

2.2 Urgency case ภาวะฉุกเฉินที่พอรอได้เพื่อประโยชน์ในการเตรียมผู้ป่วย เช่น กรณีมีโรคประจำตัวที่มีอาการรุนแรงอาจต้องปรึกษาแพทย์เฉพาะทางก่อนทำผ่าตัด และการทำ

ผ่าตัดนั้นไม่มีความหนัก เช่น acute appendicitis, drain abscess, debridement หรือ closed fracture เป็นต้น

2.3 Non-complicated case หมายถึง ผู้ป่วยที่ไม่มีโรคประจำตัว หรือผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวระดับ mild degree หรือจัดอยู่ใน ASA I-IIภาควิชาวิสัญญีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับปรับปรุง 11 กุมภาพันธ์ 2546

2.4 Complicated case หมายถึง ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวระดับ moderate-severe degree หรือจัดอยู่ใน ASA III-V

เมื่อผู้ป่วยที่ได้รับการวางยาสลบหรือได้รับการผ่าตัดจะต้องเป็นผู้ป่วยใน ที่ได้ถูกกำหนดไว้ในเวชระเบียน ดังนั้น กรณีตายจากการวางยาสลบหรือตายระหว่างการผ่าตัดจึงเป็นกรณีการตายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าการตายโดยวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว ในบางครั้งการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้

4.3.3 การออกหนังสือรับรองการตายโดยความเห็นแพทย์

4.3.3.1 หนังสือรับรองการตาย⁶²

การรับรองสาเหตุการตายเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของแพทย์ ในผู้ป่วยที่เสียชีวิต แพทย์มีหน้าที่บันทึกชื่อโรคที่เป็นสาเหตุการตายลงในหนังสือรับรองการตาย ญาติผู้ตายจะใช้หนังสือรับรองการตายไปติดต่อแจ้งการตาย กับนายทะเบียนท้องถิ่น ซึ่งจะเก็บหนังสือรับรองการตายไว้ และออกมรณะบัตรเป็นหลักฐานให้แทน ข้อมูลจากหนังสือรับรองการตายจะถูกบันทึกลงในฐานข้อมูลการตายของกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุขเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

แบบฟอร์มหนังสือรับรองการตายที่ใช้ในประเทศไทย ปัจจุบันนี้มี 2 แบบ คือ หนังสือรับรองการตาย (ภาพที่ 1) ที่ใช้สำหรับรับรองการตายที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาล เพื่อประกอบการแจ้งตายและขอใบมรณะบัตร และหนังสือรับรองสาเหตุการตาย (ภาพที่ 2) ที่ใช้บันทึกสาเหตุการตายเพื่อใช้เป็นข้อมูลภายในของโรงพยาบาล

⁶² ส่วนติดตามประเมินผล สำนักนโยบายและแผน กระทรวงสาธารณสุข. (2541). โครงการการศึกษาสาเหตุการตาย. เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการปรับปรุงข้อมูลการตาย.

หนังสือรับรองการตาย

สถานที่ออกหนังสือรับรองการตาย: ..... รหัสสถานพยาบาล: .....

บ้านเลขที่ / เลขที่ ..... อำเภอ/เขต: ..... จังหวัด: .....

วันที่: ..... เดือน: ..... พ.ศ. ....

1. ผู้ตาย	1.1 ชื่อตัว - ชื่อสกุล	1.2 เลขประจำตัวประชาชน	1.3 เพศ
	1.4 อายุ ปี	1.5 สัญชาติ	1.6 อาชีพ
	1.8 ที่อยู่		1.7 สถานภาพการสมรส
			1.9 ศาสนา
2. ปรากฏการ	2.1 สาเหตุ จักษุ	2.2 ผู้รายงานการตาย	
โรค	2.3 โรคที่เป็นสาเหตุการตาย (เขียนเป็นภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่(CAPITAL LETTER))		ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเป็นโรคจนกระทั่ง เสียชีวิต
	a)		(นับเป็น)
	b)		(นับเป็น)
	c)		(นับเป็น)
	d)		(นับเป็น)
	2.4 ผู้ตายมีอาการเรื้อรังเป็นเวลานาน		
	2.5 โรคหรืออาการเรื้อรังนี้จะเป็นสาเหตุโดยตรงที่นำไปสู่สาเหตุการตายหรือไม่ (ไม่ต้องเขียนชื่อโรคหรืออาการเรื้อรังในกรณีที่ไม่ใช่สาเหตุการตาย)		
	2.6 หากผู้เสียชีวิตเป็นสตรี ☐ ไม่ตั้งครรภ์ ☐ กำลังตั้งครรภ์..... สัปดาห์ ขณะเสียชีวิต ☐ ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่รวมกันเป็น 6 สัปดาห์ ☐ ไม่ทราบ		
3 สถานที่	3.1 ชื่อสถานที่	3.2 ทัศนคติของสถานพยาบาล	
ตาย	ที่อยู่	ปี เดือน วัน	
4 มารดา	4.1 ชื่อตัว - ชื่อสกุลมารดา	4.2 สัญชาติ	4.3 เลขประจำตัวประชาชน
บิดาของผู้ตาย	4.1 ชื่อตัว - ชื่อสกุลบิดา	4.2 สัญชาติ	4.3 เลขประจำตัวประชาชน
5 ผู้รับรองการ	5.1 ชื่อตัว - ชื่อสกุล		เลขประจำตัวประชาชน
ตาย			
	5.2 เป็น ☐ แพทย์แผนปัจจุบัน ☐ พยาบาล ☐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ระบุ		
หมายเหตุ	สาเหตุการตายที่ระบุในหนังสือรับรองการตายฉบับนี้ จะระบุไว้ตามอนุสัญญาสากลว่าด้วยการวินิจฉัยสาเหตุการตาย (ICD-10) ซึ่งอาจใช้ร่วมกับระบบข้อมูลทางการแพทย์อื่นๆ, การกล่าวถึงสาเหตุของโรค และนำไปกับประวัติของโรคในสำนักงานอนามัยและในใบประวัติทางการแพทย์เท่านั้น ดังนั้น จึงขอแจ้งให้ชัดเจนเกี่ยวกับสาเหตุการตายที่ระบุไว้ (เช่น ในใบประวัติทางการแพทย์) ได้เป็นธรรมดา		
		ลงชื่อ	ผู้รับรองการตาย (.....)

ภาพที่ 4.1 หนังสือรับรองการตาย (ท.ร.4/1)

INTERNATIONAL FORM OF MEDICAL CERTIFICATE OF CAUSE OF DEATH

Cause of death		Approximate interval between onset and death	
I Disease or condition directly leading to death*	(a)	.....	
	due to (or as a consequence of)		
	Antecedent causes Morbid conditions, if any, giving rise to the above cause, stating the underlying condition last	(b)	.....
	due to (or as a consequence of)		
	(c)	.....	
	due to (or as a consequence of)		
	(d)	.....	
II Other significant conditions contributing to the death, but not related to the disease or condition causing it	.....	.....	
	.....	.....	

*This does not mean the mode of dying, e.g. heart failure, respiratory failure. It means the disease, injury, or complication that caused death.

ภาพที่ 4.2 หนังสือรับรองสาเหตุการตาย

แบบฟอร์มหนังสือรับรองการตายมีใช้อยู่ในทุกโรงพยาบาลทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยกำหนดให้บุคลากรหลายวิชาชีพสามารถกรอกสาเหตุการตายได้ เช่น แพทย์แผนปัจจุบัน โรงพยาบาล ฯลฯ ส่วนแบบฟอร์มหนังสือรับรองสาเหตุการตายคงมีใช้ในโรงพยาบาลของรัฐในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นส่วนหลังของแบบฟอร์มสรุปรายงานการวินิจฉัยโรคผู้ป่วยใน ผู้ที่รับผิดชอบในการบันทึกแบบฟอร์มหนังสือรับรองสาเหตุการตายฉบับนี้คือแพทย์ผู้ดูแลเท่านั้น

4.3.3.2 ส่วนประกอบของหนังสือรับรองการตาย

หนังสือรับรองการตาย ประกอบด้วยส่วนต้นของหนังสือ คือส่วนที่แสดงข้อมูลจำเพาะประจำตัวของผู้ตายแต่ละราย และส่วนที่แสดงสาเหตุการตาย ในที่นี้จะถือว่าส่วนที่แสดงสาเหตุการตายเป็นส่วนแก่นแท้ที่สำคัญ เพราะเป็นส่วนหลักที่ใช้ในการเลือกสาเหตุการตายที่ถูกต้อง

ส่วนสำคัญของหนังสือรับรองการตายที่แสดงถึงสาเหตุการตายแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สำหรับบันทึกโรคที่เป็นสาเหตุการตาย มี 4 บรรทัด คือ บรรทัด a,b,c และ d และส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกโรคหรือภาวะอื่นที่เป็นสาเหตุหนุน ซึ่งไม่มีตัวอักษรกำกับบรรทัด

ทั้งสองส่วนนี้แบ่งออกเป็น 2 คอลัมน์ โดยมีเส้นตรงแนวดิ่งเป็นตัวแบ่ง และมีคำอธิบายกำกับแต่ละคอลัมน์ โดยคอลัมน์แรกให้บันทึกชื่อโรคที่คิดว่าเป็นสาเหตุการตาย ส่วนคอลัมน์ที่สองให้บันทึกระยะเวลาที่เป็นโรคนั้นๆ เพื่อประกอบการพิจารณาเลือกโรคที่เป็นสาเหตุการตาย

ถัดต่อจากส่วนนี้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมที่แพทย์ต้องบันทึกด้วย ได้แก่ ชื่อโรคเป็นภาษาไทยที่แพทย์ต้องการให้เจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทยพิมพ์ลงในมรณบัตรของผู้เสียชีวิต ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ กรณีที่ผู้เสียชีวิตเป็นสตรี หรือข้อมูลการสิ้นสุดการตั้งครรภ์ (หลังแท้งหรือหลังคลอด) ในเวลาไม่เกิน 6 สัปดาห์

ทั้งนี้ หนังสือรับรองการตายที่บันทึกในส่วนสาเหตุการตายอย่างครบถ้วน จะมีรูปแบบเป็นดังนี้

หนังสือรับรองการตาย
 รหัสสถานพยาบาล.....

สถานพยาบาลที่ออกหนังสือรับรอง.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

1.	1.1 ชื่อตัว	ชื่อสกุล	1.2 เลขประจำตัวประชาชน	1.3 เพศ
	1.4 อายุ	ปี	1.5 สัญชาติ	1.6 อาชีพ
	1.8 ที่อยู่			1.7 สถานภาพการสมรส
2.	2.1 เลข 7 หลัก		เวลา	น.
	2.2 ผู้พิมพ์ก่อนตาย			
	2.3 โรคที่เป็นสาเหตุการตาย (เขียนเป็นภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่(CAPITAL LETTER))			ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเป็นโรจนกระทั่ง เสียชีวิต
	2.4 โรคหรือภาวะอื่นที่เป็นเหตุหนุน			
3.	3.1 โรคหรือภาวะที่เจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรควรคัดลงในชื่อ "สาเหตุการตาย" ในมรณบัตร (ให้เขียนชื่อโรคหรือภาวะที่เสียชีวิตนั้น โดยเขียนเป็นภาษาไทย)			3.2 ผู้พิมพ์ก่อนตาย
	3.3 ชื่อสถานที่.....			3.4 พักอยู่สถานที่ตอน.....
	3.3 ที่อยู่.....			ปี เดือน วัน
4.	4.1 ชื่อตัว-ชื่อสกุลมารดา	4.2 สัญชาติ	4.3 เลขประจำตัวประชาชน	
	4.1 ชื่อตัว-ชื่อสกุลบิดา	4.2 สัญชาติ	4.3 เลขประจำตัวประชาชน	
5.	5.1 ชื่อตัว-ชื่อสกุล		เลขประจำตัวประชาชน	
	5.2 เป็น ☐ ทพด้นคนปัจจุบัน ☐ ทพนาถ ☐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข			
หมายเหตุ: สาเหตุการตายที่ระบุในหนังสือรับรองการตายฉบับนี้ถูกระบุไว้โดยศัลยแพทย์ของโรงพยาบาลหรือกระทรวงสาธารณสุข (CD-10) เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทะเบียนราษฎร, การทำสถิติการตายของประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านสาธารณสุขและอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก ขอสงวนสิทธิ์ในข้อมูลที่ได้แจ้งไว้ข้างต้น และขอสงวนสิทธิ์ในข้อมูลที่ได้แจ้งไว้ข้างต้น (เช่น ใบชันสูตรพลิกศพ) ได้เป็นธรรมดา				

ภาพที่ 4.3 หนังสือรับรองการตายที่บันทึกสาเหตุการแล้ว

4.3.3.3 การบันทึกหนังสือรับรองการตาย⁶³

ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบันทึกหนังสือรับรองการตายในโรงพยาบาล คือ แพทย์ เพราะเป็นผู้ที่ดูแลผู้เสียชีวิตทราบรายละเอียดการวินิจฉัยโรค โรคแทรกซ้อน การรักษา ฯลฯ ของผู้เสียชีวิตทั้งหมดเป็นอย่างดี การเลือกสาเหตุการตายของผู้เสียชีวิตแต่ละรายจะพิจารณาจากความเห็นของแพทย์ผู้ดูแลเป็นหลัก แพทย์ควรมีความรู้และความเข้าใจหลักการรับรองสาเหตุการตายอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถบันทึกหนังสือรับรองการตายได้ถูกต้อง

ในการบันทึกหนังสือรับรองการตาย ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนที่จะถูกวิเคราะห์และนำไปเลือกสาเหตุการตายสำหรับผู้ตายรายนั้น ในส่วนนี้ใช้สำหรับแสดงลำดับเหตุการณ์ของโรคหรือภาวะแทรกซ้อนต่างๆ อันนำไปสู่การตาย เรียงลำดับเหตุการณ์ย้อนจากปัจจุบันไปหาอดีต โดยเหตุการณ์ล่าสุดจะอยู่บรรทัดบนสุด ส่วนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนนั้นจะอยู่ในบรรทัดถัดลงไปจนย้อนไปถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงในบรรทัดล่างสุด

⁶³ วรรณษา เป้าอินทร์, พรณรงค์ โจติวรรณ. (2542, กรกฎาคม-กันยายน). “การเขียนหนังสือรับรองการตายแนวทางใหม่สำหรับแพทย์ไทย.” *แพทยสภาสาร*, 28, 3. หน้า 220-232

4.3.3.4 รูปแบบการตาย และสาเหตุการตาย

ข้อผิดพลาดที่พบบ่อยที่สุดสำหรับหนังสือรับรองการตายที่เขียนโดยแพทย์ไทยในอดีต คือ การเขียนรูปแบบการตาย (mode of death) ลงไปในหนังสือรับรองการตาย ตัวอย่าง mode of death ได้แก่คำว่า heart failure หรือ cardiac arrest (หัวใจล้มเหลว) respiratory failure (หัวใจล้มเหลว) cardiorespiratory failure (ระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลว) shock brain dysfunction ฯลฯ เหล่านี้คือคำบรรยายรูปแบบการตายที่ใช้ในการทำ Clinico-Pathological-conference นั่นเอง คำเหล่านี้ทำให้เกิดความสับสนกับคำว่า สาเหตุการตาย หรือ underlying cause of death เป็นอย่างมาก เพราะแพทย์และเจ้าหน้าที่หลายคนเข้าใจว่ารูปแบบการตายคือ สาเหตุการตาย ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วไม่ใช่

รูปแบบการตายแตกต่างจากสาเหตุการตายตรงที่ “รูปแบบการตาย” คือการบ่งบอกว่า อวัยวะใดที่สำคัญหยุดทำงานไปก่อนที่ผู้ป่วยจะเสียชีวิต ส่วน “สาเหตุการตาย” คือการบอกว่าเหตุต้นกำเนิดที่ทำให้เกิดการขาดเลือดหรือการเจ็บป่วย อันทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนต่างๆ จนนำไปสู่การตายนั้นคืออะไร การค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุการตายของประชากรในประเทศใด ประเทศหนึ่ง จะมีประโยชน์ในการวางแผนป้องกันสาเหตุการตายนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการวิจัยทางการแพทย์และระบาดวิทยา ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบการตายอาจมีประโยชน์อยู่บ้างในการศึกษาทางพยาธิสรีรวิทยาของอวัยวะสำคัญ ถ้าเรามองในมุมกว้างจะเห็นว่า การวิเคราะห์สาเหตุการตายจะมีประโยชน์ในระดับชาติและนานาชาติมากกว่า ดังนั้นกฎเกณฑ์ของ ICD-10 จะเน้นการเลือกสาเหตุการตายให้ถูกต้อง และไม่แนะนำให้มีการบันทึกรูปแบบการตายลงในหนังสือรับรองการตาย

การบันทึกสาเหตุการตายในส่วนที่ 2 ให้บันทึกโรคอื่นๆ ที่พบร่วมในผู้ป่วย แต่แพทย์ผู้บันทึกไม่คิดว่าโรคในส่วนนี้มีส่วนทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต จึงบันทึกแยกไว้ต่างหาก อย่างไรก็ตามส่วนนี้อาจช่วยบอกรายละเอียดของโรคในผู้ป่วยเพิ่มเติมมากขึ้น และอาจมีส่วนสำคัญในการเลือกสาเหตุการตาย ในกรณีที่เกิดปัญหาการเลือกสาเหตุการตายได้

4.3.3.5 กฎเกณฑ์การเลือกสาเหตุการตาย

การเลือกสาเหตุการตายตามหลักการของ ICD-10 นั้น มีหลักสากลอยู่ว่า ผู้ตายแต่ละราย จะมีสาเหตุการตายจากโรคเพียงโรคเดียวเท่านั้น ถ้าแพทย์บันทึกโรคหลายโรคไว้ในหนังสือรับรองการตาย นักเวชสถิติหรือผู้รวบรวมสถิติการตาย จะต้องเลือกโรคใดเพียงโรคหนึ่งมานับเป็นสาเหตุการตาย 1 สาเหตุ แล้วรวบรวมสถิติการตายโดยรวม ดังนั้นในการรายงานสถิติการตาย จำแนกตามสาเหตุการตาย หน่วยที่นับจึงจะนับเป็นรายคนเสมอ (ไม่เหมือนกับสถิติการเจ็บป่วยซึ่งหน่วยที่นับจะนับเป็นรายโรค)

การกำหนดให้เลือกสาเหตุการตายเพียงโรคเดียวทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการเลือก และเกิดความผิดพลาดได้มาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากฎเกณฑ์การเลือกโรคที่เป็นสาเหตุการตายใช้หลัก พยาธิสรีรวิทยาามาจำแนก ว่าโรคใดเป็นสาเหตุของโรคอื่นๆ ได้หรือไม่ ผู้ที่จะใช้กฎเกณฑ์นี้ได้ ต้องจำเป็นจะต้องมีความรู้ลึกซึ้งในเรื่องกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา พยาธิวิทยา มีความรู้กว้างใน เรื่องโรคติดเชื้อ มะเร็ง การบาดเจ็บ ความพิการแต่กำเนิด โรคของอวัยวะต่างๆ โรคเรื้อรัง ในทาง ปฏิบัติจริงในหลายประเทศจึงต้องใช้ผู้ที่ผ่านการศึกษากายวิภาค สรีรวิทยา พยาธิวิทยา และชีวเคมี ในชั้นพรีคลินิกอย่างน้อย 2 ปี แล้วเรียนต่อทางเวชสถิติอีก 2 ปี จนจบปริญญาตรีมาเป็นผู้เลือก สาเหตุการตาย ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดแคลนผู้มีความรู้ทางด้านนี้ ทำให้มีปัญหาในการเลือก สาเหตุการตายอย่างมาก

4.3.3.6 กรณีปัญหา

กรณีปัญหาที่ 1 : ไม่ทราบสาเหตุการตายที่แน่ชัดและไม่ได้ตรวจศพ

มีหลายกรณีที่แพทย์ผู้รักษาอาจสงสัยว่าจะอะไรเป็นสาเหตุทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต ซึ่งพบบ่อย ในกรณีผู้ป่วยมารับการรักษาโดยที่ไม่ทราบประวัติเดิม มีอาหารหนัก หรือเจ็บปวดมาก อยู่ใน โรงพยาบาลไม่นานก็เสียชีวิตกรณีนี้อาจทำให้เกิดปัญหาในการออกหนังสือรับรองการตาย ทั้งนี้ เพราะแพทย์อาจไม่กล้าลงความเห็นหรือสรุปสาเหตุการตายเป็นโรคใด โรคหนึ่งให้แน่ชัดลงไป รวมทั้งไม่ได้ตรวจศพ หรืออาจตรวจศพแล้วแต่ยังไม่ทราบสาเหตุอยู่ดี

เมื่อพบกรณีนี้เกิดขึ้น แพทย์หลายท่านมักบันทึกรูปแบบการตาย (mode of death) ลงไป ในหนังสือรับรองการตาย โดยรูปแบบการตายที่นิยมใช้มากที่สุด คือ หัวใจล้มเหลว หรือ cardiac failure การกระทำเช่นนี้จะมีผลอย่างมากต่อสถิติการตายของประเทศ คือทำให้พบการตายจาก โรคหัวใจมากเกินความเป็นจริง อีกรูปแบบหนึ่งที่พบคือ ถ้าผู้ป่วยอายุมากสักหน่อยแพทย์อาจใช้ คำว่า โรคชรา หรือ senility เป็นสาเหตุการตาย

ทางเลือกอีกทางหนึ่งคือการทำการชันสูตรศพ เพื่อหาโรคที่อาจเป็นสาเหตุการตาย

กรณีปัญหาที่ 2 : มีโรคหลายโรคที่อาจเป็นสาเหตุการตายได้

ในบางกรณีที่ผู้ป่วยเสียชีวิต อาจมีโรคหลายโรคที่ไม่เป็นเหตุเป็นผลสอดคล้องกัน แต่ เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน หรือในเวลาไล่เลี่ยกัน เมื่อผู้ป่วยเสียชีวิตแพทย์ผู้สรุปหนังสือรับรองการตายอาจ ลำบากใจในการบันทึกลำดับต่างๆ ของสาเหตุการตาย

ทั้งนี้ แพทย์ผู้สรุปควรแบ่งโรคหลายๆ โรคของผู้ป่วยเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มที่ คิดว่าเป็นโรคไม่หนักและไม่น่าเป็นสาเหตุการตายของผู้ป่วย ให้บันทึกโรคกลุ่มแรกนี้ไว้ในส่วนที่ 2 ของหนังสือรับรองการตายโดยเรียงลำดับอย่างไรก็ได้

กลุ่มที่สองคือโรคที่หนักและอาจเป็นสาเหตุการตายของผู้ป่วย ให้แพทย์ผู้สรุบนั่งสือรับรองการตายพิจารณาเลือกโรคที่หนักที่สุด และคิดว่ามีโอกาสที่อาจเป็นสาเหตุการตายสูงสุด บันทึกไว้ในบรรทัดที่ 1 (d) ถ้ามีโรคหนักหลายโรคและมีความน่าจะเป็นสาเหตุการตายใกล้เคียงกัน ให้บันทึกไว้ในบรรทัดที่ 1(d) ทุกโรค โดยเรียงลำดับโรคที่หนักที่สุดไว้หน้าสุด

กรณีปัญหาที่ 3 : มีปัจจัยอื่นๆ ที่อาจทำให้ไม่สามารถบันทึกสาเหตุการตายได้ตามความเป็นจริง

มีบางสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อกรบันทึกหนังสือรับรองการตายของแพทย์ เช่น คำขอร้องจากญาติผู้ป่วยหรือผู้รับผลประโยชน์จากการตาย ได้แก่ กรณีผู้ป่วยโรคเอดส์เสียชีวิต ญาติมักจะร้องแพทย์มิให้เขียนว่าสาเหตุการตายเป็น โรคเอดส์ กรณีผู้ป่วยโรคมะเร็งเสียชีวิต ผู้ที่ได้รับสินไหมจากกรมธรรม์ประกันชีวิตอาจมาพบแพทย์เพื่อขอร้องมิให้แพทย์เขียนสาเหตุการตายเป็นมะเร็ง เพราะอาจทำให้ไม่ได้รับสินไหมทดแทน

กรณีเหล่านี้ถือเป็นความลำบากใจของแพทย์ผู้ปฏิบัติงาน หลายท่านอาจต้องยอมทำตามญาติผู้ป่วย เพราะความมีเชื้อยต่อกันและสังคมรอบข้างเป็นใจ

กรณีปัญหาที่ 4 : ความเห็นไม่ตรงกันกับแพทย์คนอื่น

บ่อยครั้งที่แพทย์หลายท่านอาจมีความเห็นต่อการดำเนิน โรคและสาเหตุการตายของการตายแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน เห็นได้จากการตายรายเดียวถ้าให้แพทย์สรุบนั่งสือรับรองการตายหลายท่านอาจได้ข้อสรุปที่ไม่เหมือนกันทั้งนี้เป็นเพราะความแตกต่างกันในแง่พื้นความรู้ ความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้าน ประสบการณ์ และแนวคิดที่ต่างกัน ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ปกติทางด้านวิชาการ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวทางการบันทึกหนังสือรับรองการตายของแพทย์จะมีอิทธิพลต่อการเลือกสาเหตุการตายนักเวชสถิติสูงมาก ถ้าเปลี่ยนแพทย์ที่บันทึกหนังสือรับรองการตาย อาจทำให้สาเหตุการตายเปลี่ยนไปได้ขึ้นอยู่กับมุมมองของแพทย์ อย่างไรก็ตามเคยมีการศึกษาในประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการสรุบนั่งสือรับรองการตายกับแพทย์ประมาณ 600 คน แล้วให้แพทย์ทดลองสรุบนั่งสือรับรองการตายจากกรณีตัวอย่างที่เขียนในบันทึกให้อ่าน พบว่าสาเหตุการตายที่สรุปมาใกล้เคียงกันมาก

4.3.4 ปัญหาการทำความเข้าใจของแพทย์เกี่ยวกับการออกหนังสือรับรองการตายกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์

ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการ การออกหนังสือรับรองสาเหตุการตายนั่งสือข้างต้นนั้น เมื่อแพทย์ได้ทำการรักษาพยาบาลผู้ป่วยซึ่งเป็นการบำบัดรักษาบรรเทาทุกข์ กำจัดความทรมานจากโรคร้ายต่างๆ ให้กับผู้ป่วยจึงเป็นการรักษาพยาบาลทั้งสิ้น โดยการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของ

แพทย์นั้น หากไม่ใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติกรรม ตามวิชาชีพของตนยิ่งกว่าวิญญาณแล้ว ก็จะทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย ของผู้ป่วยได้เมื่อมีการเสียชีวิตจากการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะการตายที่เกิดจากการวางยาสลบหรือตายระหว่างผ่าตัด ไม่ว่าจะสาเหตุการตายอาจเกิดจากโรคที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ก่อนแล้วหรืออาจจะเป็นเพราะความผิดพลาดในการรักษาของแพทย์ด้วยกันก็ตาม ล้วนเป็นการรักษาที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย สิทธิ เสรีภาพ ของผู้ป่วยและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์แล้ว โดยเฉพาะการตายที่เกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ที่ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย แพทย์จะต้องทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองสาเหตุการตายดังกล่าว ว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด เพราะอะไร แล้วก่อนหน้านั้น ได้รับยาชนิดใดไปบ้าง ได้รับการรักษาในรูปแบบใด อยู่ในความดูแลของแพทย์ตลอดเวลาหรือไม่ อย่างไร ทุกๆ พฤติกรรมแพทย์จะต้องทำความเข้าใจระบุข้อเท็จจริงให้ครบทุกประเด็น อีกทั้งทางแพทย์และโรงพยาบาลก็ต้องมีพร้อมด้วยพยานหลักฐานที่จะชี้แจงรายละเอียดให้ญาติของผู้ป่วยทราบถึงข้อเท็จจริงนั้นด้วย ซึ่งการทำความเข้าใจแพทย์จากการรักษาพยาบาลในแต่ละครั้งนั้น หากสาเหตุการตายที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากโรคของผู้ป่วยที่แพทย์ได้ลงความเห็นไว้ หรือมิได้เกิดจากภาวะหัวใจล้มเหลว หรือติดเชื้อในกระแสเลือด แต่ถ้าสาเหตุการตายที่แท้จริง เกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดและเกิดความไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิชาชีพแพทย์ตามสมควรแล้ว จะเช่นไรก็ตาม แพทย์ผู้ทำการรักษาก็จะต้องระบุรายละเอียดถึงสาเหตุการตายและลงความเห็นว่าจะเกิดจากโรคหรือสภาวะแทรกซ้อนซึ่งเป็นความผิดของผู้ป่วยเป็นแน่ เนื่องจากแพทย์ผู้รักษาจะต้องรักษาผลประโยชน์ ชื่อเสียงของตนและ โรงพยาบาล เพื่อมิให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมความน่าเชื่อถือ อีกทั้งเพื่อเลี่ยงกับการที่จะต้องเป็นคดีความที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับญาติของผู้ป่วย

ด้วยการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์โรงพยาบาล ทั้งแพทย์และโรงพยาบาล ก็ย่อมปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แสดงข้อความจริงถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงจากการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะการตายที่เกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ที่ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย จึงต้องลงความเห็นในหนังสือรับรองการตายดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น

เมื่อการตายจากการรักษาพยาบาล โดยแพทย์เฉพาะการตายที่เกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ที่ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายไม่ว่าจะตายด้วยสาเหตุใดก็เป็นการตายโดยผิดธรรมชาติทั้งสิ้นที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ 2 องค์การก็คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช โดยหน้าที่หลักและความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่พนักงานสอบสวนซึ่งแพทย์ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น เมื่อมีการตายในโรงพยาบาล

รัฐบาลหรือเอกชน⁶⁴เฉพาะในกรุงเทพมหานครโดยปกติให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาล ดำรงเป็นผู้ร่วมชั้นสูตรพลิกศพ เว้นแต่ถ้าบุคคลนั้นตายในโรงพยาบาลทางราชการหรือ โรงพยาบาลเอกชนใด ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้นหรือแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวช ศาสตร์ของแพทย์สถานที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน โรงพยาบาลเอกชนหรือ โรงพยาบาลของทางราชการใน เขตกรุงเทพมหานครเป็นผู้ชั้นสูตรพลิกศพได้

แสดงให้เห็นว่า ในทางปฏิบัตินั้น เมื่อผู้ป่วยได้เสียชีวิตในความดูแลของแพทย์เฉพาะ การตายที่เกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ที่ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายไม่ว่า จะเป็น โรงพยาบาลรัฐหรือเอกชน แพทย์จะต้องค้นหาสาเหตุการตายอย่างละเอียดว่า ผู้ป่วยได้ เสียชีวิตเนื่องจากสาเหตุใด ซึ่งแพทย์ที่เป็นเจ้าของคนไข้หรือว่าแพทย์ผู้ดูแลหรือแพทย์เวรเท่านั้นที่ จะเป็นคนกรอกรายละเอียดสาเหตุตายลงในแบบฟอร์มหนังสือรับรองการตาย เมื่อแพทย์ผู้ดูแล กรอกรความเห็นสาเหตุตายเสร็จ ก็จะต้องนำหนังสือดังกล่าวไปแนบไว้กับแฟ้มเวชระเบียนซึ่งเป็น ประวัติคนไข้ที่ได้รับการรักษาทั้งหมด โดยแพทย์จะต้องออกหนังสือดังกล่าวให้กับผู้ป่วยทุกคนที่ ได้รับความรักษาพยาบาลจากแพทย์แล้วถึงแก่ความตาย ส่วนสาเหตุที่แพทย์ได้กรอกไว้ นั้นมี วัตถุประสงค์เพื่อให้กระทรวงสาธารณสุขวิเคราะห์สถิติการตายและเพื่อให้ญาติผู้ตายไปติดต่อให้ นายทะเบียนท้องถิ่นออกใบมรณะบัตรต่อไป

อีกทั้ง เมื่อมีการออกหนังสือรับรองการตายเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น ทางโรงพยาบาล และแพทย์ก็ไม่ได้จัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ประกอบกับมาตรา 153 วรรคแรก ที่กำหนดว่า เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติจะต้องมีการ ชันสูตรพลิกศพโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชเสมอ นอกจากนี้ทางโรงพยาบาลและแพทย์ จะให้มีการชันสูตรพลิกศพก็ต่อเมื่อ ญาติผู้ป่วยจิตใจหรือขัดข้องใจถึงสาเหตุตายจากการวางยาสลบ หรือตายระหว่างหรือหลังการผ่าตัด หรือแพทย์ไม่มั่นใจ หรือ แพทย์ยังหาสาเหตุการตายที่แน่ชัดยัง ไม่ได้ จึงจะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ โดยแพทย์นิติเวชจากทางโรงพยาบาลเพียงองค์กรเดียว เท่านั้น โดยไม่ได้แจ้งให้พนักงานสอบสวนเขตท้องที่นั้นทราบและมาร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ตามกฎหมายเลยและปัญหาในทางปฏิบัติอีกกรณีหนึ่งก็คือ เมื่อผู้ป่วยตายในความดูแลของแพทย์ซึ่ง เป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ทางเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลก็ได้แจ้งให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ นั้นทราบเพื่อจะได้ค้นหาสาเหตุการตายหรือทำการชันสูตรพลิกศพกรณีตายโดยผิดธรรมชาติตามที่ กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

⁶⁴ ระเบียบของกรมตำรวจว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2528 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับ คดี ฉบับปรับปรุงใหม่ (2540) ข้อ 317 วรรคสาม.

ฉะนั้น เมื่อมีการตายในโรงพยาบาลไม่ว่าของรัฐหรือเอกชน พนักงานสอบสวนจะต้องร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับแพทย์นิติเวชของโรงพยาบาลนั้นซึ่งแพทย์ที่ร่วมชันสูตรพลิกศพ อาจจะเป็นแพทย์ที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ตายนั่นเอง หรืออาจจะเป็นแพทย์ที่เป็นผู้บังคับบัญชา เป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้ช่วยแพทย์เจ้าของคนไข้ก็เป็นได้ จึงเห็นได้ว่า แพทย์ที่ร่วมการช่วยเหลือพนักงานสอบสวนค้นหาสาเหตุการตาย ค้นหาพฤติการณ์การตายได้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกลับกลายเป็นแพทย์ที่ทำการรักษาเอง หรือคนใกล้ชิดสนิทกับแพทย์ดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการค้นหาข้อเท็จจริงถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงจะปรากฏขึ้นมาได้อย่างไรเสีย เมื่อแพทย์ผู้ร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนนั้นเป็นบุคคลเดียวกันกับแพทย์ผู้ที่ทำให้การตายจากการรักษาพยาบาล

แม้กฎหมายจะได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรหลักในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจะต้องทำรายงานการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ก็ตาม แต่สุดท้ายแล้วเมื่อการรักษาเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่มีความรู้เฉพาะทาง พนักงานสอบสวนก็จะต้องรับฟังความเห็นของแพทย์อย่างเกินร้อยเปอร์เซ็นต์เพราะแพทย์เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการรักษาผู้คนโดยตรง เป็นสิ่งที่แพทย์เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านนี้อยู่แล้ว รายงานการชันสูตรพลิกศพการหาสาเหตุการตายก็เป็นไปตามความเห็นของแพทย์ผู้ทำการรักษาเอง โดยลงความเห็นไปว่า เป็นเพราะภาวะหัวใจล้มเหลว เป็นเพราะโรคของผู้ป่วยเอง สาเหตุใดก็ได้ที่แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่เกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดของแพทย์ แต่เป็นเพราะร่างกายผู้ป่วยเองทั้งนั้นที่เป็นสาเหตุให้เกิดการตาย ส่วนการที่แพทย์นิติเวชผู้ทำการชันสูตรพลิกศพเป็นผู้ใกล้ชิด เป็นเพื่อน หรือไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์อันใดกับแพทย์ผู้รักษา แพทย์ผู้นั้นก็จะต้องความเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อที่จะปกป้องผลประโยชน์ของวิชาชีพแพทย์ ปกป้องผลประโยชน์ของพวกพ้องและปกป้องผลประโยชน์ของโรงพยาบาลเช่นเดียวกัน เพราะก็จะไม่ทำลายวิชาชีพแพทย์ด้วยตนเอง

ปัญหาในทางปฏิบัตินั้น เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพกับแพทย์ แต่พนักงานสอบสวนกลับไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เสีย โดยปล่อยให้แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพ โดยทำรายงานการชันสูตรพลิกศพไปเพียงฝ่ายเดียว อันเป็นการยัดถ้อ เชื่อถือตามการค้นหาสาเหตุการตายของแพทย์เพียงผู้เดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนได้เซ็นชื่อลงในรายงานการชันสูตรพลิกศพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ว่าพนักงานสอบสวนไม่ว่าปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือด้วยความเกียจคร้านก็ดี ก็จะทำให้เจตนาธรรมของการชันสูตรพลิกศพที่ให้ความสำคัญกับการหาสาเหตุการตายนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้ง ความเป็นธรรม ความชอบด้วยกฎหมาย ก็จะเป็นหลักประกันให้สิทธิกับผู้ตายและญาติผู้ตายมิได้เลย

ดังนั้น กรณีผู้ป่วยตายเมื่ออยู่ในความดูแลของแพทย์และแพทย์ได้ทำความเห็นลงในหนังสือรับรองการตายไม่ว่าตายเนื่องจากสาเหตุใด เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตัวเองและองค์กร เหตุผลและข้อเท็จจริงการตายจึงอาจจะถูกปกปิดและไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกแล้ว อีกทั้งทางโรงพยาบาลและแพทย์ไม่ได้จัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะทำให้มีการชันสูตรพลิกศพก็ต่อเมื่อญาติผู้ตายคิดใจหรือแพทย์ค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริงยังไม่ได้ หรือทางเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลได้แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบแล้ว แต่พนักงานสอบสวนไม่มาร่วมชันสูตรพลิกศพกับแพทย์นิติเวชตามกฎหมาย

เมื่อแพทย์ผู้รักษาเป็นบุคคลเดียวกันกับแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพประจำโรงพยาบาลนั้น หรือแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพมีความสัมพันธ์ไม่ว่าในทางใดกับแพทย์ผู้รักษา ที่ประจำโรงพยาบาลเดียวกัน หรือพนักงานสอบสวนละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพเพื่อค้นหาสาเหตุการตายแล้ว โดยให้แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพทำรายงานการชันสูตรพลิกศพแต่เพียงลำพังฝ่ายเดียวแล้ว การตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นจากการรักษาของแพทย์ก็จะขาดไว้ประสิทธิภาพ ขาดซึ่งความเป็นธรรม ความชอบธรรม ขาดซึ่งการค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริง และทำให้หลักประกันสิทธิของผู้ตายและญาติผู้ตายถูกละเมิดโดยไม่รู้ตัว ไม่มีองค์กรใดที่จะตรวจสอบและถ่วงดุลการทำ ความเห็นของแพทย์จากการรักษาพยาบาลที่ทำให้เกิดความตายได้ เนื่องจากแพทย์ซึ่งเป็นองค์กรเดียวกันก็จะไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นของแพทย์ด้วยกันเองอยู่แล้ว เนื่องจากองค์กร แพทย์จะไม่ตรวจสอบและทำร้ายกันเอง นอกจากการกำหนดเพิ่มให้พนักงานอัยการและศาลซึ่งเป็น องค์กรภายนอกเข้ามาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ อันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมให้กับผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะ ได้กล่าวในลำดับต่อไป

4.3.5 ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลในการชันสูตรพลิกศพ

4.3.5.1 ปัญหาเกี่ยวกับระบบการชันสูตรพลิกศพและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ก่อนที่จะวิเคราะห์ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทยในปัจจุบันจึงจำต้องวิเคราะห์โดย พิจารณาถึงประวัติความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพพร้อมกับเหตุผลที่ใช้ อ้างอิงเพื่อเปลี่ยนวิธีการชันสูตรพลิกศพหรือกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความ จริง เมื่อผู้ป่วยตายในความดูแลของแพทย์สำหรับในกรณีดังกล่าวด้วย

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2550

เมื่อพิจารณาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยแล้ว ถือว่าจัดอยู่ในระบบตำรวจ โดยนับตั้งแต่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมถึง 6 ครั้งด้วยกัน แต่กฎหมายก็ยังคงกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ และในทางปฏิบัติเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ผู้ที่พบศพจะแจ้งให้ตำรวจทราบก่อน แล้วพนักงานสอบสวนจึงจะสั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปควบคุมสถานที่พบศพ แล้วจึงแจ้งให้ผู้ที่มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพทราบต่อไป

นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 ได้บัญญัติว่า“ให้ทำการสอบสวนรวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาถึงศาล” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในกรณีที่ความเป็นตายนั้นเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาแล้ว การชันสูตรพลิกศพถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน และยังเป็นเงื่อนไขแห่งการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลด้วย ดังนั้นกระบวนการชันสูตรพลิกศพถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ เป็นกลไกที่จะช่วยค้นหาความจริงในการตายของบุคคลได้

เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 และมาตรา 148 ถึง 156 แล้ว จะเห็นได้ว่า กรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเสมอคือ การตายโดยผิดธรรมชาติและการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (วิสามัญฆาตกรรม) ตามมาตรา 148 โดยผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพกรณีที่ตายโดยผิดธรรมชาติ ก็คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช ถ้าไม่มีหรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐหรือแพทย์ประจำสำนักงานกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียน การชันสูตรพลิกศพเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเกือบทั้งหมด

พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพและกฎหมายกำหนดให้แพทย์มาทำหน้าที่ร่วมชันสูตรพลิกศพเท่านั้นและแพทย์ไม่มีอำนาจสอบสวนหรือซักถามพยานหรือไม่มีโอกาสได้รับรู้หรือพิจารณาพยานหลักฐานอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือความครอบครองของพนักงานสอบสวน แพทย์ส่วนใหญ่จึงมีทัศนคติว่างานชันสูตรพลิกศพเป็นงานชันสูตรพลิกศพลำดับรองซึ่งมีความสำคัญน้อยกว่างานประจำที่ต้องตรวจรักษาผู้ป่วย จึงทำให้พนักงานสอบสวนสามารถครอบงำหรือมีอิทธิพลเหนือการชันสูตรพลิกศพได้โดยง่ายจนเป็นสาเหตุที่แพทย์ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพมักจะดำเนินการวินิจฉัยเฉพาะสาเหตุการตาย

เท่านั้นส่วนพฤติการณ์การตายจะให้เป็นที่ของพนักงานสอบสวนในการตัดสินใจถึงพฤติการณ์การตาย

โดยที่ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ครอบคลุมเกือบทุกขั้นตอนในการชันสูตรพลิกศพ แพทย์จึงเป็นเพียงผู้ที่มาช่วยหาสาเหตุการตายเท่านั้น โดยแพทย์จะไม่ก้าวล่วงไปให้ความเห็นเกี่ยวกับพฤติการณ์การตาย ระบบเช่นนี้ทำให้ขาดการถ่วงดุลการใช้อำนาจ⁶⁵ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการตายโดยผิดธรรมชาติที่เป็นการฆาตกรรมบางกรณี รูปแบบของคดีมีความสลับซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล แต่ก็ได้ไม่มีกฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการหรือพนักงานปกครองเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ จะมีก็แต่เพียงให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานอัยการตรวจสอบเท่านั้น เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 150 วรรคสาม ซึ่งมาตรา 150 วรรคสี่กำหนดให้พนักงานอัยการร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพด้วย ซึ่งอาจเป็นการเริ่มต้นการตรวจสอบที่ล่าช้าเกินไป เพราะพยานหลักฐานสำคัญที่จะช่วยเปิดเผยความจริงอาจสูญหายหรือบิดเบือนไปแล้ว

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยวิสามัญฆาตกรรมผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพก็คือพนักงานสอบสวน แพทย์นิติเวช พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนตามมาตรา 150 วรรคสาม เมื่อมีการตายโดยวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นซึ่งถือเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองทราบเพื่อให้มาร่วมในการชันสูตรพลิกศพ เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพกรณีดังกล่าวเป็นไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยให้ผู้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพตรวจสอบการทำงานของตนและกันในขณะที่เดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับกรณีนั้นด้วย

เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพตามแบบวิสามัญฆาตกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคห้าได้กำหนดให้กระบวนการไต่สวนการตายโดยศาล ซึ่งการไต่สวนการตายโดยศาล เป็นกระบวนการที่กฎหมายมุ่งหมายให้เกิดการตรวจสอบการทำงานของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ โดยจะดำเนินการไต่สวนแต่เฉพาะกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เท่านั้น โดยกระบวนการ

⁶⁵ แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ, รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการพัฒนากระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย" เสนอต่อสำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, สิงหาคม 2547, หน้า 56-57.

เริ่มต้นภายหลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศาลนั้นอยู่ เพื่อให้ทำการไต่สวนกระบวนการไต่สวนการตายนอกจากจะเป็นการไต่สวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ตายและญาติแล้ว ยังถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยศาลซึ่งเป็้องค์กรภายนอกด้วย ซึ่งกระบวนการไต่สวนการตายนี้จะช่วยป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ในระดับหนึ่ง

แต่เดิมการไต่สวนการตาย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังไม่มีประสิทธิภาพในการค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย โดยมีลักษณะเป็นการไต่สวนในรูปแบบของวิธีการมากกว่าเป็นการค้นหาความจริง เนื่องจากการนำสืบพยานหลักฐานของพนักงานอัยการในการไต่สวนนั้น พนักงานอัยการจะทำคำร้องโดยอาศัยข้อเท็จจริงและหลักฐานจากสำนวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนเป็นหลัก กระบวนการไต่สวนของพนักงานอัยการและศาลจึงเป็นเพียงแค่การตรวจพิจารณาสำนวนของพนักงานสอบสวน ถึงแม้ว่าศาลจะมีอำนาจสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วศาลจะไม่ค่อยใช้อำนาจดังกล่าว และแม้ว่าประสงค์จะสืบพยานเพิ่มเติมก็อาจจะพบว่าพยานหลักฐานนั้นอาจเสื่อมเสีย สูญหาย หรืออาจถูกทำลายไปแล้ว

จึงเป็นที่มาของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานอัยการร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน โดยพนักงานอัยการผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพิจารณาน้ำหนักแห่งพยานหลักฐานเหล่านั้น จะได้ตรวจสอบว่าพยานหลักฐานในสำนวนนั้นเพียงพอที่จะพิสูจน์ความจริงในกรณีการตายนั้นแล้วหรือไม่ ซึ่งช่วยให้สำนวนชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นสำนวนที่ครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อศาลในการไต่สวนและมีคำสั่งต่อไป

จึงเห็นได้ว่า เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพกรณีตายโดยผิดธรรมชาติโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชแล้วก็จะไม่มีองค์กรอื่นมาร่วมชันสูตรพลิกศพและไม่มีการไต่สวนการตายโดยศาลเหมือนเช่นการตายโดยวิสามัญฆาตกรรมดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้น กรณีที่ผู้ป่วยตายเมื่ออยู่ในความดูแลหรือตายจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์แล้วไม่ว่าจะตายด้วยสาเหตุใด ก็เป็นการตายโดยผิดธรรมชาติทั้งสิ้นที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ 2 องค์กรก็คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช โดยหน้าที่หลักและความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่พนักงานสอบสวนซึ่งแพทย์ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น เมื่อมีการตายในโรงพยาบาลรัฐบาลหรือเอกชน เฉพาะในกรุงเทพมหานครโดยปกติให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจเป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ถ้าบุคคลนั้นตายในโรงพยาบาลทางราชการหรือโรงพยาบาลเอกชนใด ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้นหรือแพทย์ผู้ชำนาญในสาขา

นิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาลเอกชนหรือโรงพยาบาลของทางราชการในเขตกรุงเทพมหานครเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพได้

ปัญหาในทางปฏิบัตินั้น เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพกับแพทย์ ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนและแพทย์จะต้องทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที โดยแพทย์นิติเวชหรือว่าแพทย์อื่นดังกล่าวข้างต้น จะต้องทำรายงานการชันสูตรพลิกศพถึงรายละเอียดสาเหตุการตายว่า ผู้ป่วยตายเพราะสาเหตุใด ได้รับยาใดเกินขนาดหรือว่าเป็นเพราะอาการแทรกซ้อนของผู้ป่วยเอง ซึ่งแพทย์นิติเวชแห่งโรงพยาบาลนั้นจะต้องร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนแต่พนักงานสอบสวนกลับไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เสีย โดยปล่อยให้แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพ โดยทำรายงานการชันสูตรพลิกศพไปเพียงฝ่ายเดียว อันเป็นการขัดถือ เชื้อถือตามการค้นหาสาเหตุการตายของแพทย์เพียงผู้เดียวซึ่งพนักงานสอบสวนได้ลงลายมือชื่อลงในรายงานการชันสูตรพลิกศพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

เมื่อแพทย์ผู้รักษาเป็นบุคคลเดียวกันกับแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพประจำโรงพยาบาลนั้น หรือแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพมีความสัมพันธ์ไม่ว่าในทางใดกับแพทย์ผู้รักษาที่ประจำโรงพยาบาลเดียวกัน หรือพนักงานสอบสวนละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพเพื่อค้นหาสาเหตุการตายแล้ว โดยให้แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพทำรายงานการชันสูตรพลิกศพแต่เพียงลำพังฝ่ายเดียวแล้ว การตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นจากการรักษาของแพทย์ก็จะขาดไว้ประสิทธิภาพ ขาดซึ่งความเป็นธรรม ความชอบธรรม ขาดซึ่งการค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริง และทำให้หลักประกันสิทธิของผู้ตายและญาติผู้ตายถูกละเมิดโดยไม่รู้ตัว ไม่มีองค์กรใดที่จะตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นของแพทย์จากการรักษาพยาบาลที่ทำให้เกิดความตายได้ เนื่องจากแพทย์ซึ่งเป็นองค์กรเดียวกันก็จะไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นของแพทย์ด้วยกันเองอยู่แล้ว อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาลอีกด้วย นอกจากการกำหนดเพิ่มให้พนักงานอัยการและศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ อันความตายเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมให้กับผู้ตายและญาติผู้ตายได้อย่างแท้จริง

4.3.5.2 ปัญหาการให้ความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ”

การชันสูตรพลิกศพนั้น กฎหมายจะกำหนดไว้ว่าการตายประเภทใดบ้างที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพ โดยเหตุที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพนั้นมาจากหลักการที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อมีการตายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เกิดขึ้น รัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบในการค้นหาความจริงในความตายนั้น โดยหาสาเหตุและ

พฤติการณ์การตาย และหากความตายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำความผิด รัฐมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีหรือค้นหาตัวผู้กระทำความผิดเพื่อลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

ในปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพใน 2 กรณี คือ การตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานโดยในมาตรา 148 วรรคสอง ได้ให้ความหมายของการตายโดยผิดธรรมชาติไว้ดังนี้

- 1) ฆ่าตัวตาย
- 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- 3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- 4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

สำหรับความหมายหรือคำนิยามของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ตามกฎหมายไทยนั้นได้ระบุไว้เพียง 1)-5) และแต่ละกรณีก็สามารถตีความโดยขยายความให้หมายถึงการกระทำอย่างอื่นไปได้ด้วยได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังเป็นปัญหาในการตีความอยู่ดีว่า การกระทำแบบใด โดยใครเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดผลอย่างไร ควรที่จะตีความให้เข้ากับ 1)-5) ทั้ง 5 กรณีนี้ โดยมีหลักเกณฑ์ หรือมีเงื่อนไข รายละเอียดอย่างไรมาแบ่ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และความเป็นธรรมกับผู้ตายและญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์

เมื่อได้พิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศ จะพบว่า ในหลายประเทศจะให้ความสำคัญในการให้ความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” และระบุถึงเงื่อนไขรายละเอียดต่างๆ โดยไม่ต้องมีปัญหาในการตีความ อาทิเช่น

1) ประเทศอังกฤษ ได้กำหนดไว้ใน The Coroner Act 1988 ได้กำหนดให้แพทย์จะต้องรายงานไปแจ้งให้โคโรเนอร์ทราบ เพื่อให้โคโรเนอร์ทำการสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์ การตายถึงการตายโดยผิดธรรมชาติ ได้แก่ การตายระหว่างการผ่าตัดหรือตายก่อนที่จะฟื้นจากยาสลบ การตายเนื่องจากการผ่าตัดหรือขณะดมยาสลบ เป็นต้น

2) ประเทศเยอรมันได้กำหนดไว้ใน Regulation on Medical Post-mortem Examination ให้ศาลต้องทำการชันสูตรพลิกศพโดยจะต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วย ในกรณีกรณีการตายของเด็กทารกแรกเกิด หรือกรณีบุคคลที่เสียชีวิตมีอายุต่ำกว่า 16 ปี เป็นต้น นอกจากนี้ในบางกรณีกฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจที่จะสั่งให้มีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วยเช่นกัน ได้แก่ กรณีบุคคลตายโดยโรคติดต่อ โรคเนื้องอก หรือตายภายใน 4 สัปดาห์ หลังจากได้รับภูมิคุ้มกันโรคหรือตายโดยได้รับการปลูกถ่ายหรือโอนถ่ายอวัยวะภายใน

3) ประเทศสหรัฐอเมริกา ใน County Medical Examiners Act 1953 และ Public Health Code 1978 ได้กำหนดกรณีการตายที่ต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทำการสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายไว้ ซึ่งรวมถึงการตายโดยผิดธรรมชาติบางกรณีด้วย ได้แก่ การตายที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจจากการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ที่มีใบประกอบโรคศิลป์ การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการตรวจวินิจฉัยโรคหรือการรักษาพยาบาลของแพทย์ การตายในห้องผ่าตัดหรือห้องพักฟื้น การตายโดยปราศจากการรักษาทางการแพทย์ภายใน 48 ชั่วโมงก่อนเสียชีวิต หรือการตายซึ่งเป็นผลมาจากการคลอดหรือการทำแท้ง เป็นต้น

4) ประเทศฟินแลนด์ กำหนดไว้ใน Act of establishing the cause of death 1973 มาตรา 7 ได้กำหนดกรณีที่ต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทราบและต้องทำการสอบสวนการตายโดยตำรวจไว้ ซึ่งรวมถึงกรณีการตายโดยปราศจากการรักษาทางการแพทย์ การตายโดยได้รับสารพิษ หรือการตายโดยเหตุจากโรคจากการทำงาน

5) ประเทศสาธารณรัฐเช็ก การตายโดยผิดธรรมชาติ ได้แก่ ตายเนื่องจากสงสัยว่าจะเกิดจากการใช้ยาผิดในการรักษาพยาบาล เป็นต้น

6) ประเทศสกอตแลนด์ การตายโดยผิดธรรมชาติ ได้แก่ การตายที่เกิดขึ้นจากกระทำโดยความผิด หรือความประมาทเลินเล่อของผู้อื่น การตายที่มีการร้องเรียนว่าการรักษาหรือไม่รักษาของแพทย์มีส่วนทำให้เกิดความตายขึ้น การตายใดๆ ซึ่งแพทย์ไม่อาจจะระบุสาเหตุการตายที่ชัดเจนได้ เป็นต้น

จากกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าได้กำหนดคำนิยาม ความหมายและเงื่อนไขของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ได้อย่างชัดเจนแน่นอนกว่าประเทศไทย โดยได้ระบุรูปแบบ ลักษณะ รวมทั้งรายละเอียดของการกระทำได้เป็นอย่างดีและก่อให้เกิดความเป็นธรรม แก่ผู้ตายและญาติของผู้ตายได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งไม่มีปัญหาในการตีความ

4.3.5.3 ปัญหาด้านบุคลากร

ปัญหาด้านบุคลากรนั้น ซึ่งได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ โดยมีสาระสำคัญดังนี้ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาแต่เดิม ก่อนที่จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยแต่เดิมกฎหมายจะกำหนดให้ผู้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุ ประกอบด้วยพนักงานสอบสวนและบุคลากรทางการแพทย์ ดังนี้

- 1) สาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล หรือ
- 2) เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบล ในกรณีที่บุคคลตามข้อ 1 ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ซึ่งบุคลากรการแพทย์ดังกล่าวข้างต้นก็มีภาระหน้าที่ตามสาขาวิชาชีพอยู่แล้ว โดยเฉพาะแพทย์ที่มีภารกิจหลักในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บของประชาชน และหากเป็นโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยในต่างจังหวัดซึ่งอัตรากำลังของแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการรับผิดชอบดูแลรักษาสุขภาพของประชาชน การกำหนดให้แพทย์ในต่างจังหวัดต้องออกไปชั้นสูตรพลิกศพย่อมเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้นให้แก่แพทย์ และหากเกิดกรณีที่แพทย์ติดภารกิจต้องรักษาผู้ป่วย ก็ย่อมต้องให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขออกไปปฏิบัติหน้าที่แทน ก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของชั้นสูตรพลิกศพขาดประสิทธิภาพและอาจเกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยถึงสาเหตุและพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการตาย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมุ่งหมายให้เป็นการปรับปรุงการตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวชศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงกำหนดด้วยบุคลากรทางการแพทย์ที่จะร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวน ดังนี้

- 1) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ หรือ
- 2) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ หรือ
- 3) แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือ
- 4) แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้น

ทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข

โดยแพทย์ในลำดับรองลงมาจะทำหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพได้ก็ต่อเมื่อแพทย์ในลำดับสูงกว่าไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวถึงเห็นถึงความสำคัญของการมอบหมายให้แพทย์เป็นผู้ทำการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์การตายโดยกำหนดให้แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ เป็นแพทย์ลำดับแรกที่มีหน้าที่รับผิดชอบ แต่หากแพทย์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ผู้ที่จะเห็นทำหน้าที่แทนก็ยังคงต้องเป็นแพทย์เท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่บุคลากรทางการแพทย์ยังขาดแคลนอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแพทย์ด้านนิติเวชศาสตร์ยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณงาน และประกอบกับแพทย์ก็ยังมีภารกิจหลักในการให้บริการสุขภาพ ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดบทเฉพาะกาลให้ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ซึ่งวันสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าว คือ วันที่ 26 มิถุนายน 2548 โดยกำหนดให้แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ แพทย์ประจำโรงพยาบาลรัฐ หรือแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด อาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมตรวจ

ชั้นสูตรพลิกศพที่เกิดเหตุแทนได้ โดยจะมอบหมายได้แต่เฉพาะในกรณีถูกสัตว์ทำร้ายตายและการตายโดยอุบัติเหตุเท่านั้น ซึ่งบทเฉพาะกาลดังกล่าวเป็นมาตรการที่ช่วยผ่อนคลายภาระของแพทย์ที่จะต้องไปยังสถานที่เกิดเหตุ และลดปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังแพทย์ไปเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งระยะเวลาตามบทเฉพาะกาลดังกล่าวก็ได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ได้

จึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพ ตามมาตรา 148 (3) (4) และ (5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ซึ่งมีสาระสำคัญให้ขยายระยะเวลาการใช้บังคับมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ออกไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา และให้แพทย์นิติเวชศาสตร์ แพทย์ประจำรัฐ หรือแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สามารถมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ ไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพแทนตนได้ ในกรณีถูกสัตว์ทำร้ายตาย การตายโดยอุบัติเหตุ และการตายโดยยังมีปรากฏเหตุด้วย

ซึ่งการขยายระยะเวลาดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น โดยยังมีได้แก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างและระบบการชั้นสูตรพลิกศพแต่ประการใด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อให้การชั้นสูตรพลิกศพไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายจะยกระดับมาตรฐานของการชั้นสูตรพลิกศพให้มีความเป็นวิชาชีพและได้มาตรฐานสากล

4.3.5.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในฐานะญาติของผู้ตายไว้แต่เฉพาะกรณีที่การตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (วิสามัญฆาตกรรม) หรือตายในระหว่างในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่เท่านั้น ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้อง แจ้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบถึงการตายของผู้นั้นก่อนที่จะทำการชั้นสูตรพลิกศพ เพื่อให้ญาติของผู้ตายได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการชั้นสูตรพลิกศพด้วย

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสอง กรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชั้นสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชั้นสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือ ญาติของผู้ตายอย่างน้อย 1 คน ทราบเท่าที่จะทำได้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้ซึ่งได้รับแจ้งว่า มี

เหตุการณ์ตายผิดปกติเกิดขึ้นในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ จึงเป็นเพียงหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น มิได้เป็นบทบังคับที่ให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำ เพราะถ้าไม่ทำจะมีผลต่อการชันสูตรพลิกศพแต่ประการใด

ปัญหาในทางปฏิบัติก็คือ พนักงานสอบสวนสามารถแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบ การตายได้ แต่ก็ไม่ได้แจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบทำให้กลายเป็นศพไร้ญาติ ทำให้ญาติของผู้ตายกว่าจะทราบเรื่องการตายต้องใช้เวลานานหรือในบางครั้งไม่ทราบว่าญาติของตนได้ตายไปแล้ว แต่กรณีตายในโรงพยาบาลอันเนื่องจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ก็ยังไม่ค่อยจะมีปัญหาในส่วนนี้มากนัก คงเป็นเพราะญาติผู้ตายก็จะต้องมานอนเฝ้า มาเยี่ยมเยียนคอยดูอาการของผู้ป่วยเสมอ และเมื่อผู้ป่วยถึงแก่ความตาย ทางโรงพยาบาลก็ต้องแจ้งให้แก่ญาติผู้ตายทราบอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีปัญหาสำคัญในส่วนที่กฎหมายมิได้กำหนดให้ญาติของผู้ตายเข้าร่วมอยู่ในการชันสูตรพลิกศพด้วย มิใช่เพียงแค่อู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์เท่านั้น เพื่อที่ญาติผู้ตายจะได้ทราบถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แท้จริงได้ โดยมีได้ฟังแต่ความเห็นของแพทย์ที่ได้ทำการรักษา หรือฟังแต่ผลรายงาน การชันสูตรพลิกศพของแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายไว้ในการไต่สวนการตายโดยศาล โดยไม่ได้กล่าวถึงการเข้ามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนที่จะถึงการไต่สวนการตายโดยศาลแต่อย่างไร ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ The Coroner Rules 1984 มาตรา 7 กำหนดให้ญาติของผู้ตายเข้าร่วมการตรวจศพได้ด้วยตนเองแล้ว ยังมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการตรวจศพนั้นแทนตนได้ หรือในประเทศอิตาลี ญาติของผู้ตายอาจแต่งตั้งแพทย์เป็นที่ปรึกษาของตนเข้าไปดูการผ่าศพ และมีสิทธิทราบผลการผ่าศพตลอดจนซักถามได้ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ข้อที่ 16 ซึ่งได้กำหนดสิทธิเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายไว้ดังนี้

- 1) สิทธิได้รับการแจ้งถึงการสอบสวนการตาย และผลการสอบสวนการตายนั้น
- 2) สิทธิเข้าฟังหรือตรวจสอบดูข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน และสิทธิในการแสดงพยานหลักฐานต่างๆ
- 3) สิทธิที่จะขอให้บุคคลที่มีความรู้ทางการแพทย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการชันสูตรพลิกศพด้วย

ดังนั้น หากได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิไว้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานองค์การสหประชาชาติแล้วจะทำให้การโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการว่าได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือสาเหตุของการตายถูกต้องหรือไม่ ลดลง เพราะญาติของผู้ตายได้รับรู้กระบวนการใน

การชันสูตรพลิกศพ และมีโอกาสได้โต้แย้งในขณะทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ อีกทั้งก็เป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลโดยบุคคลที่ได้รับการดูแลเมตตาสีตนั้น โดยตรงจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ได้อีกกระบวนการหนึ่ง

4.4 วิเคราะห์และเปรียบเทียบกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพและมาตรการไต่สวนการตายตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

การพิจารณาว่าการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้น มีขั้นตอนและมาตรการเพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ควรที่จะต้องเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมัน ซึ่งใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพที่แตกต่างจากประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 ลักษณะของระบบการชันสูตรพลิกศพ

ในประเทศไทย การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากหลักการดำเนินคดีอาญาของไทย แยกกระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกัน พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสอบสวน ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวน ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงเป็นองค์กรหลักในการชันสูตรพลิกศพ แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่น เช่น แพทย์ พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วยก็ตาม ก็จะมิบทบาทเป็นผู้ร่วมในกระบวนการเท่านั้น ถึงแม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจในการควบคุมและร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพและสำนวนการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วการสั่งการของพนักงานอัยการไม่ค่อยสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะไม่ค่อยปฏิบัติตาม

ในประเทศอังกฤษนั้น การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบโคโรเนอร์ ซึ่งโคโรเนอร์จะต้องเป็นนักกฎหมายหรือแพทย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่สอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายและยังมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะลูกขุนเพื่อร่วมในการไต่สวนการตายได้ด้วย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ใช้ทั้งระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) และระบบโคโรเนอร์ (Coroner) ขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐ ทั้งนี้ ระบบแพทย์สอบสวน เป็นระบบที่แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพและการรวบรวม

พยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคลและรวมถึงอำนาจในการผ่าศพด้วยตนเองด้วย แพทย์ที่ทำหน้าที่นี้จะมีตำแหน่งที่เรียกว่า “แพทย์สอบสวน” ทั้งนี้ ระบบนี้เป็นระบบที่ใช้ในอเมริกาเป็นแห่งแรก

นอกจากจะมีแพทย์สอบสวนผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบหลักแล้ว ยังคงมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหลายตำแหน่งด้วยกัน ได้แก่ 1) แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี โดยจะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติวิชาชีพในรัฐมิชิแกน 2) ผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ต้องได้รับอนุญาตประกอบวิชาชีพ และต้องได้รับการรับรองจากแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ซึ่งมีหน้าที่ในการออกคำสั่งอนุญาตให้ผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์และออกคำสั่งและควบคุมเจ้าหน้าที่ที่สืบสวนสอบสวน ณ สถานที่เกิดเหตุ ให้ทำการสืบสวนสอบสวนและรายงานผลการสืบสวนสอบสวน 3) เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน คอยช่วยเหลือสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ มีหน้าที่ในการแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ตรวจสอบศพผู้ตายและสอบสวนหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนทางโทรศัพท์ไปยังแพทย์สอบสวน 4) พยาธิแพทย์ มีหน้าที่ในการทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ตามคำร้องขอของแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวน รายงานผลการตรวจสอบเบื้องต้นทางโทรศัพท์ให้แพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวนและส่งรายงานผลการตรวจสอบไปยังแพทย์สอบสวน เมื่อทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้น และระบุสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

กรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ กรณีการตายที่ต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทำการสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไว้ ได้แก่ การตายโดยกะทันหันหรือโดยไม่คาดคิด เช่น การตายในห้องผ่าตัดหรือห้องพักรักษา การตายตามธรรมชาติแต่ความตายเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด การตายจากการใช้ยาเกินขนาดหรือการแพ้ยา การตายโดยไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์ภายใน 48 ชั่วโมง ก่อนเวลาที่ตาย เว้นแต่แพทย์ผู้ตรวจศพจะสามารถวินิจฉัยสาเหตุการตายที่แท้จริงได้

การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ไม่จำเป็นต้องกระทำในทุกกรณี ทั้งนี้เนื่องจากแพทย์สอบสวนสามารถระบุถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอันแท้จริงได้แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องผ่าอีก

4.4.2 กรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพและมาตรการไต่สวนการตาย

ในประเทศไทยนั้น กรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเสมอคือ การตายโดยผิดธรรมชาติและการตายโดยวิสามัญฆาตกรรม แต่ถ้าตายโดยธรรมชาติและถูกประหารชีวิตโดยคำสั่งศาลก็ไม่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งการตายโดยผิดธรรมชาติคือ ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ กรณีดังกล่าวนี้กฎหมายกำหนดให้จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพแต่ไม่ต้องมีกระบวนการไต่สวนการตายโดยศาลซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการไต่

สวนการตายในทุกกรณี กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ทำการไต่สวนการตายเฉพาะในกรณีที่การตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

เนื่องด้วยกระบวนการไต่สวนการตายนอกจากจะเป็นการไต่สวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ตายและญาติแล้ว ยังถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกด้วย ซึ่งกระบวนการไต่สวนการตายนี้จะช่วยป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ในระดับหนึ่ง

ในประเทศอังกฤษนั้น ทุกกรณีจะมีการชันสูตรพลิกศพเสมอ ยกเว้นการตายโดยธรรมชาติคือ แก่ชราตายหรือถูกประหารชีวิตโดยคำสั่งศาลที่ไม่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพโดยโคโรเนอร์แล้วจะต้องมีการในประเทศอังกฤษนั้น การไต่สวนการตายซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสวนสอบสวนในความตายของบุคคล หากสาเหตุการตายมีความชัดเจนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนก็ได้ แต่โคโรเนอร์และคณะลูกขุน (ถ้ามี) ต้องทำการไต่สวนในกรณีการตายที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงหรือตายโดยผิดธรรมชาติ การตายโดยไม่ทราบสาเหตุ การตายในระหว่างการควบคุมของตำรวจหรือเป็นผลจากการบาดเจ็บที่ตำรวจเป็นผู้กระทำ การตายจากอุบัติเหตุ สารพิษ หรือโรคที่ต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ รวมถึงการตายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันอาจจะส่งผลเสียหายต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของประชาชน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น กรณีการตายกรณีการตายที่จะต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทำการสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไว้ดังนี้

- (1) การตายโดยกะทันหันหรือโดยไม่คาดคิด อันได้แก่ การตายในห้องผ่าตัดหรือห้องพักรักษา การตายตามธรรมชาติแต่ความตายเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เป็นต้น
- (2) การตายโดยอุบัติเหตุ เช่น การใช้ยาเกินขนาดหรือการแพ้ยา เป็นต้น
- (3) การตายจากการใช้ความรุนแรง
- (4) การตายที่สาเหตุการตายเป็นที่สงสัย
- (5) การตายโดยไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์ภายใน 48 ชั่วโมง ก่อนเวลาที่ตาย เว้นแต่แพทย์ผู้ตรวจศพจะสามารถวินิจฉัยสาเหตุการตายที่แท้จริงได้

กรณีที่ต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ เช่น กรณีตายโดยกะทันหันหรือโดยไม่คาดคิด ในกรณีที่มีข้อมูลประวัติการรักษาไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย การผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ไม่จำเป็นต้องกระทำในทุกกรณี แม้ว่าจะเป็นการตาย ที่ต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทราบก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากแพทย์สอบสวนสามารถระบุถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอันแท้จริงได้แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องผ่าศพอีก แต่ก็มีบางกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องผ่าศพเพื่อตรวจ

พิสูจน์ด้วยทุกครั้ง ซึ่งหลักการสำคัญที่บังคับให้ต้องมีการผ่าศพก็เนื่องจากต้องค้นหาความจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

อย่างไรก็ตาม ระบบแพทย์สอบสวนของอเมริกันจะไม่มีกระบวนการไต่สวนการตาย แม้แต่จะตายด้วยสาเหตุใดก็ตาม

ในประเทศเยอรมนี เมื่อมีการตายโดยฆาตกรรมชาติเกิดขึ้นหรือพบศพที่ยังไม่อาจระบุตัวบุคคลได้จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์แห่งการตาย การชันสูตรพลิกศพนั้นให้กระทำโดยศาลโดยจะมีแพทย์เป็นผู้ช่วยเหลือ ให้ความรู้ ความเห็นเพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตายนั้นกระจ่าง แต่หากกรณีที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเห็นของแพทย์ ก็สามารถทราบสาเหตุการตายได้ ศาลจะพิจารณาไต่สวนไปโดยลำพังไม่ต้องเรียกแพทย์มาช่วยเหลือก็ได้ ส่วนกรณีตรวจศพภายนอกไม่อาจทราบสาเหตุการตายได้ จึงจำเป็นต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ เช่น กรณีที่การตรวจศพภายนอกด้วยตาไม่อาจทำให้ค้นพบสาเหตุการตายหรือ กรณีบุคคลตายโดยฆาตกรรมชาติหรือ พฤติการณ์การตายยังไม่ชัดเจน เป็นต้น

4.4.3 องค์การที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพและไต่สวนการตาย

ประเทศไทยนั้น กรณีที่มีการตายโดยฆาตกรรมชาติจะต้องมีพนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกันกับแพทย์นิติเวชเสมอ ถ้าแพทย์นิติเวชไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐหรือแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามลำดับ มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพร่วมกันกับพนักงานสอบสวนได้ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตายเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะไม่มีการไต่สวนการตายเหมือนเช่นกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรม

ส่วนกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรม กฎหมายกำหนดให้มืองค์กรที่ทำหน้าที่การชันสูตรพลิกศพมีอยู่ 4 ฝ่ายคือ พนักงานสอบสวน แพทย์นิติเวช พนักงานอัยการและ พนักงานฝ่ายปกครอง โดยการชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยค้นหาความจริงในคดีอาญาเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์การตายของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่การตายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำผิดอาญาหรือเป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพบางกรณีจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าร่วมในการตรวจสอบการตายน้นมากกว่า 1 องค์การ ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของตนและกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

เมื่อมีการตายที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของ เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (กรณีวิสามัญฆาตกรรม) จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการและ

พนักงานฝ่ายปกครองทราบเพื่อให้มาร่วมในการชันสูตรพลิกศพ เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพกรณีดังกล่าวเป็นไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยให้ผู้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพตรวจสอบการทำงานของกันและกัน ในขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับกรณีนั้นด้วย อีกทั้ง กฎหมายกำหนดให้ศาลมีหน้าที่ในการไต่สวนการตายโดยเริ่มต้นกระบวนการไต่สวนการตายจากการยื่นคำร้องของพนักงานอัยการ

ดังนั้น องค์การที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนการตาย ก็คือ พนักงานอัยการและศาล แต่อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนก็ยังคงความเกี่ยวข้องอยู่เนื่องจากคำร้องของพนักงานอัยการนั้น จำเป็นต้องอาศัยสำนวนชันสูตรพลิกศพที่จัดทำโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เป็นหลักฐานข้อมูลในการยื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวน นอกจากนี้พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานทั้งปวงเพื่อประกอบการไต่สวนและการทำคำสั่งของศาลด้วย

ในประเทศอังกฤษนั้น กำหนดให้โคโรเนอร์ซึ่งเป็นศาลมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงสาเหตุการตายต่างๆ เช่น การตายแบบกะทันหัน การตายจากความรุนแรงหรือการตายโดยผิดธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งโคโรเนอร์จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นเข้ามาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วย ได้แก่ คณะลูกขุน พนักงานสืบสวนสอบสวนของโคโรเนอร์ นิติแพทย์ แพทย์ พนักงานช่วยตรวจสอบศพ ผู้เชี่ยวชาญและพยานอื่นๆ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้วจะต้องมีการไต่สวนการตายตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้เสมอ ซึ่งการไต่สวนการตายแบ่งได้เป็นสองกรณีคือ การไต่สวนโดยโคโรเนอร์และการไต่สวนโคโรเนอร์ร่วมกับคณะลูกขุน ซึ่งโดยปกติโคโรเนอร์สามารถไต่สวนได้โดยลำพัง เว้นแต่เป็นกรณีการตายที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะโคโรเนอร์ต้องแต่งตั้งคณะลูกขุนจำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกินกว่า 11 คน เพื่อร่วมกันพิจารณาไต่สวนการตายนั่น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น เมื่อมีการตายกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพจะต้องมีแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ โดยเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนคอยช่วยเหลือสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์สอบสวนตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ โดยมีนิติแพทย์ทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ตามคำร้องขอของแพทย์สอบสวน แต่ระบบแพทย์สอบสวนจะไม่มีการไต่สวนการตายเหมือนเช่นระบบโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษ

ในประเทศเยอรมนี กำหนดให้ศาลเป็นผู้ทำการไต่สวนการตาย โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความเห็นของแพทย์ก็ได้ หากสาเหตุการตายนั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้ว ศาลสามารถพิจารณาไต่สวนได้โดยลำพังโดยไม่ต้องเรียกแพทย์มาช่วยชันสูตรพลิกศพก็ได้ ในกรณีเร่งด่วนเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การสอบสวน พนักงานอัยการก็มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพหรือไต่สวนการตาย

เช่นกัน และเมื่อใดที่สาเหตุการตายไม่ปรากฏชัด ศาลจำเป็นต้องเรียกแพทย์อย่างน้อย 2 คน มาทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์สาเหตุการตาย ซึ่งแพทย์จะเข้าทำหน้าที่ให้ความเห็นทางการแพทย์เท่านั้น ดังนั้น การพิจารณาไต่สวนโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีศาลเป็นองค์กรเดียว

4.4.4 ความเป็นอิสระในการไต่สวนการตาย

ในประเทศไทยนั้น ศาลซึ่งมีหน้าที่ทำการไต่สวนมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ซึ่งศาลมีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม หรือเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการไต่สวนได้ ซึ่งถือว่าศาลมีความเป็นอิสระในการไต่สวน

ในประเทศอังกฤษนั้น โคอโรเนอร์มีความเป็นอิสระเนื่องจากได้รับการแต่งตั้งจากท้องถิ่นมิได้เป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไป จึงไม่ต้องตกอยู่ภายในสายบังคับบัญชาดังเช่นเจ้าหน้าที่อื่นจึงสามารถทำการไต่สวนการตายอย่างเต็มที่ และถือเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ที่แต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของรัฐ

ในประเทศเยอรมันนั้น ศาลได้รับความคุ้มครองตามหลักความเป็นอิสระในซึ่งนำหนักพยานหลักฐาน ดังนั้นในการไต่สวนหรือการชันสูตรพลิกศพ ศาลมีความเป็นอิสระในการดำเนินการ สามารถไต่สวนไปได้โดยไม่ต้องเรียกแพทย์หรืออาศัยความเห็นของแพทย์ แต่ทั้งนี้จะต้องไต่สวนตามหลักกฎหมายอย่างมีเหตุและผล

4.4.5 การมีส่วนร่วมของประชาชน

ในประเทศไทยนั้น กฎหมายกำหนดให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิเข้าร่วมในการไต่สวนการตายเพื่อซักถามและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ และมีสิทธิตั้งทนายความเพื่อช่วยเหลือดำเนินการหากไม่มีทนายความที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามาในการไต่สวน ศาลต้องตั้งทนายความให้

ในประเทศอังกฤษนั้น ในบางกรณีกฎหมายกำหนดให้คอโรเนอร์จะต้องแต่งตั้งคณะลูกขุน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นนั้น มาทำการไต่สวนร่วมกันในการตาย ที่มีความสำคัญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง หรืออาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรืออนามัยของประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ญาติของผู้ตายสามารถแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมในการตรวจศพได้ด้วย

ในประเทศเยอรมันนั้น ญาติของผู้ตายจะต้องได้รับการแจ้งทันทีที่มีคำสั่งของศาลให้บุคคลที่ฝังอยู่ขึ้นมาเพื่อพิจารณาไต่สวนสาเหตุการตาย เพื่อให้ญาติสามารถเข้าร่วมกระบวนการตรวจสอบของศาลได้ นอกจากนี้ญาติของผู้ตายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ได้ เมื่อเห็นว่าสาเหตุและพฤติการณ์การตายยังเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยอยู่

4.5 ความเหมาะสมของการนำระบบการชันสูตรพลิกศพและมาตรการไต่สวนการตายของต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทย

4.5.1 ระบบโคโรเนอร์ (Coroner) ประเทศอังกฤษ

4.5.1.1 องค์กรที่เกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ

ในประเทศไทยการชันสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ โดยกำหนดให้แพทย์นิติเวชเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วยกรณีที่มีการตายโดยผิดธรรมชาติ (การชันสูตรพลิกศพแบบสามัญ) ซึ่งแพทย์มีบทบาทสำคัญรองลงมาจากพนักงานสอบสวนเพียงแต่คอยให้ความช่วยเหลือการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อีกทั้งกรณีที่มีการตายในระหว่างที่เจ้าพนักงานอยู่ในการปฏิบัติหน้าที่หรือระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายได้เพิ่มองค์ภายนอกเพื่อทำการถ่วงดุลอำนาจของพนักงานสอบสวนคือ พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง (การชันสูตรพลิกศพแบบวิสามัญฆาตกรรม) โดยที่พนักงานอัยการจะมีอำนาจในการควบคุมและร่วมทำสำนวนในการชันสูตรพลิกศพและสำนวนสอบสวนกับพนักงานสอบสวน

เมื่อมีการตายในระหว่างอยู่ในการปฏิบัติหน้าที่หรือระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน (วิสามัญฯ) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3 ได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาลเพื่อให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง อีกชั้นหนึ่ง แต่กรณีตายโดยผิดธรรมชาตินั้น กฎหมายกำหนดให้มีเพียงแต่การชันสูตรพลิกศพแบบสามัญเท่านั้น (พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช)มิได้ให้มีการไต่สวนการตายโดยศาลเหมือนเช่นกรณีการชันสูตรพลิกศพแบบวิสามัญฆาตกรรม

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษแล้ว การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบ ศาลโคโรเนอร์ โคโรเนอร์จะทำหน้าที่สอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ เช่น การตายระหว่างการผ่าตัดหรือตายก่อนที่จะฟื้นจากยาสลบ การตายเนื่องจากการผ่าตัดหรือขณะดมยาสลบ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยนั้น การตายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์เฉพาะการตายจากการวางยาสลบหรือตายระหว่างหรือหลังการผ่าตัด ก็เป็นการตายที่ผิดธรรมชาติโดยจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ โดยพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชเท่านั้น (การชันสูตรพลิกศพแบบสามัญ) แต่ประเทศอังกฤษมีศาลโคโรเนอร์ทำหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการ ในการค้นหาสาเหตุการตายของบุคคลนั้น โคโรเนอร์อาจสั่งให้แพทย์ทำการตรวจศพซึ่งแพทย์นั้นได้กระทำภายใต้การควบคุมหรือคำร้องขอของโคโรเนอร์

จึงเห็นได้ว่า ประเทศอังกฤษมีศาลโคโรเนอร์เป็นองค์กรหลักในการชันสูตรพลิกศพ มีแพทย์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือค้นหาสาเหตุการตายเท่านั้น เมื่อเทียบกับประเทศไทยแล้วอำนาจหน้าที่ยังอยู่ที่พนักงานสอบสวน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อมีการตายจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย แพทย์ผู้ทำการรักษาก็จะต้องออกหนังสือรับรองการตายในแต่ละครั้ง ซึ่งความเห็นของแพทย์นั้น เป็นการให้ความเห็นที่อาจจะเป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยหรืออาจจะไม่เป็นความจริงหรืออาจไม่ตรงกับสาเหตุการตายที่แท้จริงได้ เพราะถ้าเกิดความผิดพลาดจากการรักษาก็ย่อมไม่น่าผลเสียและความเสียหายในการเป็นคดีความมาสู่ตนเป็นแน่ แพทย์ผู้นั้นจึงต้องปกปิดสาเหตุการตายที่แท้จริงเอาไว้ แล้วลงความเห็นในหนังสือรับรองสาเหตุการตายว่าเกิดจากสภาวะร่างกายของผู้ป่วยด้านทานการรักษาไม่ไหวหรือเกิดจากโรคของผู้ป่วยที่เป็นอยู่เดิมแล้วนั่นเอง จึงเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เพียงเท่านั้นยังเป็นการไม่เพียงพอ จึงควรมีองค์กรภายนอกเพิ่มเข้ามาอีก 2 องค์กรก็คือ พนักงานอัยการหรือศาล เพื่อให้พนักงานอัยการเข้ามาถ่วงดุลและตรวจสอบการตรวจสอบการตายของพนักงานสอบสวนเหมือนเช่นคดีวิสามัญฆาตกรรม หรือให้ศาลเข้ามาถ่วงดุลและตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพขององค์กรทั้ง 2 และความเห็นของแพทย์จากการรักษาพยาบาล เมื่อมีความตายเกิดขึ้นอีกชั้นหนึ่งด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นธรรมให้แก่ญาติผู้ตาย บุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแพทย์ที่ทำการรักษาด้วย แม้ศาลนั้นจะไม่ใช้องค์กรหลักในการชันสูตรพลิกศพเหมือนเช่นประเทศอังกฤษ แต่อย่างน้อย ศาลก็เป็นองค์กรภายนอกที่ให้ความเป็นธรรม ความชอบธรรม และเป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือที่สุดแล้วในกระบวนการยุติธรรมก็ว่าได้

กรณีที่เพิ่มให้ศาลเข้ามาร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ถ้าหากศาลเห็นว่าขณะทำการชันสูตรพลิกศพอยู่นั้นยังกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยังควรเห็นว่าการหาสาเหตุการตายเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ศาลก็ย่อมมีอำนาจออกคำสั่งให้พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชค้นหาสาเหตุการตายได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งศาล ยังมีคำสั่งให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาทำการตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตรวจสอบหรือการกระทำใดๆ ต่อศพหรือชิ้นส่วนของศพนั้น เพื่อค้นหาว่าผู้ตายได้เสียชีวิตเพราะสาเหตุใด เหมือนเช่นอำนาจออกคำสั่งของระบบศาลโคโรเนอร์ประเทศอังกฤษ การร่วมการชันสูตรพลิกศพโดยศาลนั้น ก็จะทำให้ศาลได้รู้ถึงข้อเท็จจริงถึงสาเหตุการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์แทบทั้งหมด โดยที่ไม่ต้องให้แพทย์ด้วยกันมาตรวจสอบกันเอง ดังสุภาษิตที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ตอมแมลงวันด้วยกัน”

ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้เพิ่มพนักงานอัยการหรือศาลเข้ามาร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการ

ตายโดยผิดธรรมชาติ เพื่อให้อัยการหรือศาลเป็นองค์กรภายนอกที่เข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุล
ความเห็นแพทย์จากการรักษาเพิ่มไปอีกชั้นหนึ่งด้วย

4.5.1.2 กรณีที่ต้องมีมาตรการไต่สวนการตายและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศไทยนั้น ไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนการตายในทุกกรณี กฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญากำหนดให้ทำการไต่สวนการตายเฉพาะในกรณีที่การตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้า
พนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน
ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หากเป็นกรณีการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ก็เป็นกรณี
ตายโดยผิดธรรมชาติธรรมดา ก็เพียงแต่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น แต่ไม่จำเป็นต้องทำการ
ไต่สวนการตายแต่ประการใด

กฎหมายกำหนดให้ศาลมีหน้าที่ในการไต่สวนการตายโดยเริ่มต้นกระบวนการไต่สวน
การตายจากการยื่นคำร้องของพนักงานอัยการ ดังนั้น องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนการตาย ก็คือ
พนักงานอัยการและศาล พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานทั้งปวงเพื่อประกอบ
การไต่สวนและการทำคำสั่งของศาลด้วย

เมื่อเทียบกับระบบโคโรเนอร์ประเทศอังกฤษนั้น การไต่สวนการตายมีวัตถุประสงค์
เพื่อสืบสวนสอบสวนในความตายของบุคคล หากสาเหตุการตายมีความชัดเจนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องทำ
การไต่สวนก็ได้ แต่โรโรเนอร์และคณะลูกขุน (ถ้ามี) ต้องทำการไต่สวนใน 4 กรณี คือ (1) การตายที่
เกิดจากการใช้ความรุนแรงหรือตายโดยผิดธรรมชาติ (2) การตายโดยไม่ทราบสาเหตุ การตายใน
ระหว่างการควบคุมของตำรวจหรือเป็นผลจากการบาดเจ็บที่ตำรวจเป็นผู้กระทำ (3) การตายจาก
อุบัติเหตุ สารพิษ หรือโรคที่ต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ รวมถึง (4) การตายที่เกิดขึ้นอย่าง
ต่อเนื่องอันอาจจะส่งผลเสียหายต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของประชาชน

การไต่สวนการตายแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ การไต่สวนโดยโคโรเนอร์และการไต่สวน
โคโรเนอร์ร่วมกับคณะลูกขุน ซึ่งโดยปกติโคโรเนอร์สามารถไต่สวนได้โดยลำพังเว้นแต่เป็นกรณี
การตายที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะ 4 กรณีดังกล่าวข้างต้น โคโรเนอร์ต้องแต่งตั้งคณะลูกขุน
จำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกินกว่า 11 คน เพื่อร่วมกันพิจารณาไต่สวนการตายนั้น

แสดงให้เห็นว่า กรณีไต่สวนการตายของประเทศไทยมีเพียงกรณีเดียวเท่านั้นก็คือ การ
ตายโดยเกิดจากการวิสามัญฆาตกรรมหรือตายในเรือนจำ ซึ่งการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาล
ของแพทย์อันเป็นการตายโดยผิดธรรมชาตินั้นจึงไม่มีมาตรการตรวจสอบดังเช่นระบบโคโรเนอร์
โดยระบบโคโรเนอร์ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงหลักประกันสิทธิเสรีภาพในชีวิตและ
ร่างกายของผู้ตายซึ่งรวมถึงสาเหตุการตายถึง 4 กรณีที่ศาลโคโรเนอร์จำเป็นจะต้องทำการไต่สวน
การตายร่วมกับคณะลูกขุน 7-11 คนเพื่อร่วมกันกับโคโรเนอร์ในการไต่สวนหาสาเหตุการตายนั้น

เนื่องจากเหตุตายทั้ง 4 กรณีนั้นเป็นการตายที่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ จิตใจ การสันคลอนความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ที่กระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม เพราะถ้ามีเพียงแต่ศาล โครโรเนอร์ทำการไต่สวนเพียงลำพังก็อาจทำให้การไต่สวนหาสาเหตุการตายเป็นไปด้วยความยากลำบากขึ้น ในการช่วยกันคิด ตัดสินใจในแต่ละกระบวนการ ในแต่ละการรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มีการนำเสนอมา อีกทั้งคณะลูกขุนก็ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของศาล โครโรเนอร์ด้วย

นอกจากสาเหตุการตายทั้ง 4 กรณีดังกล่าวข้างต้นนั้นแล้ว ได้แก่ การตายโดยผิดธรรมชาติ อันเกิดจากการตายระหว่างการผ่าตัดหรือตายก่อนที่จะฟื้นจากยาสลบ การตายเนื่องจากการผ่าตัดหรือขณะดมยาสลบ เป็นต้น ซึ่งสาเหตุการตายเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ทั้งนั้น โครโรเนอร์ย่อมมีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบตาสวนการตายเพียงลำพังได้โดยไม่ต้องมีคณะลูกขุนร่วม อีกทั้งจะทำให้เกิดความรวดเร็วในการไต่สวนการตายด้วยซึ่งระบบโครโรเนอร์

1) มีลักษณะเป็นการไต่สวนหาความจริงในลักษณะของระบบไต่สวนซึ่งมิใช่เป็นระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับการพิจารณาในศาลทั่วไป กล่าวคือ มิใช่เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีการเผชิญหน้าระหว่างโจทก์กับจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากการไต่สวนการตายเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ใด ตายเมื่อใด และตายด้วยสาเหตุใด

2) โดยที่การไต่สวนความตายมิใช่เป็นกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้น จึงไม่มีโจทก์กับจำเลย แต่บุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการไต่สวนจะช่วยโครโรเนอร์เพื่อค้นหาความจริง

3) หลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ใช้กับคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป จึงไม่นำมาใช้ได้กับการไต่สวนของโครโรเนอร์ แต่อย่างไรก็ตาม โครโรเนอร์ย่อมมีอำนาจที่จะหมายเรียกพยานบุคคลมาในการไต่สวน ทั้งนี้ ในการที่พยานจะให้การปรัปรัดตนเองในการไต่สวน โครโรเนอร์ย่อมที่จะเตือนให้พยานทราบว่ามิสิทธิที่จะปฏิเสธคำถามนั้นได้

4) เมื่อพยานมาศาลแล้ว โครโรเนอร์จะทำการซักถามถึงเรื่องราวต่างๆ จากนั้นก็จะเปิดโอกาสให้คณะลูกขุน (ถ้ามี) ทนายความ หรือญาติผู้ตาย ซักถามพยานได้โดยต้องได้รับอนุญาตจากโครโรเนอร์เสียก่อน

5) การเปิดเผยของโครโรเนอร์ ไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้โครโรเนอร์เปิดเผยเอกสารในการไต่สวน รวมทั้งโครโรเนอร์ไม่มีอำนาจ ที่จะเปิดเผยเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของเขา ซึ่งเป็นหน่วยงานอื่น ได้แก่ ตำรวจ เป็นต้น

6) คำวินิจฉัยจากการไต่สวนการตายจะไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางแพ่ง

อย่างไรก็ตาม ระบบโคโรเนอร์ก็มีข้อบกพร่องในส่วนเล็กน้อยดังต่อไปนี้
 เนื่องจากระบบโคโรเนอร์เป็นระบบที่ส่วนหนึ่งยังคงถือว่าเป็นระบบศาลยุติธรรม
 ดังนั้น กรณีที่มีการไต่สวนจึงยังคงใช้หลักการพิจารณาคดีดังที่ใช้ในศาลยุติธรรม ทั้งนี้
 ไม่ว่าจะเป็นการรับฟังพยานหลักฐานก็ตาม ซึ่งทำให้ขาดความยืดหยุ่นและทำให้การที่จะรับฟัง
 ข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่การไต่สวนไม่อาจรับฟังได้

การที่โคโรเนอร์จะต้องรับผิดชอบงานตลอด 24 ชั่วโมง เป็นงานที่หนักมาก แม้ว่าจะมี
 ผู้ช่วย ได้แก่ รองโคโรเนอร์ และผู้ช่วยรองโคโรเนอร์ และได้รับค่าตอบแทนไม่คุ้มกับความ
 รับผิดชอบ ข้อบกพร่องในกฎหมาย The Coroner Act 1988 ซึ่งกำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดย
 ไม่จำเป็น เช่น กรณีที่ฆ่าตัวตายโดยการกระโดดจากรถไฟ เป็นต้น ไม่มีความจำเป็นต้องเรียกคณะ
 ลูกขุนเพื่อไต่สวนการตายกรณีเช่นนี้ และในบางกรณีการไต่สวนทำให้บุคคลในครอบครัวเดียวกับ
 ผู้ตายต้องได้รับความอับอาย

สำหรับในประเทศอังกฤษ แม้ว่าจะมีคณะลูกขุน และญาติเข้าร่วมในการไต่สวนการ
 ตาย แต่จะเห็นได้ว่า คณะลูกขุนนั้นเป็นองค์กรที่โคโรเนอร์เป็นผู้แต่งตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น
 เมื่อเปรียบเทียบกับพนักงานอัยการของไทยแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงความแตกต่างในความรู้
 ทางด้านกฎหมายและความชำนาญในการพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งพนักงานอัยการมี
 ศักยภาพสูงและเป็นประโยชน์กว่าในการไต่สวน

ในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์เกิดขึ้นแพทย์ดังกล่าวก็
 จะต้องทำหนังสือรับรองการตายเพื่อออกใบมรณะบัตรต่อไป โดยได้ทำความเข้าใจว่าเกิดจากสภาวะ
 หัวใจล้มเหลวบ้าง เกิดจากร่างกายของผู้ป่วยที่รับการรักษาไม่ไหว เป็นต้น ซึ่งความเห็นดังกล่าวนั้น
 อาจจะเป็นความจริงหรืออาจจะเกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดของแพทย์ แล้วทำการกลบเกลื่อนการ
 กระทำความผิดของแพทย์ผู้รักษาก็เป็นได้ การตายดังกล่าวจึงเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่จะต้อง
 ทำการชันสูตรพลิกศพโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วทำให้บุคคล
 นั้นตายก็จะต้องทำรายงานการชันสูตรพลิกศพที่ต้องทำร่วมกับพนักงานสอบสวน หรือ กรณีที่
 แพทย์นิติเวชในโรงพยาบาลเดียวกันจะต้องทำรายงานการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวน
 ก็ตาม ซึ่งพนักงานสอบสวนก็จะไม่ได้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพร่วมด้วยกับแพทย์นิติเวชแต่อย่างใด
 เนื่องจากความขี้เกียจ ขาดความรับผิดชอบของตำรวจจึงทำให้รายงานการชันสูตรพลิกศพเป็น
 ความเห็นของแพทย์แต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่ได้เป็นองค์กรหลักในการรับผิดชอบ
 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายเลย

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรนำระบบไต่สวนการตายโดยศาลของระบบโคโรเนอร์
 ประเทศอังกฤษมาใช้ในการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ที่เป็นเหตุทำให้เกิดการตาย

ขึ้นกรณีตายโดยผิดธรรมชาติ เนื่องจากศาลเป็นองค์กรภายนอกที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุล การชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนว่าได้กระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ได้ทำหน้าที่ โดยมีความเป็นภาวะวิสัยหรือไม่ อีกทั้งยังได้ตรวจสอบและถ่วงดุลไปจนกระทั่งถึงการทำความเข้าใจ การตายจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์อีกชั้นหนึ่งด้วย ซึ่งจะทำให้แพทย์ ผู้รักษาพยาบาลได้ใช้ ความระมัดระวังในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยของตนมากยิ่งขึ้นกว่าจากระดับวิชาชีพแพทย์ที่มียิ่งกว่า วิทยุชนโดยทั่วไป และทำให้แพทย์ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว หรือพวกพ้องของวิชาชีพแพทย์ ด้วยกัน เพื่อปกป้องข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับสาเหตุการตายที่แท้จริง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อแพทย์องค์กรเดียวกันไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็น และการวินิจฉัยโรคด้วยตนเองแล้ว ผู้เขียนเห็นสมควรให้ศาลได้ทำการไต่สวนการตายกรณีตายอัน เกิดจากการรักษาพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบความถูกต้องของการ ชั้นสูตรพลิกศพและเป็นการเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายได้มีโอกาสซักถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใน การชั้นสูตรพลิกศพ และขอให้ศาลเรียกผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความเห็นได้

4.5.1.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความจริง

ในประเทศไทยการชั้นสูตรพลิกศพเป็นระบบตำรวจซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้พนักงาน สอบสวนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชั้นสูตรพลิกศพโดยกำหนดให้แพทย์นิติเวชเข้าร่วมในการ ชั้นสูตรพลิกศพด้วย กรณีที่มีการตายโดยผิดธรรมชาติจึงเป็นการชั้นสูตรพลิกศพที่ยังไม่มีมาตรการ ตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความจริงถึงสาเหตุการตายได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากพนักงาน สอบสวนเป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพและกฎหมาย กำหนดให้แพทย์มาทำหน้าที่ร่วมชั้นสูตรพลิกศพเท่านั้นและแพทย์ไม่มีอำนาจสอบสวนหรือ ซักถามพยานหรือไม่มีโอกาสได้รับรู้หรือพิจารณาพยานหลักฐานอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือ ความครอบครองของพนักงานสอบสวน แพทย์ส่วนใหญ่จึงมีทัศนคติว่างานชั้นสูตรพลิกศพเป็น งานชั้นสูตรพลิกศพลำดับรองซึ่งมีความสำคัญน้อยกว่างานประจำที่ต้องตรวจรักษาผู้ป่วย จึงทำให้ พนักงานสอบสวนสามารถครอบงำหรือมีอิทธิพลเหนือการชั้นสูตรพลิกศพได้โดยง่ายจนเป็น สาเหตุที่แพทย์ผู้ร่วมชั้นสูตรพลิกศพมักจะดำเนินการวินิจฉัยเฉพาะสาเหตุการตายเท่านั้น ส่วน พฤติการณ์การตายจะให้เป็นที่ของพนักงานสอบสวนในการตัดสินใจถึงพฤติการณ์การตาย

โดยที่ระบบการชั้นสูตรพลิกศพของไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้พนักงาน สอบสวนมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ครอบคลุมเกือบทุกขั้นตอนในการชั้นสูตรพลิกศพ แพทย์จึง

เป็นเพียงผู้ที่มาช่วยหาสาเหตุการตายเท่านั้น โดยแพทย์จะไม่ก้าวล่วงไปให้ความเห็นเกี่ยวกับพฤติการณ์การตาย ระบบเช่นนี้ทำให้ขาดการถ่วงดุลการใช้อำนาจ⁶⁶

ส่วนกรณีที่ผู้ป่วยจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ไม่ว่าแพทย์เจ้าของผู้ป่วยหรือแพทย์เวรก็จะต้องออกหนังสือรับรองการตาย โดยทำความเข้าใจว่าผู้ป่วยตายเนื่องจากสาเหตุใดอย่างละเอียดอีกทั้ง ระเบียบทางโรงพยาบาลก็ไม่ให้มีการชันสูตรพลิกศพเมื่อมีความตายผิดปกติเกิดขึ้น จึงเห็นได้ว่า เมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชนก็จะมีองค์กรภายนอกใดเข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความจริงที่มีการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์เลยแม้แต่องค์กรเดียว หรือ แม้ทางเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลได้แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบแล้วก็ตามแต่พนักงานสอบสวนก็หาปฏิบัติตามกฎหมายไม่กลับคิดภารกิจอื่นหรือไม่ว่าด้วยสาเหตุใด เมื่อพนักงานสอบสวนไม่มาทางโรงพยาบาลก็ให้แพทย์นิติเวชที่ประจำโรงพยาบาลนั้น อาจจะเป็นแพทย์ผู้ทำการรักษาเอง อาจเป็นแพทย์ที่มีความสัมพันธ์กันไม่ว่า เพื่อน พี่น้อง หรือเพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของพวกพ้องวิชาชีพเดียวกันและเพื่อรักษาชื่อเสียงขององค์กร โรงพยาบาลนั่นเอง ฉะนั้นรายงานการชันสูตรพลิกศพจึงอาจระบุถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงหรืออาจจะปกปิดการรักษาของแพทย์ด้วยกันเองก็ได้

นอกจากนี้ประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคสาม ได้วางหลักไว้ว่า กรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (วิสามัญฆาตกรรม) ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองทราบเพื่อให้มาร่วมในการชันสูตรพลิกศพ เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพกรณีดังกล่าวเป็นไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยให้ผู้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพตรวจสอบการทำงานของตนและกัน ในขณะที่เดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับกรณีนั้นด้วย

การร่วมชันสูตรพลิกศพของพนักงานอัยการนั้นจะส่งผลดีต่อการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

(1) พนักงานอัยการสามารถทำหน้าที่กำกับให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด เช่น ตรวจสอบว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งการตายให้ญาติของผู้ตายทราบหรือไม่ หรือตรวจสอบว่าคุณสมบัติของผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่

⁶⁶ แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ, รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง” การศึกษาการพัฒนากระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย” เสนอต่อสำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, สิงหาคม 2547, หน้า 56-57.

(2) พนักงานอัยการสามารถเก็บข้อมูลและพยานหลักฐานที่สำคัญแก่คดีไว้ในสำนวนได้ กล่าวคือ ในทางปฏิบัติแล้วพนักงานสอบสวนย่อมมีความเชี่ยวชาญในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องคดีอยู่ แต่พนักงานอัยการนั้นเป็นผู้มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการวินิจฉัยพยานหลักฐาน รวมไปถึงการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลว่า พยานหลักฐานต่างๆที่รวบรวมไว้ในสำนวนดังกล่าวเพียงพอแล้วหรือไม่ต่อการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป หรือข้อมูลและหลักฐานใดที่สำคัญและจำเป็นต้องรวบรวมเข้าไว้ในสำนวน ซึ่งจะทำให้สำนวนในคดีนั้นครบถ้วนและสมบูรณ์และกฎหมายได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง จากนั้นเมื่อจัดทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนการตาย การตรวจสำนวนการชันสูตรพลิกศพมีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ เป็นการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานจากการรวบรวมของพนักงานสอบสวนโดยพิจารณาว่าข้อมูลและพยานหลักฐานตรงตามที่ได้ร่วมชันสูตรพลิกศพไว้ในตอนแรกหรือไม่ และครบถ้วนเพียงพอแล้วหรือไม่ หากเกิดกรณีที่พนักงานสอบสวนยังรวบรวมไม่ครบถ้วนเพราะเหตุใดก็ตาม พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการได้ถือเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนด้วย โดยพนักงานสอบสวนมิได้เป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานแต่เพียงผู้เดียว

และการที่พนักงานอัยการร่วมกับพนักงานสอบสวนในการจัดทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพนั้น เป็นการตรวจสอบกำกับดูแลการทำงานของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาจากการชันสูตรพลิกศพก่อนจะนำขึ้นสู่ขั้นตอนการไต่สวนของศาล และเป็นการเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้แก่พนักงานอัยการ นอกเหนือจากที่มีอำนาจสั่งการให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งเกี่ยวกับชันสูตรพลิกศพ⁶⁷ ซึ่งการร่วมทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ มีความสำคัญ ดังนี้

(1) ตรวจสอบข้อมูลและหลักฐานที่รวบรวมได้จากการชันสูตรพลิกศพว่าได้ตรงตามที่ได้ร่วมชันสูตรพลิกศพไว้ในชั้นแรกหรือไม่ และพยานหลักฐานครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ หากเห็นว่ายังไม่ครบถ้วนก็จะสั่งการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนพยานบุคคล หรือตรวจสอบวัตถุพยานเพิ่มเติมได้

(2) สำนวนชั้นสูตรพลิกศพเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดทำคำร้องของพนักงานอัยการเพื่อยื่นให้ศาลทำการไต่สวน ซึ่งสำนวนดังกล่าวถือเป็นพยานหลักฐานประกอบการไต่สวนคำร้องในชั้นไต่สวนของศาล ซึ่งหากข้อมูลและพยานหลักฐานในสำนวนครบถ้วนและสมบูรณ์ การ

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหก.

ดำเนินการในชั้นไต่สวนก็จะเริ่มต้นได้เร็ว และผลของการไต่สวนก็สอดคล้องกับความเป็นจริงในคดี ซึ่งจะส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและเจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายด้วย

ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และแสดงความเห็น ซึ่งตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 10 ได้กำหนดวิธีการรายงานผลการชันสูตรพลิกศพในความรับผิดชอบของพนักงานฝ่ายปกครอง หลังจากทำการชันสูตรพลิกศพแล้วตามแบบ ชศ.6 ซึ่งเป็นคนละส่วนกับสำเนารายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นไปถึงปลัดกระทรวงมหาดไทยด้วย

นอกจากนี้พนักงานฝ่ายปกครองสามารถทำความเห็นแย้งได้ กรณีที่ไม่เห็นด้วยต่อบันทึกความเห็นแย้งลงในแบบ ชศ. 7 ข้อ 11 กำหนดไว้ว่า “กรณีที่มีความเห็นไม่ตรงกันและไม่อาจลงในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนได้ ให้บันทึกไว้ในความเห็นแย้งให้บันทึกผู้ชันสูตรพลิกศพตามแบบ ชศ.7 ท้ายข้อบังคับนี้ มอบให้พนักงานสอบสวนหนึ่งชุดพร้อมบันทึกให้ทราบว่ามีความเห็นแย้งไว้แบบในรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนและรวบรวมรายงานตามข้อ 15”

จะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายตามมาตรา 150 วรรคสาม ได้วางระเบียบหรือข้อบังคับที่กำหนดให้บุคลากรของตนมีหน้าที่จัดทำเอกสาร หลักฐานในรูปแบบรายงานผลการชันสูตรพลิกศพและต้องรายงานผลนั้นไปยังผู้บังคับบัญชาด้วย ซึ่งกระบวนการนี้ถือเป็นมาตรการที่จะช่วยตรวจสอบการทำงานของกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีข้อสงสัยเกี่ยวกับการตาย ก็สามารถนำเอกสารหลักฐานของแต่ละหน่วยงานมาตรวจสอบเปรียบเทียบเพื่อค้นหาความจริงได้และยังเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของแต่ละองค์กรด้วย เมื่อเกิดกรณีที่ไม่เห็นด้วยจะต้องมีการบันทึกความเห็นแย้งเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพไว้ให้ปรากฏเป็นหลักฐานด้วย

เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรม มีองค์กร 4 ฝ่ายที่ทำหน้าที่ในการร่วมชันสูตรพลิกศพคือ พนักงานสอบสวน แพทย์นิติเวช พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเรียบร้อยแล้ว ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้มีมาตรการไต่สวนการตายโดยศาล ซึ่งการไต่สวนการตายโดยศาล เป็นกระบวนการที่กฎหมายมุ่งหมายให้เกิดการตรวจสอบการทำงานของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ โดยจะดำเนินการไต่สวนแต่เฉพาะกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เท่านั้น โดยกระบวนการ

เริ่มต้นภายหลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศาลนั้นอยู่ เพื่อให้ทำการไต่สวน

เหตุที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลไต่สวนการตายนั้น เนื่องจากเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ก่อให้เกิดความตายหรือความตายเกิดขึ้นอยู่ระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานของรัฐ ทำให้รัฐตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกกล่าวหา การไต่สวนในศาลจึงเป็นกระบวนการที่จะสร้างดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับหลักประกันด้านขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ โดยมีมุ่งหมายที่จะค้นหาความจริงในระหว่างเจ้าพนักงานกับผู้ตายว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ทั้งนี้ คำสั่งศาลในการไต่สวนนั้น ศาลจะไม่สั่งว่าการกระทำให้ผู้ถึงแก่ความตายเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ เพราะการไต่สวนในศาลเป็นเพียงกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่า การตายโดยผิดธรรมชาติหรือโดยวิสามัญฆาตกรรมนั้นมีสาเหตุและพฤติการณ์การตายอย่างไร และตรวจสอบว่า เจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่แล้วทำให้ผู้อื่นตายนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่จริงหรือไม่ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสอบสวนคดีอาญาต่อไป เพราะหากเป็นกรณีการตายตามมาตรา 150 วรรคสามแล้ว พนักงานอัยการต้องร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนสอบสวนต่อไป กระบวนการไต่สวนการตายนอกจากจะเป็นการไต่สวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ตายและญาติแล้ว ยังถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกด้วย ซึ่งกระบวนการไต่สวนการตายนี้จะช่วยป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ในระดับหนึ่ง

สำหรับประเทศอังกฤษนั้น จะพบได้ว่า The Coroners Act 1988 และ The Coroners Rules 1984 ได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบ การใช้อำนาจของโคโรเนอร์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไว้หลายประการด้วยกัน คือ

1) การแจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการตรวจศพ

ใน The Coroners Rules 1984 นอกจากให้อำนาจโคโรเนอร์ในการควบคุมการตรวจศพ ซึ่งกระทำโดยพยาธิแพทย์แล้ว ในเวลาก่อนที่จะเริ่มกระบวนการตรวจสอบศพ กฎหมายได้กำหนดให้โคโรเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการตรวจศพไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งได้แก่

- (1) ญาติของผู้ตาย
- (2) ผู้ซึ่งทำการรักษาหรือพยาบาลผู้ตายอยู่เป็นประจำ
- (3) ผู้แทนจากโรงพยาบาล ในกรณีที่ผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาล
- (4) ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ที่มีกฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมการตรวจศพ

เพื่อให้บุคคลดังกล่าวข้างต้นเข้าร่วมในการตรวจสอบค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย ซึ่งเป็นมาตรการที่จะนำไปสู่การใช้สิทธิหรืออำนาจในการตรวจสอบการทำงานของโคโรเนอร์

2) การแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ

นอกจากจะกำหนดให้โคโรเนอร์ต้องแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการตรวจศพแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุไว้ใน The Coroners Rules 1984 มาตรา 7 สามารถเข้าร่วมการตรวจศพได้ด้วยตนเองแล้ว ยังมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการตรวจศพนั้นแทนตนได้ ซึ่งถือเป็นสิทธิอันสำคัญที่จะทำให้ญาติของผู้ตายมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการตายนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) การไต่สวนโดยคณะลูกขุน

โดยปกติแล้วการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายอังกฤษไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนก็ได้หากโคโรเนอร์สามารถระบุสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แน่ชัดได้ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีกฎหมายกำหนดไว้ให้โคโรเนอร์จำเป็นต้องทำการไต่สวนการตายร่วมกับคณะลูกขุนด้วย เมื่อปรากฏว่ามีเหตุอันควรสงสัย ดังต่อไปนี้

(1) การตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่ลักษณะเดียวกันหรือสถานที่อื่นใดที่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้ให้ทำการไต่สวน

(2) การตายเกิดขึ้นระหว่างการควบคุมของตำรวจ หรือเป็นผลจากอาการบาดเจ็บที่ตำรวจเป็นผู้กระทำในระหว่างปฏิบัติหน้าที่

(3) การตายเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ สารพิษ หรือ โรคที่จะต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบตามมาตรา 19 ของ The Health and Safety at Work Act 1974

(4) การตายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรืออาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีกซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของประชาชน

ซึ่งโคโรเนอร์จะต้องแต่งตั้งคณะลูกขุนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 (2) ซึ่งกำหนดให้แต่งตั้งคณะลูกขุนมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกิดกว่าสิบเอ็ดคน เพื่อร่วมกันกับโคโรเนอร์ในการไต่สวนสาเหตุการตายนั้น

ดังนั้น การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย กรณีที่มีการตายจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์จึงเป็นการตายที่ผิดธรรมชาติมีองค์กรเพียงแค่ 2 ฝ่ายเท่านั้นในการร่วมชันสูตรพลิกศพ คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เมื่อชันสูตรพลิกศพก็ไม่มีไม่มีมาตราไต่สวนการตายเลย ไม่ว่าจะหาสาเหตุการตายที่แท้จริงได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งไม่เหมือนกับการตายโดยวิสามัญฆาตกรรมที่จะต้องมียกยกร่วมชันสูตรพลิกศพ 4 ฝ่าย คือ พนักงานสอบสวน แพทย์นิติเวช พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองคดีที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้วก็ต้องมี

มาตราใต้สวนการตายโดยศาล โดยพนักงานอัยการเป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสืบถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตาย จึงเห็นว่า กรณีการตายโดยวิสามัญฆาตกรรม ยังมีกลไกการตรวจสอบ ถ่วงดุล โดยองค์กรภายนอกหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเพื่อให้การค้นหาความจริงสาเหตุการตายได้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเหมือนเช่นกลไกการชันสูตรพลิกศพและใต้สวนการตายโดยโคโรเนอร์และคณะลูกขุน(ถ้ามี)ของประเทศอังกฤษซึ่งประเทศไทยควรเพิ่มกลไกมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความจริง กรณีความตายเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ จากที่มีองค์กร 2 ฝ่ายนั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงควรเพิ่มพนักงานอัยการและศาลเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพและให้มีมาตรการใต้สวนการตายด้วย

อีกทั้ง จะต้องมีการแจ้งสิทธิให้แก่ญาติผู้ตายได้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเหมือนระบบโคโรเนอร์ด้วย เพื่อให้บุคคลดังกล่าว เข้าร่วมในการตรวจสอบค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตาย ซึ่งเป็นมาตรการที่จะนำไปสู่การใช้สิทธิหรืออำนาจในการตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช

ส่วนระบบโคโรเนอร์ที่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนดมีสิทธิแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วยนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สำหรับประเทศไทย องค์กรที่ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนคือ แพทย์นิติเวช การที่จะกำหนดให้ญาติผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเหมือนประเทศอังกฤษนั้น จึงไม่เหมาะสม เนื่องจากวิชาชีพแพทย์ด้วยกันจะไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลกันเอง ดังสุภาษิตที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ดมแมลงวันด้วยกัน”

4.5.1.4 การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย

ส่วนการแจ้งสิทธิให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น ของประเทศไทยไม่ได้มีกฎหมายกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิแก่ญาติผู้ตายให้มาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชเหมือนเช่นคดีวิสามัญฯ มีเพียงแต่ทางโรงพยาบาลได้แจ้งให้กับญาติผู้ตายทราบเมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลเกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศอังกฤษแล้ว เมื่อมีความตายโดยผิดธรรมชาติและโดยสาเหตุอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะเริ่มทำการตรวจศพ ทางศาลโคโรเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการตรวจศพ ไปยัง (1) ญาติผู้ตาย (2) ผู้ซึ่งทำการรักษาหรือพยาบาลผู้ตายอยู่เป็นประจำ (3) ผู้แทนจากโรงพยาบาลในกรณีผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาล (4) ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ร่วมการตรวจศพนั้นด้วย ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการตรวจศพนั้นแทนตนเองได้ การตรวจศพถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จำต้องกระทำเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการตายโดยจะกระทำทุกกรณี แสดงให้เห็นว่าระบบโคโรเนอร์ได้ให้ความสำคัญถึงการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพและการค้นหา

สาเหตุการตายร่วมกัน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยแล้วญาติผู้ตายได้รับการประกันสิทธิและมีสิทธิ (1) ได้รับแจ้งถึงการสอบสวนการตาย และผลการสอบสวนการตายนั้น (2) สิทธิเข้าฟังหรือตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนและสิทธิในการแสดงพยานหลักฐานต่างๆ เท่านั้น แต่ยังคงขาดสิทธิการเข้าร่วมอยู่ในการชันสูตรพลิกศพของญาติผู้ตาย

ดังนั้น หากได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิไว้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานองค์การสหประชาชาติแล้วจะทำให้การโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการว่าได้กระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือสาเหตุของการตายถูกต้องหรือไม่ ลดลง เพราะญาติของผู้ตายได้รับรู้กระบวนการในการชันสูตรพลิกศพ และมีโอกาสโต้แย้งในขณะทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ อีกทั้งก็เป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลโดยบุคคลที่ได้รับการดูแลละเมิดซึ่งสิทธินั้น โดยตรงจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ได้อีกกระบวนการหนึ่ง

อีกทั้งกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติไม่มีมาตรการไต่สวนการตาย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่มีในส่วนนี้ไม่เหมือนเช่นกรณีการตายโดยวิสามัญฆาตกรรมและระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษที่กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาล โดยเปิดโอกาสให้แก่ญาติผู้ตายนำ

พยานหลักฐานมานำสืบและหักล้าง เพื่อร่วมกันค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายที่แท้จริงได้ ซึ่งญาติผู้ตายก็เป็นฝ่ายที่ตรวจสอบการค้นหาคำความจริงการตายขององค์กรที่เกี่ยวข้องด้วยอีกทางหนึ่ง

4.5.2 ระบบแพทย์สอบสวน (Medical Examiner) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบแพทย์สอบสวนของประเทศไทยมีหลายรูปแบบซึ่งจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐว่าจะใช้ระบบแพทย์สอบสวนรูปแบบใดเพื่อให้เหมาะสมกับรัฐของตน โดยในที่นี้จะทำการศึกษาระบบแพทย์สอบสวนที่ใช้อยู่ในรัฐมิชิแกน (Michigan) ได้นำระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีมาใช้โดยจะแบ่งเขตอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นแต่ละเคาน์ตี หมายถึง เขตการปกครองระดับท้องถิ่น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีขนาดเล็กกว่ารัฐแต่ใหญ่กว่าเมือง ระบบแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (County Medical Examiner) คือ ระบบนี้จะไม่มีการตั้งแพทย์สอบสวนขึ้นในเคาน์ตีของตนเอง

County Medical Examiner Act 1953 (Michigan Compiled Law) เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนถึงสาเหตุการตายของบุคคลที่เกิดขึ้นภายในรัฐการยุบสำนักงานโคโรเนอร์และกำหนดอำนาจหน้าที่ของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีโดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.5.2.1 องค์กรที่เกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ

นอกจากจะมีแพทย์สอบสวนผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบหลักแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหลายตำแหน่งด้วยกัน ได้แก่ 1) แพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี โดยจะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติวิชาชีพในรัฐมิชิแกน 2) ผู้แทนแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ต้องได้รับอนุญาตประกอบวิชาชีพ และต้องได้รับการรับรองจากแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี ซึ่งมีหน้าที่ในการออกคำสั่งอนุญาตให้ผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์และออกคำสั่งและควบคุมเจ้าหน้าที่ที่สืบสวนสอบสวน ณ สถานที่เกิดเหตุ ให้ทำการสืบสวนสอบสวนและรายงานผลการสืบสวนสอบสวน 3) เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน คอยช่วยเหลือสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ มีหน้าที่ในการแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ตรวจสอบศพผู้ตายและสอบสวนหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนทางโทรศัพท์ไปยังแพทย์สอบสวน 4) พยาธิแพทย์ มีหน้าที่ในการทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ตามคำร้องขอของแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวน รายงานผลการตรวจสอบเบื้องต้นทางโทรศัพท์ให้แพทย์สอบสวนหรือผู้แทนแพทย์สอบสวนและส่งรายงานผลการตรวจสอบไปยังแพทย์สอบสวน เมื่อทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้น และระบุสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วเป็นระบบชันสูตรพลิกศพแบบตำรวจซึ่งให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบทั้งหมดในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีแพทย์นิติเวชเข้ามาร่วมช่วยเหลือค้นหาสาเหตุตายเท่านั้น กรณีตายโดยฆาตกรรมชาติ (2 องค์กร) แต่กรณีตายโดยวิสามัญฯ ก็จะเพิ่มพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง เป็นอีก 4 องค์กร ซึ่งการชันสูตรพลิกศพระบบแพทย์สอบสวนของประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นให้แพทย์สอบสวนประจำท้องถิ่นนั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและเป็นองค์กรหลักในการรับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ โดยมีผู้แทนแพทย์สอบสวน เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือตำรวจและนิติพยาธิแพทย์เป็นผู้ช่วยเหลือเท่านั้น แพทย์สอบสวนจะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติวิชาชีพในรัฐมิชิแกนด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศไทยโดยสิ้นเชิง

โดยประเทศไทยให้อำนาจการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่พนักงานสอบสวนหรือตำรวจ แต่ระบบแพทย์สอบสวนให้อำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่แพทย์สอบสวนประจำท้องถิ่น เนื่องด้วยประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่าแพทย์สอบสวนมีความเชี่ยวชาญทางด้านนี้เป็นการเฉพาะที่ควรให้ทำหน้าที่แก่การสอบสวนและค้นหาสาเหตุการตายได้เป็นอย่างดี เพราะแพทย์ย่อมรู้ระบบการทำงานไหลเวียนเลือด การเต้นของหัวใจและระบบต่างๆ ในร่างกายได้ดีกว่าตำรวจ ถ้ามีการตายหรือมีการหยุดเต้นของหัวใจเกิดขึ้น แพทย์สอบสวนจึงทำหน้าที่ทุกอย่างรวมทั้งการทำสำนวนการ

ชั้นสูตรพลิกศพคล้ายกับการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแห่งประเทศไทย ซึ่งผู้ช่วยเหลือของพนักงานสอบสวนคือแพทย์ แต่สหรัฐอเมริกา ตำรวจหรือ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ แสดงว่าระบบแพทย์สอบสวนไม่มีองค์กรใดเลยที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลการหาสาเหตุการตายของแพทย์สอบสวนแม้แต่องค์กรเดียว ยกเว้นกรณีที่มีการสืบสวนสอบสวนนั้นเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรม หรือต้องสงสัยว่าเป็นฆาตกรรม ทั้งโดยให้พนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาและร่วมกับแพทย์สอบสวนในการค้นหาสืบสวนความจริงต่อไป ซึ่งประเทศไทยกรณีตายโดยวิสามัญ ก็มีพนักงานอัยการเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของพนักงานสอบสวนด้วย

ดังนั้น กรณีฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเป็นกรณีฆาตกรรมโดยมีพนักงานอัยการร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพกับแพทย์สอบสวนนั้น ยังเป็นกรณีที่มีความหมายกว้างกว่า กรณีตายโดยวิสามัญของประเทศไทย เนื่องจากคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” นั้น อยู่ในส่วนหนึ่งของความหมายของคำว่า “ฆาตกรรม” เพราะฆาตกรรมมิได้หมายเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเจตนาฆ่าประชาชนดังเช่นวิสามัญเท่านั้น แต่ฆาตกรรมยังรวมถึงบุคคลใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตนาที่จะทำลายซึ่งการมีชีวิตอยู่ของผู้อื่นแล้ว การกระทำนั้นย่อมเป็นการฆาตกรรมทั้งสิ้น แสดงว่า ระบบแพทย์สอบสวนยังให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าประเทศไทย

4.5.2.2 กรณีที่ต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพ

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจะต้องแจ้งให้แพทย์สอบสวนทำการสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไว้ ได้แก่

- 1) การตายโดยกะทันหันหรือโดยไม่คาดคิด เช่น การตายในห้องผ่าตัด หรือห้องพักฟื้น การตายตามธรรมชาติแต่ความตายเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด
- 2) การตายโดยไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์ภายใน 48 ชั่วโมงก่อนเวลาที่ตาย เว้นแต่แพทย์ผู้ตรวจศพจะสามารถวินิจฉัยสาเหตุการตายที่แท้จริงได้ เป็นต้น
- 3) การตายเกิดขึ้น โดยไม่ได้ตั้งใจจากการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ที่มีใบประกอบโรคศิลป์

- 4) การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการตรวจวินิจฉัยโรคหรือการรักษาของแพทย์

ซึ่งระบบแพทย์สอบสวนได้อธิบายและขยายความของคำว่า “ฆาตกรรมชาติ” ออกไปได้หลายประเภท หลายเงื่อนไขด้วยกัน เนื่องจากจะไม่ได้ไม่ต้องเกิดการโต้เถียงเป็นปัญหา ในการตีความกฎหมายต่อไป โดยแพทย์สอบสวนจะต้องทำการสอบสวนถึงสาเหตุตายและพฤติการณ์การตายตามวัตถุประสงค์ของการชั้นสูตรพลิกศพซึ่งเป็นองค์กรหลัก ส่วนประเทศไทยกรณีตายจากการ

รักษาพยาบาลของแพทย์ ก็คือ กรณีตายโดยฆัตกรรมชาติที่จะต้องมีการชันสูตรศพและการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกับระบบแพทย์สอบสวน แต่เพียงกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกรณีการชันสูตรพลิกศพไว้โดยชัดเจนแน่นอนกว่าประเทศไทย

เมื่อมีการแจ้งการตายให้แก่แพทย์สอบสวนทราบ แพทย์สอบสวนก็จะไปสถานที่ที่ศพนั้นอยู่และเริ่มดำเนินการตรวจสอบ ส่วนประเทศไทยเมื่อมีการแจ้งเหตุตายให้แก่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนก็จะไปสถานที่ที่พบศพและเริ่มดำเนินการตรวจสอบ เป็นต้นหากผู้ตายเสียชีวิตระหว่างการรักษาของแพทย์ สาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไม่เป็นที่สงสัย ให้แพทย์ผู้ดูแลรักษาผู้ตายออกไปรับรองการตายและส่งคืนศพผู้ตายให้แก่ญาติหรือผู้เกี่ยวข้อง ระบบแพทย์สอบสวนนี้ได้ให้ความเคารพและความไว้นับถือใจการตรวจวินิจฉัย การระบุสาเหตุการตายของแพทย์ผู้ดูแลรักษาผู้ป่วย สำหรับในกรณีที่สาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายไม่เป็นที่สงสัย แต่ถ้าสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายยังเป็นที่ยังสงสัยอยู่ก็จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์สอบสวนอีกชั้นหนึ่ง แสดงว่า แพทย์สอบสวนทำการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นของแพทย์จากการตายที่อยู่ในระหว่างการรักษาพยาบาลซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาอาจเห็นว่าผู้ที่ประกอบวิชาชีพเดียวกันก็จะรู้ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ของแพทย์ด้วยกันดี จึงทำให้สามารถทำการค้นหาความจริงถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงได้

ส่วนประเทศไทยนั้น หากมีการตายระหว่างการวางยาสลบหรือตายระหว่างหรือหลังผ่าตัดแล้วก็ถือว่าเป็นกรณีตายโดยฆัตกรรมชาติ โดยไม่ต้องคำนึงเลยว่า สาเหตุและพฤติการณ์ตายยังเป็นที่ยังสงสัยอยู่หรือไม่อย่างไรเสียก็จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ค้นหาสาเหตุการตายโดยพนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ประจำอยู่ในโรงพยาบาลนั้นอยู่ดี โดยแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น อีกทั้งแพทย์ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลกันเองเหมือนเช่นระบบแพทย์สอบสวน เนื่องจากประเทศไทยแพทย์ที่เป็นองค์กรเดียวกันจะไม่ทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ด้วยกันเอง เพราะผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์จะเคารพ ไว้นับถือใจ ปกป้องซึ่งสิทธิส่วนตัว สิทธิส่วนรวม สิทธิในการวินิจฉัยโรคของแพทย์ด้วยกัน ดังสุภาษิตที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ตอมแมลงวันด้วยกัน”

แพทย์สอบสวนจะมีคำสั่งให้ผ่าศพเพื่อตรวจและแพทย์สอบสวนจะทำการสรุปสำนวนและส่งมอบศพผู้ตายคืนแก่ญาติหรือผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งแพทย์สอบสวนได้ทำหน้าที่ทุกอย่างเหมือนเช่นพนักงานสอบสวนของประเทศไทย โดยแพทย์สอบสวนจะต้องทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเองด้วย ยกเว้นกรณีที่มีการฆัตกรรมที่จะต้องมีการอัยการเข้ามาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วย ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

สำหรับข้อดีของระบบแพทย์สอบสวนสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) ระบบนี้ทำให้นิติพยาธิแพทย์ สามารถคัดเลือกศพเพื่อทำการชันสูตรพลิกศพได้ สำหรับกรณีที่มีการตายเป็นจำนวนมาก

2) การสอบสวนหารายละเอียดในคดีอาญาจะมีการทำรายงาน 2 ฉบับ ทั้งรายงานของ ตำรวจและเจ้าหน้าที่สอบสวน

3) แพทย์สอบสวนจะเป็นผู้แจ้งให้ทราบถึงสาเหตุ พฤติการณ์แวดล้อม และพฤติการณ์ การตาย

4) แพทย์สอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระและเชื่อถือได้

5) แพทย์สอบสวนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำรวจ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ควบคุม ผู้ต้องหาในระหว่างถูกคุมขัง จึงทำให้เกิดความมั่นใจในเรื่องของความเป็นกลาง

6) ระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบที่มีค่าใช้จ่ายน้อย โดยเฉพาะในเมืองที่มีประชากร มากกว่า 25,000 คนขึ้นไป เพราะเมื่อเฉลี่ยออกมาแล้วจะมีค่าใช้จ่ายต่อ 2 ดอลลาร์ต่อคนต่อปี

แต่สำหรับข้อเสียของระบบแพทย์สอบสวนนั้นมีดังนี้

1) ในกรณีที่เป็นการตายตามธรรมชาติ ระดับการสอบสวนจะไม่ค่อยละเอียด ทำให้ หลักฐานอาจถูกมองข้ามไป

2) อัตราการชันสูตรพลิกศพอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น สาเหตุการตายที่เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดอาญาที่ละเอียดหรือซับซ้อนอาจถูกมองข้ามหรือละเลยไป

3) การวินิจฉัยมักจะเอนเอียงไปในด้านการแพทย์มากกว่าในด้านกฎหมาย

4) ระบบแพทย์สอบสวนนั้นถูกจำกัดในเรื่องเขตอำนาจที่จะทำการสอบสวน ซึ่งไม่ เหมือนกับระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษ

5) แพทย์สอบสวนที่ทำงานในหน่วยราชการ จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองและ ทางเศรษฐกิจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ซึ่งมักจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานบริการ สาธารณะให้น้อยที่สุด ซึ่งทำให้นิติพยาธิแพทย์ในฐานะที่ทำงานส่วนตัวและทำงานวิชาชีพ จึง ประสบปัญหาทางการเงิน

อย่างไรก็ตาม เมื่อระบบแพทย์สอบสวนเป็นระบบการชันสูตรพลิกศพที่ให้ผู้ประกอบ วิชาชีพแพทย์มาเป็นผู้สืบสวนสอบสวนค้นหาสาเหตุตายด้วยองค์กรหลักที่รับผิดชอบเพียงองค์กร เดียว โดยผู้แทนแพทย์สอบสวน ซึ่งจะต้องประกอบวิชาชีพแพทย์ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือ ตำรวจและนิติพยาธิแพทย์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้นก็ไม่ต่างอะไรกับประเทศไทย ที่ให้พนักงาน สอบสวนเป็นองค์กรหลักในการสืบสวนสอบสวนค้นหาสาเหตุตายซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการ ชันสูตรพลิกศพ โดยมีแพทย์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนของไทยย่อมมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ ได้ฝึกหัดและฝึกฝนเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนอยู่แล้วในขณะที่เรียน โรงเรียนตำรวจ แม้การตายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ แม้พนักงานสอบสวนจะไม่ค่อยมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เฉพาะทางเท่ากับผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ที่จะต้องทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพก็ตาม อย่างน้อย ตำรวจที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเกี่ยวกับระบบร่างกายการทำงานของมนุษย์อยู่บ้างว่าตอนเสียชีวิตใหม่ๆ ผู้ตายจะมีลักษณะอาการเป็นอย่างไร อีกทั้งการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพและการดำเนินคดีอาญากรณีการตายเกี่ยวกับความผิดทางอาญา พนักงานสอบสวนก็ยิ่งที่จะมีความเชี่ยวชาญ ชำนาญ ในการทำสำนวนสืบสวนและสอบสวนหาพยานหลักฐานถึงสาเหตุการตายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบแพทย์สอบสวนอีกด้วย

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเป็นระบบการชันสูตรพลิกศพแบบตำรวจ โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตาย โดยทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกันกับแพทย์จึงเป็นสิ่งที่คืออยู่แล้ว ซึ่งระบบแพทย์สอบสวนของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เหมาะสมกับระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย อีกทั้งระบบสอบสวนยังไม่มี การได้ส่วนการตายโดยศาลอีกด้วย เมื่อมีการตายระหว่างการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ โดยมีพนักงานสอบสวนทำร่วมกับแพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้น แม้จะเป็น มาตรการที่ตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์จากการรักษาพยาบาลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ เพียงพอ แต่ยังคงคิดว่าที่จะนำระบบแพทย์สอบสวนของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ เนื่องจาก ประเทศไทยแพทย์องค์กรเดียวกันจะไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์ด้วยตนเอง เหมือนเช่นระบบแพทย์สอบสวน ไม่ว่าจะ เป็นเพราะการพิจารณาวินิจฉัยโรคของผู้ประกอบวิชาชีพ แพทย์ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นเพราะการปกป้องผลประโยชน์ระหว่างกันหรือไม่ว่าจะเป็นเพราะมารยาท ของวิชาชีพแพทย์ก็ตามดังสุภาษิตที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ตอมแมลงวันด้วยกัน” จึงไม่มีความ เหมาะสมอันใดที่จะนำระบบแพทย์สอบสวนมาใช้ในประเทศไทย

4.5.2.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความจริง

กฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของรัฏฐมิชิแกนประเทศสหรัฐอเมริกากำหนด เกี่ยวกับมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล คือ ให้พนักงานอัยการตรวจสอบกรณีฆาตกรรมหรือสงสัย ว่าเป็นกรณีฆาตกรรม กำหนดให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากแพทย์สอบสวน ประจำ เคานต์มีหน้าที่แจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงรายงานผลการสืบสวนสอบสวนด้วย ในกรณีที่ การสืบสวนสอบสวนนั้นเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมหรือต้องสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ พนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา และร่วมกับแพทย์สอบสวนในการค้นหาสืบสวน ความจริงต่อไป

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ระบบแพทย์สอบสวนจะให้ความสำคัญกับกรณีตายที่ถูกฆาตกรรม โดยให้พนักงานอัยการร่วมชันสูตรพลิกศพกับแพทย์สอบสวนเพื่อที่จะได้ดำเนินการสอบสวนคดีอาญาต่อไปซึ่งไม่ต้องให้ผู้เสียหายเสียเวลาในการต้องไปฟ้องร้องคดีกันใหม่ อีกทั้ง สาเหตุการตายเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาจริง ก็ย่อมเป็นความผิดต่อรัฐซึ่งรัฐจะต้องดูแลความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชนจากการที่ผู้เสียหายได้ถูกล่วงละเมิดในชีวิต ร่างกาย สิทธิและทรัพย์สิน ซึ่งคำว่า ฆาตกรรมหรือสงฆ์ว่าเป็นฆาตกรรมย่อมมีความหมายกว้างกว่าคำว่า วิสามัญฆาตกรรมอยู่แล้ว ดังนั้น กรณีฆาตกรรมหรือสงฆ์ว่าเป็นฆาตกรรมโดยมีพนักงานอัยการร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับแพทย์สอบสวนนั้น ยังเป็นกรณีที่มีความหมายกว้างกว่า กรณีตายโดยวิสามัญฯ ของประเทศไทย เนื่องจากคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” นั้น อยู่ในส่วนหนึ่งของความหมายของคำว่า “ฆาตกรรม” เพราะฆาตกรรมมิได้หมายเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเจตนาฆ่าประชาชนดังเช่นวิสามัญฯ เท่านั้น แต่ฆาตกรรมยังรวมถึงบุคคลใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตนาที่จะทำลายซึ่งการมีชีวิตอยู่ของผู้อื่นแล้ว การกระทำนั้นย่อมเป็นการฆาตกรรมทั้งสิ้น แสดงว่า ระบบแพทย์สอบสวนยังให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ส่วนการตายโดยผิดธรรมชาติกรณีอื่น แพทย์สอบสวนย่อมมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพเพียงองค์กรเดียวไม่ว่าจะเป็นการตรวจศพ การออกคำสั่งให้ผ่าศพ เป็นต้น โดยมีเจ้าหน้าที่สืบสวนเป็นคนคอยช่วยเหลือสนับสนุนแพทย์สอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

สำหรับประเทศไทยนั้น การที่แพทย์ได้ทำการรักษาพยาบาลแล้วผู้ป่วยได้ถึงแก่ความตายเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติมีพนักงานสอบสวนร่วมชันสูตรพลิกศพกับแพทย์นิติเวช ซึ่งแพทย์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้นแต่อย่างน้อยก็มียोगค์กรภายนอกที่ไม่ใช่องค์กรเดียวกันเข้ามาร่วมชันสูตรพลิกศพ อีกทั้งกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรมก็มีมาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลที่ดียิ่งกว่า โดยเพิ่มพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้ามาตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชอีกชั้นหนึ่งด้วย

ดังนั้น มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลในการค้นหาความจริงถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายของระบบแพทย์สอบสวนจึงไม่มีความเหมาะสมและยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการนำมาปรับใช้กับการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ เนื่องจากให้แพทย์สอบสวนมาตรวจสอบการทำงานเห็นการตายของแพทย์ผู้รักษา ซึ่งแพทย์องค์กรเดียวกันย่อมไม่ตรวจสอบกันเอง จะไม่ทำร้ายกันจึงเป็นมารยาทของวิชาชีพแพทย์ ดังสุภาษิตที่ว่า “แมลงวันย่อมไม่ตอมแมลงวันด้วยกัน”

4.5.2.4 การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย

ระบบแพทย์สอบสวนประเทศสหรัฐอเมริกา มีเพียงให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน เมื่อทราบถึงการตายให้ทำการแจ้งญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ที่ศพนั้นอยู่เท่านั้น โยไม่มีการให้สิทธิแก่ญาติผู้ตายและบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเลยแม้แต่องค์กรเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับไทยแล้ว การตายโดยผิดธรรมชาติก็เพียงแต่ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ญาติกับผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ศพนั้นอยู่เช่นกัน แต่กรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรมนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในฐานะญาติผู้ตายไว้หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ

1. สิทธิที่จะได้รับแจ้งการตาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคสองจึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบการตายของผู้นั้นก่อนที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้ญาติของผู้ตายได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการชันสูตรพลิกศพนั้น และหากพนักงานสอบสวนละเลยไม่แจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบทั้งที่กระทำไปแล้ว ก็อาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ได้

2. สิทธิที่จะได้รับแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวน กฎหมายให้ศาลต้องปิดประกาศกำหนดวันนัดไต่สวนคดีชันสูตรพลิกศพให้ประชาชนได้ทราบ เพราะสิทธิในการเข้ารับฟังการพิจารณาเป็นสิทธิของประชาชนทุกคน โดยเฉพาะญาติผู้ตาย จึงได้รับรองสิทธิของญาติผู้ตายในการเข้าร่วมกระบวนการไต่สวนของญาติเกี่ยวกับเหตุการณ์การตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงาน โดยให้พนักงานอัยการต้องแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้ยังสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนให้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

3. สิทธิเข้าร่วมในกระบวนการไต่สวนการตาย เหตุที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนในกระบวนการไต่สวนของศาลนั้นก็เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนในฐานะญาติผู้ตายได้รับความเป็นธรรมโดยอาศัยกระบวนการทางศาลอย่างเต็มที่ โดยสามารถนำพยานหลักฐานต่างๆ มานำเสนอหักล้างพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการนำเสนอได้ แต่ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการสืบพยานจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งมีรายละเอียดมากและซับซ้อน จึงต้องอาศัยทนายความเป็นผู้ช่วยเหลือดำเนินการแทน ดังนั้น ญาติผู้ตายจึงมีสิทธิตั้งทนายความเข้าดำเนินการแทนได้ และหากญาติของผู้ตายไม่มีทนายความ กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องตั้งทนายความให้

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายไว้ในกระบวนการไต่สวนการตายโดยศาล โดยไม่ได้กล่าวถึงการเข้ามีส่วนร่วมในการ

ชั้นสูตรพลิกศพซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนที่จะถึงการไต่สวนการตายโดยศาลแต่อย่างไร ซึ่งจะมีความแตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษ กฎหมายได้กำหนดให้ญาติของผู้ตายเข้าร่วมการตรวจศพได้ด้วยตนเองแล้ว ยังมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการตรวจสอบนั้นแทนตนได้ เป็นต้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายตามกฎหมายไทยกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรมจึงมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพดีกว่าระบบแพทย์สอบสวนของอเมริกาอยู่แล้ว ส่วนการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย กรณีตายโดยฆาตกรรมชาติควรต้องนำระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษมาใช้ โดยให้สิทธิแก่ญาติผู้ตายเข้าร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพด้วยเพื่อร่วมกันตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายกับองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้นได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เนื่องจากการประกอบวิชาชีพเวชกรรมนั้น เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว ในบางครั้งการกระทำดังกล่าว อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้ การรักษานั้นความผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอน แต่บางครั้งความผิดพลาดก็ไม่ได้เกิดจากการไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร อาจเกิดจากเหตุแทรกซ้อนที่เราไม่อาจคาดหมายได้ หรือเกิดผลข้างเคียงซึ่งในแต่ละรายก็แตกต่างกันไป ซึ่งการรักษาในกรณีเหล่านี้ อาจเกิดความผิดพลาดที่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าวิธีการรักษาของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปประกอบกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ ในการรักษา เช่น ในเรื่องของเวลาที่เร่งด่วนที่ต้องตัดสินใจทันทีทันใด

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น เมื่อแพทย์ได้ทำการรักษาพยาบาลผู้ป่วยซึ่งเป็นการบำบัด รักษา บรรเทาทุกข์ กำจัดความทรมานจากโรคร้ายต่างๆ ให้กับผู้ป่วยได้ไม่มากก็น้อยก็เป็นการรักษาพยาบาลทั้งสิ้น เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์แล้ว โดยเฉพาะการตายจากการวางยาสลบหรือตายระหว่างผ่าตัดหรือหลังผ่าตัด จากนั้นแพทย์จะต้องทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองการตายว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด เพราะอะไร แล้วก่อนหน้านี้ได้รับยาชนิดใดไปบ้าง ได้รับการรักษาในรูปแบบใด อยู่ในความดูแลของแพทย์ตลอดเวลาหรือไม่ อย่างไร ทุกๆ พฤติกรรม แพทย์จะต้องทำความเข้าใจระบุข้อเท็จจริงให้ครบทุกประเด็น เพื่อที่ทางแพทย์ พยาบาล และทางโรงพยาบาลก็จะได้ร่วมกันหาสาเหตุที่แท้จริงได้

ซึ่งการทำความเข้าใจแพทย์จากการรักษาพยาบาลในแต่ละครั้งนั้น หากสาเหตุการตายที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากโรคของผู้ป่วยที่แพทย์ได้ลงความเห็นไว้ หรือมิได้เกิดจากภาวะหัวใจล้มเหลวหรือติดเชื้อในกระแสเลือด แต่สาเหตุการตายที่แท้จริง เกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดและเกิดจากความไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิชาชีพแพทย์ตามสมควรแล้ว จะเช่นไรก็ตาม แพทย์ผู้ทำการรักษาก็จะต้องบรรยายละเอียดถึงสาเหตุการตายและลงความเห็นว่าเป็นเกิดจากโรคหรือสภาวะแทรกซ้อนซึ่งเป็นการผิดพลาดของผู้ป่วยเป็นแน่ เนื่องจากแพทย์ผู้รักษาจะต้องรักษาผลประโยชน์ ชื่อเสียงของตนและโรงพยาบาล เพื่อมิให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมความน่าเชื่อถือ อีกทั้งเพื่อเกี่ยวข้องกับ

การที่จะต้องเป็นคดีความที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับญาติของผู้ป่วย ด้วยการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์โรงพยาบาล ทั้งแพทย์และโรงพยาบาลก็ยอมปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แสดงข้อความจริงถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงจากการรักษาพยาบาล จึงต้องลงความเห็นในใบรายงานการรักษาดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น ใหนคนตายก็เสียชีวิตไปแล้วก็คงไม่มีประโยชน์ที่จะต้องระบุซึ่งความจริง ทั้งที่แพทย์เป็นผู้มีชีวิตอยู่และมีหน้าที่ ที่จะต้องดูแลรักษาผู้ป่วยที่ยังมีชีวิตอยู่ได้อีกหลายล้านคนต่อไป

การชันสูตรพลิกศพ (Post-mortem Examination) คือการตรวจสภาพศพเพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์แห่งการตาย โดยอาศัยความรู้ทางด้านการแพทย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาขาวิชานิติเวชศาสตร์ มาเป็นหลักในการตั้งสมมติฐานเพื่อพิสูจน์และค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายนั้น โดยการชันสูตรพลิกศพแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี ได้แก่ วิธีแรกคือ การชันสูตรพลิกศพโดยไม่ผ่าศพตรวจ ซึ่งเป็นการตรวจสภาพภายนอกของศพเพื่อสันนิษฐานถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตาย และวิธีการที่สอง คือ การชันสูตรพลิกศพโดยผ่าศพตรวจ ซึ่งจะกระทำเมื่อตรวจสภาพภายนอกของศพไม่สามารถค้นหาหรือยืนยันสาเหตุและพฤติการณ์การตายแท้จริงได้ ซึ่งการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการพิสูจน์ถึงสาเหตุการตาย

ระบบการชันสูตรพลิกศพนั้น อาจแบ่งออกตามประเภทขององค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพได้เป็น 5 ระบบได้แก่

- 1) ระบบศาล ระบบที่ให้ศาลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากศาลมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วนได้แต่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรือควบคุมโดยศาล
- 2) ระบบแพทย์สอบสวน เป็นระบบที่พัฒนามาจากระบบโคโรเนอร์ โดยจะให้แพทย์เป็นผู้สั่งการ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานและการสอบสวนของแพทย์
- 3) ระบบตำรวจ เป็นระบบที่เจ้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ โดยเป็นผู้รับผิดชอบฝ่ายเดียวและมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ
- 4) ระบบโปรคิวเรเตอร์พีสคัล เป็นระบบที่ให้อำนาจหน้าที่แก่พนักงานอัยการในการตรวจสอบการตายและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ
- 5) ระบบผสม เป็นระบบที่จะให้อำนาจในการชันสูตรพลิกศพกับองค์กรหลายฝ่าย เช่น ตำรวจ พนักงานอัยการ หรือศาล ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่าง 2 ระบบขึ้นไป

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การชันสูตรพลิกศพถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน ตายเมื่อใด สาเหตุและ

พฤติการณ์การตายเป็นเช่นไร ซึ่งผลจากการชันสูตรพลิกศพอาจนำไปสู่การสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ เมื่อการชันสูตรพลิกศพถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนคดีอาญาแล้ว จึงถือเป็นการใช้อำนาจรัฐในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งโดยหลักแล้วการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นภารกิจของรัฐที่จะควบคุมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคมด้วยการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การใช้อำนาจรัฐไม่ว่าจะกระทำเพื่อการใดๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงดุลยภาพระหว่างการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลด้วย เป็นที่ยอมรับกันว่า การใช้อำนาจของรัฐซึ่งมีสภาพเป็นนิติบุคคล จะต้องกระทำผ่านบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้กระทำการแทนของรัฐ ย่อมมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จึงต้องมีการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจและหลักความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัยปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ด้วยความเป็นกลางให้เป็นไปตามเหตุและผลของแต่ละกรณี ทั้งนี้ต้องพร้อมที่จะรับผิดชอบในผลประการใดๆ ที่จะเกิดจากการใช้อำนาจนั้นด้วย

การตรวจสอบและถ่วงดุลนั้น หมายความว่า การที่องค์กรของรัฐองค์กรหนึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือการดำเนินการของอีกองค์กรหนึ่ง และยังหมายความรวมถึงมีอำนาจในการยับยั้งหรือถ่วงดุลการใช้อำนาจของอีกองค์กรหนึ่งด้วย โดยการตรวจสอบสามารถกระทำได้โดย 2 รูปแบบด้วยกัน คือ การตรวจสอบโดยองค์กรภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบภายในขององค์กรนั่นเองด้วยวิธีการบังคับบัญชาหรือกำกับดูแล อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยองค์กรอื่นที่เข้ามาตรวจสอบการดำเนินงาน และหากองค์กรอื่นนั้นมีอำนาจยับยั้งการใช้อำนาจขององค์กรที่ถูกตรวจสอบด้วยแล้ว ก็จะถือว่าเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การถ่วงดุลการใช้อำนาจนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดและเกี่ยวเนื่องกับการตรวจสอบการใช้อำนาจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งก่อนที่จะมีการยับยั้งการใช้อำนาจขององค์กรอื่น ก็ควรที่ต้องทำการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรนั้นๆ เสียก่อน เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดจนส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของส่วนรวม

แต่เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- 1) ฆ่าตัวตาย
- 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย

- 3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- 4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ”

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499 มาตรา 7 ให้ยกเลิกความในมาตรา 148 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่การตาย โดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย”

พระราชบัญญัติที่ได้เพิ่มเติมกรณีที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพขึ้นอีก คือ “การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน” คือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นแก่บุคคลใดในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการตายตามธรรมชาติ หรือตายโดยผิดธรรมชาติก็ตาม

สรุปแล้วบทบัญญัติในมาตรานี้กำหนดไว้ว่า ความตายที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพมีอยู่ 2 ประการ คือ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือสงสัยว่ามีการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน

การตายผิดธรรมชาตินั้น หมายถึง การตายที่ผิดไปจากปกติธรรมดาที่ควรจะเป็น ส่วนมากเป็นผลของการกระทำที่รุนแรง เช่น ถูกรถชนตาย ถูกยิงตาย ถูกแทงตาย ถูกบีบคอตาย เป็นต้น หรือ ตายจากสารพิษ เช่น ถูกลอบวางยาพิษกินยาเบื่อหนูตาย เป็นต้น ซึ่งการตายในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1) การฆ่าตัวตาย หมายถึง การจบชีวิตตนเองโดยการใช้อำลัประทุษร้าย ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่ได้กระทำโดยมีความประสงค์ถึงการตาย หรือโดยมีความประสงค์เพียงการประทุษร้าย แต่ทำให้เกิดผลถึงตายขึ้น แต่มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า การฆ่าตัวตายนี้จะต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาจะทำลายชีวิตตนเองให้ตาย หากมิได้มีเจตนาฆ่าตัวตายแล้ว แต่การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ถึงตายก็ไม่เข้าข้อนี้ เช่น หลงทำให้ตนเองแท้งลูก แต่การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ถึงตาย หรือกินยานอนหลับ แต่กินเข้าไปมากเกินไปทำให้ตาย เป็นต้น การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้ตายตายเพราะการฆ่าตัวตายจริง และไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น อันอาจทำให้ผู้อื่นนั้นมีความผิดอาญา

- 2) การถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่นทุกสถาน ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่ ไม่ว่า

การกระทำด้วยเจตนาฆ่า หรือไม่เจตนาฆ่า หรือโดยประมาท หรือแม้จะมีได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทก็เข้ากรณีนั้น และบุคคลอื่นที่ทำให้ตายนี้อาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือเจ้าพนักงานก็ได้ ในกรณีที่ความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน นอกจากจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ยังต้องมีการไต่สวนการตายโดยศาลอีกด้วย

3) การถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดจากการถูกสัตว์ทำร้ายโดยตรง เช่น ถูกเสือกกัด ถูกงูกัด ถูกช้างเหยียบตาย เป็นต้น มิใช่เกิดจากโรคที่สัตว์นั้นเป็นพาหนะนำโรค เช่น ถูกสุนัขกัดแล้วต่อมาเป็นโรคพิษสุนัขบ้าตาย การตายด้วยเหตุนี้ไม่ถือว่าเป็นการถูกสัตว์ทำร้ายตาย การชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อความกระจ่างชัดของสาเหตุการตายว่าเกิดจากสัตว์โดยตรง มิใช่ว่าการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอาญา

4) การตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เกิดจากอุบัติเหตุ ปัจจุบันทันด่วนอันไม่อาจคาดหมายได้และเป็นการเกิดโดยบังเอิญ เช่น ตกน้ำตาย รถคว่ำ เครื่องบินตก ไฟผ่าตาย เป็นต้น การตายในกรณีดังกล่าวมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นไปโดยเจตนาหรือประมาทก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ การตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นโดยประมาท เช่น ถูกรถชนตายก็จัดเป็นการตายนั้น โดยอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง สำหรับกรณีที่ทำตนเองแท้งลูก หรือกินยานอนหลับเกินขนาดหรือกินสัตว์ที่เป็นพิษ แล้วเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายนั้นก็อาจจะเข้ากรณีตายโดยอุบัติเหตุนี้ด้วย การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อให้แน่ใจว่าการตายมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญานั้นเอง

5) การตายโดยมิปรากฏเหตุ หมายถึง การตายที่ยังไม่ทราบว่าสาเหตุนั้นเนื่องมาจากอะไร และในขณะเดียวกันก็เป็นกรณีที่ก่อความสงสัยเคลือบแคลงว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ข้อใด ข้อหนึ่งในสี่ข้างต้นดังกล่าว เช่น สงสัยจะถูกวางยาพิษ ถูกบีบคอตาย เป็นต้น

ระเบียบของกรมตำรวจว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2528 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ฉบับปรับปรุงใหม่ (2540) ข้อ 317 วรรคสาม บัญญัติว่า “เมื่อมีการตายในโรงพยาบาลรัฐบาลหรือเอกชน เฉพาะในกรุงเทพมหานคร โดยปกติให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจเป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ถ้าบุคคลนั้นตายในโรงพยาบาลทางราชการหรือโรงพยาบาลเอกชนใด ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้นหรือแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาลเอกชนหรือโรงพยาบาลของทางราชการในเขตกรุงเทพมหานครเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพได้”

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ โดยมีแพทย์นิติเวชเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนกรณีตายโดยผิดธรรมชาติก็ตาม แต่กฎหมาย

ไม่ได้กำหนดให้มืองค์กรภายนอกใดมาทำการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นแพทย์จากการรักษาพยาบาลและในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนเลยแม้แต่องค์กรเดียว เนื่องจากแพทย้องค์กรเดียวกันจะไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลแพทย์ด้วยตนเอง ซึ่งก็ยังคงเป็นปัญหาที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพขาดประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลในการรักษาพยาบาลของแพทย์ มีปัญหา 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

ประการที่หนึ่ง จากการที่แพทย์ได้ทำการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายนั้นเป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื้อตัว ร่างกาย ของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์ แพทย์จะต้องทำความเห็นลงในหนังสือรับรองการตายว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด เพราะอะไร หากสาเหตุการตายที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากโรคของผู้ป่วยที่แพทย์ได้ลงความเห็นไว้ แต่สาเหตุการตายที่แท้จริง เกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดและเกิดจากความไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิชาชีพแพทย์ตามสมควรแล้ว

อย่างไรก็ตาม แพทย์ผู้ทำการรักษาก็จะต้องระบุรายละเอียดถึงสาเหตุการตายและลงความเห็นว่าจะเกิดจากโรคหรือสภาวะแทรกซ้อนซึ่งเป็นความผิดของผู้ป่วยเป็นแน่ เนื่องจากแพทย์ผู้รักษาจะต้องรักษาผลประโยชน์ ชื่อเสียงของตนและโรงพยาบาล เพื่อมิให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียงเสื่อมความน่าเชื่อถือ อีกทั้งเพื่อเลี่ยงกับการที่จะต้องเป็นคดีความอีกด้วย

ประการที่สอง เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของแพทย์โดยเฉพาะการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพกับแพทย์ แต่พนักงานสอบสวนกลับไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เสีย โดยปล่อยให้แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพ โดยทำรายงานการชันสูตรพลิกศพไปเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนได้เซ็นชื่อลงในรายงานการชันสูตรพลิกศพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หรือแพทย์ผู้รักษาเป็นบุคคลเดียวกันกับแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพประจำโรงพยาบาลนั้น หรือแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพมีความสัมพันธ์ไม่ว่าในทางใดกับแพทย์ผู้รักษาที่ประจำโรงพยาบาลเดียวกัน การตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นจากการรักษาของแพทย์ก็จะขาดไว้ประสิทธิภาพ ขาดซึ่งความเป็นธรรมชาติ ความชอบธรรม ขาดซึ่งการค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริง

อีกประเด็นหนึ่ง สำหรับความหมายหรือคำนิยามของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ตามกฎหมายไทยนั้น ได้ระบุไว้เพียง (1)-(5) ก็ยังเป็นปัญหาในการตีความอยู่ดีว่า การกระทำแบบใด โดยใครเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดผลอย่างไร ควรที่จะตีความให้ครอบคลุม ชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์

หรือมีเงื่อนไข รายละเอียดอย่างไร ไม่ได้แบ่งไว้อย่างชัดเจน ดังเช่นจากกฎหมายต่างประเทศ จะพบว่าได้กำหนดคำนิยาม ความหมายและเงื่อนไขของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ได้อย่างชัดเจน แน่นอนกว่าประเทศไทย โดยได้ระบุรูปแบบ ลักษณะ รวมทั้งรายละเอียดของการกระทำที่ได้ครอบคลุมและชัดเจน

ประการที่สาม ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ปรับปรุงมาตรฐาน การตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวชศาสตร์ จึงได้กำหนดให้แพทย์นิติเวชศาสตร์เป็นแพทย์หลักที่มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ โดยแพทย์ด้านอื่นจะทำการแทนได้ต่อเมื่อแพทย์ด้านนิติเวชศาสตร์ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ก็คือ ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ ด้านนิติเวชศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเทียบกับจำนวนแพทย์ทั้งประเทศ และจำนวนแพทย์ ทั้งประเทศเมื่อเปรียบกับจำนวนประชากรแล้วก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นปริมาณงานหลักของแพทย์ ซึ่งก็คือ การรักษาผู้ป่วย ก็มีปริมาณงานมากและเป็นภาระแก่แพทย์อยู่พอสมควรแล้วทำให้งานชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นงานรอง กลายเป็นงานที่แพทย์อื่นๆ ไม่ประสงค์หรือไม่เต็มใจที่จะทำงานด้านชันสูตรพลิกศพ

ประการที่สี่ ส่วนการแจ้งสิทธิให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น ของประเทศไทยไม่ได้มีกฎหมายกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิแก่ญาติผู้ตายให้มาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชเหมือนเช่นคดีวิสามัญฯ มีเพียงแต่ทางโรงพยาบาลได้แจ้งให้กับญาติผู้ตายทราบเมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลเกิดขึ้นเท่านั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายไว้ในการได้ส่วนการตายโดยศาล โดยไม่ได้กล่าวถึงการเข้ามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนที่จะถึงการได้ส่วนการตายโดยศาลแต่อย่างใด ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นนั้นเกิดขึ้นจากกระบวนการชันสูตรพลิกศพและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำซึ่งปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการด้วยกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย จึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.2.1 เนื่องจากการประกอบวิชาชีพเวชกรรมนั้น เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย ของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย และสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว

ดังนั้น แพทย์จะต้องใช้ความระมัดระวังในการรักษาผู้ป่วยตามวิสัยและพฤติกรรม ตามหลักวิชาชีพแพทย์ให้สูงยิ่งกว่าหลักวิญญูชนโดยทั่วไป ในบางครั้งการกระทำดังกล่าว อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้ การรักษานั้นความผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอน แต่บางครั้งความผิดพลาดก็ไม่ได้เกิดจากการไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร อาจเกิดจากเหตุแทรกซ้อนที่เราไม่อาจคาดหมายได้ หรือเกิดผลข้างเคียงซึ่งในแต่ละรายก็แตกต่างกันไป ซึ่งการรักษาในกรณีเหล่านี้้อาจเกิดความผิดพลาดที่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าวิธีการรักษาของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป ประกอบกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ ในการรักษา เช่น ในเรื่องของเวลาที่เร่งด่วนที่ต้องตัดสินใจทันทีทันใด

หากแพทย์ได้ใช้ความระมัดระวังต่ำกว่ามาตรฐานความระมัดระวังทางวิชาชีพแพทย์ แพทย์ผู้รักษาอาจมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากการกระทำโดยประมาททั้งทางแพ่งและทางอาญาได้

5.2.2 ควรกำหนดคำนิยามหรือความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ให้มีความชัดเจนแน่นอนยิ่งกว่านี้ว่า การกระทำแบบใด โดยใครเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดผลอย่างไร ควรที่จะตีความให้ครอบคลุม ชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์ หรือมีเงื่อนไข รายละเอียดอย่างไรมาแบ่งเพื่อให้เกิดความเหมาะสม และความเป็นธรรมกับผู้ตายและญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์

5.2.3 จึงเห็นสมควรให้เพิ่มพนักงานอัยการหรือศาลเข้ามาร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ เพื่อให้อัยการหรือศาลเป็นองค์กรภายนอกที่เข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์จากการรักษาเพิ่มไปอีกชั้นหนึ่งด้วย

5.2.4 ประเทศไทยจึงควรนำระบบไต่สวนการตายโดยศาลของระบบโคโรเนอร์ ประเทศอังกฤษมาใช้ในการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ที่เป็นเหตุทำให้เกิดการตายขึ้นศาล จึงเป็นองค์กรภายนอกที่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์จากการรักษาพยาบาลได้ดีที่สุด กระบวนการหนึ่งที่เกิดประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม เพิ่มหลักประกันสิทธิและคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ที่ทำการรักษาได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ทั้งนี้ กระบวนการไต่สวนการตายที่ดีและสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกฝ่ายได้นั้น ควรจะต้องมีมาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กรที่เข้าร่วมในการไต่สวนการตาย โดยมีองค์กรเหล่านั้น ไม่ควรที่จะมีจำนวนหลายฝ่ายจนมากเกินไปแต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรมีน้อยเกินไปหรือมีเพียงแค่องค์กรเดียว และกระบวนการไต่สวนการตายจะต้องมีความยืดหยุ่นและรวดเร็ว และประการที่สำคัญควรอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายได้เข้ามามีส่วนร่วม

ในการไต่สวน โดยต้องมีทนายความคอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการนำสืบพยานหลักฐาน หรือโต้แย้งพยานหลักฐานที่ฝ่ายรัฐนำเสนอต่อศาลด้วย

5.2.5 กำหนดให้มีหลักเกณฑ์หรือระเบียบและมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการในการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ทางชีวภาพ การตรวจบาดแผล ตลอดจนการให้ความเห็นทางการแพทย์ตามหลักวิชาการที่มีผลเกี่ยวข้องในทางคดีอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการ อันจะนำมาซึ่งระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนแล้ว จะต้องมีการมีพยานหลักฐานที่ตรวจสอบได้ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินการเท่าที่จะทำได้ เช่น การบันทึกผล การตรวจพิสูจน์เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียด มีรูปถ่ายหรือบันทึกภาพในขั้นตอนที่สำคัญ มีระเบียบข้อบังคับที่ให้เจ้าหน้าที่คนอื่นมาร่วมลงนามเพื่อเป็นการร่วมตรวจสอบ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการทางด้านนิติเวชเป็นกระบวนการที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องได้ในการดำเนินคดีในชั้นศาล ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด

5.2.6 กำหนดอำนาจหน้าที่ของแพทย์นิติเวชในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ให้ทำการผ่าศพ และบันทึกรายการตามรายละเอียดที่กำหนดโดยกฎกระทรวง โดยกำหนดว่า ได้ตรวจส่วนใดของศพ พบอะไร เป็นต้น (เพื่อให้สามารถปรับได้ตามมาตรฐานสากล) หรือระเบียบที่ออกมารองรับกฎหมาย ควรเปิดโอกาสให้สิทธิแก่ญาติผู้ตาย เข้าไปรับทราบและรับรู้การผ่าศพได้ รวมทั้งสามารถจะเก็บบันทึกข้อมูลต่างๆ ไปด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการโปร่งใสในการปฏิบัติงานของแพทย์

5.2.7 รายงานการชันสูตรพลิกศพ รายงานการผ่าศพ ให้ถือเป็นเอกสารมหาชนที่ศาลอาจรับฟังได้ โดยแพทย์นิติเวชไม่จำเป็นต้องไปเบิกความที่ศาลอีก เว้นแต่กรณีที่เป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

5.2.8 รัฐบาลต้องส่งเสริมให้มีแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในวิชานิติเวชศาสตร์อย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้มีผู้เชี่ยวชาญในวิชาการด้านนี้กระจายไปทั่วประเทศ มีสำนักงานนิติเวชในทุกจังหวัดทั่วประเทศ และรัฐบาลต้องให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณให้เพียงพอ การจัดให้มีองค์กรที่รับผิดชอบทางด้านนิติเวชขึ้น โดยเฉพาะในกระทรวงสาธารณสุข จะเป็นก้าวแรกของการพัฒนาไปสู่สถาบันนิติเวชอิสระ

5.2.9 ด้านความรู้ความชำนาญของผู้ปฏิบัติงานด้านการชันสูตรพลิกศพ คณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยทุกแห่งควรต้องปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตใหม่ ให้สามารถรองรับกับกฎหมายได้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจบแพทย์ทุกสาขา มีความสามารถในงานด้านนิติเวชมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ จากหลักสูตรเพิ่มที่วิชานิติเวชศาสตร์แทรกอยู่เพียง 3 หน่วยกิต หรือใช้เวลาเรียนไม่เกิน 3 สัปดาห์ จะต้องเรียนให้มากกว่าเดิม รวมทั้งจะต้องมีการจัดอบรมฝึกอบรมวิชานิติเวชศาสตร์

ให้แพทย์ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

5.2.10 คณะกรรมการมาตรฐานด้านนิติเวชศาสตร์ที่จะจัดตั้งขึ้นจะต้องมีการควบคุมผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัด การสร้างความโปร่งใสให้กับกระบวนการชันสูตรอาจช่วยให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น และหากพบว่ามีการทำหน้าที่โดยทุจริตหรือขาดความรับผิดชอบ จะต้องมีการดำเนินการสอบสวนและดำเนินการโดยคณะกรรมการดังกล่าว และหากพบว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา จะต้องมีการดำเนินการตามกฎหมายโดยเคร่งครัดด้วย

5.2.11 ในส่วนของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุร่วมกับแพทย์นั้น จะต้องได้รับการอบรมความรู้ทางการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านดังกล่าว และควรมีมาตรการการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรพลิกศพเหล่านี้ด้วย และทั้งนี้รัฐบาลจะต้องมองเห็นความสำคัญโดยให้การสนับสนุนในด้านอุปกรณ์หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นในการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เช่น กล้องถ่ายภาพ ฟิล์ม ฯลฯ รวมทั้งมีการกำหนดเบี้ยเลี้ยงในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามความเหมาะสม

5.2.12 กรณีที่กำหนดให้มีการไต่สวนการตายตามกฎหมายนั้น ควรให้มีการขยายไปถึงกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติอื่นๆ เช่น การฆ่าตัวตาย การตายโดยอุบัติเหตุ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541). *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- _____. (2544). *ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.
- เกียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2550). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์. (2549). *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- กุลพล พลวัน. (2543). *สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: เค.ซี.กรุ๊ป.
- _____. (2544). *การบริหารกระบวนการยุติธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- _____. (2527). *กฎหมายอาญาภาคความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิง ภาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2540). *การปรับปรุงองค์การภาครัฐ: การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กราฟิคฟอรัมเมท (ไทยแลนด์).
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลาคม.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- _____. (2550). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ถวัลย์ อาสนะเสน. (2520). *นิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์. (2550). *การสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2529). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิพย์ โรจนสุนันท์. (ม.ป.ป.). *การชั้นสูตรพลศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ทัศนะ สุวรรณจุฑะ. (2531). *นิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ภัคดีการพิมพ์.
- พรชัย ดำนวิวัฒน์. (2543). *ประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคีการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2546). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมและนิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- แมน อิงคตานูวัฒน์. (2531). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสาธารณสุขและนิติเวชศาสตร์หน่วยที่ 9-15*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ระพี แม้นโกศล. (2537). *คู่มือนิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ไพบูลย์การพิมพ์.
- วิชัย ศรีรัตน์. (2543). *การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในยุโรป: สถานแห่งยุโรปในสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิสูตร ฟอศิริไพบูลย์. (2531). *การชั้นสูตรพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิจурย์ อึ้งประพันธ์. (2543). *แนวทางพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายอาญา.
- _____. (2544). *นิติเวชศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2546). *กฎหมายการแพทย์: ความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทัศนะ สุวรรณจุฑะ. (2531). *นิติเวชศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภัคดีการพิมพ์.
- มาตยา อิงคนารถ, ทวี ทองสว่าง และวัฒนา รอดสำอาจ. (2539). *ประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- แหว ขอดพุง. (2510). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส และ อเนก ขมจินดา. (2546). *กฎหมายการแพทย์*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
สัญญา ธรรมศักดิ์. (2527). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

สมชาย ผลเอี่ยมเอก. (2525). *นิติพยาธิวิทยา* (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพฯ: ภาควิชานิติเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.

สอ เศรษฐบุตร. (2521). *New Model Thai-English Dictionary*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อุทัย อาทิวา. (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.
พริ้นติ้ง.

บทความ

คณิต ฌ นคร. (2541, ธันวาคม). “กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบ
ตรวจสอบตามแนวทางรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัญญัติ*, 54, 4. หน้า 47-55.

ณรงค์ ใจหาญ. (2543, มีนาคม). “แนะนำกฎหมายใหม่: การปรับปรุงกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ.”
วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 30, ฉบับที่ 3.

_____. (2543, มีนาคม). “การปรับปรุงกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ.” *วารสารนิติศาสตร์*, 30, 1.
หน้า 142-158.

ทรงฉัตร โธษยานนท์. (2508, กุมภาพันธ์). “นิติเวชวิทยาในประเทศไทย ตอนที่ 1 ระบบศาล.”
สารศิริราช, ฉบับที่ 17. หน้า 92-95.

_____. (2508, กุมภาพันธ์). “นิติเวชวิทยาในอังกฤษ ตอนที่ 2 การเป็นพยาบาลในศาล.”
สารศิริราช, ฉบับที่ 17. หน้า 538-543.

พิพัฒน์ จักรางกูร. (2513). “ไตสวนชั้นสูตรพลิกศพ.” *คู่มือ*.

รุ่งระวี โสขุมมา. (2539, มีนาคม). “ลายพิมพ์ ดี เอ็น เอ กับการดำเนินคดีอาญา.” *บทบัญญัติ*,
เล่มที่ 52. หน้า 195-210.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2507, มกราคม). “เหตุตาย.” *สารศิริราช*, 16, 1. หน้า 527-528.

_____. (2518). “การชั้นสูตรพลิกศพระบบต่างๆ.” *แพทยสภาสาร*, 4. หน้า 242-245.

_____. (2537, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “การศึกษากระบวนการนิติเวชของไทยและต่างประเทศ.”
คู่มือ, 6, 41. หน้า 93.

_____. (2518). “การเกิดและการตาย.” *สารศิริราช*. หน้า 1032-1045.

- _____. (2518, มีนาคม). “ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ.” *สารศิริราช*, ปีที่ 27. หน้า 393-400.
- _____. (2526, มิถุนายน). “คำอธิบายพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 ตอนที่ 1.” *แพทยสภาสาร*, เล่มที่ 12. หน้า 253-259.
- _____. (2541, มิถุนายน). “งานนิติเวชกับกระทรวงยุติธรรม.” *บทบัญญัติ*, 54, 1. หน้า 131-144.
- _____. (2534, กุมภาพันธ์). “บทบาทของแพทย์ในกระบวนการยุติธรรม.” *วารสารคลินิก*, เล่มที่ 7. หน้า 116-122.
- _____. (2509). “นิติเวชวิทยาในสหภาพโซเวียต.” *สารศิริราช*, ปีที่ 18. หน้า 449-153.
- _____. (2515). “นิติเวชคลินิก ความเห็นของแพทย์.” *แพทยสภาสาร*, เล่มที่ 1. หน้า 484-486.
- _____. (2518). “แนวทางปฏิบัติทั่วไปในการชันสูตรพลิกศพ.” *แพทยสภาสาร*, เล่มที่ 4. หน้า 571-575.
- _____. (2539, มีนาคม). “แนวทางการพัฒนาระบบชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย.” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 52, ตอนที่ 1. หน้า 13-18.
- _____. (2535, เมษายน). “วิสามัญฆาตกรรมกับการได้ส่วนชันสูตรพลิกศพ.” *วารสารคลินิก*, 8, 4. หน้า 266-268.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “ศาลปกครองกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ.” *วารสารนิติศาสตร์*, 24, 3. หน้า 572-573.
- _____. “ลักษณะเฉพาะของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารและรัฐสภาของประเทศไทย.” *วารสารนิติศาสตร์*, 14, 3. หน้า 126-127
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2539, มกราคม). “โรงพยาบาลชุมชน.” *แพทยสภาสาร*, ปีที่ 15. หน้า 19-27.
- วินัย ดำรงมงคลกุล. (ม.ป.ป.). “พนักงานอัยการกับการชันสูตรพลิกศพ.” *บทบัญญัติ*, 60, 3. หน้า 72-126.
- วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2547, มกราคม). “การตรวจพิสูจน์ศพซ้ำ.” *สารศิริราช*, 1, 56. หน้า 43-49.
- _____. (2528, ตุลาคม-ธันวาคม). “การปฏิบัติของแพทย์ต่อผู้ป่วยคดี.” *นิตยสารโรงพยาบาลกลาง*, เล่มที่ 22. หน้า 196-212.
- วิวัฒน์ วงศ์กิตติรักษ์. (2539, ธันวาคม). “สิทธิมนุษยชนในระดับสากล.” *วารสารกฎหมายสุขภาพ*, 8, 2. หน้า 9.
- ระพี แม่นโกศล. (2530, มกราคม). “การชันสูตรพลิกศพ.” *แพทยสภาสาร*, 15, 1. หน้า 29.
- เสถียร ลิ้มปีย์เจริญ. (2500, พฤศจิกายน). “คำสั่งศาลในคดีชันสูตรพลิกศพ.” *จุลพาท*, เล่มที่ 4. หน้า 791-795.

- สมชาย ผลเยี่ยมเอก. (2517, ตุลาคม). “ระบบแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกา.” *สารศิริราช*, ฉบับที่ 26. หน้า 2010-2015.
- _____. (2526, ตุลาคม). “การตรวจศพทางนิติเวชศาสตร์.” *วารสารนิติวิทยาศาสตร์*, เล่มที่ 12. หน้า 24-29.
- สมยศ เชื้อไทย และ วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. “แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย.” *วารสารนิติศาสตร์*, 14, 3. หน้า 44-45.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” *บทบัญญัติ*, 54, 4. หน้า 75-76.
- _____. (กรกฎาคม-สิงหาคม). “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย: ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการ.” *คุลพาท*, 4, 43. หน้า 4-5.
- อร่าม หุตางกูร. (2515). “การชันสูตรพลิกศพ.” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 29. หน้า 100-123.
- อุดม รัฐอมฤต. “ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา.” *วารสารนิติศาสตร์*, ฉบับที่ 2. หน้า 304-319.

วิทยานิพนธ์

- จงรัก จุฑานนท์. (2525). *การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัฒน์ ทังทอง. (2540). *การพัฒนากระบวนการนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปานัน เกษน้อย. (2540). *แนวทางในการตัดสินใจเลือกผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนในส่วนภูมิภาค*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเอกบริหารกฎหมาย การแพทย์และสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราเพย นามฉวี. (2546). *การตรวจสอบการตายในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2532). *การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์เมธ ปรารณา. (2545). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

เอกสารอื่นๆ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (2547). มาตรฐานองค์การ
สหประชาชาติว่าด้วยการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

บันทึกกรมอัยการที่ 723/2500 ลงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2500 เรื่องแนวทางปฏิบัติการดำเนินการ
ในคดีวิสามัญฆาตกรรม.

ไพรัช โตสวัสดิ์. (2547). การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของปฏิบัติการทางปกครอง.
สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิรัตน์ พาณิชย์พงษ์. (2542). มาตรฐานการชั้นสูตรพลิกศพ (งานวิจัยหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการ
ยุติธรรมระดับสูง บ.ย.ศ. รุ่นที่ 4 วิทยาลัยการยุติธรรม). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาล
ยุติธรรม.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส และ คณะ. (2547). การศึกษาการพัฒนาระบบการชั้นสูตรพลิกศพ
ในประเทศไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2544). คู่มือการชั้นสูตรพลิกศพ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2528). เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายวิธีสบัญญัติ 3 หน่วยที่
8-15. (2528). กรุงเทพฯ: วิศตอริเพาเวอร์พอยท์.

มติที่ประชุมอัยการพิเศษ ประจำเขต พ.ศ. 2503 ครั้งที่ 2 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2503.

กฎหมาย

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพของพนักงาน
ฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน.

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543.

ระเบียบสำนักงานตำรวจ ว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Charles E. O'Hara. (1975). *Fundamental of Criminal Investigation*. Springfield: Charles C.
Thomas Publisher.

Dorland's Illustrated Medical Dictionay. (1975). Tokyo: W.B. Saunders Lgaku.

ARTICLES

Act on establishing the case of death 1973.

County Medical Examiner Act 1953

Cyril H. Wecht. (2005). "The History of Legal Medicine." *The Journal of the American
Academy of Psychiatry and the Law* 242,247.

F. Fischer, M. Graw and W. Eisenmenger. (2004, September). "Legal medicine the Federal
Republic of Germany and after reunification." *144 Fofensic Science Intemational*
137. pp. 137-138.

- House of Commons, Constitutional Affairs Committee. (2006). *Reform of the coroners' system and death certification*. p. 25
- H. Strauch, I Wirth and G. Geserick. (2004, September). "Forensic medicine in the German Democratic Republic." *144 Fofensic Science Intemational* 129. p. 129.
- Munesuke Shoji. (1996). "History and present status of the Tokyo Metropolitan Medical Examiner System." *80 Fofensic Science International* 23. pp. 24-26.
- Nigel G. Foster and Satish Sule. (2002). *Geman Legal System & Laws*. Newyork: Oxford Press.
- P. Wahlsten, V. Koironen and P. Saukko. (2007). "Survey of medico-legal investigation of homicides in the City of Turku, Finland." *14 Journal of Clinical Forensic Medicine* 243. pp. 243-244.
- Randy Hanzlick and Debra Combs. (1988, March). "Medical Examiner and Coroner System: History and Trends." *279 Journal of American Medical Association* 870. pp. 870.
- Recommendation No: R(99)3 on the Harmonization of Medico-Legal Autopsy Rules adopted by Committee of Ministers of Council of Europe.
- Rho, Young-Myun. (1986, January). "Acute Stagnant Air Syndrone." *The American Journal of Forensic Medicine and Pathology* 7. pp. 46-49.
- Shigemitsu Dando. (1965). *Japanese Criminal Procedure*. South Hackensack, N.J, Fred B. Rothman.
- Statue on establishing the cause of death 1973
- The coroners Act 1988
- The Coroners Rules 1984
- Voigt, Jorgen. (1977, Juiy-December). "Legal Medicine in Europe." *Forensic Science* 10. pp. 3-86.
- Werner F. Ebke and Matthew W.Finkin. (1996). *Introductio to Germam Law*. The Hague: Kluwer Law International.

ELECTRONIC SOURCES

Crown Office and Procurator Fiscal Service. (2007, May 20). "Death and the Procurator Fiscal."

Publication. Retrieved October 1, 2011, from

<http://www.crownoffice.gov.uk/Publications/1998/11/DeathandthePF>

Department of Forensic Medicine, University of Helsinki. (2007, July 24). "Police surgeon."

Retrieved October 1, 2011, from

http://www.oll.helsinki.fi/content_english.asp?route=1846.1871.2584

The Coroner's Society of England and Wales. (2007, March 19). "A Brief History." Public

Information, Retrieved October 1, 2011. from

<http://www.coroner.org.uk/public/history.asp>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อนามสกุล

นางสาว ปกักร ตรีเทพาญชัย

วันเดือนปีเกิด

27 พฤษภาคม 2528

ประวัติการศึกษา

ปีการศึกษา 2552 สำเร็จหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษา

ทางกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาสมัยที่ 62

พุทธศักราช 2551 ประกาศนียบัตรทนายความ รุ่นที่ 31

สภาทนายความ

ปีการศึกษา 2550 สำเร็จปริญญาตรีนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่ เกียรตินิยมอันดับสอง

ปีการศึกษา 2546 สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก

โรงเรียน พระหฤทัยเชียงใหม่

ทนายความ

การงานปัจจุบัน